

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ การวิจัยและพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม
โดยใช้ชุมชนเป็นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

โดย ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดาการ และคณะ

กุมภาพันธ์ 2553

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ การวิจัยและพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม
โดยใช้ชุมชนเป็นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้วิจัย

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดการ หัวหน้าโครงการวิจัย
2. นางสาวอรพินทร์ ปิ่นตะสม ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุฒยุดกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหาร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำมีการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวตนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่า การเขียนรายงานเป็นปัญหาที่

สร้างความสนใจให้แก่ักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้ักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเพื่อพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัยทั้ง 5 ทีมและจัดทำข้อเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยเน้นมิติของพื้นที่ระหว่าง อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับเครือข่ายชุมชนที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมาย โดยขอบเขตในการศึกษาได้แก่บริบทของการพัฒนาเด็กปฐมวัย สภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัย ปัญหาอุปสรรค ปัจจัย เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย วิธีการ รูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัย และผลของการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน รวมทั้งปัจจัยเงื่อนไขรูปแบบที่เหมาะสมที่หนุนเสริมทีมวิจัยในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กขององค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่งของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง (ศิริเขต) ซึ่งคัดเลือกได้มาโดยความสมัครใจของผู้บริหาร ผู้นำชุมชน และครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา ครูภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน พี่เลี้ยงนักวิจัย และครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 ศูนย์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลความตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็นประเด็นที่ระบุไว้ในกรอบแนวคิด เพื่อมุ่งตอบคำถามวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง มีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. การพัฒนาเด็กปฐมวัยควรคำนึงความแตกต่างของบริบทภูมิสังคมที่เด็กอยู่เป็นสำคัญ

2. กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาเด็กต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการและการพัฒนาการประจำวัยของเด็ก

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีความหลากหลาย โดยคำนึงถึงหลักการพัฒนาเด็กที่ว่าเด็ก ต้องได้รับการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน และมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

4. การพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ จิตใจและด้านสังคม เป็นหน้าที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกัน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู และชุมชน จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่ตัวเด็ก

5. นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ลักษณะ คือ

5.1 นวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่

- 1) กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
- 2) กระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของเด็กปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับเด็กปฐมวัย

5.2 นวัตกรรมด้านการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก นอกจากนี้ผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก บริบทของพื้นที่ ภูมิสังคม และศักยภาพของชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็ก จึงสามารถทำได้หลายมิติและมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งนี้จะต้องให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท ตามศักยภาพ สภาพปัญหา ความต้องการของเด็กและชุมชน เป็นสำคัญ

2. เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชุดโครงการนี้ประสบความสำเร็จและทำให้ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยในภาพรวมทุกภาคส่วนมีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเกิดขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องด้วยมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวหนุนเสริม ในส่วนของปัจจัยภายใน ได้แก่ รูปแบบของวิธีวิจัยกับทีมวิจัย ซึ่งจัดเป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความสำเร็จและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัยอย่างมาก สามารถทำให้ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยตั้งแต่ระดับนโยบาย เช่น นายก อบต. ผู้นำชุมชน และระดับปฏิบัติการ เช่น นักวิชาการศึกษาพัฒนาเด็กเล็ก ปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีการทำงาน จนมีผลทำให้บรรยากาศในการทำงานขององค์กรมุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วม ซึ่งการบริหารจัดการในองค์กรที่เกิดขึ้นนี้ มีความสอดคล้องกับแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนา

การศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี นอกจากนี้รูปแบบวิธีวิจัยที่เน้นกระบวนการวิจัยและการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้มุ่งเน้นการปฏิบัติการที่ให้ทุกขั้นตอนอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเริ่มตั้งแต่การได้มาซึ่งปัญหาการวิจัยก็มาจากการค้นหาความร่วมมือกันของผู้ที่มีส่วนได้เสีย การร่วมวางแผนปฏิบัติการประเมินผลและการรับผลการวิจัยร่วมกัน และทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่าเรื่อง/สิ่งที่ทำอยู่เป็นเรื่องของตนเอง จึงทำให้มีพลังในการขับเคลื่อนและสร้างบรรยากาศในการทำงานเชิงบวก อีกปัจจัยหนึ่งคือทีมงาน ก็ถือเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จากการดำเนินงานพบว่า ทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้นั้น “ทีมงานจะต้องมีความเป็นอิสระและต้องได้รับการพัฒนาทักษะในการทำงานและการแก้ปัญหา” และ “การทำงานเป็นทีมนี้ทีมงานควรมีการจัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ”

ในส่วนของปัจจัยภายนอกได้แก่ บริบทของสังคม การหนุนเสริมของอบต. การหนุนเสริมพี่เลี้ยงของ สกว. การหนุนเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน สำหรับบริบทของสังคม ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่โดยตรง เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่งนี้ มีบริบททางสังคมที่แตกต่างกันทั้งด้านพื้นที่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ เศรษฐกิจ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถที่จะเลือกปฏิบัติในการรับผิดชอบการพัฒนาเด็กในพื้นที่ของตนเองได้ หากทว่าจะต้องพยายามดำเนินการให้เด็กได้รับโอกาสและมีความเสมอภาคในการดูแลที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่เด็กอาศัยอยู่

จากการวิจัย ในครั้งนี้ ทำให้เกิดนวัตกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่ว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม”

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอก ที่มีส่วนร่วมสำคัญจากการหนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง สถานศึกษา ทีมงาน สกว. สถาบันองค์กร ภาคเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนทั้งในด้านวิชาการและปฏิบัติการ จนทำให้งานขับเคลื่อนไปได้อย่างดีและมีหวังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพื้นที่

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยภายนอกที่มีส่วนและมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของชุดโครงการนี้คือ ผู้บริหาร อบต. ได้แก่ นายก อบต. นอกจากนี้จะเป็นบุคคลที่มีบทบาทเป็นผู้นำหน่วยงานและ

ผู้บริหารงบประมาณแล้วยังมีสิ่งสำคัญที่มองข้ามไม่ได้ คือ คุณลักษณะเฉพาะตัวของนายก อบต. ได้แก่ ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ ด้านการศึกษา ความสามารถในการประสานเครือข่าย รูปแบบการบริหารงานในแนวราบและแนวดิ่งที่สมดุลและการเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในหน่วยงานและในชุมชน คุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการทำงานร่วมกับผู้นำองค์กรทั้ง 5 พื้นที่

ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการนี้ มีดังนี้

ผลผลิต (Out Put)

1. ได้รูปแบบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม ภายใต้บริบทที่แตกต่างกันของชุมชน 5 ชุมชน (5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีผลต่อการพัฒนาเด็กของ 2 ศูนย์
3. ได้รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในบริบทที่แตกต่างกัน 5 รูปแบบ
4. ได้ชุดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบท 5 ชุด
5. ได้ทราบผลการพัฒนาการของเด็กภายใต้การจัดกิจกรรมและบริหารจัดการในบริบทต่างกัน
6. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศูนย์และพัฒนาเด็ก เกิดความเข้าใจและมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กทั้ง 5 ศูนย์

ผลลัพธ์ (Out Come)

1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในชุมชนตนเอง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลได้รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนของตนเอง
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้ปฏิบัติพันธกิจที่สอดคล้องกับปรัชญาชุมชนของมหาวิทยาลัย
4. ผู้นำชุมชนเกิดความเข้าใจและให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
5. บุคคลในพื้นที่ได้รับการพัฒนา (นักวิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ร่วมกระบวนการวิจัย)

ผลกระทบ (Impact)

1. นักวิจัย ผู้ร่วมกระบวนการวิจัย ในพื้นที่ปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีการทำงานในองค์กร โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ
2. ผลงานจากการวิจัยเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติราชการของบุคคลและหน่วยงานที่ร่วมกระบวนการวิจัย

3. หน่วยงานในพื้นที่ร่วมกระบวนการวิจัยได้จัดทำนโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นประเด็นสำคัญของการทำแผนงบประมาณ (จัดสร้างอาคารใหม่ ซื้อที่ดินเพื่อสร้างอาคารใหม่)
4. ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
5. พื้นที่วิจัยทั้ง 5 แห่ง เป็นต้นแบบ แหล่งการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เกิดเครือข่ายครูศูนย์เด็กเล็ก/เครือข่ายนักวิจัยครูเด็กเล็ก เครือข่ายวิชาการ
6. อาจารย์มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับจากชุมชนอย่างจริงจัง
7. ได้ข้อมูลที่แท้จริงจากการทำงาน นำไปปรับใช้ในวิชาชีพ เช่น ปรับกระบวนการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทที่แท้จริง นักวิชาการศึกษามีความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ผู้นำองค์กร มองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาว่าเป็นเรื่องของชุมชน เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน จึงได้จัดสรรงบประมาณแล้วร่วมกันจัดทำเป็นนโยบายระดับพื้นที่อำเภอหาดง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยที่ได้ผู้วิจัยได้ใช้เป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและการมีส่วนร่วมเป็นหลักการที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งก่อให้เกิดความงดงามที่ความหลากหลายของรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษา

นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงการเคารพและยอมรับในความเป็นมนุษย์ของเด็ก คนในชุมชนของทุกพื้นที่ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะเร่งสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น พื้นที่ ให้เข้าใจว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไม่จำเป็นต้องยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่หลักการที่สำคัญคือ จะทำอย่างไรที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย ภายใต้บริบทชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

2. ทูนาในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญยิ่ง คือ พลังของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเร่งสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้คนทุกคนหมั่นเหล่านในชุมชนนั้น มองเห็นและยอมรับการศึกษาเป็นประเด็นของชุมชน และร่วมกันระดมทุนที่มีอยู่ใน

ชุมชนทั้งที่เป็นตัวบุคคลและอื่น ๆ มาเป็นทุนในการจัดการและส่งเสริมการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพ

3. นโยบายการรับสมัครและบรรจุครูผู้ดูแลเด็กที่มีวุฒิการศึกษา ปฐมวัยและมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กตรงตามความสามารถเป็นนโยบายที่ดีและสมควรเร่งดำเนินการสรรหา/คัดเลือกให้ผู้ที่มีความรู้และคุณวุฒิ ดังกล่าวให้เข้ามาปฏิบัติงานในส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ทั่วถึงและเพียงพอ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหาร อบต. ให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมาชิกสภาและสมาชิก อบต. ปลัด อบต. ให้มีความเข้าใจและมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาระดับตำบลแบบมีส่วนร่วม โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากงานวิจัย เพราะจะได้ข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

4. กำหนดแนวทางและสร้างกลไกให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ อบต. ให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5. เร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้สร้างเครือข่ายการศึกษากับหน่วยงานภายใน อบต. และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่มาร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

7. มุ่งพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความดูแลให้มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์เพื่อเตรียมรับการประเมินการจัดคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อยกระดับให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต. จะได้เป็นแหล่งการเรียนรู้และสถานฝึกประสบการณ์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ควรปรับระบบการทำงาน โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการทำงานของศูนย์

2. ควรมีการประสานพลังของเครือข่ายครูพัฒนาเด็กเล็กมาใช้ทั้งในและนอกพื้นที่ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

3. ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยทำวิจัยสร้างพัฒนานวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กอย่างสม่ำเสมอ

4. ควรประกบความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างใกล้ชิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่

4. ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์และบุคลากรเข้ามาให้ความร่วมมือกับ อบต. ในการเป็นที่ปรึกษาและร่วมพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ โดยการอบรม ทำวิจัยและเป็นที่ปรึกษาเป็นต้น

2. ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของ อบต. ในพื้นที่ที่มีสถาบันอุดมศึกษาดังอยู่ร่วมกัน และร่วมกันวางแผนใช้ทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานด้านการศึกษาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ควรมีการจัดทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ควรมีการจัดทำวิจัย เรื่อง หารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความสอดคล้องกับบริบท โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ควรมีการจัดทำวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยของ อบต. ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ อบต.

5. ควรมีการจัดทำวิจัยด้านการนิเทศและประเมินผลการจัดการศึกษาของ อบต. ระดับการศึกษาปฐมวัย

6. ควรมีการจัดทำวิจัยรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาของ อบต.

สารบัญ

	หน้า
บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน	(ก)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ค)
สารบัญ	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	1
โจทย์การวิจัย	6
คำถามวิจัย	6
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของโครงการวิจัย	7
ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
นิยามศัพท์	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
การจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	11
ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา	18
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา	22
การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	30
การมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา	39
การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย	43
การพัฒนาเด็กโดยองค์รวม	49
การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	51
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
ระยะเวลาดำเนินการ	63
วิธีการดำเนินการวิจัย	64

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม

โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

148

การวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน

กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

175

ผลการพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัย ทั้ง 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

177

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

179

การอภิปรายผล

195

ข้อเสนอแนะ

206

บรรณานุกรม

209

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รูปภาพการดำเนินงานวิจัย

213

ภาคผนวก ข ประวัติและผลงาน

234

ภาคผนวก ค เรื่องเล่า...จากพื้นที่วิจัย

239

บทที่ 1

บทนำ

นับตั้งแต่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป 118 คอพ.พิเศษ 41 ลงวันที่ 18 มกราคม 2544 แล้วนั้น ภารกิจแรกที่เกิดการขับเคลื่อนและดำเนินการก่อนเป็น คือ ภารกิจการถ่ายโอนด้านการศึกษา ดังนั้น ในปีงบประมาณพ.ศ.2544 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ในขณะนั้น) ได้มีหนังสือแจ้งหน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด ให้ดำเนินการถ่ายโอนการจัดการศึกษา อนุบาล 3 ปี ให้แก่องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น และสำนักงบประมาณได้จัดสรรงบประมาณในส่วนของ กิจกรรมการจัดการศึกษาอนุบาล 3 ขวบให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อ้างอิง หนังสือสำนักงบประมาณ ที่ นร. 041/02802 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2543 และที่ นร. 0409/02 ลงวันที่ 3 ตุลาคม 2543) ซึ่งทำให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดการตื่นตัว และได้ดำเนินการตามนโยบายตลอด 3-4 ปีที่ผ่านมา การปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดนโยบายในส่วนของการจัดการศึกษา โดยกระตุ้นให้ทุกองค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ให้ความสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์และพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพ โดยการสนับสนุน งบประมาณและให้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการศูนย์และการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งหวังให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการถ่ายโอนมาจากหน่วยงานเดิมได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศึกษา กรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น ให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กที่มีคุณภาพ และพร้อมรับการประเมิน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการจัดทำตัวชี้วัดคุณภาพของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้เป็นมาตรฐาน การดำเนินการหลายประการข้างต้นเหล่านี้ล้วนชี้ให้เห็นถึงความจริงจังและมุ่งมั่นอย่างแท้จริงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัยในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามจากการติดตามการดำเนินงานพบว่า มีปัญหา อุปสรรคในเชิงนโยบายและการปฏิบัติการเกิดขึ้นมากมาย เช่น ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานที่ถ่ายโอนและรับการถ่ายโอน ความพร้อมในการรับการถ่ายโอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานระดับนักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งความร่วมมือ ความเข้าใจ การยอมรับของคนในชุมชนต่อการบริหารจัดการการศึกษาที่ดำเนินงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนนั้น ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัว ซึ่งจัดเป็นสถาบันหลักและเป็นจุดเริ่มต้นที่ถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาคน แต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมของประเทศ

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า เกิดวิกฤตศรัทธาในสถาบันครอบครัวอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยหลายประการแต่ที่สำคัญที่สุด คือ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมทั้งในสังคมเมือง และชนบท อันส่งผลกระทบต่อโครงสร้างในระดับครอบครัวและสังคม เช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาใกล้ชิดลูก ไม่เป็นอย่างอย่างที่คิดแก่ลูก ครอบครัวขาดความอบอุ่น มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว นอกจากนี้ความทันสมัยของเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารที่ไม่สามารถสกัดกั้น หรือปกครองแต่สิ่งที่ดีไว้ เกิดค่านิยมการบริโภค ค่านิยมเสรี ซึ่งส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจของครอบครัวและชุมชนและสังคมในภาพรวม ในสภาวะการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ดูเหมือน “เด็ก” จะเป็นผู้ที่รับผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในด้านการพัฒนาเด็ก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งสร้างพื้นที่ที่มีคุณภาพ และหาทางลดพื้นที่ที่ด้อยคุณภาพลง เพื่อให้เด็กซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศได้เติบโตขึ้นมาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ทรัพยากรในการจัดการศึกษาและการพัฒนาเด็กได้จัดทำนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์เด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ.2549-2558 ขึ้น โดยอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า การพัฒนาเด็กจะต้องเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งนโยบายการพัฒนาเด็กไว้ว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 0-5 ปีทุกคนอย่างมีคุณภาพ เดิมศักยภาพ มีครอบครัวเป็นแกนหลัก และมีผู้ที่มีหน้าที่ดูแลเด็กและทุกภาคส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วม นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) มีว่า การจัดการศึกษาจะมุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล ซึ่งมุ่งพัฒนาทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในการเลี้ยงดูลูกแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีความตั้งใจและให้ความสำคัญในประเด็นการศึกษา ให้พยายามหาแนวทางในการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กเล็ก ๆ ในชุมชนของตนเอง จึงได้มีการรวมกลุ่มผู้สนใจในประเด็นการจัดการศึกษาเกิดขึ้น โดยมีการจัดเวทีเสวนาระหว่าง ผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภา และสมาชิก อบต. กลุ่มผู้บริหารที่เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการรับนโยบายด้านการจัดการศึกษาจากหน่วยงานสังกัด คือ องค์การปกครองท้องถิ่นมาดำเนินงาน รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสำคัญให้การขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาที่รับถ่ายโอนมาให้เป็นรูปธรรมได้ ด้วยเหตุที่ว่า กลุ่มบุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ที่สามารถกำหนดนโยบายในระดับพื้นที่ที่ประสานงานดูแลอยู่ด้านการศึกษา และให้ระดับความสำคัญต่อนโยบายด้านการศึกษา กล่าวคือหากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาที่ดี ย่อมเป็นสัญญาณมุ่งชี้ว่า ในพื้นที่นั้น ๆ วางนโยบายด้านการศึกษาที่ชัดเจนในแผนพัฒนาตำบลของแต่ละที่ จึงมีแนวโน้มว่า การขับเคลื่อนด้านการศึกษาจะเป็นไปอย่างราบรื่น สำหรับ นักวิชาการศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาท

หน้าที่รับผิดชอบในการทำกิจกรรมอยู่ในแผนด้านการศึกษาศิลปวัฒนธรรมเยาวชนและกีฬาประจำตำบลเป็นการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งติดตามประเมินคุณภาพ ซึ่งปัจจุบันนี้งานด้านการศึกษาที่นักวิชาการศึกษาต้องรับผิดชอบโดยตรง คือ การดูแลเฝ้าติดตาม การดำเนินงานจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่รับผิดชอบ ให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กรมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดไว้ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้ จะบรรลุผลได้จำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ในการเข้าใจหลักการการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย แต่ในสภาพที่เป็นอยู่จริงนั้นว่า นักวิชาการศึกษาส่วนใหญ่ จบการศึกษาในสาขาการศึกษาอื่น ๆ แต่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยและมีบางส่วนไม่ได้จบการศึกษาในสาขาการศึกษา จึงทำให้มีปัญหา การปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ ในส่วนของ **ครูผู้ปฏิบัติงาน** อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีความรู้ความสามารถในระดับที่น่าพอใจ กล่าวคือ ศักยภาพในด้านความรู้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กเป็นที่ยอมรับได้ เพราะได้รับการพัฒนา ศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งการศึกษาต่อ และการฝึกอบรม แต่ปัญหาที่เป็นผลทำให้การปฏิบัติงานไม่เต็มศักยภาพ เพราะภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบในศูนย์มีมาก ประกอบทั้งเด็กในศูนย์มีจำนวนมาก ครูในศูนย์มีไม่เพียงพอต่อจำนวนเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า **ผู้ปกครอง** ของเด็กในแต่ละศูนย์ยังไม่มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาเด็กร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่ยังคงมีความคิดว่าการพัฒนาเด็กเป็นหน้าที่ของครูในศูนย์ ดังนั้นจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดให้ จึงทำให้เกิดกิจกรรมขึ้นต่อเนื่องทั้งการได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานด้านการศึกษาปฐมวัยร่วมกัน จนได้ข้อสรุปร่วมกันว่า การดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอันเป็นภารกิจด้านการศึกษานั้น เป็นเรื่องสำคัญที่จะให้ใครผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบไม่ได้ ต้องเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วม และควรจะมีหลาย ๆ รูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ โดยมีเงื่อนไขว่าไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใด จุดมุ่งหมายสำคัญก็คือ จะต้องสามารถพัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ และผู้ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมโดยปฏิเสธไม่ได้ คือ **ผู้ปกครองและชุมชน** สำหรับ **นักวิชาการและอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา** ที่อยู่ในพื้นที่ หรืออยู่ในสถาบันการศึกษา จะมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ รวมทั้งจุดประกายให้ชุมชน, ครู, ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึง ความรู้, หลักการ, นวัตกรรมใหม่ ด้านการศึกษาปฐมวัยและด้านการพัฒนาเด็ก อีกทั้งปฏิบัติตามที่ชุมชนและครูที่เลี้ยงเด็กร้องขอความช่วยเหลือในแต่ละประเด็น นอกจากนี้ยังมี **บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง** ได้แก่ กศน. สาธารณสุขอำเภอ เกษตรอำเภอ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นทุนที่จะเข้าร่วมในการหนุนเสริมการพัฒนาเด็กในชุมชนได้ทั้งนั้นตายนัยแห่งการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม **ที่เลี้ยง** มีหน้าที่หนุนเสริมกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่น

และเป็นหน่วยเคลื่อนงานในพื้นที่ เกาะติดพื้นที่วิจัย และเรียนรู้กระบวนการไปพร้อม ๆ กับทีมวิจัย และเป็นທີ່ปรึกษายามมีข้อติดขัด

อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นอำเภอหนึ่งที่ผู้นำชุมชนในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญของการจัดการศึกษา เริ่มตั้งแต่มีกระแสการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษามาให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และได้เริ่มดำเนินการขับเคลื่อนภารกิจจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมาอย่างช้า ๆ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2546 จนกระทั่งปัจจุบัน ผู้นำองค์กรบริหารส่วนตำบลของอำเภอหางดง ได้พยายามที่จะทำให้ประเด็นการศึกษาเป็นประเด็นของชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีคุณภาพ ซึ่งในพื้นที่อำเภอหางดงปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจมาทั้งหมด 19 ศูนย์ดังนี้

1. เทศบาลตำบลหางดง มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กตำบลหางดง
2. เทศบาลตำบลหนองตอง มีศูนย์พัฒนาเด็ก 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเทศบาลหนองตองและศูนย์พัฒนาเด็กพระเจ้าเหลื่อม
3. องค์การบริหารส่วนตำบลหารแก้ว มีศูนย์พัฒนาเด็ก 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กวัดป่าแระ ศูนย์พัฒนาเด็กวัดขันแก้ว ศูนย์พัฒนาเด็กบ้านกวน
4. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแก้ว มีศูนย์พัฒนาเด็ก 2 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศรีสุพรรณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันทราย
5. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย
6. องค์การบริหารส่วนตำบลหางดง มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง
7. องค์การบริหารส่วนตำบลสันผักหวาน มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.สันผักหวาน (วัดป่าตาล)
8. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหวน มีศูนย์พัฒนาเด็ก 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กช่างคำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจอมทอง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านไร่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กท้าวบุญเรือง
9. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง มีศูนย์พัฒนาเด็ก 3 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนศิริเขต ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่ฮะ
10. องค์การบริหารส่วนตำบลสบแม่ข่า มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านวังศรี

11. องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่
12. องค์การบริหารส่วนตำบลขุนกง มีศูนย์พัฒนาเด็ก 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนกง

แต่เนื่องด้วยแต่ละชุมชนมีบริบทแตกต่างกัน ปัจจัยเงื่อนไขมีความหลากหลาย ดังนั้นการพัฒนาการที่เหมาะสมจึงควรจะเริ่มจากฐานบริบทของชุมชนนั้น ๆ โดยมีเป้าสำคัญร่วมกันคือ การพัฒนาเด็กที่มีคุณภาพ ผู้บริหารและชุมชนในพื้นที่อำเภอหางดง จึงได้ร่วมกันที่จะดำเนินการพัฒนาเด็กในชุมชน จากการร่วมจัดเวทีเสวนาพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของอบต.ในเขตพื้นที่อำเภอหางดงหลายครั้ง ได้มีผู้บริหารของอบต.ในพื้นที่จำนวน 5 แห่งที่มีความพร้อมที่จะให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาศักยภาพจึงรับอาสาเป็นศูนย์ในการพัฒนา

ซึ่งการพัฒนาเด็กภายใต้บริบทที่มีความแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันนั้น จัดเป็นงานที่ทำทนายและซับซ้อน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าก่อนการถ่ายโอนการจัดการศึกษา หน่วยงานที่รับการถ่ายโอนการศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษาระดับเด็กปฐมวัย อีกทั้งการเตรียมการด้านสถานที่ บุคลากร ในด้านดังกล่าวยังอยู่ในระดับเริ่มต้น นอกจากนี้ความเคลื่อนไหวทางด้านนวัตกรรมการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยก็ยังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กให้มีศักยภาพด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน จะบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ จึงจำเป็นจะต้องมีหน่วยงาน สนับสนุนด้านวิชาการจะเป็นหลักให้การช่วยหนุนเสริมด้านวิชาการ เพื่อที่จะให้งานในการพัฒนาเด็กเป็นไปตามหลักการของการจัดการศึกษา และความต้องการของชุมชนด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น โครงการวิจัยและพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นโครงการที่จะทำหน้าที่บริหารจัดการให้โครงการย่อย 5 โครงการได้แก่

ชื่อโครงการวิจัยภายใต้แผนงานวิจัย

1. การพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ อ.หางดง จ.เชียงใหม่
2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

3. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขา(เผ่าม้ง) ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศิริเขต ตำบลบ้านปาง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่
4. การจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทอง ภูมิศึกษา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนทอง ตำบลขุนทอง อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่
5. การพัฒนารูปแบบกระบวนการการเรียนรู้เพื่อปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดของเด็กปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ภูมิศึกษา : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

สามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงการนี้จะเน้นช่วยหนุนเสริมทั้งด้านวิชาการ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป็นการต่อยอดในตัวเองในโครงการได้เพิ่มประสิทธิภาพของตนเอง และจะเป็นโครงการที่จะทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งการเป็นชุดความรู้, กระบวนการที่เกิดขึ้นต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทางการวิจัยที่เกิดขึ้น

โจทย์การวิจัย

การพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่เหมาะสม และบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้บริบทที่แตกต่างกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ควรเป็นอย่างไร

คำถามวิจัย

1. กระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่งที่เหมาะสมได้อย่างไร
2. ปัจจัย เงื่อนไข ที่ส่งผลต่อบทบาทที่เหมาะสมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กภายใต้บริบทที่แตกต่างกันมีอะไรบ้าง
3. ผลของการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 แห่งเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. เพื่อพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัยทั้ง 5 พื้นที่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. ได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน
3. ได้ทราบถึงปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย เด็กอายุ 0-5 ปี ที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมายผู้ปกครอง ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงสถาบันทางการศึกษาที่อยู่ในชุมชนเป้าหมาย 5 ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ตำบลขุนทอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง)
2. ตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง)
3. ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง)
4. ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง)
5. ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory Action Reserch : PAR) โดยเน้นมิติของพื้นที่ ระหว่างอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่กับเครือข่ายชุมชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยขอบเขตในการศึกษาได้แก่ บริบทของการพัฒนาเด็กปฐมวัย สภาพการพัฒนาปฐมวัย ปัญหา อุปสรรค ปัจจัย เงื่อนไขที่เป็นผลและส่งผลต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย วิธีการ รูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และผลของการพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยองค์กรในชุมชนโดยชุมชนเป็นฐาน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ตำบลที่เปิดดำเนินการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล 5 แห่ง ในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเวลา

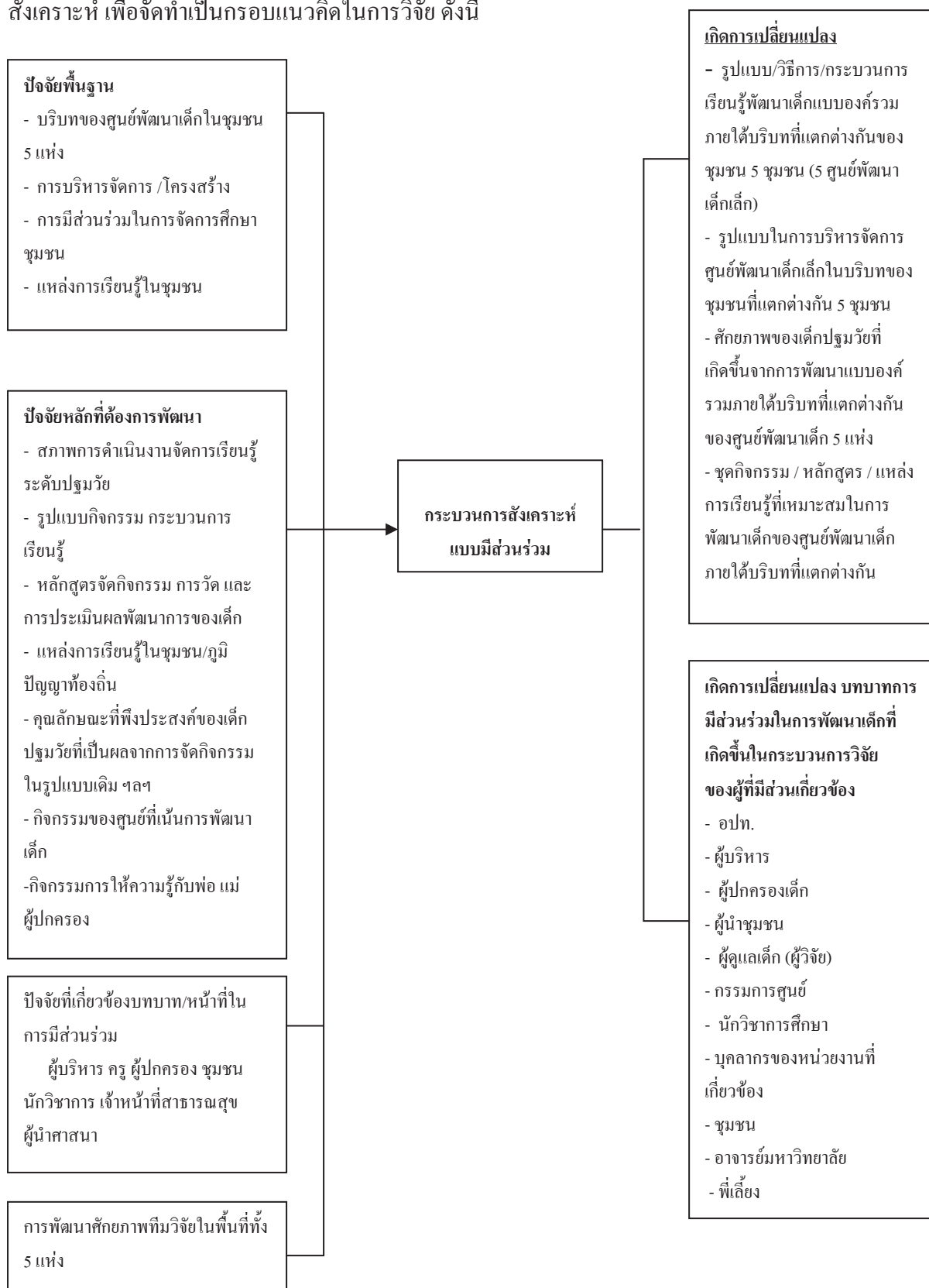
เมษายน 2551 – กันยายน 2552 (1 ปี 6 เดือน)

ทฤษฎี สมมุติฐาน และกรอบแนวคิดของโครงการวิจัย

จากหลักฐานความเชื่อที่ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุดคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” และ “การพัฒนาคนจะต้องเริ่มตั้งแต่เยาว์วัย” รวมทั้งการพัฒนาคนสถาบันที่เป็นรากฐานและมีความสำคัญที่ควรจะเป็นแกนหลักเป็นอันแรกคือ ครอบครัว ประกอบทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องเป็นพลังที่สำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งในมิติของงานของการพัฒนาเด็กเป็นงานที่ทุกภาคส่วนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบที่จะสรรสร้างทรัพยากรของประเทศที่เป็นความหวังในอนาคตที่จะนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญที่ยั่งยืนดังที่พระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานในวันเด็กแห่งชาติปีพ.ศ.2522 ที่ว่า “เด็กเป็นผู้ที่จะได้รับช่วงทุกสิ่งทุกอย่างต่อจากผู้ใหญ่ รวมทั้งภาระรับผิดชอบในการธำรงรักษาอิสรภาพและความสงบสุขของบ้านเมือง ดังนั้น เด็กทุกคนจึงสมควรและจำเป็นที่จะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเหมาะสมให้มีความสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งการฝึกหัดขัดเกลาคิดจิตใจให้ประณีต ให้มีศรัทธามั่นคงในคุณความดี มีความประพฤติเรียบร้อยสุจริต และมีปัญญาฉลาดแจ่มใสสมเหตุสมผล หน้าที่นี้เป็นของทุกคน ที่จะต้องร่วมมือกันกระทำโดยพร้อมเพรียงสม่ำเสมอ ผู้ที่เกิดก่อน ผ่านชีวิตมาก่อน จะต้องสงเคราะห์อนุเคราะห์ผู้เกิดตามมาภายหลัง ด้วยการถ่ายทอดความรู้ ความดีและประสบการณ์อันมีค่าทั้งปวงให้ด้วยความเมตตาเอ็นดูและความบริสุทธิ์ใจ ให้เด็กได้ทราบ ได้เข้าใจ และสำคัญที่สุด ให้รู้จักคิดด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง จนสามารถเห็นจริงด้วยตนเองได้ในความเจริญและความเสื่อมทั้งปวง โดยนัยนี้บิดามารดาจึงต้องสอนบุตรธิดา พึงต้องสอนน้อง คนรุ่นใหญ่จึงต้องสอนคนรุ่นเล็ก และเมื่อคนรุ่นเล็กเป็นผู้ใหญ่ขึ้น จึงต้องสอนคนรุ่นต่อ ๆ ไปไม่ให้ขาดสาย ความรู้ ความดี ความเจริญงอกงามทั้งมวลจึงแผ่ไพศาลได้ ไม่มีประมาณเป็นพื้นฐานของการพัฒนาผาสุกอันยั่งยืนสืบไป”

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะวิจัยได้นำสาระมาวิเคราะห์
สังเคราะห์ เพื่อจัดทำเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

นิยามศัพท์

การพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม หมายถึง การพัฒนาเด็กในทุกมิติของความเป็นมนุษย์อย่างสมดุล ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์สังคม จิตใจ และสติปัญญา โดยสอดคล้องกับบริบทของสังคม โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย หมายถึง การอบรมเชิงปฏิบัติการการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม และการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการพัฒนาเด็ก

ปัจจัยเงื่อนไข หมายถึง ปัจจัยพื้นฐาน ในด้านบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กในชุมชน การบริหารจัดการ โครงสร้าง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาชุมชนและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน นักวิชาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำศาสนา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการนำเสนอ แบ่งเป็น 9 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ตอนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา
- ตอนที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา
- ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
- ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา
- ตอนที่ 6 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ตอนที่ 7 การพัฒนาเด็กโดยองค์รวม
- ตอนที่ 8 การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 289 วรรคสอง กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 41 กำหนดว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และในมาตรา 42 กำหนดให้ กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครอง

1.1 ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองรูปแบบหนึ่งซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนีมองตาญ (Montagu 1984:574) ได้ให้ความหมายว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local government) เป็นหน่วยการปกครองที่มีอิสระในการเลือกผู้บริหาร มีอำนาจในการรับผิดชอบโดยปราศจากการควบคุมการบริหารราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคแต่หน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังคงอยู่ภายใต้บังคับของราชการส่วนกลางซึ่งมีอำนาจสูงสุดของประเทศ

นอกจากนี้ โกวิท พวงงาม (2544) มีความเห็นว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันหมด หรือเพียงบางส่วน ซึ่งการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางโดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลางมีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

จึงสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบของการปกครองที่ยึดหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปให้ท้องถิ่นบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยเน้นผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรงให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

1.2 รูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2534 มาตรา 70 ได้แบ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็น 4 รูปแบบได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ต่อมาในปี 2537 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีก 1 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล และต่อมาได้มีการพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 จึงทำให้ในปัจจุบันนี้การปกครองส่วนท้องถิ่นมี 5 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

1.3 การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 289 วรรคสอง กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิจัดการศึกษาอบรมการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 41 กำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น และในมาตรา 42 กำหนดให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษารวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 มาตรา 16 มาตรา 17 และมาตรา 18 กำหนดให้เทศบาลเมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกรุงเทพมหานคร มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะด้านการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1.3.1 แนวทางการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้วางแนวทางการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ม.ป.ป. อ้างถึงใน เมตต์ เมตต์การุณจิต 2553: 8-10)

1. การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องยึดหลักการจัดการศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของสังคมและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ เช่น จะต้องทั่วถึงประชาชน มีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่ายตลอดจนบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น
3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดการศึกษาจะต้องกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการและการบริหารงานทั่วไปเพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management: SBM) ทั้งนี้เพราะผลการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นผลผลิตและผลลัพธ์ล้วนเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาควรมีความคล่องตัวในการตัดสินใจอย่างมีอิสระทางการจัดการศึกษาจึงควรเป็นอำนาจของสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้วิธีการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมิได้กำหนดไว้เหมือนกับการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งในอนาคตจะมีการออกข้อบัญญัติระเบียบ การบังคับ คำสั่ง กำหนดอำนาจการสั่งการ อนุญาต ปฏิบัติ หรือดำเนินการอื่นใดไปยังสถานศึกษาโดยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีอำนาจดังกล่าว หรือมอบอำนาจในการสั่งการ อนุญาต อนุมัติ สั่งการปฏิบัติ หรือดำเนินการอื่นใดซึ่งเป็นอำนาจตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง

ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติแทน

1. การจัดโครงสร้างองค์กรภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เตรียมรองรับการถ่ายโอนสถานศึกษา จะต้องจัดโครงสร้างองค์กรภายในตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น ระบบการบริหารจัดการอย่างครบถ้วน จำนวนบุคลากรโดยการจัดตั้ง ฝ่าย ส่วน กอง หรือสำนักการศึกษา ตลอดจนส่วนราชการภายในที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น

2. วิธีการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ 2 วิธี คือ การจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นเอง และรับถ่ายโอนจากสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ

3. สวัสดิการและความก้าวหน้าของพนักงาน ครูและบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีสิทธิสวัสดิการ และความก้าวหน้าเทียบเท่ากับข้าราชการครูสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและในบางรายการจะดีกว่าข้าราชการครูที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1.3.2 แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2552- พ.ศ. 2554)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นเพื่อเป็นทิศทางในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป.: 3-5)

วิสัยทัศน์

การจัดการศึกษาทุกระดับได้มาตรฐานแบบมีส่วนร่วมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ความเป็นไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และอยู่เป็นสุขอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ เต็มศักยภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
4. ปลุกฝังจิตสำนึกให้รักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย
5. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้
6. รณรงค์ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. ส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง
8. ส่งเสริมให้ครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. ประชาชนได้รับบริการสาธารณะด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน
2. ประชาชนและภาคีการพัฒนาต่างๆเข้ามามีส่วนในการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ประชาชนดำรงชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ
5. ประชาชนมีความรู้เพียงพอสำหรับการใช้ประกอบอาชีพ
6. เด็ก เยาวชน และประชาชนรักในเอกลักษณ์และค่านิยมความเป็นไทย
7. สังคมท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
8. เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. เด็ก เยาวชน และประชาชนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ
10. ครอบครัวมีความอบอุ่น
11. ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์การพัฒนา

1. พัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาและส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
5. พัฒนาความรู้ของประชาชนให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ
6. ส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกฝังจิตสำนึกในเอกลักษณ์และค่านิยมของความเป็นไทย
7. จัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อสร้างสรรค์ให้ท้องถิ่นเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
8. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. ส่งเสริมการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กเยาวชนและประชาชน
10. ส่งเสริมความอบอุ่นของครอบครัว
11. ส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1.4 การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยโครงสร้างของการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดระบบบริหารงานบุคคลเพื่อการศึกษา และการดำเนินการด้านวิชาการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป.)

1.4.1 โครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยคณะกรรมการกลางบริหารงานบุคคลข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ., ก.ท., และก.อบต.) ได้กำหนดโครงสร้างสำนัก/กอง/ส่วนการศึกษา เพื่อให้เป็นหน่วยรับผิดชอบด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยกำหนดให้ต้องเป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิทางการศึกษาสำหรับจำนวนบุคลากรด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นผู้กำหนดตามความเหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจที่ดำเนินการในปัจจุบันและที่ดำเนินการในอนาคตรวมถึงกรณีรับโอนการจัดการศึกษาด้วยโครงสร้างการบริหารจัดการการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.2 การจัดระบบงานบริหารบุคคลเพื่อการศึกษา

การบริหารงานบุคคล/บุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงสืบเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งทำให้การบริหารงานบุคคลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดมีการสอดคล้อง ดังนั้นถึงแม้ว่าการบริหารงานบุคคลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะถือปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ระเบียบบริหารงานส่วนบุคคลส่วนท้องถิ่นที่กำหนดให้คณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นระเบียบข้าราชการครูในส่วนที่เกี่ยวข้อง (ก.จ. ก.ท. และอบต.) ต้องนำกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูในส่วนที่เกี่ยวข้องมาใช้บังคับในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นโดยอนุโลม ดังนั้นคณะกรรมการกลางข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่น (ก.จ. ก.ท. และอบต.) จึงต้องปรับปรุงมาตรฐานและเกณฑ์การบริหารงานบุคคลของข้าราชการ พนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาส่วนท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามกฎหมายดังกล่าว โดยจัดทำประกาศมาตรฐานทั่วไปและหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการกลางข้าราชการปรีอพนักงานส่วนท้องถิ่น และมีผลบังคับใช้เช่นเดียวกันหลักเกณฑ์ของ ก.พ. โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายใด ๆ ดังนั้นการบริหารงานบุคคล

มาตรฐานวิชาชีพ และความก้าวหน้าทางวิชาชีพตลอดจนสวัสดิการ สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของข้าราชการ พนักงานครูส่วนท้องถิ่นจึงสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจุบันมีการกำหนดตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษา จำแนกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. บุคลากรในสถานศึกษา

1.1 สายงานบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา

1.2 สายงานการสอน ได้แก่ ครูผู้ช่วย และ ครู

1.3 บุคลากรสนับสนุนการสอน(พนักงานจ้างตามภารกิจ ได้แก่ กลุ่มตำแหน่งการเงิน/บัญชี/พัสดุ และกลุ่มตำแหน่งธุรการ/บันทึกข้อมูล กลุ่มตำแหน่งโภชนาการ/อนามัยโรงเรียนและกลุ่มตำแหน่งคอมพิวเตอร์ โสตทัศนศึกษา)

2. ข้าราชการและพนักงานครูไม่สังกัดสถานศึกษา

2.1 สายงานบริหารการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งนักบริหารการศึกษา ผู้อำนวยการกองการศึกษา รองผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษานอกระบบและส่งเสริมการศึกษา

2.2 สายงานนิเทศการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งศึกษานิเทศก์

2.3 สายงานการศึกษา ได้แก่ ตำแหน่งสันทนการ นักวิชาการศึกษา นักวิชาการวัฒนธรรมและบรรณารักษ์

2.4 สายงานทั่วไป (บุคลากรทางการศึกษา) ได้แก่ เจ้าพนักงานห้องสมุด เจ้าพนักงานศูนย์เยาวชน เจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชน

1.4.3. การบริหารงานวิชาการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยึดแนวการบริหารงานวิชาการตามความมุ่งหมาย หลักการ และแนวการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช พ.ศ. 2551 ในโรงเรียนซึ่งได้มีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมด้านวิชาการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

1.1) การอบรมทบทวนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้สถานศึกษาดำเนินการจัดหลักสูตรได้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียน

- 1.2) การพัฒนาบุคลากรระดับปฏิบัติการสอนให้สามารถวิเคราะห์หลักสูตรผู้แผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์ ในขั้นที่เริ่มใช้หลักสูตรในปีการศึกษาแรกของทุกชั้นปี
- 1.3) อบจ. เทศบาล อบต. และเมืองพัทยาที่จัดตั้งบงอุดหนุนสถานศึกษาเพื่อการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
 - 2.1) การส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการอบรมครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 2.2) การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มด้อยโอกาส ส่งเสริมให้สถานศึกษาของท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนแก่เด็กพิการ
 - 2.3) สนับสนุนให้มีการวิจัยในชั้นเรียน โดยการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอน
 - 2.4) การสนับสนุนให้มีส่วนร่วมจัดการศึกษาของชุมชน กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีกรรมการจากชุมชนเป็นกรรมการร่วม
 - 2.5) การวัดและประเมินผล สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนตามหลักสูตรแต่ละสถานศึกษาเองทุกท้องถิ่น และต้องมีการประเมินคุณภาพภายในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แบบประเมินเดียวกันเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ผลใช้วางแผนพัฒนาร่วมกันได้ในทุกระดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาพบว่า สเตียร์ (Steers, 1977) ได้กล่าวถึงปัจจัยซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ลักษณะขององค์กร หมายถึง ลักษณะโครงสร้างองค์กรและความสัมพันธ์ระหว่างสายงานการบังคับบัญชาตามบทบาทหน้าที่และตัวบุคคลในองค์กร รวมทั้งขนาดขององค์กร ซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน การกระจายอำนาจ (Decentralization) ความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ความเป็นทางการ (formalization) ช่วงการบังคับบัญชา (Span of control) และขนาดขององค์กร (Organization size)
2. ลักษณะของสภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกได้แก่ ความสลับซับซ้อน ความมั่นคงและความไม่แน่นอน เช่น สภาพการณ์ด้านการตลาด เศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

และสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ บรรยากาศองค์กร อันจะมีผลกระทบต่อการดำเนินงาน ดังนั้นองค์กรที่มีประสิทธิผลผู้บริหารมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับสภาพแวดล้อมภายนอก และปรับโครงสร้าง รวมทั้งการปฏิบัติให้เข้ากับสถานะที่เป็นอยู่ จึงจะทำให้องค์กรมีประสิทธิผล

3. ลักษณะของบุคคลในองค์กร ดังนั้นพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เนื่องจากธรรมชาติของความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีประสิทธิผลต้องสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เอื้ออำนวยให้บุคลากรได้ทำงานให้บรรลุตามหน้าที่ และมีความรับผิดชอบในการสร้างสรรค์ที่พัฒนาการทำงานให้ไปสู่เป้าหมายขององค์กร

4. ลักษณะของนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และแน่นอน การจัดหาและการใช้ทรัพยากร การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน รวมทั้งกระบวนการติดต่อสื่อสาร การมีภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การปรับตัวขององค์กร และการริเริ่มสร้างสรรค์

ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องเข้าใจและรู้ถึงปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา ดังที่ ฮิลลี (Healy, 1994: 68-69) กล่าวถึงจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ 2 ประเด็นสำคัญ คือ

1. ทีมงาน ต้องมีความเป็นอิสระ บุคลากรในทีมได้รับการสนับสนุนให้รับผิดชอบ ได้รับการพัฒนาทักษะในการทำงานและการแก้ปัญหา รวมทั้งได้รับมอบอำนาจให้สามารถดำเนินการด้านทรัพยากรและงบประมาณ

2. โครงสร้าง ควรจัดโครงสร้างองค์กรใหม่ที่จะสะท้อนการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีการบริหารแบบแนวราบ รวมทั้งกำหนดให้มีผู้จัดการคุณภาพ (Quality manager)

ซึ่งเบอร์ริดจ์และริบบิ้น (Burridge and Ribbins, 1995: 195-196) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพไว้ 10 ประการดังนี้

1. การพัฒนาต้องส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้และการเรียนการสอนโดยตรงเท่าที่สามารถทำได้

2. ต้องสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและกระบวนการของการวางแผนพัฒนา

3. ควรให้เกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการกำกับ ติดตาม และการประเมินผล

4. ควรให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและความรู้สึกเป็นเจ้าของของสถานศึกษา

5. การจะนำสิ่งต่าง ๆ เข้ามาในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องใช้วิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม

6. การพัฒนาคุณภาพจะทำให้ได้ดีที่สุดในโครงสร้างองค์การที่ไวต่อการตอบสนอง และมีรูปแบบการบริหารที่เปิดกว้าง รวมทั้งมีข้อตกลงร่วมกันของบุคลากรทั้งหมด

7. ควรมีการจัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ

8. ควรกำหนดทรัพยากรและนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสม

9. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้

10. วิธีการพัฒนาคุณภาพ ควรได้รับการยอมรับและความเข้าใจและควรประกอบด้วยการสร้างกลไกการทบทวนคุณภาพทั้งระหว่างและสิ้นสุดของแผนพัฒนา มีการปรึกษาหารืออย่างกว้างขวางในการเลือกและใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล มีครอบคลุมทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ การจัดทำเอกสารเกี่ยวกับระบบและกระบวนการเพื่อประโยชน์ในการกำกับติดตามและการประเมินผล รวมทั้งการกำหนดให้มีการทบทวนภายในและการตรวจสอบจากภายนอก

นอกจากนี้ แฮร์ริส และ โจน (Harris and Jon, 2003: 37-39) ได้ศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมการปรับปรุงสถานศึกษาของประเทศอังกฤษและประเทศแคนาดา ซึ่งได้ข้อสรุปองค์ประกอบร่วมกันในการปรับปรุงคุณภาพ การจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1. มีการสนับสนุนของหน่วยงานภายใน ได้แก่ ครูและบุคลากรที่พร้อมจะทำงานร่วมกัน และสำหรับหน่วยงานภายนอก จะเข้ามามีบทบาทในการเจรจาต่อรองร่วมกับบุคลากร ให้การสนับสนุนทรัพยากรและเงินทุน ให้ความช่วยเหลือและกระตุ้นการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. การมีจุดเน้นที่เป้าหมายการสอนและการเรียนรู้ มีส่วนกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงสถานศึกษาในด้านการสอนและการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3. มีข้อตกลงในการพัฒนาครูและพัฒนาวิชาชีพ เพราะการพัฒนาครูเป็นหัวใจของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา มีการสนับสนุนให้ครูได้แสดงความเชี่ยวชาญในรูปแบบการสอนใหม่ๆ และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

4. ผู้นำต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำต้องแสดงความรับผิดชอบและบทบาทต่อการปรับปรุงสถานศึกษา โดยการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของครูในทุกระดับ ผู้นำจะผลักดันให้ครูรับผิดชอบต่อเปลี่ยนแปลง

5. มีการประเมินระหว่างและสิ้นสุดการทำงาน การประเมินเป็นวงจรการปรับปรุงสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นวิถีทางที่จะได้ข้อมูลป้อนกลับ

เลอวินและเลซอท (Levine and Lezotte อ้างถึงใน Cuttance, 1994) กล่าวถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ไว้ว่า วัฒนธรรมและบรรยากาศของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการพัฒนาจะมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เป็นระเบียบต่อการพัฒนาวัฒนธรรมการทำงาน ที่มี

การยอมรับของผู้ปฏิบัติงานที่จะร่วมดำเนินการตามพันธกิจที่เน้นผลสำเร็จ การมุ่งเน้นการแก้ปัญหา และมีความสมานสามัคคี ความร่วมมือ การเห็นพ้อง และการสื่อสารของบุคลากรในองค์กรที่ถูกต้องคล่องตัว สำหรับเรื่องภาวะผู้นำ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้นำควรสามารถคัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรอย่างเหมาะสม สามารถกำกับติดตามกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอด้วยตนเอง รู้จักใช้เวลาและ พลังงานในการปรับปรุงสถานศึกษา ให้การสนับสนุนและพัฒนาอาจารย์ จัดหาทรัพยากรให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน และที่สำคัญคือการเป็นผู้นำด้านวิชาการ ปัจจัยภายนอกที่กล่าวถึง คือการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบของการบริหารจัดการยังควรเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านการจัดการศึกษาด้วยเช่นกัน คือ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโรงเรียนในสังกัด ได้แก่ เทศบาลที่มีตรงเรียนความดูแลพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ กำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน พัฒนาเด็กและเยาวชนให้ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น มีแผนเชิงรุกในการจัดการศึกษา เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ซึ่งทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีการแสวงหาและพัฒนาทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนั้นยังมีการบริหารแบบองค์รวมและเป็นระบบ มีการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมโดยรวม และการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้ทุนทางสังคม รวมทั้งพัฒนาคนแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ไม่มีโรงเรียนในสังกัดพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ให้ความสำคัญกับการศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตและสังคมแห่งการเรียนรู้ กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการจัดการศึกษาไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา โดยให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยได้รับความร่วมมือร่วมใจและการสนับสนุนจากชุมชน องค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นและสถานศึกษา รวมทั้งมีการระดมทรัพยากรจากภายนอกมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา มีการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีการระดมความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างกลมกลืนมิตรกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการสร้างความเข้าใจกับประชาชนและประชาสัมพันธ์แผนการถ่ายโอนสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง และผู้บริหาร อบต. ทุกคนเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อประสานการปฏิบัติงานการศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดวงกมล คงทอง, วาสนา ทนหมัด (2552:1) ได้กล่าวว่า ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ เกร็ดความรู้ กฎระเบียบทางสังคมและแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม ที่ได้รับมาจากการผสมผสานระหว่างคนกับศาสนา สภาพแวดล้อมสภาพภูมิศาสตร์และกระบวนการทางสังคม

สิริกร ไชยมา (2546:1) ได้กล่าวว่า ความหมายภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการชีวิตของมนุษย์ สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ได้สั่งสมสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนได้รับการยอมรับในสังคมนั้น ๆ

วัชรพงศ์ โกมุทธรรมวิบูลย์ (2542: 115,182) ได้กล่าวว่า ความหมายภูมิปัญญาว่า หมายถึง พื้นความรู้ความสามารถ ส่วนคำว่าท้องถิ่น หมายถึง ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547:42) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนความสามารถสร้างชิ้นงาน หรือผลงานที่ได้ศึกษาค้นคว้าทดลองปฏิบัติ แล้วบังเกิดผลเป็นที่พอใจ

ลีลาภรณ์ นาครทรรพ (2541:2 40) สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านว่า หมายถึง องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ซึ่งถูกถ่ายทอดมาเป็นระบบความเชื่อ ระบบคุณค่าหรือระบบความคิดของสมาชิกในชุมชน

จึงสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ควรคู่จริยธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ และสะสมประสบการณ์มายาวนานทำให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้และทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงทำให้สังคมมีความสุข

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

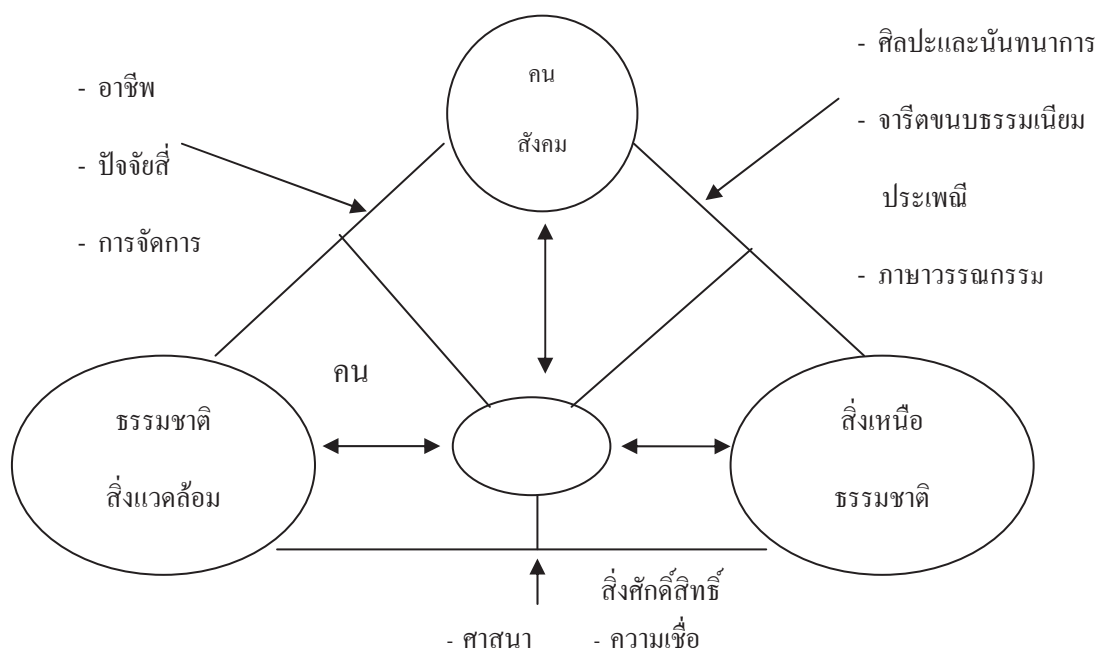
ศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมการเกษตร (2552:19) ได้กล่าวว่าลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม
2. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. เป็นเรื่องของ การแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม

5. เป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา
8. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน
9. มีบูรณาการสูง
10. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
11. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 19) ได้สรุปลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามีสามลักษณะหรือสามมิติของเรื่องเดียว ได้แก่ ชีวิตของชาวบ้านที่สะท้อนออกมาถึงภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างมีเอกภาพเหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนไทย ดังแสดงให้เห็นในแผนภูมิ

แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่เป็นภูมิปัญญาการดำรงชีวิตของคนไทย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541: 19

จากแผนภูมิจะเห็นได้ว่าลักษณะภูมิปัญญาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในรูปแบบของวิถีการดำเนินชีวิตที่ยึดปัจจัยสี่เป็นหลัก และความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของคนชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2529: 147) กล่าวว่า ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นนามธรรมเป็นการศึกษาจากโลกทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิดแก่เจ็บตายคุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน และลักษณะที่เป็นรูปธรรมเป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

สรุปได้ว่าลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ได้แก่ องค์ความรู้ที่เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต และเป็นกิจกรรมในวิถีชีวิตประจำวันตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานและปัจจัยสี่ เช่น การทำมาหากิน ศิลปะ หัตถกรรม ดนตรี และอื่น ๆ

การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

พระธรรมปิฎก (ประยุต ปยุตโต, 2539: 30-35) กล่าวถึงการสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยว่า สืบสานมีทั้งสืบและสาน สืบหมายถึง สืบสานในเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมไทย คืออะไร มาจากไหน สืบอีกความหมายหนึ่งคือสืบทอด สืบทอดต่อไปข้างหน้าจากปัจจุบันสู่อนาคต สานคือ การจัดสรรปรุงแต่งวัฒนธรรมที่รับมาจากเดิมให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับยุคสมัยในสภาพปัจจุบันให้เป็นประโยชน์แก่คนที่ดำเนินชีวิตอยู่ และถ้าวัฒนธรรมของเราเป็นของดีก็ควรที่จะแผ่ขยายไปในสังคมโลกด้วยโดยมีขบวนการถ่ายทอดความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541ก: 102-115) อธิบายว่าการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่มีขั้นตอน ดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้โดยจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้รับถ่ายทอด กล่าวคือ ในการถ่ายทอดความรู้และทักษะแก่ผู้รับ การถ่ายทอดบางเรื่องนั้น เพียงแต่พูดคุย อธิบาย บอกเล่าหรือแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันระหว่างผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้รับความรู้เท่านั้นคงไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้รับการถ่ายทอดเกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้ง จนถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้ ดังนั้น การถ่ายทอดวิชาความรู้บางเรื่องจึงต้องใช้วิธีฝึกทักษะโดยตรงให้แก่ผู้รับรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แล้วให้ร่วมกันจัดทำตารางที่เป็นหลักสำหรับใช้ในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้อื่นไว้ใช้ต่อไปด้วย

2. การถ่ายทอดความรู้โดยการสร้างเครือข่าย ด้วยการจัดให้เครือข่ายที่มีอยู่กระจัดกระจายได้มีโอกาสศึกษาพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ในงานที่ทำ และร่วมกันกำหนดทิศทางการทำงานของเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายตามที่ร่วมกันกำหนดไว้ในทิศทางเดียวกัน

3. การถ่ายทอดความรู้ผ่านองค์กร/สถาบัน กลุ่ม ชุมชน ฯลฯ โดยการสร้างองค์กร สถาบัน ชมรม กลุ่ม ฯลฯ ขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้แต่ละสาขาที่แต่ละองค์กร สถาบัน กลุ่ม ชุมชนมี

ความถนัดชัดเจนในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ผ่านองค์กรสถาบัน ชมรม ฯลฯ

4. เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เพื่อให้ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดพบองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ค้นพบ และยังเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริงตามโอกาสอันควร

5. การถ่ายทอดความรู้ผ่านผลงานวิจัย งานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นที่มียุทธศาสตร์ในตัวของมันเอง องค์ความรู้ที่รวบรวมวิเคราะห์ สังเคราะห์สรุป ถ้วนเป็นความรู้ในการถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลังให้ผู้อื่นเข้าใจเกิดการเรียนรู้ต่อไปอีก อย่างมีน้ำหนักน่าศรัทธาเชื่อถือเพราะมีข้อมูลวิจัยเป็นหลักฐานสนับสนุนอีกด้วย

6. การถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อผลงานเขียนผ่านสื่อหรือเอกสารต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาแพร่กระจายออกไป ความรู้ แนวคิดต่าง ๆ ที่สอดแทรกไว้ในข้อเขียนและบทความต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะถูกถ่ายทอดออกไปอย่างแพร่หลาย สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คนในวงกว้างนับเป็นวิธีการเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ได้ดียิ่งขึ้นอีกวิธีหนึ่ง

7. การถ่ายทอดความรู้โดยการผลักดันเข้าสู่ระบบการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน องค์กรในชุมชนจะต้องร่วมมือกันกำหนดแนวทางพัฒนาศักยภาพของครอบครัวกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนทักษะชีวิตให้กับนักเรียน เพื่อให้ นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนนั้นได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ผู้อื่น อาจถ่ายทอดได้หลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับเวลาโอกาสและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้สามารถถ่ายทอดได้อย่างเป็นทางการในระบบ หรือถ่ายทอดอย่างไม่เป็นทางการนอกระบบและตามอัธยาศัย ทั้งนี้จะมีการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย เช่น การสนทนา พุดคุยการแลกเปลี่ยน ทักษะ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ การพาไปดู ไปศึกษาเรียนรู้เอาเอง ฯลฯ เป็นต้น

ความหมายของผู้ทรงภูมิปัญญา

ผู้ทรงปัญญา หมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ผลิตภูมิปัญญา หรือผู้นำภูมิปัญญาต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์จนประสบความสำเร็จมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับและยกย่องสามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของภูมิปัญญานั้นให้แพร่หลายทั่วไปอย่างแพร่หลายในแต่ละสาขา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541: 173)

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545: 70) ได้ให้ความหมายของ ผู้ทรงภูมิปัญญาว่าหมายถึง บุคคลผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาหรือผู้ผลิตภูมิปัญญา หรือผู้นำภูมิปัญญาต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์จนประสบ

ความสำเร็จ มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับยกย่อง สามารถถ่ายทอดเชื่อมโยงคุณค่าของภูมิปัญญาให้แพร่หลายทั่วไป คุณสมบัติภูมิปัญญาเป็นการส่งเสริมผู้ทรงภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการฟื้นฟู และพัฒนาภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งสามารถผูกโยงไปสู่เรื่องอื่น ๆ ได้ เช่น

1. เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่าง ๆ มีผลงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นของตน และได้รับการยกย่องยอมรับจากบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง เป็นผู้ที่ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาประจำของตนเป็นเครื่องหมายยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตโดยตลอด

2. เป็นผู้คงแก่เรียนและหมั่นศึกษาหาความรู้เสมอ ผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นผู้ที่หมั่นศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง เป็นผู้คงแก่เรียน เรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบเป็นผู้ลงมือทำโดยทดลองทำตามที่เราเรียนมาอีกทั้งลองผิดลองถูก หรือสอบถามจากผู้อื่น ๆ จนประสบความสำเร็จเป็นผู้เชี่ยวชาญโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจน เป็นที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสม นำมาปรับปรุงให้ชุมชนและสังคมอยู่เสมอ

3. เป็นผู้นำของท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่สังคมในแต่ละท้องถิ่นยอมรับให้เป็นผู้นำทั้งผู้นำการปกครองที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ และผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นผู้สามารถนำของท้องถิ่นและช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างดี

4. เป็นผู้ที่สนใจปัญหาของท้องถิ่น ผู้ทรงปัญญาล้วนเป็นผู้ที่สนใจปัญหาของท้องถิ่นเอาใจใส่ศึกษาปัญหา หาทางแก้ไขและช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตน และชุมชนใกล้เคียงอย่างไม่ย่อท้อจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและบุคคลทั่วไป

5. เป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นผู้ขยันหมั่นเพียรลงมือทำงาน ผลิตผลงานอยู่เสมอโดยตลอดปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพมากขึ้นอีกทั้งมุ่งมั่นทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง

6. เป็นนักปกครอง และประสานประโยชน์ต่อท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญานอกจากเป็นผู้ที่ครองตนเป็นคนดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปแล้ว ผลงานที่ท่านทำยังถือว่ามีคุณค่าจึงเป็นผู้ที่มีทั้ง ครองตน ครองคน และครองงาน เป็นผู้ประสานผลประโยชน์ให้บุคคลเกิดความรักความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจและมีความสามัคคีกัน ซึ่งทำให้ท้องถิ่นหรือสังคม มีความเจริญมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นกว่าเดิม

7. มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ เมื่อผู้ทรงภูมิปัญญามีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นคนทั่วไป ทั้งชาวบ้าน นักวิชาการ นักเรียน นิสิตนักศึกษาจะเข้าไปศึกษาหาความรู้หรือเชิญท่านนั้นไปเป็นวิทยากร ผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีความสามารถมีพรสวรรค์ในการถ่ายทอดความรู้เหล่านั้นเป็นอย่างดี ทำให้ผู้รับการถ่ายทอดเข้าใจได้โดยง่าย

8. เป็นผู้มิใช่ครูหรือบรรณารักษ์ ผู้ทรงภูมิปัญญา หากเป็นคฤหัสถ์จะพบว่าล้วนมีผู้ทรงดีที่สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้ความร่วมมือในงานที่ท่านทำช่วยให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณค่า ถ้าเป็นนักบวช ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็ตามล้วนมีบรรณารักษ์ทั้งนั้น ท่านจึงสามารถผลิตผลงานที่มีคุณค่าทางศาสนา

รุ่ง แก้วแดง (2540: 4.) กล่าวว่า ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยแต่ละด้านล้วนแต่มีองค์ความรู้ได้ซึมซับหล่อหลอม บ่มเพาะ กันคว้า ทดลองโดยใช้วิถีชีวิตของตนเองเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ เพื่อทดสอบความถูกต้องแล้วคัดสรรกลั่นกรองสิ่งที่เป็นคุณค่าแก่ชีวิต แก่แผ่นดิน ถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานทั้งที่เป็นมรดกและทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญาของชาติมาจนถึงปัจจุบัน

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้ทรงภูมิปัญญา คือ บุคคลในท้องถิ่นที่มีวิธีการคิดการกระทำ และมีผลงานจากการคิดการกระทำที่ก่อเกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน

วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กปฐมวัย

สามารถ จันทรสุริย์ 2533 (2537: 152) กล่าวว่า เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้น ๆ ในสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็กต้องง่ายไม่ซับซ้อนสนุกสนานดึงดูดใจ เช่น การถ่ายทอดผ่านการละเล่น การเล่านิทาน การเล่นเกมทายปริศนาคำทายและเกิดจากนิสัยการซักถามของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กเป็นช่วงเวลาการเรียนรู้โลกรอบตัว เช่น การเรียนรู้ร่างกาย เรียนรู้ถ้อยคำ ดังนั้นการผูกปริศนาจึงเลือกใช้คำที่ให้ภาพพจน์คำเปรียบเทียบกับให้เข้าใจคำคล้องจองให้เสียงและจังหวะเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจเพื่อเด็กจดจำได้ง่าย ส่วนการเล่านิทานเป็นการถ่ายทอดความรู้ความสนุกสนานจากตัวละครในเรื่อง และวิธีการเล่าที่น่าสนใจ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นด้านจริยธรรม คือ สิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัยและบุคลิกภาพที่ดีตามปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรมที่เป็นสิ่งที่ดีควรทำและไม่ควรทำ

การสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนนั้น มีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอแนวคิดในการดำเนินงานต่าง ๆ ไว้ได้แก่ รุ่ง แก้วแดง (2540: 230-241) อธิบายว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควบคู่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนดังนี้

1. การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยบนฐานของชุมชน หมายถึง การเรียนที่นำเอาเนื้อหาภูมิปัญญาไทย และวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนให้นักเรียนและใช้กิจกรรมของชุมชนเป็นสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบนี้ จะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนได้ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายการศึกษาในโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนตลอดถึงการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้กิจกรรมทางการศึกษาต่าง ๆ ต้องอยู่บนพื้นฐานของชุมชนซึ่งหมายถึง ชุมชนจะต้องมีสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนเอง สถาบันการเรียนรู้ของชุมชนเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่

ถ่ายทอดความรู้ พัฒนาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ให้กับชุมชน โดยมีการบริหารจัดการโดยชุมชนและสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการกำหนดกิจกรรมของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนกับโรงเรียนในความหมายของการเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของชุมชนนั้น โรงเรียนถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การเรียนในโรงเรียนและการเรียนในชุมชนจึงถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกัน

2. การเรียนโดยใช้ภูมิปัญญาไทยบนฐานของโรงเรียน หมายถึง การเรียนที่นำเอาเนื้อหาภูมิปัญญาไทย และวิธีการสอนแบบภูมิปัญญาไทยมาสอนให้นักเรียน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกเข้าเนื้อหาวิชาที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ ซึ่งทั้งเนื้อหาวิธีสอน จำนวนคาบและเวลาเรียน ขึ้นอยู่กับการกำหนดร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน การเรียนรูปแบบนี้โรงเรียนต้องสำรวจความต้องการและศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งด้านเนื้อหาผู้สอนและผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการเมือง และสิ่งแวดล้อมนำมาจัดทำเป็นเนื้อหาวิชาภูมิปัญญาไทยผลักดันให้กลายเป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

จากแนวคิดการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนดังกล่าว จะพบว่าเป็นการร่วมมือระหว่างบ้าน ชุมชน โรงเรียน ที่มุ่งเน้นคุณภาพนักเรียน ได้เรียนสิ่งที่ใกล้ตัวตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งเป็นวิถีชีวิตให้รักและหวงแหนภูมิปัญญาในท้องถิ่น เห็นคุณค่าและสืบทอดภูมิปัญญาอย่างภูมิใจ ควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยเฉพาะประชาธิปไตยที่เป็นวิถีชีวิตด้านการวัฒนธรรมสามัคคีธรรมและปัญญาธรรม นอกจากวิธีการถ่ายทอดที่ต้องอาศัยเครือข่ายของการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 91-92, 117-118) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์ตรงในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับผู้ที่มารับการถ่ายทอดให้เกิดการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะวัยเด็ก ผู้ทรงภูมิปัญญาหลายท่านเห็นตรงกันว่า วัยเด็กเป็นวัยที่สำคัญต้องถ่ายทอดและปลูกฝังให้พวกเขาได้ปฏิบัติจริงเชิงวิถีชีวิตถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่สถาบันและองค์กรต่าง ๆ จัดขึ้น

2. เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่สถาบันและองค์กรต่าง ๆ จัดขึ้น

3. ถ่ายทอดผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ตามเงื่อนไขและโอกาสที่มีเวลานี้ เป็นต้น

4. การถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปของสื่อการบันทึก โดยสอดแทรกในกระบวนการและเนื้อหา หรือคำร้องของบันทึก เช่น คำขอของภาคเหนือ คำร้องเหล่านี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น คติธรรมคำสอนของศาสนา การเมือง การปกครอง การประกอบอาชีพ การรักษาโรคพื้นบ้าน รวมทั้งการปฏิบัติตนตามจารีตประเพณีต่าง ๆ

วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนการสอน มีหลักการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 28-29)

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือพัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหา หรือกิจกรรมให้สอดคล้องความต้องการของท้องถิ่น
2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญาได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านหรือปัญญาชาวบ้านเทคนิคชาวบ้านหรือช่างฝีมือชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและร่วมการเรียนการสอน และการพิจารณาภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดการเรียนการสอนอยู่ในดุลพินิจของโรงเรียนในด้านความเหมาะสมทั้งกิจกรรมเนื้อหาสาระ และวัยของเด็กนักเรียนควรเป็นคณะกรรมการร่วมพิจารณา
3. การนำสิ่งที่ป็นองค์ความรู้ในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนออกไปสำรวจแล้วนำมาจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรนำความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสอนแทรกในเนื้อหาวิชาและจัดเป็นพิพิธภัณฑ หรืออุทยานการศึกษา

สรุปได้ว่าวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กปฐมวัย จะต้องใช้วิธีการง่าย ๆ เช่น การฟังเรื่องเล่า การเล่น และการเรียนอย่างสนุกสนานกับผู้ใหญ่ กิจกรรมมีความเหมาะสมกับพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไปในอนาคต

หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาเป็นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546: 125.130) อธิบายว่าหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้นั้น จะต้องมีความเชื่อพื้นฐานดังนี้

1. มนุษย์เราแต่ละคนมีความเชื่อในความรู้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ถ้าเขาสามารถเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และเมื่อศึกษาเรียนรู้ไปถึงจุดหนึ่งแล้ว เขาจะสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง
2. มนุษย์แต่ละคนมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เป็นทุนเดิมอยู่แล้วถ้าโอกาสแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่แต่ละคนมีอยู่ จะเกิดการถ่ายโยงความรู้ซึ่งกันและกันขยายวงความรู้ให้กว้างขวางออกไปมากับยิ่งขึ้นได้ และจะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองว่าความรู้ส่วนใดขาดตกบกพร่องอยู่ก็จะแสวงหาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้โดยไม่ต้องมีใครมาบังคับ
3. มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การรวมกลุ่มความคิดและการกระทำการให้โอกาส การให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการรับฟังด้วยเหตุผล จะนำไปสู่การคิด การตัดสินใจ การกระทำการแก้ไขปัญหาก็ถูกต้องมากกว่าการแยกคิดแยกทำ หรือตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างโดดเดี่ยวเพียงคนเดียว

4. ในการแสดงความคิดเห็นและลงมติเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของกลุ่มจะต้องเป็นอิสระ
 หนึ่งคนหนึ่งเสียง ความคิด ชาติกำเนิด คุณวุฒิ ความอาวุโส ความมีศรัทธาบรรดาศักดิ์ มีตำแหน่ง
 หน้าที่การงาน ความมั่นคงหรือยากจน ฯลฯ จะไม่ทำให้อิทธิพลต่อการคิดและการตัดสินใจของ
 ผู้อื่นในกลุ่ม

5. รูปแบบวิธีการเรียนรู้ การคิด การตัดสินใจของแต่ละชุมชน จะแตกต่างกันหลากหลาย
 กันไป เพราะความแตกต่างหลากหลายทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม ฯลฯ รูปแบบวิธีการเรียนรู้ของแต่ละคนจึงแตกต่างกันออกไปเหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม
 ชน จึงไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวว่าถ้ารูปแบบวิธีการเรียนรู้ที่ใช้ได้ดีกับกลุ่มหนึ่ง แล้วจะต้องนำไปใช้
 และเหมาะสมกับอีกกลุ่มหนึ่งด้วยเสมอไป แต่จะต้องมีการปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องพร้อมกัน
 แต่ละกลุ่มด้วย

6. องค์ความรู้ใหม่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเรียนรู้ลงมือปฏิบัติประเมินผล
 วิเคราะห์ สรุป เป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้นั้น จะเหมาะสมและสอดคล้องกับแต่ละคนแต่ละ
 ท้องถิ่นนั้น ๆ มากที่สุด และถ้ารับการพัฒนาให้ตรงทิศทางอย่างต่อเนื่องแล้ว ก็จะเป็นแหล่งผลิต
 และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นอย่างไม่จบสิ้น

สรุปได้ว่า หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน คือ การจัดการศึกษาให้
 สอดคล้องกับองค์ความรู้และทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความเชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพที่
 สามารถพัฒนาได้ด้วยวิธีเรียนรู้จากประสบการณ์เดิม และให้จิตตัดสินใจร่วมกันเป็นเพราะมนุษย์
 เป็นสัตว์สังคม

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

การจัดการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546

สภาพวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง ได้สร้างความกดดัน
 ให้เกิดความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของไทย ให้สามารถผลิตผู้
 ที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม อีกทั้งรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงลงสามารถ
 ปรับตัวอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพ จากผลงานวิจัยทางการแพทย์ พบว่าเด็กปฐมวัย
 ไทยจำนวนมากถึง 1 ใน 6 มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัย โดยมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นตามอายุ แสดงว่าเด็ก
 เหล่านี้ขาดโอกาสเรียนรู้และขาดการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม รวมทั้งจำนวนเด็กที่มีความต้องการ
 ทางการศึกษาพิเศษมีเพิ่มขึ้นด้วยเหตุนี้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงปัญหา มีการเฝ้า
 ระวังและดำเนินการให้ความช่วยเหลือเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี ทุกกลุ่มตั้งแต่แรกเกิดตลอดจนมุ่งเน้นการ
 พัฒนาคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและศักยภาพของเด็ก

ปัญหาของสังคมประการหนึ่งที่มีผลกระทบอย่างยิ่งต่อเด็กปฐมวัยไทย คือ ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวในการทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็ก เด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่ง อาจได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมอันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ปัญหาลังแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อสุขภาพอนามัยและการพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย รวมทั้งการหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่าง ๆ จากภายนอก ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทำให้จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงเอกลักษณ์ ของวัฒนธรรมในสังคมตนเอง การพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไป

ในโลกที่ความรู้และเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์ไม่สามารถจดจำทุกอย่าง อีกทั้งความรู้ไม่ได้อยู่นิ่งหรือเกิดขึ้นอย่างช้าพอที่จะเรียนรู้ผ่านผู้รู้คนใดคนหนึ่งอีกต่อไป มนุษย์จำต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเติบโตและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และต้องเริ่มตั้งแต่แรกเกิด โดยการปลูกฝังให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการรับรู้ เรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ กลั่นกรองข้อมูล เลือกใช้และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนต้องการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ มนุษย์ยังจำต้องมีความสามารถในการเรียนรู้จากผู้อื่นและมีลักษณะที่ทำให้ผู้อื่นยินดีที่จะแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนหยิบยื่นโอกาสในการเรียนรู้ให้ คุณสมบัติที่เอื้อต่อการเจริญงอกงามตลอดชีวิตดังกล่าวจำเป็นต้องปลูกฝังตั้งแต่ปฐมวัยและต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ผ่านมา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษาและตระหนักถึงสิทธิของบุตรหลานที่จะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้คนในชุมชนจำนวนมากเริ่มมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ความเปลี่ยนแปลงทางความคิดดังกล่าวก่อให้เกิดความคาดหวังและผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้การศึกษาที่จัดโดยสถานศึกษาทุกแห่งมีมาตรฐานทัดเทียมกัน

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่คุณภาพและมาตรฐานนั้น จำเป็นต้องมีการนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติเพื่อให้เด็กปฐมวัยได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำหลักสูตรนี้ไปพัฒนาเด็กได้ถูกต้องเหมาะสม มีประสิทธิภาพและมาตรฐานเดียวกัน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ว่า “มนุษย์ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ผู้เรียนรู้ทุกคนปรารถนาที่จะเรียนและปรารถนาที่จะพัฒนาตนเองดียิ่งขึ้น”

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อคนและสังคม

2. หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความสามารถในการเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุล และเต็มศักยภาพโดยกำหนดหลักการดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. หลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาให้การพัฒนาเด็ก

3. วิสัยทัศน์

สถานศึกษาจะมุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยกลุ่มอายุ 3 – 5 ปี ให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคมและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถแต่ละบุคคล โดยมุ่งพัฒนาและคุณธรรมจริยธรรม ทักษะชีวิตทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ให้มีความพร้อมในการศึกษาในระดับต่อไป บนพื้นฐานการให้การศึกษาและอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักและความอบอุ่นทั้งในครอบครัวและสถานศึกษา

การบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชนและสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนระดับปฐมวัย เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีมีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา

4. พันธกิจ

1. การจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดู เพื่อพัฒนาเด็กวัย 4 - 5 ปี ในเขตบริการทุกคน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะชีวิต ทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย

3. การจัดประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทย

4. การบริหารจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. เป้าหมาย

1. สถานศึกษาดำเนินการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อพัฒนาเด็กวัย 4 - 5 ปี ในเขตบริการทุกคน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีคุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน หลักสูตร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทักษะชีวิต ทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย เมื่อจบชั้นอนุบาล 3 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของนักเรียน

3. การจัดประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทย

4. การบริหารจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

6. การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา กิจกรรมที่จัดให้เด็กในแต่ละวันอาจใช้ชื่อเรียกกิจกรรมแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน แต่ทั้งนี้ประสบการณ์ที่จัดจะต้องครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและยึดหยุ่นให้มีสาระการเรียนรู้ที่เด็กสนใจ และสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด

แนวคิดการจัดประสบการณ์โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงได้ยึดแนวคิดการจัดประสบการณ์ ดังนี้

การสอนแบบโครงการ (Project Approach) คือการศึกษาสืบค้นลงลึกในเรื่องที่เด็กสนใจหรือทั้งผู้สอนและเด็กสนใจ แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้นโครงการ ระยะพัฒนาโครงการ และ

ระยะสรุปโครงการ ซึ่งในแต่ละระยะจะประกอบด้วยการอภิปราย การออกภาคสนาม การสืบค้น การนำเสนอ และจัดแสดง

การสอนภาษาโดยรวม/ธรรมชาติ (Whole Language) แนวคิดนี้มีปรัชญาความเชื่อว่าการสอนภาษาให้เด็กนั้นต้องเป็นการสอนภาษาที่มีความหมายกับเด็ก ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน เด็กจึงจะสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดีและเด็กควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษาที่สื่อความหมาย มีการจัดสื่อเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่นได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ไม่ใช่การทำแบบฝึกปฏิบัติ

การสอนตามแนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf) แนวคิดนี้เชื่อว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการเลียนแบบผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก จุดมุ่งหมายของวอลดอร์ฟ คือ ช่วยให้มีมนุษย์บรรลุศักยภาพสูงสุดที่ตนมี พัฒนาการมนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีสังคมที่สมบูรณ์โดยเน้นในเรื่องจิตวิญญาณ ความรู้สึกเน้นการสร้างเจตคติในตัวเด็ก เน้นสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ทำจากธรรมชาติ

การสอนตามแนวคิดนีโอ-ฮิวแมนนิส (Neo-Humanist) แนวคิดนี้เชื่อว่า เด็กเปรียบเสมือนไม้ไผ่อ่อน ๆ ที่ตัดได้เพราะฉะนั้นจึงควรให้ความสนใจกับการศึกษาระดับอนุบาลยิ่งกว่าการศึกษาระดับใด ๆ การจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นเกิดศักยภาพ 4 ด้าน ร่างกาย จิตใจ ความมีน้ำใจ และวิชาการ กระบวนการเรียนรู้จะอาศัยหลัก 4 ข้อ คือ คลื่นสมองต่ำ การประสานกันของเซลล์ สมอง ภาพพจน์ต่อตนเอง และการให้ความรู้สึก

ผู้สอนระดับปฐมวัยต้องศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการจัดประสบการณ์แนวการจัดประสบการณ์และรูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อนำหลักสูตรลงสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์ไว้ ดังนี้

1.1 การจัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต

1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2. แนวทางจัดประสบการณ์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์ คือ

2.1 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ ความเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

2.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำเรียนรู้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้

2.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นกับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

2.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

2.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยมิได้คาดการณ์ไว้

2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การวางแผนการสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมการประเมินพัฒนาการ

2.10 จัดทำสารสนเทศด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำเข้าข้อมูลที่ได้มาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็ก และการวิจัยในชั้นเรียน

3. การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี สามารถจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าในแต่ละวันทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

3.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กวัย 3 ขวบได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก เช่น

วัย 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที

วัย 4 ขวบ มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที

วัย 5 ขวบ ความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

3.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

3.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40 – 60 นาที

3.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ำเนื้อใหญ่และกล้ำเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง จัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังการมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3.2 ขอบข่ายของการจัดกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันต้องครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

3.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

3.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สี กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่นมีความเชื่อมั่นกล้าแสดงออกมีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองความต้องการได้ฝึกปฏิบัติ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

3.2.4 การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการจัดกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อน นอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อตกลงของส่วนร่วม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

3.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิด เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษา นอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลายฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

3.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

3.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกและความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้าง เช่น แต่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

4. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเด็กปฐมวัยในโรงเรียนมีความสำคัญต่อเด็กมาก เนื่องจากธรรมชาติของเด็กในวัยนี้สนใจที่จะเรียนรู้ค้นคว้า ทดลองและต้องการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ดังนั้นการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้จากการเล่นที่เป็นประสบการณ์ตรงที่เกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าจึงจำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนและในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของหลักสูตร เพื่อส่งผลให้บรรลุจุดหมายในการพัฒนาเด็ก

การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น

3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น
6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่างๆ

5. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

โรงเรียนต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเองให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ดังนี้

1. พื้นที่อำนวยความสะดวกสำหรับเด็กและผู้สอน

- 1.1 ที่แสดงผลงานเด็ก อาจจัดเป็นแผ่นป้าย หรือที่แขวนผลงาน
- 1.2 ที่เก็บแฟ้มผลงานของเด็ก อาจจัดทำเป็นกล่องหรือจัดใส่แฟ้มรายบุคคล
- 1.3 ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก อาจจัดเป็นช่องตามจำนวนเด็ก
- 1.4 ที่เก็บเครื่องใช้ของผู้สอน เช่น อุปกรณ์การสอนของส่วนตัวผู้สอน ฯลฯ
- 1.5 ป้ายนิเทศตามหน่วยการสอนหรือสิ่งที่เด็กสนใจ

2. พื้นที่ปฏิบัติการกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ต้องกำหนดให้ชัดเจน ควรมีพื้นที่เด็กสามารถจะทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมด้วยกันให้กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ เด็กสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งโดยไม่รบกวนผู้อื่น

3. พื้นที่จัดมุมเล่นหรือมุมประสบการณ์ สามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพของห้องเรียน จัดแยกส่วนที่ใช้เสียงดังและเงียบออกจากกัน เช่น มุมบล็อกลูกอยู่ห่างจากมุมหนังสือ มุมบทบาทสมมุติอยู่ติดกับมุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์อยู่ใกล้มุมศิลปะ ฯลฯ ที่สำคัญจะต้องมีของเล่น วัสดุอุปกรณ์ในมุมอย่างเพียงพอต่อการเรียนรู้ของเด็ก การเล่นในมุมเล่นอย่างเสรีมักถูกกำหนดไว้ในตารางกิจกรรมประจำวัน เพื่อให้โอกาสเด็กได้เล่นอย่างเสรีประมาณวันละ 60 นาที การจัดมุมเล่นต่าง ๆ ผู้สอนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 3.1 ในห้องเรียนควรมีมุมเล่นอย่างน้อย 3 – 5 มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของห้อง
- 3.2 ควรมีการผลัดเปลี่ยนสื่อของเล่นตามมุมบ้าง ตามความสนใจของเด็ก
- 3.3 ควรจัดให้มีประสบการณ์ที่เด็กได้เรียนรู้ไปแล้วปรากฏอยู่ในมุมเล่น เช่น เด็กเรียนรู้เรื่องผีเสื้อ ผู้สอนอาจจัดให้มีการเลี้ยงหนอน หรือมีผีเสื้อตัวฟ ใสกล่องไว้ให้เด็กดูในมุมธรรมชาติศึกษาหรือมุมวิทยาศาสตร์ ฯลฯ
- 3.4 ควรเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดมุมเล่น ทั้งนี้เพื่อจูงใจให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของ อยากเรียนรู้ อยากเข้าเล่น

3.5 ควรเสริมสร้างวินัยให้กับเด็ก โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเมื่อเล่นเสร็จแล้วจะต้องจัดเก็บอุปกรณ์ทุกอย่างเข้าที่ให้เรียบร้อย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ระบุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลเพื่อเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษานับเป็นการวางรากฐานที่ชัดเจน เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีทิศทางและชัดเจน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดนโยบาย หรือการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จะต้องศึกษาและนำไปปฏิบัติเพื่อให้การบริหารงานด้านวิชาการสามารถดำเนินไปสู่ความสำเร็จดังที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ระบุไว้ให้เป้าหมายสำหรับการบริหารงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของท้องถิ่น

5.1 ความหมายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ไวท์ (White, 1982 อ้างในกรมการพัฒนาชุมชน, 2529: 11) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การมีส่วนร่วม(participation) ประกอบด้วย 4 มิติ มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำ และทำอย่างไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม การมีส่วนร่วมการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน และมิติที่สี่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งโดยปกติทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่างแต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมมีความชัดเจนและลึกกลงไปกว่าเพียงการมีส่วนรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม (Gustavo, 1992 :4) ส่วน หวัง (Whang, 1981: 91 – 92) เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อ ได้สะท้อนถึงความสนใจของตนหรือเพื่อให้การสนับสนุนด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบัน/ระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขาในขณะทีสหประชาชาติ (United Nations, 1981: 5) เห็นว่า การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งการมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

โดยสรุปแล้วความหมายโดยทั่วไปของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และรับผิดชอบการดำเนินการ ในกิจการใด ๆ มี

ผลกระทบถึงตัวประชาชนสำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแยกออกเป็นคำสำคัญได้ 2 คำ คือ การมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษามีความหมายว่า การดำเนินการเพื่อพัฒนา ศักยภาพของบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการและ ร่วมประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความเจริญงอกงามทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5.2 ความสำคัญของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เนื่องจากชุมชนเป็นทั้งแหล่งที่อยู่ของกลุ่มคน เป็นภูมิปัญญา เป็นแหล่งทรัพยากร และเป็น สถานที่หล่อหลอมบุคคลในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม ส่วนการศึกษาเป็นการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม ดังนั้นชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สรุปได้ 3 ประการ คือ

- 1) ช่วยให้ระบบการศึกษาทราบความต้องการและปัญหาของชุมชนให้สามารถจัดการศึกษาได้เหมาะสมกับชุมชน
- 2) ช่วยให้การศึกษารับการสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากรและภูมิปัญญา
- 3) ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีและร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานการศึกษา

5.3 ประเภทของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

การแบ่งประเภทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาแบ่งได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมที่สำคัญดังนี้

5.3.1 การแบ่งประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม เป็นการจำแนกที่พิจารณากิจกรรมของโครงการนั้นๆ ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งกิจกรรมต่างๆ อาจมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของงานหรือโครงการ แต่โดยทั่วไปแล้วพิจารณาการมีส่วนร่วมในมิตินี้จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการเริ่มโครงการ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ 3) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนโครงการ

5.3.2 การแบ่งตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและหาสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานและกำหนดทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการโดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการเป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนในการประเมินว่าโครงการที่ประชาชนร่วมดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการหรือการประเมินผลรวม (summative evaluation) เป็นการประเมินผลสรุปรวมของโครงการทั้งหมด

5.3.3 การแบ่งตามระดับความสมัครใจในการเข้าร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ 2) การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ 3) การมีส่วนร่วมโดยการบังคับหรือเกณฑ์จากผู้มีอำนาจที่เหนือกว่าดังสาระโดยสังเขปต่อไปนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมโดยความสมัครใจ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากการริเริ่มของประชาชนเองซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ความเดือดร้อน และความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นั้น ผลักดันให้มีการรวมกลุ่มวางแผนแลลงมือกระทำร่วมกัน หรืออาจเกิดจากการศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยสมัครใจ

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักนำ เป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มของประชาชนเองแต่เกิดจากภายนอกหรือจากชนชั้นนำโดยอาศัยความเกรงใจที่ประชาชนอาจจะมีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรืออาจจะใช้สิ่งล่อใจที่เป็นผลตอบแทนทางวัตถุหรือทางจิตใจกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา โดยที่ประชาชนยังไม่มี ความสมัครใจหรือความศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยมในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมโดยการบังคับ เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการใช้อำนาจที่เหนือกว่าไปบังคับหรือระดมประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

5.3.4 การแบ่งตามวิธีการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงในการกระทำกิจกรรมและการมีส่วนร่วมทางอ้อมซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมที่บุคคลเกี่ยวข้องกับกิจกรรมโดยทางอ้อม หรือผ่านตัวแทน

5.3.5 การแบ่งตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับของการมีส่วนร่วมเทียม 2) ระดับของการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน 3) ระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ตัวอย่างของแนวคิดของการมีส่วนร่วมที่แบ่งตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมนี้สำคัญที่สุด คือ แนวคิดของ อาร์สไตน์ (Arnstein 1969: 216) ซึ่งเสนอแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นบันไดการมีส่วนร่วม 8 ขั้นจากขั้นต่ำของบันได คือ ขั้นถูกจัดกระทำ และขั้นที่สอง ขึ้นมาบ้างครึ่งนั้น เรียกว่า การมีส่วนร่วมเทียมหรือไม่มีส่วนร่วม เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าไม่ถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการตัดสินใจโดยไม่มีการพูดถึงเนื้อหาวิธีการของการตัดสินใจ หรือตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่นั้น ขั้นที่สองนี้สร้างขึ้นมาเพื่อที่จะทดแทนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสองขั้นนี้ไม่ใช่เป็นการทำให้ประชาชนเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือควบคุมโครงการ จะช่วยให้ผู้กุมอำนาจอยู่ดำเนินการให้การศึกษา หรือทำการรักษาผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม

บันไดขั้นที่ 3 ถึง 5 ก้าวหน้าถึงระดับที่เรียกว่า การมีส่วนร่วมแบบพิธีกรรม หรือ การมีส่วนร่วมบางส่วน โดยขั้นที่ 3 ขึ้นรับฟังข่าวสาร และขั้นที่ 4 ขึ้นปรึกษานั้น ความเห็นหรือข้อคิดของประชาชนได้รับการรับฟังจากผู้กุมอำนาจอยู่มาก แต่ภายใต้เงื่อนไขเหล่านี้พวกเขาไม่มีอำนาจที่จะรับประกันได้ว่า ความคิดเห็นของพวกเขาจะได้รับการเอาใจใส่จากผู้มีอำนาจเต็ม เมื่อการมีส่วนร่วมถูกจำกัดอยู่ที่ระดับเหล่านี้จึงไม่มีทางที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพได้ ในส่วนขั้นที่ 5 ขึ้นไปถือเป็นขั้นสูงของการมีส่วนร่วมที่ยอมให้คนแนะนำได้ แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งสิทธิ์ในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจต่อไป

บันไดระดับสูงขึ้นไปเป็นระดับที่เรียกว่าอำนาจเป็นของประชาชน ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้นประชาชนสามารถเข้าไปสู่ขั้นที่ 6 ขึ้นเป็นหุ้นส่วน ซึ่งจะทำให้เขาสามารถเข้าร่วมในการเจรจาเพื่อผลได้ผลเสีย (trade – offs) กับผู้มีอำนาจดั้งเดิม ส่วนในขั้นที่ 7 ขึ้นใช้อำนาจผ่านตัวแทน และขั้นที่ 8 ขึ้นควบคุมโดยประชาชน เป็นการใช้อำนาจนั่นเอง แนวคิดการมีส่วนร่วมในแง่ของการมีอำนาจในการตัดสินใจของประชาชน ซึ่งมีพิสัยของความเข้มตั้งแต่การไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเลยไปจนถึงอำนาจในการตัดสินใจเต็มที่

5.3.6 การแบ่งตามพิสัยของกิจกรรม แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง หมายถึงการมีส่วนร่วมโดยตลอดหรือการมีส่วนร่วมตลอดช่วง ตลอดกิจกรรม และ 2) การมีส่วนร่วมเป็นช่วง ๆ

5.3.7 การแบ่งตามระดับขององค์การ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในระดับล่างขององค์การ เป็นการมีส่วนร่วมในงานที่เกี่ยวข้องหรือการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในระดับกลางขององค์กรซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับสูง การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะของการเป็นตัวแทน

3) การมีส่วนร่วมในระดับสูงขององค์กรการมีส่วนร่วมในระดับนี้เป็นการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายขององค์กรซึ่งมักจะดำเนินการโดยกำหนดนโยบายขององค์กรซึ่งมักจะดำเนินการโดยคณะกรรมการการบริหารขององค์กร

สรุปในการแบ่งประเภทของการมีส่วนร่วม ทั้ง 7 กลุ่มข้างต้นเป็นการแบ่งการมีส่วนร่วมโดยใช้มิติที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามลักษณะภายในของแต่ละกลุ่มกลับไม่ได้เป็นอิสระต่อกันอย่างสิ้นเชิงกล่าวคือ ลักษณะภายในของแต่ละกลุ่มอาจมีความซับซ้อนกันได้ แต่มิติในการจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ก็ช่วยให้พิจารณาลักษณะการมีส่วนร่วมได้อย่างหลากหลายและครอบคลุมยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะที่องค์กรบริหารส่วนตำบลเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาโดยพิจารณาจาก (1) ลักษณะและวิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (2) ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา และ (3) เรื่องที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ตอนที่ 6 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับเด็กปฐมวัย (Parent Involvement)

6.1 ความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและถือเป็นฐานรากที่สำคัญในการหล่อหลอมบุคลิกภาพ ค่านิยม ความเชื่อ คุณลักษณะต่างๆ ดังนี้ จรรยา สุวรรณทัต และคณะ (2529 อ้างจากสุโขทัยธรรมาราช, 2537 หน้า 13) กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูและสร้างบุคลิกภาพ ตลอดจนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กในทุกด้าน ซึ่งเด็กจะมีบุคลิกภาพและพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยได้นั้นจะต้องผ่านการอบรมเลี้ยงดูอย่างถูกต้องและเหมาะสมได้รับความรักความอบอุ่นอย่างเหมาะสมด้วยตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้นการที่เด็กคนหนึ่งจะเติบโตอย่างงดงามมีพัฒนาการตามวัยและเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาตินั้น ครอบครัวจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่ง และเมื่อเด็กถึงวัยจะต้องเข้าไปเรียนรู้โลกภายนอกซึ่งอาจจะหมายถึงสถานศึกษาต่าง ๆ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็มิได้หมายความว่าบทบาทและหน้าที่ของผู้ปกครองพ่อแม่ หรือคนในครอบครัวจะลดน้อยหรือมากไปบทบาทหน้าที่นั้นยังคงอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งยังต้องคงความตระหนักเพิ่มขึ้นว่า พ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องเข้าไปร่วมประกบ มีส่วนร่วมในการช่วยสถาบันการศึกษาที่ลูกหลานของตนเองเข้าไปรับการการศึกษาทั้งนี้เพื่อช่วยและสนับสนุนให้ทั้งที่บ้านและโรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนาลูกหลานของตนเองเป็นไปในทิศทางเดียวกันซึ่งจะทำให้เด็กจะไม่เกิดความสับสนหรือการหยุดชะงักในการพัฒนาการ

นอกจากนี้เฮนเดอร์สัน (Henderson, 1988: 153) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและได้ข้อสรุปว่า “โรงเรียนไม่ใช่พื้นฐานของสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาของเด็กหากเป็นครอบครัว” ซึ่งสอดคล้องกับ ฉันทนา ภาคบงกช (2528 อ้างจากสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537 หน้า 28) กล่าวว่าผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ดังนั้นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับครู หรือบ้านกับโรงเรียนจึงมีความจำเป็นเพราะจะลดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูรวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันทำให้เด็กไม่ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างครูและผู้ปกครอง

6.2 ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับทางโรงเรียนหรือศูนย์ (อ้างจากสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537 หน้า 25)

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กหรือจัดการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยนั้นมีหลายรูปแบบซึ่งผู้ปกครองจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ เช่น การให้ข้อมูล ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการอบรมเลี้ยงดูของตนเองและผู้อื่นรวมทั้งการสนับสนุนด้านกำลังกาย และกำลังทรัพย์เพื่อให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายหรือการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามความถนัดตามลักษณะของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นผู้รับฟังข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นพฤติกรรม พัฒนาการของบุตรหลานของตนเองซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันและจะนำไปสู่ความร่วมมือในการพัฒนาเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

6.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

อรุณี หรดาล (2536, อ้างจากสุโขทัยธรรมมาธิราช 2537 หน้า 25) ได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมที่บ้าน หมายถึง การที่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยในการให้ข้อคิดเห็นเสริมประสบการณ์และความรู้ สร้างลักษณะนิสัยที่ดีรวมทั้งเตรียมพร้อมให้กับเด็กขณะอยู่ที่บ้าน
2. การมีส่วนร่วมที่โรงเรียนศูนย์เด็กหรือชุมชน หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมหรือช่วยงานของโรงเรียน ศูนย์เด็กหรือชุมชน

6.4 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กสูงขึ้น

2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพต้องมีความลึกซึ้งวางแผนอย่างดีและต่อเนื่อง

3. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในขณะที่เด็กยังเล็กมีผลต่อความสนใจในการเรียนของเด็กอย่างต่อเนื่อง(มีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านการเรียนของเด็ก)

4. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะมีประสิทธิภาพส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กก็ต่อเมื่อผู้ปกครองมีส่วนร่วมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน (อ้างจากเฮนเดอร์สัน(Henderson, 1988 : 153) นอกจากนี้ เฮนเดอร์สัน(Henderson, 1988: 153) ยังกล่าวไว้ว่า “เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและชนกลุ่มน้อยจะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนโดยที่ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูง เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้พฤติกรรมต่างๆของเด็กที่โรงเรียนมีโอกาสนพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูหรือผู้ดูแลเด็กก็จะทำให้ผู้ปกครองสามารถนำความรู้ทักษะและข้อมูลที่ได้รับไปปรับใช้ในการพัฒนาเด็กที่บ้านอันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ปกครองและเด็กนอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู โรงเรียน ศูนย์กับผู้ปกครองอีกด้วยดังนี้ เอปสไตน์ และดูเบอร์ (Epstein and Dauber 1989: 21) กล่าวว่า “การให้ความสำคัญกับการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ศูนย์เด็กอย่างจริงจังจะทำให้ความแตกต่างในชนชั้นของสังคมลดลงหรือหมดสิ้นไป”

จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีความสำคัญในการพัฒนาเด็กเพราะจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็กมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมีโอกาสนพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กร่วมกันจึงมีผลต่อการเกิดความเข้าใจและใช้แนวทางในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมือนกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน/ศูนย์เด็กทำให้เด็กได้ประโยชน์และมีผลต่อการพัฒนาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.5 บทบาทครูในการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน

ในปี พ.ศ. 2540 ประธานาธิบดีคลินตัน แห่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าภาพการจัดประชุมที่ทำเนียบขาวเรื่อง “การพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในวัยแรกเริ่มของชีวิต ผลการศึกษาวิจัยใหม่ ๆ ด้านสมองเกี่ยวกับเด็ก” ทั้งนี้ นักวิชาการนำผลการวิจัยและข้อสรุปทางการศึกษาค้นคว้าไปบรรยาย ซึ่งนักวิชาการได้แสดงถึงข้อค้นพบที่เน้นถึงความสำคัญของประสบการณ์ในวัยเริ่มต้นของชีวิตโดยเฉพาะการรายงานผลการศึกษาค้นคว้าเป็นเวลานานนับสิบปีที่ระบุถึงการทำงานที่ซับซ้อนของสมองทารกที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว และประสบการณ์ในวัยเริ่มต้นที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ในช่วงต่อ ๆ ไปของชีวิต กิจกรรมที่พ่อแม่ทำร่วมกับเด็ก เช่นการร้องเพลง การพูดคุย และการอ่านหนังสือให้เด็กฟัง ล้วนมีส่วนช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และพัฒนาการไปตลอดชีวิต และมีการสรุปถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูโดยพ่อแม่ที่มีผลต่อ

การเรียนรู้ของเด็กโดยระบุว่า “ผู้ดูแลเด็กสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้ แต่ไม่สามารถแทนที่ได้” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543: อารัมภบท) ข้อความดังกล่าวนี้แสดงถึงความสำคัญของพ่อแม่ที่เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านและการเรียนรู้ของเด็ก

นอกจากความสำคัญของผู้ปกครองสถาบันครอบครัวที่มีต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเด็กแล้วชุมชนหรือสังคมยังเป็นสถาบันที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันในการมีส่วนร่วมสนับสนุนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กของตน ดังที่ วิชัย วงใหญ่ (2543: 23 – 24) ได้อธิบายถึงองค์รวมแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ที่เกิดจากกระบวนการจัดการที่ดีที่สนับสนุนการเรียนรู้โดยมีทั้งองค์ประกอบภายในซึ่งได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และองค์ประกอบภายนอกซึ่งส่วนหนึ่งคือปัจจัยที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มุ่งสนับสนุนการศึกษาโดยใช้ศักยภาพของชุมชนคอยให้คำปรึกษาช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องรวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้แก่ชุมชน

สำหรับปรัชญาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ว่า “เป็นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก ภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน ซึ่งจะเป็นการทำงานในลักษณะของการร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน” (กรมวิชาการ 2546: 7) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากผู้ปกครองแล้วชุมชนยังมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ให้ชุมชนประสานความร่วมมือเพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ย่อมต้องอาศัยปัจจัยทั้งตัวผู้เรียน สถานศึกษา และชุมชนที่ทำงานร่วมกัน

6.6 บทบาทของชุมชนและผู้ปกครอง

ในเอกสารคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ได้กล่าวถึงบทบาทของชุมชนและผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย (กรมวิชาการ 2546: 101 – 102) ดังนี้

6.7 บทบาทของชุมชน

1. มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาในบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาสมาคม/ชมรมผู้ปกครอง
2. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการของสถานศึกษา

3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์จากสถานการณ์ที่หลากหลาย
4. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
5. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการเด็กทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
6. ประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
7. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทำหน้าที่เสนอแนะในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

6.8 บทบาทของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย

1. มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษาและให้ความเห็นชอบกำหนดแผนการเรียนรู้ของเด็ก
2. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กตามศักยภาพ
3. เป็นเครือข่ายการเรียนรู้จัดบรรยากาศในบ้านให้เอื้อต่อการเรียนรู้
4. สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
5. อบรมเลี้ยงดูเอาใจใส่ให้ความรักความอบอุ่นส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก
6. ป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ตลอดจนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยประสานความร่วมมือกับผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง
7. เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และมีคุณธรรมนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
8. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กและในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

6.9 เป้าหมายของการทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา

การทำงานร่วมกันระหว่างครูกับผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาควรจะเห็นเป้าหมายที่มุ่งไปสู่การศึกษาเพื่อชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนี้

1. เด็กทุกคนในชุมชนควรได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมจากครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ การดูแลเด็กใช้หน้าที่ของครอบครัวและสถานศึกษาเท่านั้นแต่เป็นการดูแลร่วมกันของทุกฝ่ายในชุมชน
2. ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กและการจัดการศึกษาที่ถูกต้อง เพื่อดูแลและให้การศึกษาเด็กไปสู่การเป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต
3. มีแหล่งทรัพยากรในชุมชนที่สนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งในด้านการเป็นแหล่งความรู้ แหล่งสนับสนุนแหล่งเงินทุน และทรัพยากรที่จำเป็น
4. มียุทธศาสตร์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเด็กและครอบครัวที่ชัดเจน
5. ผู้นำทางการศึกษาจะต้องร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการสร้างความตระหนักในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาที่ชุมชนต้องมีส่วนร่วม และกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันในการจัดการศึกษาในชุมชน
6. ชุมชนจะต้องเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่และเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต

6.10 แนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

สำหรับการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวและชุมชนนั้นครูซึ่งเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองและมีบทบาทในการประสานงานกับชุมชนจะมีแนวทางในการทำงานดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นในชุมชน ทั้งนี้ผู้ปกครองและชุมชนจะต้องมีความเห็นพ้องกันว่าเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันจะมีผลถึงอนาคตของชุมชนต่อไปปัญหาดังกล่าวอาจเป็นปัญหาที่ไปขัดขวางหรือยับยั้งพัฒนาการของเด็ก หรือปัญหาด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กในชุมชน
2. สร้างการรับรู้ให้ผู้ปกครองและชุมชนรับรู้ถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเด็กร่วมกับสถานศึกษา โดยเกิดจากความรู้อีกว่าเด็กคือคนของชุมชนและเด็กเหล่านี้จะเป็นผู้สืบทอดภารกิจต่าง ๆ ของชุมชนต่อไป การลงมือเตรียมเด็กให้เป็นไปตามที่ชุมชนกำหนดจุดหมายไว้จะมองเห็นภาพอนาคตของชุมชนได้
3. สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ปกครองและชุมชนในการหาวิธีร่วมกันเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเด็กร่วมกับสถานศึกษา

ตอนที่ 7 การพัฒนาเด็กโดยองค์รวม

การพัฒนาเด็กโดยองค์รวมเป็นแนวคิดของนักการศึกษากลุ่มพัฒนานิยม (Progressive education) ที่มองเด็กเหมือนมนุษย์ที่กำลังพัฒนาผ่านขั้นตอนต่างๆจนเกิดวุฒิภาวะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ (สติปัญญา) มีความรู้สึกส่วนตน(อารมณ์) การเจริญเติบโตทางร่างกายเป็นส่วนหนึ่งในตัวบุคคล รวมทั้งปรากฏผลให้เห็นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นแนวคิดการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมจึงเป็นการพัฒนาเด็กพร้อมกันทุกด้าน ทั้งร่างกาย (Physical) อารมณ์ จิตใจ (Emotional) สังคม (Social) และสติปัญญา (Mental /intellectual) อย่างสอดคล้องกับพัฒนาการแต่ละขั้นของเด็ก (Hendrick1922)

การพัฒนาและการเรียนรู้เป็นเรื่องซับซ้อนไม่มีทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอธิบายได้อย่างพอเพียงแต่การศึกษา ค้นคว้า วิจัยทางด้านจิตวิทยาพัฒนาการของมนุษย์และการศึกษาปฐมวัยนำไปสู่องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาเด็ก และการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยชี้แนะแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเด็กปฐมวัย (Pellegni and dresden 1991: 48 – 52, นิติยา คชภักดี 2543 3-5, Bredekmp and Copple 1977: 10-15) ดังนี้

1. พัฒนาการของมนุษย์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องตั้งแต่ปฏิสนธิจนเติบโตมีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่และต่อไปจนตลอดชีวิต
2. พัฒนาการของเด็กแต่ละด้าน (ร่างกาย อารมณ์- จิตใจ และสติปัญญา) มีมติเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกันแต่ละส่วนของการพัฒนาการส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน
3. ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับ แต่อัตราและระยะเวลาในการผ่านขั้นตอนต่าง ๆ อาจแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล พัฒนาการขั้นต้นจะเป็นพื้นฐานสำหรับขั้นตอนต่อไป
4. พฤติกรรมพัฒนาการของเด็กขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะของสมองและระบบประสาทโดยตรง หมายถึงระบบประสาทที่ควบคุมอวัยวะหรือระบบต่างๆจะต้องพัฒนาอย่างเต็มที่ ก่อนที่ระบบหรืออวัยวะนั้นจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์
5. ทิศทางการพัฒนาเริ่มจากศีรษะไปเท้าส่วนการควบคุมการทำงานของแขนจะมีทิศทางจากส่วนใกล้ตัวไปส่วนปลาย คือ จะใช้แขนช่วยก่อนจะควบคุมข้อมือ ฝ่ามือ และนิ้วมือได้ ส่วนการเคลื่อนไหวจะเปลี่ยนจากปฏิกิริยาสะท้อนมาเป็นการเคลื่อนไหวที่ควบคุมได้
6. การเจริญเติบโตพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านพันธุกรรมกับปัจจัยด้านภาวะแวดล้อมในแต่ละช่วงของชีวิต

7. พัฒนาการและการเรียนรู้เกิดขึ้นและได้รับอิทธิพลจากบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่
8. เด็กเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้นสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจในโลกที่แวดล้อมจากประสบการณ์ด้วยตนเอง
9. การเล่นมีความสำคัญเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาการสังคม อารมณ์และสติปัญญา รวมทั้งสะท้อนพัฒนาการของเด็ก
10. พัฒนาการเด็กก้าวหน้าเมื่อมีโอกาสลงปฏิบัติทักษะใหม่เช่นเดียวกับเมื่อเด็กได้รับประสบการณ์ที่ท้าทายเกินระดับความสามารถจริงในปัจจุบัน
11. เด็กแสดงออกถึงการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ
12. เด็กพัฒนาและเรียนรู้ได้ดีที่สุดในบริบทของชุมชนที่เด็กมีความปลอดภัยและเห็นในคุณค่าของเด็ก ความต้องการทางกายของเด็กได้รับการตอบสนองและเด็กรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ

การศึกษาที่เหมาะสมกับพัฒนาการคือ การเข้าถึงตัวตนของเด็กมิใช่ให้เด็กเป็นไปตามความต้องการของผู้ใหญ่การสอนที่เน้นพัฒนาการควรต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็กแต่ละกลุ่มอายุซึ่งมีความสำคัญพอๆกับความต้องการของเด็กแต่ละคน และงานวิจัยช่วยยืนยันว่า พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กไม่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้สังคมและเทคโนโลยีจะเปลี่ยนไป (Weikart 1986 cited in and Jenkins 1990: 13 อ้างจาก พัชร ผลิตโยธิน หน้า 1 – 46) นอกจากนี้ การศึกษาที่เหมาะสมกับการพัฒนาการต้องอาศัยการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (active learning) เพราะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาความสามารถของมนุษย์และการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นนี้จะเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ที่ให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Hohmann and Weikart 2002: 15)

สำหรับแนวคิดการพัฒนามนุษย์โดยองค์รวมนี้ตรงกับในพุทธศาสนาที่เรียกว่า การภาวนา 4 ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต 2547: 28 – 29) ได้แก่

1. พัฒนาร่างกาย คือ พัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี หายโรคหายภัยปราศจากโรค แต่พุทธศาสนายังอธิบายต่อไปถึงการพัฒนาร่างกายในความหมายว่าเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างถูกต้องดีงาม ซึ่งพัฒนาการนี้เรียกว่า กายภาวนา ถ้าเป็นคนเรียกว่า ภาวนิตกาย
2. พัฒนาจิต คือ พัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดี อย่างเกื้อกูลเป็นประโยชน์และมีอาชีพที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นพัฒนาการทางสังคมแต่ทางพุทธศาสนาเรียกจิตภาวนาถ้าเป็นคนได้พัฒนาจิตแล้วเรียกว่า ภาวนิตจิต

3. พัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรม จิตใจ ในทางพุทธศาสนาให้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติ 3 ด้าน

- 1.1 คุณภาพจิต ได้แก่ คุณธรรมต่าง ๆ คือการส่งเสริมจิตให้ดีงาม
- 1.2 สมรรถภาพทางจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพดี
- 1.3 สุขภาพจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพดี

ซึ่งเป็นพัฒนาการทางอารมณ์ จิตใจในทางพุทธศาสนาเรียกว่า จิตภาวนา

4. พัฒนาปัญญา การพัฒนาทางปัญญานี้ เรียกว่า ปัญญาภาวนา ถ้าเป็นคนเรียนกว่าภาวนา ปัญญา แบ่งเป็น 5 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 คือปัญญาที่เป็นความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ

ขั้นที่ 2 ลึกลงไปอีก คือ การรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามความจริงไม่บิดเบือนหรือเอนเอียง ด้วยอคติ

ขั้นที่ 3 เนือการรับรู้ คือ การคิด การวินิจฉัย ซึ่งหมายถึงการคิดวินิจฉัยด้วยการใช้ปัญญา โดยบริสุทธิ์ใจ

ขั้นที่ 4 ปัญญาที่รู้จักเข้าใจโลกและชีวิตความเป็นจริง รู้ทางเสื่อม ทางเจริญและเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีแก้ปัญหา และสร้างสรรค์ความสำเร็จ ที่ทำให้พัฒนาคน พัฒนาจิต และสังคมให้เจริญ ดีงามยิ่งขึ้นไป

ขั้นสุดท้าย ได้แก่ปัญญาที่รู้เท่าทันของสังขาร คือโลกและชีวิตเข้าถึงความจริงแท้ถึงขั้นทำให้จิตอิสระหลุดพ้นจากความทุกข์โดยสมบูรณ์

นอกจากนี้กระบวนการของการศึกษาหรือกระบวนการของการดำเนินชีวิตจะต้องมีองค์ 3 คือ “ไตรสิกขา” คือ สติ สมาธิ ปัญญา ที่พัฒนาไปพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน แยกกันไม่ได้หมายความว่าในแต่ละกิจกรรมที่เป็นอยู่จะต้องมี 3 อย่างที่พัฒนาไปด้วยกัน คือ

1. ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมจะเป็นวัตถุหรือสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง
2. สภาพจิต อารมณ์ ความรู้สึก ความสุขทุกข์แรงจูงใจคุณธรรม
3. ปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ

ดังนั้นการให้การศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญาอย่างเป็นองค์รวมจะทำให้เกิดพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน คือ กาย สติ จิต และปัญญา จะพัฒนาขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ตอนที่ 8 การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากแหล่งความรู้รอบตัว

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ (2543: 15) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าโลกและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการดำรงชีวิตของคนจึงต้องอาศัยการเรียนรู้เพื่อให้สามารถปรับตัว

เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นครรลองของชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ต่อเนื่องยาวนานตลอดชีวิตตั้งแต่ปฏิสนธิจนตายเริ่มจากการเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้โรงเรียน ศาสนา แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ กว้างไกลครอบคลุมสถานการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลก

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาจากการปฏิสัมพันธ์กับแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งแหล่งความรู้ที่เป็นผู้คน สถานที่ สถานการณ์ ธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งแวดล้อมทั้งหลายการเรียนรู้จากแหล่งความรู้รอบตัวจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคล โดยไม่จำกัดทั้งเวลาและสถานที่ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่ได้พบเห็นมาใช้ให้เกิดเป็นข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้จึงเป็นจุดหมายสำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้

ประเภทของแหล่งความรู้

แหล่งความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่โดยรอบตัวเด็ก ทั้งที่เป็นบุคคล วัตถุ สิ่งของ ที่สามารถมองเห็น จับต้องได้ และแหล่งความรู้ที่อยู่ในรูปของสถานการณ์ และสิ่งที่รับรู้ได้ด้วยความรู้สึกรวม ทั้งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ (อ้างจาก วัฒนา บุญญฤทธิ์ 2551, หน้า 5 – 35)

1. แหล่งความรู้ที่เป็นบุคคล เนื่องจากเด็กปฐมวัยจะได้พบปะกับกลุ่มบุคคลทั้งเด็กและผู้ใหญ่อยู่ตลอดเวลา บุคคลที่เด็กได้ปฏิสัมพันธ์ด้วยกันต่างเป็นแหล่งความรู้ให้กับเด็กในลักษณะต่าง ๆ กัน ดังนี้
 - 1.1 ครู กล่าวได้ว่าครูเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุด โดยเป็นผู้ให้ความรู้แก่เด็กโดยตรง รวมทั้งเป็นผู้ที่จัดเตรียมและจัดการแหล่งความรู้เพื่อให้เด็กได้สืบค้นหาความรู้ครูจะเป็นผู้เสนอแนะและร่วมคิดวิธีการในการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้อื่น
 - 1.2 กลุ่มเพื่อน เป็นแหล่งความรู้ที่เด็กจะได้เรียนรู้ระหว่างการทำกิจกรรมด้วยกันเพราะแต่ละคนจะมีข้อมูลและประสบการณ์ที่หลากหลาย เมื่อทำงานร่วมกันจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและปรับปรุงข้อมูล ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นภายในทำให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน
 - 1.3 ผู้ใหญ่ที่ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์ด้วย ได้แก่ ครูคนอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ ในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และวิทยากรต่างๆ ที่ครูเชิญมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นแหล่งความรู้เพิ่มเติมในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจต้องการรู้ เช่น แม่ครัวทำหน้าที่ประกอบอาหารให้นักเรียนรับประทานจะเป็นแหล่งความรู้ที่ผู้เรียนจะใช้ไปแหล่งความรู้เกี่ยวกับเรื่องของอาหารและการสุขาภิบาล ขณะเดียวกันแม่ครัวอาจจะมีความรู้อื่นที่

ผู้เรียนจะใช้เป็นแหล่งความรู้ได้อีก เช่น แม่ครัวที่มีความรู้เกี่ยวกับการจักสานพื้นบ้าน การประดิษฐ์ของเล่นจากวัสดุพื้นบ้าน

- 1.4 ภูมิปัญญาในชุมชน ซึ่งได้แก่ ผู้ทรงความรู้ในชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้านผู้เฒ่าผู้แก่ ในชุมชนผู้รู้ทางศาสนาผู้นำชุมชน ศิลปิน ช่างฝีมือ ครูทางเกษตรกรรมและเป็นผู้ที่ เคารพนับถือในชุมชน ทั้งที่ท่านเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ทรงคุณค่าในสาขาต่างๆ ที่ท่านมีความรู้ความเชี่ยวชาญ แหล่งความรู้เหล่านี้จะให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ความรู้ต่างๆ กัน การดำรงชีวิตความรู้ในวิถีและการเรียนรู้เกี่ยวกับครองชีวิต

2. แหล่งความรู้ที่เป็นสถานที่ที่จัดขึ้นโดยรัฐหรือประชาชน ซึ่งเป็นแหล่งความรู้ที่มีการจัดความรู้ไว้อย่างเป็นระบบ กับแหล่งความรู้ที่สถาบันของชุมชนดังนี้

- 2.1 แหล่งความรู้ที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐหรือประชาชน เช่น พิพิธภัณฑ์ต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์การเกษตร พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำทางทะเล พิพิธภัณฑ์ป่าไม้ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านต่างๆ ประเภทที่เป็นอุทยาน เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน อุทยานประวัติศาสตร์ ประเภทที่เป็นศูนย์วัฒนธรรม เช่น ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่น ห้องสมุดต่างๆซึ่งเป็นแหล่งความรู้เหล่านี้ จะมีการจัดขอมูลความรู้ไว้อย่างเป็นระบบสะดวกในการสืบค้นข้อมูล มีวิทยากรผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่ง ที่จัดแสดงนั้นๆ

- 2.2 แหล่งความรู้ที่เป็นสถาบันของชุมชนเป็นสถาบันที่มีอยู่แล้วในชีวิต เช่น โบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ ศาสนสถานต่าง ๆ อันเป็นสถาบันที่ชุมชนใช้ประกอบกิจกรรมในวิถีชีวิตร่วมกันสืบทอดกันมา ซึ่งแหล่งความรู้นี้จะถ่ายทอดความรู้โดยการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากการสังเกต การบอกเล่า แลการร่วมปฏิบัตินำข้อมูลมาสู่การ ดำเนินชีวิต แหล่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ข้อปฏิบัติของสังคม ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นก่อนเพื่อการ ปฏิบัติและการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคม

3. แหล่งความรู้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ สวนป่า ห้วย หนอง คลอง บึง ภูเขา ทะเล น้ำตก แหล่งความรู้เหล่านี้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ชุมชนได้พึ่งพาอาศัยและ ใช้ชีวิตร่วมกันมีการสร้างความสัมพันธ์ต่อการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติจะทำให้ ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ วิถีชีวิต การเข้าใจธรรมชาติและความสัมพันธ์ของชีวิตการ เกื้อกูลของชีวิตและธรรมชาติ

แหล่งเรียนรู้เหล่านี้เปรียบเสมือนห้องเรียนขนาดใหญ่ที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อย่างไม่จบสิ้น โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้จากชุมชน ดังที่สุมน อมรวิวัฒน์ (2544: 2-5)ได้อธิบายถึงคุณค่าของการ

เรียนรู้จากชุมชนที่ให้ความรู้ต่างๆ มากมาย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน แหล่งเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม งานอาชีพ การทำมาหากิน ในชุมชนเหตุการณ์ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อชีวิตคนในชุมชนซึ่งการนำผู้เรียนไปสู่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนนอกจากการได้รับสาระความรู้จากชุมชนแล้วยังช่วยให้ทุกคนทุกฝ่ายของ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งนี้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชุมชนจะเป็นสะพาน เชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความใกล้ชิดกันคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่ ลูกหลานเยาวชนได้รับการปลูกฝังให้รู้จักและรักท้องถิ่นมองเห็นคุณค่าและปัญหาที่มีในชุมชน ผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และในอนาคตเด็กเหล่านี้จะเป็นพลังเกื้อหนุนให้ ชุมชนเข้มแข็งซึ่งจะเกิดผลย้อนกลับมาสู่ชีวิตที่สงบสุขของตนเองและครอบครัวและของ ประเทศชาติต่อไป

แนวคิดที่นำมาสู่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

ในการจัดประสบการณ์ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากแหล่งความรู้นี้มีแนวคิดสำหรับการ นำไปสู่วิธีการจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากแหล่งความรู้รอบตัวดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของสมองที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และมีความต้องการที่จะ เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวรวมทั้งความสัมพันธ์ของตนเองกับสิ่งต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่งทั้งหลายดังนั้นทุกสิ่งทุกอย่างโดยรอบตัวจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งสิ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้โดยประสาทสัมผัส ทั้งนี้การเรียนรู้เป็นผลมาจากพื้นฐานด้าน การรับรู้ซึ่งเกิดจากประสาทสัมผัสรับความรู้สึจากอวัยวะสัมผัส ได้แก่ ตา หู จมูก กาย ลิ่น ซึ่งการ ได้รับรู้เกิดจากการได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมอันเป็นแหล่งความรู้ทั้งหลายทำให้เด็กเห็นข้อมูลของสิ่ง ต่าง ๆ ดังนั้นการเรียนรู้จึงควรจัดให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสรับรู้ข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้ได้รับ ประสบการณ์ตรงและจดจำข้อมูลนั้นได้นาน

3. แนวคิดกับความแตกต่างระหว่างบุคคล บุคคลมีความแตกต่างกันรวมทั้งความแตกต่าง ด้านความสามารถและรูปแบบการพัฒนาความสามารถ ดังนั้นการเรียนรู้สิ่งต่างๆจึงมีวิธีการเรียนรู้ และความสามารถในการเรียนรู้ต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ต่างกัน จึงควรจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้ ผู้เรียนได้เรียนกับสังคม เรียนรู้กับเพื่อน เรียนจากสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อให้เกิดความสามารถทั้งด้าน ความสามารถเฉพาะตนและสนับสนุนให้เกิดความสามารถในหลาย ๆ ด้านเพื่อให้เป็นคนเก่งหลาย ด้าน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความรู้ โดยการสืบค้นความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ครูต้องให้ความสำคัญกับการให้ผู้เรียนได้เรียนแบบร่วมมือ

กับกลุ่มจากสถานการณ์จริงที่มีประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง เรียนรู้จากความจริงที่เกี่ยวกับตนเอง และความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย

5. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริง โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริงเรียนรู้ความจริงในตนเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายครูมีหน้าที่ในการเตรียมการ จัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ ให้คำปรึกษาร่วมวางแผนกิจกรรมและประเมินผล

6. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและได้ทุกสถานการณ์ในแหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัว ทั้งที่เป็นบุคคล วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

ทั้งนี้จากแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถที่จะแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่โดยรอบด้วยวิธีการที่เหมาะสม และสามารถที่จะกลั่นกรองความรู้นั้นมาสร้างเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อตนเองซึ่งจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

บทบาทของครูในการจัดแหล่งความรู้

เนื่องจากผู้เรียนจะเรียนรู้จากการแสวงหาความรู้เพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง แหล่งความรู้ที่สนับสนุนการสืบค้นจึงมีความสำคัญต่อวิธีการเรียนรู้ดังกล่าว ครูจึงปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเนื้อหาสาระมาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก โดยการเตรียมการจัดสิ่งเร้าที่กระตุ้นความสนใจผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบหรือแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยการจัดหาแหล่งความรู้ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆที่เหมาะสม ดังนั้นครูจึงมีบทบาทในการจัดแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียนดังนี้

1. การเป็นแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียน ทั้งนี้เนื่องจากในขณะที่เรียนผู้เรียนจะต้องการคำแนะนำ คำปรึกษา และข้อความรู้ต่าง ๆ ที่ชัดเจนถูกต้องและเป็นข้อมูลทันที ครูจะเป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าแก่ชุมชนซึ่งครูต้องเตรียมตัวให้พร้อมโดยการเตรียมหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ที่ออกแบบไว้ ซึ่งความรู้ที่ผู้สอนจะจัดเตรียมมีลักษณะดังนี้

- 1.1 เป็นความรู้ที่ชัดเจนถูกต้อง สมบูรณ์ พร้อมที่จะให้คำอธิบายที่เข้าใจโดยง่าย
- 1.2 เป็นแหล่งความรู้ที่มีความกว้างครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียน
- 1.3 เป็นความรู้ที่มีความลึกเพียงพอที่จะให้คำอธิบายและให้เหตุผลได้อย่างชัดเจน
- 1.4 เป็นความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงหรือตอบคำถามได้
- 1.5 เป็นความรู้ที่บูรณาการกับความรู้นั้นมิใช่ความรู้เพียงด้านเดียว

2. การจัดเตรียมแหล่งความรู้สำหรับผู้เรียน นอกเหนือจากการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ตามกิจกรรมประจำวันแล้ว ในการจัดประสบการณ์ที่เกิดจากความต้องการและความสนใจของผู้เรียนครูจะต้องจัดเตรียมแหล่งความรู้เกี่ยวกับสาระที่ผู้เรียนเลือกที่จะเรียนรู้ได้แก่สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะใช้สนับสนุนในการสืบค้นข้อมูล แหล่งความรู้ที่เป็นสื่อ วัสดุเป็นบุคคลที่จะให้ความรู้รวมทั้งกระบวนการและวิธีการที่จะใช้เพื่อให้เกิดข้อความรู้ซึ่งการเตรียมแหล่งความรู้ควรมีลักษณะดังนี้

2.1 เป็นแหล่งความรู้ที่ให้ความรู้โดยตรง เช่น หนังสือภาพ ภาพประกอบ สารานุกรม วัสดุทัศนูปกรณ์ วิทยากร

2.2 เป็นการเตรียมแหล่งความรู้ที่มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและมีกระบวนการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 เป็นแหล่งความรู้ที่มีปริมาณมากเพียงพอที่จะใช้กับผู้เรียนทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

2.4 เป็นแหล่งความรู้ที่มีส่วนในการจัดหา จัดเตรียม การกำหนดกระบวนการและวิธีใช้ และการดูแลหลังการใช้

3. การจัดหาแหล่งข้อมูล เนื่องจากการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นกระบวนการจัดการศึกษาจะเป็นการจัดห้องเรียนแบบเปิด การศึกษามีได้จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ผู้เรียนจึงควรมีโอกาสเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและในชุมชนผู้สอนจึงต้องมีการจัดหาแหล่งความรู้ในชุมชนเพื่อเป็นแหล่งสนับสนุนการสืบค้น เสาะแสวงหาความรู้ของผู้เรียน ซึ่งบทบาทในการจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1 ศึกษาแหล่งความรู้ในชุมชน โดยศึกษาว่ามีแหล่งความรู้ใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรสามารถนำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ในลักษณะใดจะต้องดำเนินการอย่างไรกับแหล่งความรู้นั้นมาใช้

3.2 จัดทำทะเบียนแหล่งความรู้โดยศึกษารายละเอียดของแหล่งความรู้ทุกๆด้านรวมทั้งข้อมูลด้านการติดต่อ การประสานงานเพื่อความสะดวกในการจัดประสบการณ์

3.3 การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับแหล่งความรู้ในชุมชน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและหน่วยงานเพื่อการประสานงานและการทำกิจกรรมร่วมกันต่อไป ทั้งนี้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับเครือข่ายต่างๆในชุมชน

บทบาทของครูในการเป็นแหล่งความรู้การเตรียมและจัดหาแหล่งความรู้ต่างๆทำให้มีความพร้อมในการจัดประสบการณ์ที่เป็นการสืบค้นจากแหล่งความรู้ขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าว ชุมชนจะมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดประสบการณ์

ให้กับเด็กทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปพร้อมๆกับการสร้างความผูกพันกับชุมชนและเรียนรู้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้จากสถานการณ์ที่แท้จริง สามารถนำความรู้และวิธีการใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตได้

ตอนที่ 9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา
 2. งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 3. งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา
- ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา

อาภัสสรี ไชยคุณา และคณะ (2546: 467-470) ได้เสนอรายงานการวิจัย เรื่องการละเล่นพื้นบ้านล้านนาพบว่า การละเล่นพื้นบ้านล้านนาสำหรับเด็ก มีลักษณะการเล่นพื้นฐานและการละเล่นที่เกมส์เป็นส่วนใหญ่ แบ่งออกได้ 5 ลักษณะดังนี้ การละเล่นที่อาศัยสมรรถภาพทางกายสำหรับเด็ก ซึ่งเป็นวัยที่มีพลังส่วนเกินมาก ดังนั้นการละเล่นในวัยนี้จึงเป็นการออกกำลังกาย ใช้อวัยวะในการเคลื่อนไหว คือการวิ่ง กระโดดซัด ดึง ลาก เช่น การเล่นลัดกมอบ โละแปด ลูกบ่าเต้า มนหม้อขางกระโดดหนังยาง เป็นต้น การละเล่นที่เป็นการศึกษาเรียนรู้หรือสัมผัสกับธรรมชาติรอบ ๆ ตัว เช่น การเล่นลูกก้าง การเล่นอีโจ้หิน การเล่นอีเก็บ การเล่นบะจี้เบ้า การเล่นปิ่นผะลาบ การเป่าแน การเล่นบอกลบ การกัดจิ้งกู่ (จิ้งหรีด) การเก็บแมลงมัน การเลี้ยงปลาปัก เป็นต้น การละเล่นที่เป็นการต่อสู้หรือแข่งขัน เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นและเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถของตน เช่น การเล่นไม้หีม จีมี๋ฆ่าส่งเมือง ป้อกมะม่วง เป็นต้น การละเล่นเลียนพฤติกรรมของผู้ใหญ่เช่น การร้องเพลงกล่อมเด็ก การเล่นไก่ลี้วซ้อง การเล่นคนเดียวเช่น การเป่ายางละหู่ การเป่าปี่ดอซัง การเล่นสีกจูงจา การเป่าเลียนเสียงสัตว์ การจีมี๋ก้านกล้วย กังหันใบลาน

รุ่งนภา รทสา (2547: 70-80) ได้ทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการเรียนรู้ระดับปฐมวัยในเขตทุ่งครุกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตทุ่งครุ มี 8 ด้าน คือ 1) การเกษตร 2) หัตถกรรม 3) การแพทย์แผนไทย 4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) ศิลปกรรม 6) ภาษาและวรรณกรรม 7) ศาสนา 8) โภชนาการ โดยสาระสำคัญของภูมิปัญญาเน้นถึงการนำสิ่งที่มิอยู่ในท้องถิ่น ทั้งทางด้านการดำรงชีวิตและศาสนามาสืบสานต่อการสังเกตและการปฏิบัติกับครอบครัว ส่วนวิธีสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ เด็กปฐมวัย

ผู้ทรงภูมิปัญญาเห็นว่าควรเป็นการสังเกตและการสาธิตให้ได้ปฏิบัติตาม สำหรับผู้ทรงภูมิปัญญาที่พร้อมถ่ายทอดความรู้แก่เด็กปฐมวัย มีจำนวน 11 คน

จรรยา ตาระกา (2547: 303-305) ได้ทำการวิจัย เรื่องการการเล่นพื้นเมืองเด็กเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การการเล่นพื้นเมืองของเด็กในเชียงใหม่มี 5 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การเล่นที่มีลักษณะการเล่นคนเดียวตามลำพังเพื่อความเพลิดเพลินด้วยตนเอง เช่น การเล่นสีกุงจา การเป่าเลี่ยนเสียง การจี่ม้าก้านกล้วย การเป่าปี่ต่อซัง กังหันใบลาน และการเล่นที่มีลักษณะการเล่นร่วมกับเพื่อน ๆ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การเล่นร่วมกับเพื่อนโดยไม่มีกฎกติกา และมีกฎกติกา การเล่นที่มีลักษณะการเล่นเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่ แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การเล่นเลียนแบบการทำงานของผู้ใหญ่ เลียนแบบการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่และเลียนแบบวิธีการหาอาหารของผู้ใหญ่ การเล่นที่อาศัยสมรรถภาพทางร่างกายเป็นการเล่นออกกำลังกาย เช่น การวิ่ง การกระโดด การลากคิ่ง เป็นต้น และการเล่นที่เป็นการศึกษาเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม หรือสัมผัสธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัวเด็กเช่น การเล่นหิน ดิน ทราย เป็นต้น

9.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประภาพรรณ ไชยวงษ์ (2544) ได้ศึกษาวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่ปฏิบัติจริงขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่จัดการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าการศึกษาในระบบ องค์การบริหารส่วนตำบลพร้อมจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา แต่ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลไม่พร้อมทั้งในการจัดการศึกษาและมีร่วมจัดการศึกษาทุกระดับ ในปี 2549 ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า มีความพร้อมถึงระดับประถมศึกษา ส่วนปัจจัยส่งเสริมในการจัดการศึกษาและมีร่วมจัดการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับองค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยอุปสรรค คือ ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร และบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล จากกรณีศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ทางการศึกษา และการเห็นความสำคัญของการศึกษาของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการจัดและการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

สุรพล ทองชาติ (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพความพร้อมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส พบว่า สภาพความพร้อมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส โดยภาพรวมมี

ความพร้อมการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความพร้อมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการควบคุมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา รองลงมาคือ ด้านบุคลากรมีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับสภาพความพร้อมการจัดการศึกษามีดังนี้

1. ด้านงบประมาณมีน้อยไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่นำไปใช้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ไม่ได้จัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษา
2. ด้านบุคลากรมีจำนวนจำกัด ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ในการบริหารงานและการจัดการศึกษา
3. ด้านการควบคุมพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ขาดบุคลากร งบประมาณและยังไม่มีแผน โครงการหรือมาตรการที่จะส่งเสริมด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษาในการแนะนำช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
4. ด้านอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์ยังไม่มีความพร้อม

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาที่มีดังนี้ คือ ควรให้ความสำคัญในเรื่องแนวนโยบายและแนวดำเนินการจัดการศึกษาที่ชัดเจน เตรียมความพร้อมทางด้านการศึกษาให้กับ อบต. ในทุกด้าน จัดให้มีการประชุมชี้แจง การฝึกอบรมและการกำหนดแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่าง อบต. กับหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

นางนาฏ ชูขาว และคนอื่น ๆ (2543) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดระบบโครงสร้างและบทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม ผลการวิจัยพบว่า การกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญเป็นสิ่งที่ต้องกระทำเนื่องจากกฎหมายบังคับ แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความพร้อมของหน่วยงานที่จะรับการถ่ายโอนไปดำเนินการว่ามีความพร้อมเพียงใด แต่สิ่งที่พึงระวังคือ ความเข้าใจในบทบาทของผู้บริหาร อบต. ที่มีต่อการกำกับการดูแลหน่วยงานด้านการศึกษา

วีระวัฒน์ พิสัยพันธุ์ (2546) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของ อบต. ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบึงกาฬ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภา อบต. ที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามความคิดเห็นของสมาชิกสภา อบต. ที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีส่วนร่วมต่อการศึกษาอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการมี

ส่วนร่วมงานกิจการนักเรียน และด้านการมีส่วนร่วมงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี และผู้มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาด้านวิชาการ ด้านงานบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน และด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาศึกษาด้านวิชาการ ด้านงานบุคลากร ด้านกิจการนักเรียน และด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

กรกมล เพชรล้อมทอง (2542) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของ อบต. ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของ อบต. ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและคณะกรรมการบริหาร อบต. ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของอบต. ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ผลการวิจัยพบว่า (1) คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและคณะกรรมการบริหาร อบต. มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของ อบต. ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับร่วมรับรู้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่า คะแนนเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษาอบรมเด็กรองลงมาเป็นด้านการบัญชีและการเงิน ด้านงานบุคลากรและเจ้าหน้าที่และอันดับสุดท้ายด้านการบริหารงานทั่วไป (2) คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดและคณะกรรมการบริหาร อบต. มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9.3 งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา

อังศิธร พ่วงแพ (2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาล จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพความต้องการและลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา จำแนกตามอาชีพและวุฒิการศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองทั้งในภาพรวม แต่ละกลุ่มอาชีพ และวุฒิการศึกษามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
2. ผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันและวุฒิการศึกษาต่างกัน มีลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความต้องการและการจัดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีอาชีพและวุฒิการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน และ
4. สภาพการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และเพื่อพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัยทั้ง 5 ทีม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กอายุ 0-5 ปี ที่มีอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ เด็ก 0-5 ปี ที่มีอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กขององค์การบริหารส่วนตำบล 5 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารขุนคง 1 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ 1 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดง 1 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง 1 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย 1 ศูนย์ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 ศูนย์คัดเลือกได้มาโดยความสมัครใจของผู้บริหารและผู้นำชุมชนรวมทั้งครูเด็กเล็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครอง นายกององค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการศึกษา ครูภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน พี่เลี้ยงวิจัย และครูพี่เลี้ยงประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 ศูนย์

ผลการคัดเลือกศูนย์พัฒนาศูนย์เด็กสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ที่ร่วมการวิจัยในครั้งนี้ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตาราง 3.1 ศูนย์พัฒนาเด็กและครูนักวิจัยในสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

สังกัด	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	นักวิจัย
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควาย	น.ส.เนตรลดา ตาอินต๊ะ หัวหน้าโครงการ นางณัฐนันท์ คำแสน นักวิจัย นางแสงอรุณ มหาวัน นักวิจัย นางนิตยา สุทธะ นักวิจัย นางสายคำ มาลาแก้ว นักวิจัย
องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลน้ำแพร่	นายสมยศ ลามาพิสาร หัวหน้าโครงการ นางสายฝน คำก้อน นักวิจัย นางจิรภา ต้อยเขียว นักวิจัย
องค์การบริหารส่วนตำบลหางดง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหางดง	น.ส.ภัทรวดี คำจ้อย หัวหน้าโครงการ นางพะเยาว์ พิกุลสวัสดิ์ นักวิจัย นางจินตนา คำด๊ะ นักวิจัย นางบำเพ็ญ ดวงแก้ว นักวิจัย นายธรรยุทธ คำมา นักวิจัย
องค์การบริหารส่วนตำบลขุนคง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคง	น.ส.นาตยา บุญจันทร์ หัวหน้าโครงการ น.ส.วรรณิ์ ดาววงศ์ นักวิจัย น.ส.จิรพัชญ์ ไชยวงศ์ นักวิจัย น.ส.อำภา ตากันระ นักวิจัย นางเขาวเรศ ถาแก้ว นักวิจัย นายพิทักษ์ คุ้มอินทร์ นักวิจัยและที่ปรึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลบ้านปง	นายพนพล พุทธิโยธา หัวหน้าโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

เดือนเมษายน 2551 - 21 กุมภาพันธ์ 2553

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะเตรียมการกิจกรรมหลักมีดังนี้

1. ค้นหาพื้นที่ทางทีมที่เล็งร่วมกันกับ สรส. และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้จัดเวทีเสวนาการพัฒนาศักยภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของ อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอหางดง ได้มีผู้บริหารของ อบต. นักวิชาการ และผู้ดูแลเด็กเข้าร่วมกระบวนการโดยตลอดจนทำให้เห็นศักยภาพในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของแต่ละประเด็น
2. จัดเวทีศึกษาบริบททั่วไปของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน และศึกษาสภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปัจจุบันขององค์การบริหารส่วนตำบลและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดทั้ง 5 ชุมชน รวมทั้งศึกษาถึงปัจจัย เงื่อนไข ทั้งทางบวกและทางลบที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้
3. จัดประชุมเตรียมความพร้อมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยของ 5 ชุมชนเพื่อร่วมกันทำความเข้าใจและสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาเด็กปฐมวัยพร้อมทั้งสรุปประเด็นปัญหาความต้องการในการพัฒนา
4. พัฒนาศักยภาพทีมวิจัยและผู้ร่วมกระบวนการโดยการอบรมและศึกษาดูงานเพื่อสร้างความเข้าใจด้วยกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและนวัตกรรมด้านการศึกษาระดับปฐมวัย

2. ระยะดำเนินการพัฒนากิจกรรมหลักในภาพรวม

1. หนุนเสริมและพัฒนารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเป็นฐานในการขับเคลื่อนซึ่งกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ทั้ง 5 แห่ง
2. ติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมเป็นระยะ ๆ
3. กิจกรรมวิเคราะห์และสังเคราะห์
4. จัดเวทีคืนความรู้สู่ชุมชนพร้อมกับเป็นการตรวจสอบข้อมูล

การดำเนินการทั้ง 2 ระยะได้ใช้เครื่องมือและเทคนิคการเก็บข้อมูลดังนี้

1. การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ

การประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและชี้แจงต่อผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและนักวิจัย รวม 2 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 วันที่ 27 พฤษภาคม 2551 (อบต. น้ำแพร่)

ครั้งที่ 2 วันที่ 4 มิถุนายน 2551 (อบต. น้ำแพร่)

การจัดเวทีรายงานผลการดำเนินการประจำเดือน จำนวน 18 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1	4 กรกฎาคม 2551	(อบต.หางดง)
ครั้งที่ 2	1 สิงหาคม 2551	(อบต.บ้านโป่ง)
ครั้งที่ 3	2 กันยายน 2551	(อบต.ขุนคอง)
ครั้งที่ 4	3 ตุลาคม 2551	(อบต.หนองควาย)
ครั้งที่ 5	31 ตุลาคม 2551	(อบต.น้ำแพร่)
ครั้งที่ 6	20 พฤศจิกายน 2551	(อบต.หนองควาย)
ครั้งที่ 7	23 ธันวาคม 2551	(อบต.หนองควาย)
ครั้งที่ 8	28 กุมภาพันธ์ 2552	(ปายไฮแลนด์)
ครั้งที่ 9	25 มีนาคม 2552	(อบต. หนองควาย)
ครั้งที่ 10	20 เมษายน 2552	(ร้านคุณเชิญ เชียงใหม่)
ครั้งที่ 11	24 พฤษภาคม 2552	(อบต.หางดง)
ครั้งที่ 12	9 มิถุนายน 2552	(อบต. หนองควาย)
ครั้งที่ 13	28 มิถุนายน 2552	(อบต. หนองควาย)
ครั้งที่ 14	10 กรกฎาคม 2552	(คณะครูศาสตร์)
ครั้งที่ 15	10 สิงหาคม 2552	(คณะครูศาสตร์)
ครั้งที่ 16	28 กันยายน 2552	(คณะครูศาสตร์)
ครั้งที่ 17	29 พฤศจิกายน 2552	(คณะครูศาสตร์)
ครั้งที่ 18	17 มกราคม 2552	(คณะครูศาสตร์)

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 5 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 การอบรมหลักสูตร “การแตกกรอบคำถามจากโจทย์การวิจัยและการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วม” วันที่ 10–13 กรกฎาคม 2551 ณ อบต.หางดง และอบต.น้ำแพร่

ครั้งที่ 2 การอบรมหลักสูตร “การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานความก้าวหน้า” วันที่ 22–23 พฤศจิกายน 2551 ณ อบต.หนองควาย

ครั้งที่ 3 การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูจากศูนย์เด็กเล็ก “เรื่องการประกันคุณภาพ” ณ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ครั้งที่ 4 การอบรมหลักสูตร “การวิเคราะห์ผลการดำเนินการและการถอดบทเรียนงานวิจัย” วันที่ 3 มกราคม 2553 ณ อบต.หนองควาย

ครั้งที่ 5 การอบรมหลักสูตร “การเขียนรายงานการวิจัย” วันที่ 31 มกราคม 2553 ณ อบต.หนองควาย

3. การศึกษาดูงาน จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 การศึกษาดูงาน “มหกรรมการจัดการศึกษาของ สกว.” ประจำปี 2551 ณ อิมเพคอารีน่า เมืองทองธานี จ.นนทบุรี วันที่ 2-3 สิงหาคม 2551

ครั้งที่ 2 การศึกษาดูงาน “การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย” “การจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย” ณ โรงเรียนเกษมพิทยา คลองตัน กรุงเทพมหานคร

4. การจัดเวทีรายงานความก้าวหน้างานวิจัย จำนวน 2 ครั้ง ได้แก่

ครั้งที่ 1 เวทีรายงานความก้าวหน้างานวิจัยระยะที่ 1 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 ณ อบต.หนองควาย อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งที่ 2 เวทีรายงานความก้าวหน้างานวิจัยระยะที่ 2 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2553 ณ หอประชุมโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

5. การปฏิบัติการร่วมกันของเครือข่ายการศึกษา จำนวน 1 ครั้ง

“การปฏิบัติการจัดกิจกรรมการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก” วันที่ 14-20 ธันวาคม 2551 ณ อบต.หางดง (เครือข่ายคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ของสาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่)

การดำเนินกิจกรรมในภาพรวมทั้งหมดมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การปฏิบัติการวิจัย/เวทีสร้างความเข้าใจ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างนักวิจัยในการทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อชี้แจงขั้นตอนในการร่วมกันและกรอบดำเนินการ
3. เพื่อสร้างข้อตกลงในการดำเนินการวิจัยร่วมกัน

ระยะดำเนินการ 27 พฤษภาคม 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ร่วมกิจกรรม

1. หัวหน้าชุดโครงการ
2. ทีมวิจัย
3. พี่เลี้ยงทีมวิจัย
4. นายกองคํการบริหารส่วนตำบล/ผู้แทน ทั้ง 5 แห่ง
5. นักวิชาการศึกษา
6. ผู้นำชุมชน
7. ตัวแทนจาก สกว.

เครื่องมือในการดำเนินการ

1. เครื่องบันทึกภาพ
2. เครื่องบันทึกเสียง
3. เอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
4. กระดาษปรู๊ฟ ปากกา

วิธีการดำเนินการ

เนื่องจากการประชุมครั้งนี้เป็นกิจกรรมอันดับแรกของการดำเนินการวิจัยหลังจากได้รับการอนุมัติโครงการ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) หัวหน้าชุดโครงการและทีมงานวิจัยได้กำหนดให้มีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกันและเกิดความชัดเจนในขั้นตอนรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเนื่องจากคณะวิจัยในพื้นที่ยังไม่มีประสบการณ์และความเข้าใจในการทำวิจัยในรูปแบบดังกล่าวจึงมีความกังวลและไม่ค่อยมั่นใจ นอกจากเหตุผลนี้แล้วสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างข้อตกลงร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติการ สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกระทำคือการร่วมกันกำหนดแนวปฏิบัติและข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน ดังนั้น หัวหน้าชุดโครงการจึงได้มอบให้พี่เลี้ยงนักวิจัยนัดหมายทีมวิจัยในพื้นที่และวันที่มาประชุมในเย็นวันที่ 27 พฤษภาคม 2551 เวลา 17.00 น. ที่ อบต.น้ำแพร่เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุด เพราะทุกคนเสร็จสิ้นภารกิจงานประจำวันของตนเอง หัวหน้าชุดโครงการได้ร่วมวางแผนกำหนดประเด็นที่จะพูดคุยในการประชุม เหตุนี้ต้องร่วมวางแผนกันกับพี่เลี้ยงวิจัยในพื้นที่ก็เพราะว่าพี่เลี้ยงนักวิจัยจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับนักวิจัยในพื้นที่จึงจะมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักวิจัยในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ อุปนิสัย ความต้องการเป็นต้นข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการประเมินศักยภาพของนักวิจัยได้จากการประมวลข้อมูลต่าง ๆ ของนักวิจัยในพื้นที่ทำให้ทราบว่านักวิจัยยังขาดความมั่นใจในตนเองที่จะทำงานวิจัยในครั้งนี้และมีความวิตกกังวลสูง เกรงว่าจะทำไม่ได้เนื่องจากไม่มี

ความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บางคนถึงกับปรารถนาจะคืนเงินทุน ถอดใจ ไม่กล้าจะเดินหน้าต่อแล้ว

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นถูกนำมาเป็นหัวข้อในการประชุมในครั้งนี้ด้วยซึ่งมีการกำหนดประเด็นของการประชุมครั้งแรกไว้ดังนี้

1. ชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวิจัยตามแนวของ สกว.
 - 1.1. การศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย
 - 1.2. การบริหารจัดการด้วยงบประมาณ
 - 1.3. การจัดทำเอกสารด้านการเงิน
 - 1.4. การปฏิบัติการให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประชุมในโครงการ
2. การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการดำเนินการวิจัยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้
 - 2.1. การติดตามผลการดำเนินงานจะใช้การจัดเวทีประจำเดือน เพื่อรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานในแต่ละศูนย์โดยให้มีการหมุนเวียนเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพโดยกำหนดไว้ว่าศูนย์ใดเป็นเจ้าภาพจัดประชุมประจำเดือนก็ให้ทำหน้าที่จัดบันทึกและจัดทำรายงานการประชุมในแต่ละครั้งด้วย ทำให้มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบและนำมาใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ในภายหลังโดยมีการกำหนดให้มีการประชุมรายงานความก้าวหน้าทุกเดือน และหากเดือนใดติดภารกิจไม่สามารถประชุมได้ค่อยเลื่อนซึ่งการเลื่อนการประชุมขอให้บอกล่วงหน้าอย่างน้อย 2 วัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ให้ทุกคนได้เข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงกันทุกครั้ง
 - 2.2. การพัฒนาทีมวิจัยจะจัดให้มีการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน เป็นระยะ ๆ ซึ่งจะพิจารณาจากความจำเป็นและความสอดคล้องของประเด็นในการทำวิจัย ดังนั้นทีมวิจัยจะต้องบริหารจัดการงบประมาณในส่วน of โครงการไว้ด้วย
 - 2.3. รูปแบบการประชุมประจำเดือนจะจัดในลักษณะของการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ (K M) โดยให้เป็นการนำเสนอความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของแต่ละโครงการ โดยมีหัวหน้าโครงการตัวแทนของ สกว. และพี่เลี้ยงนักวิจัยร่วมให้ข้อเสนอแนะในตอนช่วงสุดท้ายของการประชุมทุกครั้งจะเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทีมวิจัยและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค จุดอ่อน จุดแข็ง แนวทางแก้ไขในการดำเนินงานของแต่ละโครงการ

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยมีความมั่นใจในการดำเนินการวิจัยมากขึ้นเพราะได้รับทราบว่าจะมีการอบรมเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้

2. ทีมวิจัยมีความเข้าใจแนวทางในการดำเนินการวิจัย การบริหารจัดการงบประมาณ การจัดทำเอกสารด้านการเงิน บทบาท ความรับผิดชอบในการดำเนินการจัดเวทีของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งกรอบในการดำเนินการวิจัย
3. ทีมวิจัยมีความเข้าใจและเห็นชอบข้อตกลงที่มีร่วมกันในการดำเนินการวิจัยและรูปแบบการติดตามผลการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมที่ 2 การประชุมวางแผนพัฒนาศักยภาพของทีมวิจัย (เวทีรายงานการดำเนินการวิจัยครั้งที่

1 ประจำเดือนกรกฎาคม 2551

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่
2. เพื่อร่วมวางแผนการพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย

ระยะดำเนินการ 30 มิถุนายน 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยทั้ง 5 โครงการ
2. พี่เลี้ยงทีมวิจัย

วิธีการดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้เป็นการประชุมเพื่อติดตามผลการดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจและการเตรียมการวางแผนเพื่อพัฒนานักวิจัยให้แก่ชุมชน เนื่องจากในสองครั้งที่ผ่านมาคือ (วันที่ 27 พฤษภาคม 2551 และ 4 มิถุนายน 2551) เป็นการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและสร้างข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งโดยแท้จริงแล้วระหว่างเดือนพฤษภาคมและเดือนมิถุนายน 2551 นั้น ทีมวิจัยทั้ง 5 แห่งได้มีการปฏิบัติการในพื้นที่ไปแล้ว โดยบางแห่งได้จัดทำเวทีชี้แจงและสร้างความเข้าใจเพื่อให้ชุมชนเข้าใจว่าจะทำอะไร มีใครมาร่วมบ้าง ทำแล้วจะได้อะไร สำหรับบางพื้นที่ได้รู้คหน้าไปถึงการจัดเวทีค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับของเล่นเด็ก เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กของ อบต. บุนคง จึงทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวนี้นี้ปรากฏการณ์เกิดขึ้นมากมายมีทั้งประสบความสำเร็จและทั้งที่เป็นอุปสรรค ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดเวทีชุมชนเนื่องจากนักวิจัยทุกคนในโครงการไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดเวทีชุมชนมาก่อนจึงทำให้การจัดเวทีที่ผ่านมาแล้วนั้น ไม่ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ นอกจากนี้ยังพบว่าในบรรยากาศของการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดเวทีนั้นเป็นไปในทางลบจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงทำให้หัวหน้าชุดโครงการ พี่เลี้ยงนักวิจัย จึงปรึกษาและตัดสินใจร่วมกับ ตัวแทนของ สกว. ว่าควรจัดการอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการจัดเวทีออกแบบ

เครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูลให้แก่ทีมนักวิจัยทั้ง 5 ชุดเปรียบกับเป็นการติดเครื่องมือให้นักวิจัย โดยมอบให้พี่เลี้ยงนักวิจัยประสานงานกับคณะวิทยากรจัดกระบวนการของ สกว. ซึ่งได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นให้นักวิจัย จำนวน 2 วัน โดยมุ่งเน้นให้มีการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ด้วยเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรมกับการนำไปใช้แก่นักวิจัย

ในเบื้องต้นแล้วที่ประชุมจึงดำเนินการประชุมตามประเด็นที่กำหนดไว้โดยมีสาระพอสรุปลikeดังนี้

1. เรื่องแจ้งให้ทราบในครั้งนี้เรื่องสำคัญที่หัวหน้าชุดโครงการแจ้งให้ทราบคือ การทำสัญญาของโครงการวิจัย ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2551 ยกเว้นโครงการวิจัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควายที่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการอนุมัติ ซึ่ง สกว. แจ้งว่าจะให้ทำสัญญาในวันเดียวกันโครงการอื่นๆ ในช่วงนี้ขอให้ทุกโครงการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการให้ที่ระบุไว้ในโครงการไปก่อน

2. การทบทวนข้อปฏิบัติที่ได้ตกลงกันการนำสิ่งเหล่านี้มาพูดร่วมกันถือว่าเป็นเน้นย้ำและทบทวนความเข้าใจร่วมกัน ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะเห็นว่าไม่ค่อยเหมาะสมจะเป็นการย้ำคิดย้ำทำ หากแต่ว่าเป็นเรื่องที่ทำเป็น เพราะการทำงานร่วมกันเป็นระยะเวลานาน ๆ ความคุ้นเคยจะเกิดขึ้น และอาจจะละเลยในกติกาได้ซึ่งจะก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ ดังนั้นในครั้งนี้ก็เช่นกัน ประเด็น “การทบทวนข้อปฏิบัติ” ก็ได้ถูกนำมาพูดกันอีกครั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องดังต่อไปนี้

- การปฏิบัติการขอให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่ระบุไว้ทั้งด้านเวลาและงบประมาณ
- การบริหารจัดการงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบที่ระบุไว้ในเอกสารขอให้ทุกคนศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจน
- หลักฐานการเงินทำให้ถูกต้องและให้เป็นปัจจุบัน
- การทำกิจกรรมจะต้องมีการบันทึกไว้ในหลายรูปแบบ
- การประชาสัมพันธ์โครงการขอให้มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์เชิงบวก
- การประชุมของทีมงานวิจัยทุกครั้งต้องมีการบันทึกการประชุม
- ทีมงานวิจัยแต่ละทีมต้องตั้งคณะกรรมการเพื่อสะดวกต่อการทำงานเป็นทีม และเน้นการสร้างของกระบวนการการทำงานของทีม
- ทีมงานวิจัยแต่ละพื้นที่ต้องจัดเตรียมเอกสารการเงินและเอกสารประกอบการวิจัยให้สมบูรณ์และถูกต้อง
- ในกรณีจ้างบุคคลภายนอกปฏิบัติการใด ๆ ในงานวิจัยต้องขอสำเนาบัตรประชาชนแนบเป็นหลักฐานการรับเงินด้วยทุกครั้ง

- ทุกวันที่ 5 ของเดือนกำหนดให้เป็นการประชุมประจำเดือนของทีมวิจัยโดยจะเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพหมุนเวียนกันไปทุกเดือน และให้ทีมเจ้าภาพรับผิดชอบการบันทึกการประชุมและในวันเดียวกันทีมวิจัยทุกพื้นที่จะต้องนำเอกสารการเงินมาส่งให้พี่เลี้ยงงานวิจัย หากมีการเปลี่ยนแปลงวันประชุมให้แจ้งล่วงหน้าก่อน 2 วัน เพื่อจะได้ให้นักวิจัยทุกคนวางแผนเข้าร่วมการประชุมได้อย่างพร้อมเพรียง

3. การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย

ประเด็นการพัฒนา “ศักยภาพนักวิจัย” เป็นประเด็นสำคัญในการประชุมครั้งนี้ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่า สืบเนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากนักวิจัยในพื้นที่ว่ามีปัญหาในการจัดเวที ทำให้ไม่สามารถจับประเด็นและสรุปข้อมูลที่ต้องการได้อยากจะได้รับความรู้และฝึกทักษะในการจัดเวทีเป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ยืนยันความจริงประการหนึ่งว่า การจัดเวทีชุมชนนั้นเป็นทักษะและมีกระบวนการที่ต้องฝึกฝน และเรียนรู้ ดังนั้นหากจะใช้องค์ความรู้ที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือของการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องเรียนรู้หรือหาตัวช่วยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ในการที่จะใช้การจัดเวทีเป็นเครื่องมือในการค้นหาข้อมูลและสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นหัวหน้าโครงการพี่เลี้ยงทีมวิจัยและตัวแทนจาก สกว. ได้ร่วมกันทำแผนพัฒนานักวิจัย เพื่อพัฒนา “ศักยภาพทีมวิจัย” โดยมีหลักการที่ทีมนักวิจัยควรจะได้รับการพัฒนาในหลายรูปแบบหลายมิติ และควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยได้เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพด้วยกันตั้งแต่ต้นจะทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันอันจะมีผลต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัยในเชิงบวก

ประเด็นในการพัฒนาจะพิจารณาจาก

- ความจำเป็นเร่งด่วนของการนำไปการประยุกต์ใช้
- ความสอดคล้องกับภารกิจของการปฏิบัติการวิจัย
- ในกรณีของการศึกษาดูงานควรจะเน้นถึงความเป็นต้นแบบของของประเด็นที่เน้นกิจกรรมด้านการศึกษาปฐมวัย หรือเกี่ยวกับหลักการวิธีการของการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

สำหรับรูปแบบของการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยจะมีทั้งการอบรม การประชุม การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติการวิจัย เป็นต้น โดยจะดำเนินการตลอดกระบวนการวิจัย เมื่อได้ข้อสรุป “ประเด็นในการประชุมแล้ว” หัวหน้าโครงการจึงนำประเด็นต่างๆแจ้งให้ที่ประชุมได้รับทราบ โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนา “ศักยภาพ” ทีมวิจัยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การเลือกสถานที่ศึกษาดูงานและแนวปฏิบัติในขณะที่ศึกษาดูงานไว้ดังนี้

- ตัวต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีตรงกับประเด็นของโครงการ
- ประสบความสำเร็จในระดับประเทศ
- มีการกำหนดประเด็นจะศึกษาชัดเจน
- ต้องมีการวางแผนถอดความรู้หลังการดำเนินงานชัดเจน

และให้แต่ละโครงการศึกษาสถานที่ดูงานให้เหมาะสมกับประเด็นของโครงการที่ตนเองรับผิดชอบแล้วให้นำมาพิจารณาร่วมกันในการประชุมประจำเดือนครั้งต่อไป สำหรับการอบรมทักษะการจัดเวทีและการวิเคราะห์ชุมชนจำเป็นต้องเร่งดำเนินการให้เร็วที่สุดหัวหน้าโครงการได้แจ้งให้ทีมวิจัยได้ทราบและเตรียมตัวเข้าอบรมต่อไป

4. การรายงานผลการดำเนินงานของทีมวิจัยในแต่ละพื้นที่

การประชุมครั้งนี้ยังไม่มีข้อมูลจากพื้นที่เนื่องจากบางพื้นที่เพิ่งจะเริ่มดำเนินการไปได้ไม่นานส่วนใหญ่กำลังอยู่ในระหว่างการค้าเนินการยกเว้นโครงการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ชุนคง ซึ่งได้เริ่มจัดเวทีชุมชนเพื่อค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กไปบ้างแล้ว แต่ก็ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเพราะทีมวิจัยยังขาดทักษะในการจัดเวทีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งประเด็นคำถามจากโจทย์วิจัย ยังคงมีปัญหามากซึ่งประเด็นคำถามจากโจทย์วิจัยยังคงมีปัญหามากซึ่งประเด็นดังกล่าวทุกฝ่ายได้ร่วมกันวิเคราะห์และให้ข้อเสนอแนะอย่างหลากหลายและเพื่อเป็นบทเรียนให้โครงการในพื้นที่อื่น ๆ ได้เรียนรู้

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ(กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง(แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอ
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลที่เกิดขึ้น

1. ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและทีมวิจัยได้รับทราบข้อมูลความก้าวหน้า อุปสรรค ปัญหาของแต่ละทีม ความต้องการในการพัฒนาทีมวิจัย
2. ทีมวิจัยและหัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยงวิจัย ได้ร่วมเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน
3. ทีมวิจัยและหัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยงวิจัยได้ร่วมกันวางแผนในการพัฒนาทีมวิจัย

กิจกรรมที่ 3 การประชุมรายงานการดำเนินงานการวิจัยครั้งที่ 1 ประจำเดือนกรกฎาคม 2551

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์/อุปสรรค และหาแนวทางแก้ปัญหา
2. เพื่อแจ้งกำหนดการพัฒนาศักยภาพทีมวิจัย
3. เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกันพัฒนาแนวทางการจัดเวที
4. ได้รูปแบบการพัฒนาการจัดเวทีในครั้งต่อไป

ระยะดำเนินการ 4 กรกฎาคม 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง

ผู้เข้าร่วมดำเนินการ

1. หัวหน้าโครงการวิจัย
2. ทีมวิจัย
3. พี่เลี้ยงทีมวิจัย
4. ตัวแทน สกว.

วิธีการดำเนินการ

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยประกาศการประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดงโดยนัดหมายการประชุมโดยใช้ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง
2. หัวหน้าโครงการวิจัยกับพี่เลี้ยงนักวิจัยร่วมกันกำหนดประเด็นการประชุมซึ่งการประชุมครั้งนี้มีประเด็นหลักคือ การติดตามความก้าวหน้าของโครงการในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และกำหนดการพัฒนาศักยภาพทีมวิจัยโดยการอบรม 2 วัน ในวันที่ 12-13 กรกฎาคม 2551
3. พี่เลี้ยงนักวิจัยนำเอกสารที่เกี่ยวข้องการวิจัย เช่น สัญญาโครงการวิจัย เอกสารการเงิน เป็นต้น ให้ทีมวิจัยศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติมและตรวจสอบเอกสารด้านการเงินของแต่ละโครงการ
4. ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการในรอบเดือนที่ผ่านมาโดยมีการนำเสนอเอกสารและรูปภาพประกอบในช่วงสุดท้ายของการรายงานได้มีการถอดประเด็นร่วมกันในประเด็นอุปสรรค ปัญหาและความสำเร็จของการจัดเวที
5. ตัวแทน สกว. และหัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตตามกิจกรรมของแต่ละโครงการนอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสานการณ

และร่วมวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค อีกทั้งช่วยกันหาแนวทางแก้ปัญหาในการจัดเวทีของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กในแต่ละพื้นที่

6. พบว่ามีโครงการวิจัยใน 3 พื้นที่ ได้แก่ อบต.ขุนคง อบต.น้ำแพร่ อบต.หางดง มีการดำเนินการจัดเวทีไปแล้ว หัวหน้าโครงการจึงให้ทีมวิจัยทั้ง 3 โครงการรายงานผลการดำเนินการจัดเวทีว่าผลการดำเนินการเป็นอย่างไร พบปัญหาอะไรบ้าง มีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไรมีเทคนิคอะไรบ้างที่ทำให้ประเด็นความสำเร็จ/ความล้มเหลว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นแนวทางให้ทีมวิจัยอื่น ๆ ได้เป็นแนวทางการดำเนินการต่อไป ซึ่งการรายงานผลการดำเนินงานพอสรุปได้ดังนี้

1. ทีมนักวิจัย อบต.ขุนคง

มีการจัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัยต่อชุมชนโดยได้เชิญคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.ขุนคง คณะทีมวิจัยอบต.ขุนคง ผู้นำองค์กรชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ และผู้ร่วมเกี่ยวข้องที่สำคัญของโครงการ การชี้แจงได้ชี้แจงในประเด็นของวัตถุประสงค์ การดำเนินการ และรายละเอียดอื่น ๆ ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมฟังคำชี้แจงโครงการว่าทีมวิจัยควรลงพื้นที่เพื่อกำกับข้อมูลและแหล่งภูมิปัญญาซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวทีมวิจัยของอบต.ขุนคงได้นำมาพิจารณาและเตรียมการต่อไป

อุปสรรคที่พบจากการจัดเวทีครั้งนี้พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมฟังคำชี้แจงยังไม่ค่อยเข้าใจ โครงการเท่าที่ควรยังมีข้อซักถามมากมายหลายประเด็นและทีมวิจัยก็ไม่สามารถตอบคำถามได้ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องกระบวนการวิจัยและการจัดเวทีค้นหาภูมิปัญญา

การแก้ปัญหา ทีมวิจัยจึงคิดสนใจที่จะจัดการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินการโครงการอีกครั้งหนึ่ง โดยได้ทำประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนปรึกษาหัวหน้าโครงการวิจัยแล้วนำไปเตรียมการจัดการประชุมต่อไป

2. ทีมงานวิจัย อบต.น้ำแพร่

ทีมนักวิจัยของอบต.น้ำแพร่ได้จัดการประชุมชี้แจงโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยมีนายกอบต. ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ผู้ปกครองเด็ก เป็นต้น ซึ่งในที่ประชุมบรรยากาศส่วนใหญ่จะเป็นการรับฟังผู้เข้าร่วมการประชุมไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นจึงไม่ค่อยแน่ใจว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นมีความเข้าใจต่อโครงการวิจัยอย่างไร แต่อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอแนะให้กับทีมวิจัยว่าควรมีการสืบค้นว่ามีอะไรเดิม ๆ บ้างในตำบลน้ำแพร่สามารถนำมาสอนเด็กได้บ้าง

อุปสรรคสำคัญที่พบ คือ ผู้เข้าร่วมประชุมไม่ค่อยสอบถามความคิดเห็นและไม่มีการซักถาม จนทำให้บรรยากาศเป็นการสื่อสารทางเดียว

การแก้ปัญหา ทีมวิจัยต้องสร้างความคุ้นเคยและสร้างความเข้าใจของโครงการอย่างต่อเนื่องนักวิจัยต้องพูดน้อยลงฟังให้มากขึ้นเปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีเวลาคิดเสนอแนะและ/หรือจัดบรรยายการประชุมที่ไม่เป็นทางการเพื่อที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมผ่อนคลายลงบ้าง

3. ทีมวิจัย อบต.หางดง

สำหรับอบต.หางดง ทีมวิจัยได้เชิญนายก อบต. เป็นผู้ชี้แจงโครงการด้วยตนเอง โดยมีผู้ปกครองของเด็ก อบต.หางดง สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน

อุปสรรคพบว่า ผู้ปกครองมาร่วมประชุมน้อยมากส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกจาก อบต. สาเหตุประการหนึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.หางดงยังไม่มีกรรมการประจำศูนย์ ดังนั้นการสื่อสารต่าง ๆ ทำได้ค่อนข้างยากดังนั้นในช่วงที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการศูนย์ ตัวแทนผู้ปกครองก็จะทำเป็นหนังสือเชิญหรือแจ้งให้รับทราบเป็นเรื่อง ๆ ไปและเชิญเป็นกิจกรรม ๆ ไป

4. ทีมวิจัย อบต.บ้านปง

ทีมวิจัยแจ้งว่ายังไม่มีกรรมการจัดการประชุมเพื่อชี้แจงในขณะนี้ได้เพราะหากจะประชุมจะต้องเข้าไปพบผู้ปกครองในหมู่บ้านผู้ปกครองจะไม่ค่อยเข้าร่วมประชุม เนื่องจากสภาพของชุมชนของผู้ปกครองซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าม้ง และอยู่ห่างไกลพื้นที่เป็นคอยสูงการเดินทางค่อนข้างลำบากหากจะไปพบกันต้องมีการนัดหมายอย่างชัดเจนเนื่องด้วยผู้ปกครองจะไม่อยู่บ้านไปทำไร่ซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนมากสิ่งที่สามารถทำได้ในขณะนี้คือการไปเยี่ยมบ้านเด็กและถือเป็นการสำรวจพื้นที่และข้อมูลเบื้องต้นพบว่า

อุปสรรค

- ผู้ปกครองไม่เข้าร่วมการประชุม อบต. แต่ทีมวิจัยต้องเข้าไปพบผู้ปกครองในหมู่บ้าน
- การเดินทางลำบาก
- ผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจและไม่ให้ความสำคัญต่อสุขภาพของเด็ก
- การสื่อสารส่วนใหญ่จะใช้ภาษาประจำเผ่า

ข้อเสนอแนะ/การแก้ปัญหา การประชุมสรุปว่าทั้งหมดเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและเกิดขึ้นศูนย์แต่ยังไม่เคยมีการพบปะพูดคุยถึงสาเหตุของการไม่เข้าร่วมการประชุม จึงเห็นควรว่าหากผู้ปกครองไม่มาประชุมที่ อบต. ทีมวิจัยก็ต้องเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อประชุมชี้แจง

5. ทีมวิจัย อบต.หนองควาย

ในส่วนของ อบต.หนองควาย ยังไม่ได้จัดการประชุมชี้แจงจึงขอรายงานในการประชุมครั้งต่อไป

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอ
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษสรุปสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้รับทราบข้อมูลความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค การดำเนินการของแต่ละโครงการ
2. ทีมวิจัยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเรียนรู้แผนการในการจัดเวทีชุมชน
3. ทีมวิจัยได้รับทราบกำหนดการพัฒนาศักยภาพ “ทีมวิจัย”
4. ทีมวิจัยได้รูปแบบการจัดเวทีที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำคัญ ของการประชุมในครั้งนี้ คือขอให้ทีมนักวิจัยของทุกพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกรรมการดำเนินงานเพื่อจะได้นำองค์ความรู้หรือแบบอย่างที่ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันไปปรับใช้กับงานในพื้นที่ของตนเอง และเมื่อนำไปใช้แล้วผลเป็นอย่างไรขอให้นำมาพบแลกเปลี่ยนกันอีกครั้งต่อไปด้วย

กิจกรรมที่ 4 การประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน 1 สิงหาคม 2551 (ครั้งที่ 2)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของโครงการและร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค และหาแนวทางในการแก้ปัญหา
2. เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนในการพัฒนาการจัดเวทีของแต่ละโครงการ
3. เมื่อได้แนวทางและรูปแบบการจัดเวทีการประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในครั้งต่อไป
4. เพื่อติดตามการบริหารจัดการงบประมาณและการจัดการด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ระยะดำเนินงาน 1 สิงหาคม 2551 เวลา 17.00 น.

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง

ผู้เข้าร่วมการประชุม

1. หัวหน้าโครงการวิจัย
2. ทีมวิจัยอำเภอหาดงทั้ง 5 พื้นที่

3. พี่เลี้ยงทีมวิจัย
4. ตัวแทน จาก สกว.

ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยประชุมนัดหมายการประชุมกับทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่ง วันที่ 1 สิงหาคม 2551 เวลา 17.00 น. และแจ้งให้ทีมวิจัยทุกโครงการนำเอกสารการเงินมาส่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
2. หัวหน้าโครงการมอบให้นักวิชาการศึกษาของ อบต.หางดงนำเสนอรายงานผลการประชุมของเดือนมิถุนายน และเดือนกรกฎาคม 2551 เพื่อให้ที่ประชุมได้รับรองรายงานการประชุม
3. ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอความก้าวหน้าและผลการดำเนินการของโครงการในรอบเดือนที่ผ่านมาโดยเฉพาะปัญหา อุปสรรค จากการจัดเวทีซึ่งแต่ละโครงการจะมีบริหารที่แตกต่างกัน
4. ตัวแทนจาก สกว. หัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงวิจัยให้ข้อเสนอแนะตามกิจกรรมของโครงการวิจัยแต่ละโครงการ
5. ทีมวิจัยของแต่ละโครงการร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์และวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ อุปสรรค และร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาซึ่งกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมสรุปได้ดังนี้

ช่วงแรก หัวหน้าโครงการให้นักวิชาการศึกษา อบต.หางดง นำบันทึกการประชุมของเดือนมิถุนายนและกรกฎาคม 2551 มารายงานให้ที่ประชุมทราบเพื่อรับรองพร้อมทั้งทบทวนว่าใครทำอะไรไปแล้วบ้าง ผลเป็นอย่างไร อุปสรรค ปัญหาอะไรและได้เสนอแนวทางแก้ไขไว้อย่างไร

ขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนปกติของการประชุมธรรมดาที่จะต้องมีการรับรองรายงานการประชุมแต่สำหรับการวิจัยครั้งนี้หัวหน้าโครงการได้ใช้การมอบภารกิจการประชุมเป็น**เครื่องมือ**สำหรับการติดตามงาน ประเมินความรับผิดชอบของทีมงานและเป็นการแบ่งเบาภาระในการทำงานรวมทั้งช่วยกันรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดให้เปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพการบันทึกการประชุมซึ่งส่วนมากจะบันทึกเทปเอาไว้ภายหลังทำการถอดเทปอย่างละเอียดเพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ทบทวนทำให้ทุกคนในแต่ละทีมได้รับรู้ร่วมกันว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ไปแล้วบ้าง การนำข้อมูลเหล่านี้มารายงานในการประชุมประจำเดือนแต่ละครั้ง พร้อมทั้งมีการสำเนาแจกให้ทุกคนจัดว่าช่วยแบ่งเบาภาระในการบันทึกข้อมูลได้ และมีเวลาในการจะร่วมอภิปราย มากขึ้น

ช่วงที่ สอง ทีมวิจัยแต่ละโครงการรายงานผลการดำเนินการตามลำดับดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. บ้านปง ได้รายงานผลการดำเนินการเป็นครั้งแรกเนื่องจากการประชุมครั้งที่แล้วยังไม่ได้รายงานความก้าวหน้าแต่แท้ที่จริงแล้วนักวิจัยได้ลงไปปฏิบัติในพื้นที่โดยสำรวจพื้นที่ที่มีการจัดเป็นกิจกรรมเยี่ยมบ้านตั้งแต่วันที่ 12 มิถุนายน 2551 และในวันที่ 14 กรกฎาคม 2551 ที่ผ่านมาก็ได้เข้าพื้นที่อีกครั้งเพื่อประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจโครงการให้กับคณะกรรมการศูนย์ และผู้นำชุมชนผลจากการประชุมครั้งนั้นทีมวิจัยได้ข้อสรุปนำมาจัดทำเป็นแผนการปฏิบัติการจัดเวทีเพื่อศึกษาบริบทชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านในลำดับต่อมา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง ได้มีการประชุมชี้แจงโครงการไปแล้วและอยู่ในช่วงของการวางแผนการจัดเวทีแต่เดิมตั้งใจว่าการจัดเวทีแต่ละครั้งจะมีกิจกรรมทั้งหมด 8 กิจกรรม แต่ในที่สุดก็ได้ปรับลดลงเหลือ 4 กิจกรรมโดยใช้เวลา 1 วัน สำหรับ อบต.หางดงจะมีปัญหาเรื่องเวลากับศักยภาพในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนทอง เป็นโครงการที่ดำเนินการจัดเวทีก่อนโครงการอื่น ๆ คือเริ่มในวันที่ 16 มิถุนายน 2551 แต่ไม่ประสบความสำเร็จทีมวิจัยจึงได้จัดการถอดบทเรียนร่วมกันซึ่งได้ข้อมูลที่น่าสนใจและบ่งชี้ให้ทีมวิจัยได้นำมาปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีสาระสำคัญในครั้งต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีมีดังนี้

- จำนวนคนที่มาร่วมเวทีมีจำนวนน้อย
- ผู้เข้าร่วมเวทีไม่ใช่คนในกลุ่มเป้าหมาย
- ทีมวิจัยไม่มีทักษะไม่มีความเข้าใจในการจัดเวที
- รับผิดชอบเร็วเกินไป
- การประสานงานกับชุมชนใช้เวลาสั้นเกินไป
- วันที่จัดทำเวทีตรงกับวันที่มีงานศพของหมู่บ้าน
- ชุมชนไม่มีส่วนร่วม

จากวันนั้นชุมชนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “อยากให้ทีมงานวิจัยกำหนดวัน เวลา สถานที่ให้แน่นอนแล้วให้เข้าไปจัดเวทีตามแต่ละหมู่บ้าน” และ “เมื่อเข้าไปในหมู่บ้านขอให้ไปพูดคุยผู้นำในหมู่บ้านก่อนแล้วขอให้ท่านช่วย” ซึ่งประเด็นเหล่านี้ถือเป็นเทคนิค ที่ทีมวิจัยค้นพบ จากพื้นที่สรุปได้ว่าการจัดเวทีครั้งแรกนี้ไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งต่อมาทีมวิจัยได้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการจากทีมวิทยากรของ สกว. ในวันที่ 12-13 กรกฎาคม 2551 เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวิเคราะห์ชุมชนหลังจากนั้นทีมวิจัยได้เข้าไปจัดเวทีในชุมชนโดยได้นำเอาเทคนิคต่าง ๆ ไปใช้ด้วย ผลปรากฏว่าการจัดเวที 2 เวทีในวันที่ 28 และ 29 กรกฎาคม 2551 ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ซึ่งทีมวิจัยวางแผนไว้ว่าจะจัดทั้ง 9 เวทีให้แล้วเสร็จภายในเดือนสิงหาคม 2551 นี้

นอกจากนี้วันที่ 23 กรกฎาคม 2551 ทีมวิจัย อบต.ขุนคง ได้ร่วมกับผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าของเด็กเล่น ซึ่งได้รับความสนใจและความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดีได้ของเล่นมาจำนวน 174 ชิ้นและเงินอีก 28,000 บาท พบว่าเป็นสัญญาณที่ดีในการมีส่วนร่วมของชุมชนและจัดเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการที่ดี

จึงพอสรุปได้ว่าผลการดำเนินงานในรอบเดือนที่ผ่านมาของทีมวิจัย อบต.ขุนคง มีความชัดเจนและมีความก้าวหน้ามากกิจกรรมที่ทำก็เป็นการได้สร้างทัศนคติที่ดี สามารถกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ในระดับมากจนทำให้ทีมวิจัยมีความมั่นใจ และมีกำลังใจที่จะทำงานต่อไป

ประการสำคัญคือนายก อบต.ขุนคงได้ลงมาปฏิบัติการร่วมกับทีมวิจัย ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องและบางครั้งก็เป็นผู้นำกิจกรรมด้วยตนเองทำให้ทีมวิจัยมีความคล่องตัวและมีขวัญและกำลังใจในการทำงานยิ่งขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย ได้ดำเนินการประชุมสร้างความเข้าใจของโครงการไปแล้วเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 และวันที่ 6 กรกฎาคม 2551 ที่ผ่านมาได้จัดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่ นายก อบต. ปลัด อบต. ผู้ปกครอง นักวิชาการศึกษา ซึ่งได้รับการตอบรับค่อนข้างดีถึงแม้ว่าบรรยากาศในการประชุมจะมีการซักถามค่อนข้างน้อยอาจจะเนื่องจากรูปแบบการจัดการประชุมค่อนข้างเป็นทางการจึงไม่ค่อยมีการกล้าถาม ในส่วนของการจัดเวทีการศึกษาบริบทยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ คาดว่าจะเริ่มเวทีแรกในวันที่ 17 สิงหาคม 2551 เนื่องจากทีมวิจัย อบต.หนองควายจะเดินทางไปศึกษาดูงานมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นที่อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี และศึกษาดูงานโรงเรียนอนุบาลบ้านรัก หอยทองหล่อ กรุงเทพฯ ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ตามแนวของวอลดอฟฟ์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กด้านคุณธรรม จริยธรรม ภายในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ ทีมวิจัยชุดนี้จึงคิดว่าน่าจะได้แนวคิดที่มีประโยชน์กับงานวิจัยเมื่อเดินทางกลับมาก็จะถอดบทเรียนเพื่อจะได้นำความรู้ที่ได้รับมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมงานวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ ในการประชุมประจำเดือนครั้งต่อไป

ทีมวิจัย อบต.น้ำแพร่ ได้ดำเนินการจัดเวทีสร้างความเข้าใจโครงการสำหรับผู้ร่วมกระบวนการวิจัยในพื้นที่ไปแล้วเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2551 ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก นายก อบต. ประธานคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็ก และเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2551 ทีมวิจัยได้ประสานงานกับงานกลุ่มผู้สูงอายุให้ช่วยเชิญภูมิปัญญาของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชนที่ดำเนินการโดยทีมงานจาก สกว. ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับการจัดเวทีเพื่อค้นหาความรู้ภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นยังไม่ได้ดำเนินการและใน

วันที่ 1-3 สิงหาคม 2551 ทีมวิจัยจะไปศึกษาดูงานที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านกระเจา จังหวัด โสธร เมื่อกลับมาแล้วจะถอดความรู้และนำมารายงานในการประชุมครั้งต่อไป

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากหัวหน้าโครงการและตัวแทนจาก สกว.

1. ทีมวิจัยได้เรียนรู้จากชุมชนในกรณีเทคนิคการประสานงานในชุมชนเพื่อให้ประสบความสำเร็จคือ ควรประสานผู้นำชุมชนดังนั้นทีมวิจัยจะต้องรู้ว่าใครคือผู้นำชุมชนหรือผู้นำชุมชนให้การยอมรับ

2. การจัดเวทีให้ประสบความสำเร็จปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือเวลานัดหมายต้องมีความชัดเจนและเหมาะสมและไม่ต้องซ้ำซ้อนกับงานสำคัญของชุมชน

3. การทอดผ้าป่าขอเล่นเด็ก (กรณี อบต. ขุนคง) จัดเป็นนวัตกรรมของการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและเอื้อต่อการสร้างจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมที่ดี

4. การปรับแผนดำเนินการสามารถจะปรับเปลี่ยนได้แต่ต้องมีเหตุผลอันสมควรและจะต้องไม่กระทบกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

5. การออกแบบการจัดกิจกรรมในการจัดเวทีแต่ละครั้งต้องให้ความสำคัญกับ ตัวกระบวนการ ทำอย่างไรให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกว่าคุณเองได้มีส่วนร่วมและร่วมเรียนรู้เพราะหัวใจของการพัฒนาท้องถิ่นจะอยู่ที่กระบวนการ

6. การเลือกแหล่งศึกษาดูงานควรจะมีการวางแผนให้ชัดเจนว่าจะไปดูอะไรแต่ละคนควรจะแยกกันรับผิดชอบในแต่ละประเด็นในเชิงลึกและเมื่อกลับมาแล้วควรมีการถอดบทเรียนแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน

7. ทีมวิจัยได้ร่วมกันสร้างเครือข่ายช่วยเหลือกันในการจัดเวทีของแต่ละโครงการ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีและถือเป็นนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทางของการวิจัย เพราะจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่หลากหลายเนื่องด้วยแต่ละพื้นที่ มีบริบทที่แตกต่างกันก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอันจะพัฒนาเป็นทักษะในลำดับต่อมานอกจากนั้นยังเน้นการสร้างความสัมพันธ์สร้างความผูกพันเกิดขึ้นในทีมวิจัยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในการทำงานวิจัยครั้งนี้รวมทั้งจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นด้วย

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอทัศน์
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษบุฟสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. หัวหน้าโครงการ พี่เลี้ยงนักวิจัยและทีมวิจัยทราบข้อมูลการดำเนินการของโครงการวิจัยแต่ละโครงการ และได้ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหา อุปสรรค แลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ทีมวิจัยได้เทคนิควิธีการการจัดเวทีจากการถอดบทเรียนของการดำเนินการโครงการแต่ละโครงการ
3. ทีมวิจัยได้แนวทางรูปแบบการจัดเวทีไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานครั้งต่อไป
4. ทีมวิจัยได้แนวทางในการจัดทำเอกสารการเงินที่ถูกต้อง
5. เกิดเครือข่ายทีมวิจัยในการร่วมกันจัดเวทีในแต่ละพื้นที่

กิจกรรมที่ 5 การประชุมรายงานผลการดำเนินงานวิจัยครั้งที่ 3 ประจำเดือนกันยายน 2551

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวิจัยของทุกโครงการ
2. เพื่อติดตามและชี้แจงการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการ
3. เพื่อทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์ อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหาและร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของทีม นักวิจัยแต่ละโครงการ
4. เพื่อร่วมกันถอดบทเรียนของแต่ละโครงการที่ดำเนินการ

ระยะดำเนินงาน 2 กันยายน 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลขุนกง

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการอำเภอหาดง
2. พี่เลี้ยงนักวิจัย
3. ตัวแทนจาก สกว.

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงนักวิจัยนัดประชุมกับทีมวิจัยอำเภอหาดงและตัวแทน สกว. ณ ห้องประชุม องค์การบริหารส่วนตำบลขุนกง
2. พี่เลี้ยงนักวิจัยเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการประชุมและตรวจสอบเอกสารหลักฐานการเงินของแต่ละโครงการ

3. ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าและปัญหาและอุปสรรคปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการจัดเวทีในแต่ละโครงการ
4. ตัวแทนจาก สกว. และหัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะหลังจากนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแต่ละโครงการ
5. หลังจากนั้นเปิดให้ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดเวทีของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ซึ่งดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

หัวหน้าทีมวิจัย อบต. หางดงได้ทำรายงานการประชุมในเดือนกันยายน 2551 มาขอความเห็นชอบและการประชุมครั้งนี้มีผู้ขอเข้าร่วมเรียนรู้ด้วย 2 กลุ่ม คือ พี่เลี้ยงงานวิจัยจากจังหวัดลำพูน ทีมอาจารย์คณะนิเทศศาสตร์จากมหาวิทยาลัยพายัพ เชียงใหม่

การรายงานความก้าวหน้าของแต่ละโครงการโดยเรียงลำดับดังต่อไปนี้ คือ 1) โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคอง โดย อบต.ขุนคอง 2) โครงการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย อบต.หนองควาย 3) โครงการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง โดย อบต.หางดง 4) โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขตรองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง โดย อบต.บ้านปง 5) โครงการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดย อบต.น้ำแพร่ ทีมวิจัยได้นำเสนอผลการดำเนินงานโดยสรุปได้ดังนี้

1. โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคอง ของ อบต. ขุนคอง

จากการสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลขุนคอง ภูมิปัญญาที่ 1 (บ้านต้นแก้ว) ได้รับความสำเร็จมาก สำหรับเวทีที่ 2 (บ้านถวาย) ผลการดำเนินงานไม่ค่อยประสบความสำเร็จเพราะผู้เข้าร่วมเวทีไม่ค่อยได้แสดงความคิดเห็นเมื่อทีมวิจัยได้ถอดบทเรียนก็ได้ทราบว่าแต่ละหมู่บ้านมีบริบทที่แตกต่างกัน รวมทั้งทีมวิจัยมีเวลาน้อยจึงไม่ได้จัดกิจกรรมให้ผู้ร่วมเวทีมีส่วนร่วมทั้งนี้ก็เป็นเพราะคาดหวังว่าจะได้รับความร่วมมือกับเวทีบ้านต้นแก้ว ทีมวิจัยจึงได้นำข้อผิดพลาดเหล่านี้มาปรับกระบวนการใหม่เพื่อใช้ในการจัดเวทีครั้งต่อไปโดยได้ประสานงานไปทางผู้ใหญ่บ้านและประธานผู้สูงอายุ ซึ่งได้เสนอแนะให้ทีมวิจัยจัดเวทีที่วัดเพื่อที่จะได้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการและข้อมูลจะถูกต้องและมากพอที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไปเพราะในวันพระจะมีผู้เข้าร่วมเป็นกลุ่มเป้าหมายของทีมวิจัย คือกลุ่มผู้สูงอายุไปวัดเพื่อฟังธรรมจำนวนมาก ดังนั้นเวทีที่ 3

(บ้านหนองโง) บ้านไร่สารภี เขตที่ 4 บ้านขุนคง ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายของทีมวิจัยเป็นอย่างดีและได้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตั้งเป้าหมายไว้โดยบรรยากาศของการจัดเวทีมีความสนุกสนาน

ข้อเสนอแนะตัวแทนของ สกว./หัวหน้าโครงการ

การที่ทีมวิจัยได้มีการถอดบทเรียนและสรุปบทเรียนจากเวทีที่ไม่ได้รับความสำเร็จอันเนื่องมาจากบริบทและความแตกต่างของแต่ละหมู่บ้านรวมทั้งความคาดหวังการคาดคะเนที่จะเอากำตอบจนเกินไปอาจทำให้เวทีนั้นไม่ได้รับความสำเร็จ ให้ระวังเรื่องการคาดคะเนเอาข้อมูลเพราะว่าการจัดเวทีชุมชนและบางครั้งเราไม่ได้เป็นคนในชุมชนแล้วไปจัดร่วมกับเขาอาจจะเกิดปัญหาได้ให้ดูบรรยากาศด้วยถ้าบรรยากาศไม่ให้อึดต้องพักเวทีไว้ก่อนแล้วค่อยนัดหมายใหม่ในการจัดเวทีครั้งต่อไปต้องมีการเตรียมข้อมูลให้ดีพยายามจับประเด็นและศึกษาบริบทชุมชนของพื้นที่นั้นๆ เพื่อที่จะได้ปรับกระบวนการให้เข้ากับพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายของเรา และอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องการจัดเวทีใหญ่เพื่อรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาควรหาบุคคลที่โดดเด่นและสามารถนำบุคคลนี้มาสะท้อนข้อมูลให้กับทีมวิจัยเพื่อที่จะสร้างเครื่องมือในภายหลัง

2. โครงการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ของ อบต.หนองควาย

ทีมวิจัยของ อบต.หนองควายได้ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก กรุงเทพฯ พบว่าโรงเรียนแห่งนี้ได้จัดการเรียนรู้ตามแนวของวอลดอร์ฟ เน้นให้เด็กมีความสุขเกิดการเรียนรู้หลักการสำคัญที่ได้ คือ เป็นการพัฒนามนุษย์ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ของโรงเรียนแห่งนี้เด็กจะได้รับโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเล่นนิทาน การช่วยจัดงานศิลปะ เป็นต้น ทีมวิจัย อบต.หนองควาย ศึกษาดูงานแล้วกลับมาร่วมกันถอดบทเรียนเพื่อจะได้นำสิ่งที่จากศึกษาดูงานมาปรับใช้กับการจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และในการวางแผนปฏิบัติการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับสภาพแวดล้อม เช่น การทำสนามเด็กเล่นโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น สำหรับการศึกษาดูงานมหกรรมการศึกษาท้องถิ่นทีมวิจัยได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์เรียนรู้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะด้านสื่อพื้นบ้านซึ่งก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้ทีมวิจัยยังได้จัดเวทีย่อยเพื่อศึกษาบริบทชุมชนและรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยเด็กเล็กของ อบต.หนองควาย ณ วัดดอนเปา รูปแบบของกิจกรรมเป็นลักษณะ**ธรรมสังฆ**โดยทีมวิจัยได้เข้าร่วมร่วมสนทนากับกลุ่มผู้สูงอายุในวัดพร้อมเก็บข้อมูลไปด้วย

ข้อเสนอแนะของตัวแทน สกว./หัวหน้าโครงการวิจัย

การศึกษาดูงานแล้วนำมาปรับใช้ขอให้คำนึงถึงประเด็นโจทย์วิจัยของตนเองอีกประการหนึ่งคือด้วยว่าสิ่งที่กำหนดได้เป็นโจทย์วิจัยที่จะพัฒนาคือเรื่องคุณธรรม จริยธรรม จึงขอให้เชื่อมโยงในสิ่งที่ทำด้วยอีกประการหนึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสิ่งที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมด้านจริยธรรม คุณธรรมให้กับเด็กได้อย่างไร การนำสิ่งที่ดูงานมาใช้ประโยชน์นั้นสิ่งไหนที่คิดว่าสามารถนำมาปรับใช้ได้ก็สามารถทำได้เลยโดยเฉพาะเรื่องด้านกายภาพ สถานที่ โดยไม่ต้องรอกะบวนวิจัย แต่บางเรื่องก็ต้องรอกะบวนกรวิจัย เช่น เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องการจะจัดผ้าป่าให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทีมวิจัยที่ควรตระหนัก คือควรนำสิ่งที่เรียนรู้มาปรับใช้อย่างไรในกิจกรรมอื่นสิ่งนั้นจะต้องเชื่อมโยงให้เข้ากับโจทย์วิจัยหลักของทีม

ในการทำวิจัยของทีมอย่าให้หลุดประเด็นที่เป็นไปในเรื่องของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งในนิยามศัพท์คุณธรรม จริยธรรม คือการพัฒนาเด็กให้เกิดพฤติกรรมหรือการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในตัวเด็กแต่ถ้าจะนำภูมิปัญญามาเสริมได้แต่ต้องเชื่อมโยงในหัวข้อให้ได้

3. โครงการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง ของ อบต.หางดง

ที่ผ่านมาทีมวิจัยได้นำเสนอผลการดำเนินการของเดือนสิงหาคม 2551 โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยได้จัดเวทีการเรียนรู้ซึ่งมีผู้ปกครองเข้าร่วม 17 คนถือว่ามากกว่าทุกครั้งด้วยเหตุผลที่ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต. แห่งนี้จะมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมาโดยตลอดการจัดเวทีครั้งนี้ประกอบด้วยกิจกรรม 6 กิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะมุ่งเน้นหาคำตอบที่จะทำใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยต่อไปพอสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ผ่านมาเป็นอย่างไร

กิจกรรมที่ 2 ได้ใช้กิจกรรมที่ว่าที่ผ่านมาเพราะอะไรถึงไม่ได้มาร่วมให้ผู้ปกครองเขียนคำตอบลงแล้วนำเสนอคำตอบที่ได้ เช่น ไม่มีเวลา ไม่มีใครดูแลลูก ฯลฯ

กิจกรรมที่ 3 เป็นกิจกรรมค้นหาข้อจำกัดเมื่อสำรวจผู้ปกครองในชุมชนส่วนใหญ่มีข้อจำกัดอะไรโดยได้วาดรูปต้นไม้แล้วให้ผู้ปกครองตัดใบไม้แล้วเขียนรายละเอียดใส่ใบไม้ข้อจำกัดอะไรมีวันหยุดวันไหน ซึ่งพบว่าส่วนมากจะมีอาชีพรับจ้างและทำสวน และจะหยุดวันอาทิตย์

กิจกรรมที่ 4 ความคาดหวังต่อการพัฒนาของเด็กที่อยากให้เด็กเป็น

กิจกรรมที่ 5 ความต้องการในการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้านให้ผู้ปกครองเขียนตามความเข้าใจเรื่องพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

กิจกรรมที่ 6 ความคาดหวังที่มีต่อครูและศูนย์มีอะไรบ้างโดยใช้วิธีวาดรูปบ้านในแต่ละกิจกรรมผู้ปกครองมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีการแสดงความคิดเห็นและแต่ละกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรม ซึ่งผลการจัดเวทีครั้งนี้ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีและได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะของตัวแทน สกว.

การจัดกิจกรรมของอบต.หางดงออกแบบได้ดีมองเห็นกระบวนการชัดเจนมีความหลากหลายสามารถจัดในวันเดียวผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วม ส่วนเครื่องมือที่ใช้สะท้อนให้เห็นว่ามีทักษะที่ดี ทีมมีการจัดกระบวนการดี กิจกรรมทำให้รู้จักกันระหว่างผู้ปกครองและผู้ดูแลศูนย์เด็กเล็ก การจัดกิจกรรมครั้งนี้เป็นการจัดครั้งแรกก็สามารถทราบได้ว่าทำไมผู้ปกครองถึงไม่เข้าร่วมสาเหตุที่ไม่เข้าร่วมมีเหตุผลอะไร อาจจะติดงาน ไม่มีเวลา หยุคไม่ได้ และในส่วนของทีมวิจัย/ผู้ดูแลเด็กก็ต้องศึกษาว่าผู้ปกครองมีความเข้าใจอย่างไรบ้าง กิจกรรมนี้นอกจากทำความรู้จักกันแล้วยังเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับบทบาทการดูแลเด็กของผู้ปกครองจากที่บางคนแค่นำมาฝากก็เริ่มเข้ามาดูแลมากขึ้นและมีความเต็มใจที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนาศูนย์ฯ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในวันเดียวและความคาดหวังเยอะและประเด็นหนัก ๆ และหลายเรื่องสามารถถอดได้ด้วยการทำกิจกรรม สิ่งที่ได้คิดว่าจะได้เต็ม ๆ คือข้อมูลประมาณ 4-5 เรื่องแต่เป้าหมายคือการมีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ ระดับการมีส่วนร่วมเพราะมีหลายระดับ

4. โครงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่ง

ทีมวิจัยได้จัดเวทีที่หมู่บ้านห้วยเสี้ยวได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนอย่างดี และที่สำคัญได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายคือผู้ปกครองที่ให้ข้อมูลในหัวข้อ “ความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก” ผู้ปกครองให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีช่วยกันระดมความคิดให้ข้อมูลได้มากและเป็นประโยชน์ต่อการจัดเวทีในครั้งนี้ทีมวิจัยได้บอกกับผู้นำชุมชนว่ามีการจัดเวทีอีก 2-3 หมู่บ้านแล้วก็จะมีการจัดประชุมใหญ่เกิดขึ้นเมื่อได้รับข้อมูลและสาเหตุเพื่อหาแนวทางการแก้ไขต่อไป นอกจากนั้นทีมวิจัยได้รายงานถึงแผนการดำเนินงานในภาพรวม ซึ่งสรุปได้ว่าในเดือนกันยายนจะมีการจัดเวทีรวมหมู่บ้าน 2 หมู่บ้านเข้าด้วยกัน วัตถุประสงค์ของการจัดเพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและหาสาเหตุการมีส่วนร่วมผู้ปกครองโดยใช้กระบวนการ SWOT นอกจากนั้นยังได้วางแผนไว้ว่าจะเชิญวิทยากรมาพูดถึงพัฒนาการเด็ก 3 ขวบ หลังจากจัดเวทีใหญ่เสร็จทีมวิจัยจะไปศึกษาดูงานในเดือนตุลาคมแล้วก็จะถอดความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ในการพัฒนาศูนย์และกำหนดแนวทางและสร้างเครื่องมือและประเมินผลต่อไป

ข้อเสนอแนะของตัวแทน สกว./หัวหน้าโครงการ

การดำเนินการจัดเวทีที่ได้ดีที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจได้ตรงวัตถุประสงค์แต่สิ่งที่จะต้องหาข้อมูลและคำตอบให้ได้คือผู้ปกครองจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงประเด็นอย่างไรบ้าง เช่น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการเลี้ยงดูเด็กหรือหลังจากจัดเวทีได้แล้วความสัมพันธ์ของครูกับผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไรนอกจากนี้ทีมวิจัยควรจะต้องจัดลำดับความคาดหวังที่ได้จากผู้ปกครองที่มีต่อศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งมีหลายหัวข้อที่สำคัญควรจะมีการเรียงลำดับความสำคัญแต่ละประเด็นแต่ละหัวข้อที่ได้มาสรุปและได้นำมาพิจารณาว่ามีประเด็นที่ต้องการในการทำวิจัยในครั้งนี้จะมีอะไรบ้างที่เกี่ยวเนื่องต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

5. โครงการการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ของอบต. น้ำแพร่

ทีมวิจัยนำเสนอรายงานผลการดำเนินงาน 2 ประเด็น ดังนี้

1. การศึกษาดูงาน วันที่ 2-3 สิงหาคม 2551 ทีมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานมหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่นประจำปี 2551 ณ อิมเพคอารีนา เมืองทองธานี จ.นนทบุรี มีทีมงานไปด้วยกัน 3 คน หัวข้อที่ได้จากการศึกษาดูงาน

- การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- การผลิตสื่อการเรียนการสอนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น
- นวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในศูนย์เด็กเล็กได้

2. การจัดเวทีทีมวิจัย ได้จัดเวทีเพื่อสืบค้นข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการเข้าปฏิบัติกับสตรีแม่บ้านตำบลน้ำแพร่ ในกิจกรรมนี้มีวิทยากรจำนวน 5 คน มีการทำกิจกรรมทั้งหมด 5 ฐาน

- 1.ฐานที่ 1 สอนทำข้าวต้มมัด
- 2.ฐานที่ 2 ตัดตุ่ง
- 3.ฐานที่ 3 การทำบายสี
- 4.ฐานที่ 4 การเพ้นท์ลายแจกัน
- 5.ฐานที่ 5 การทำขนมวัน

ปัญหาและอุปสรรค ทีมวิจัยพบว่าอุปสรรคในการจัดกิจกรรมตามฐานต่าง ๆ เด็กไม่ค่อยอยู่ในระเบียบวินัยและมีความสนใจสั้นฟังครูได้ไม่นาน ก็เริ่มเดินไปเดินมาและวิทยากรเข้าใจผิดคิดว่าจะมาสอนเด็กประถมศึกษา ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ครูไม่ได้วางแผนล่วงหน้าว่าจะจัดกิจกรรมแบบไหน และวิทยากรที่มา มาไม่พร้อมกัน และสาเหตุที่ทำให้ไม่ได้เตรียมการล่วงหน้าเนื่องจากตอนแรกในวันที่จัดกิจกรรมจะเป็นวันที่จะต้องไปศึกษาดูงานที่ สพด.บ้านกระจ่าย แต่มีการ

เปลี่ยนแปลงด้านการเมืองคือการเลือกตั้งนายกจึงทำให้แผนที่เคยเตรียมไว้เปลี่ยนจากการศึกษาดูงาน เปลี่ยนเป็นการจัดกิจกรรมให้กับเด็กแทน และเมื่อครูเห็นความวุ่นวายที่เกิดขึ้นจึงคิดวิธีแก้ปัญหา โดยการสร้างข้อตกลงใหม่ให้ทำเป็นกลุ่ม ทำทีละกลุ่ม เด็กมีความสนใจมากขึ้น

ข้อเสนอแลกเปลี่ยนของ สกว./หัวหน้าโครงการ

ประเดิมของการศึกษาดูงานที่เลือกสถานที่ที่เราสนใจไม่ใช่เรื่องผิดเพราะทำให้เราได้เรียนรู้ ความแตกต่างด้านบริบท แต่เมื่อทำวิจัยจะมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ดังนั้นเราต้องดูนิยามศัพท์ ของตน คือ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ หมายถึงหลาย ๆ อย่างที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ แหล่งเรียนรู้ในศูนย์ฯ บ้าน ฯลฯ และแหล่งเรียนรู้ที่หามานั้นต้องเหมาะสมกับเด็กและการมีส่วนร่วมของชุมชน และวิทยากรจะต้องเปิดใจให้กว้างพร้อมที่จะทำให้เด็กได้สัมผัส ทอดลอง ลอง ผิดลองถูก ไม่นั่นเรื่องสวยงามต้องมีการให้ความรู้และทำความเข้าใจกับวิทยากร และขอให้ทุก โครงการควบคุมประเด็นของโครงการวิจัย มองเรื่องของเป้าหมายว่ามี 2 ระดับ คือเป้าหมายเชิง กิจกรรม และเป้าหมายโครงการ กิจกรรมที่ อบรม.น้ำแพร่นำเสนอในวันนี้อาจทำให้เห็นภาพ กิจกรรมที่บรรลุเป้าหมายและกิจกรรมที่ไม่บรรลุเป้าหมายและต้องยึดธงของตนให้มั่นว่าโครงการ ของตนเองมีเป้าหมายอะไร

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอ
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษบุฟสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยอำเภอหางดงเข้าใจแนวทางการดำเนินงานวิจัย
2. ทีมวิจัยอำเภอหางดงเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการ
3. ทีมวิจัยอำเภอหางดงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการงานวิจัย
4. ทีมวิจัยอำเภอหางดงได้ทราบคามก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการ และ ร่วมกันคิดวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหา
5. ทีมวิจัยอำเภอหางดงได้แนวทางในการพัฒนาและรูปแบบการจัดเวทีของโครงการใน พื้นที่ในครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนตุลาคม 2551

วัตถุประสงค์

1. เพื่อความเข้าใจแนวทางการดำเนินงานวิจัย
2. เพื่อความเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการ
3. เพื่อศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการงานวิจัย
4. เพื่อได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหา
5. ได้แนวทางในการพัฒนาการจัดเวที
6. ได้รูปแบบการจัดเวทีการดำเนินงานวิจัยในแต่ละครั้ง

ระยะดำเนินงาน 3 ตุลาคม 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. หัวหน้าโครงการวิจัย
2. ทีมวิจัยชุด โครงการวิจัยอำเภอหางดง
3. พี่เลี้ยงงานวิจัย
4. ตัวแทนจาก สกว.

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคอง
2. ในการประชุมประจำเดือนทุกเดือนพี่เลี้ยงงานวิจัยจะนำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยให้ทีมชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดงศึกษารายละเอียดต่าง ๆ จากเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการทำโครงการงานวิจัยของแต่ละโครงการและตรวจสอบเอกสารการเงินประจำเดือนของแต่ละโครงการ
3. ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคในการจัดเวทีตามโครงการ
4. ตัวแทนจากสกว. และหัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะหลังจากการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าของแต่ละโครงการ
5. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทีมวิจัยในอำเภอหางดงและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดการจัดเวทีของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ซึ่งมีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. ทีมวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ขุนคง รายงานบันทึกการประชุมประจำเดือนกันยายน 2551
2. ทีมวิจัยของแต่ละโครงการนำเสนอรายงานผลการดำเนินงานวิจัยในรอบเดือนที่ผ่านมาสรุปสาระที่สำคัญได้ดังนี้

1. โครงการการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อ.หางดง จ. เชียงใหม่

ทีมวิจัย อบต.หนองควาย ได้จัดเวทีศึกษาสภาพบริบทชุมชนเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของเด็กในตำบลหนองควายโดยมีเป้าหมายในการจัดเวทีคือ

1. ต้องการทราบแนวคิดในการพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควายว่าอยากให้เด็กเป็นอย่างไร
2. การนำแหล่งเรียนรู้มาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควาย
3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาเด็กให้มีคุณธรรม จริยธรรม
4. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม

ผลการจัดกิจกรรมมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ คณะกรรมการศูนย์ ตัวแทนผู้ปกครอง ครูภูมิปัญญา ที่มีความรู้และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการจัดกิจกรรม มีความกระตือรือร้นในการหาข้อมูลเพิ่มเติมมีการแบ่งงานกันทำที่ชัดเจนร่วมกันแสดงความคิดเห็นทำให้ได้ข้อมูลตรงตามเป้าหมายที่วางไว้

ปัญหาในการจัดกิจกรรมคือ การจัดสถานที่ที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมบางคนไม่ค่อยเข้าใจความหมายของหัวข้อที่ได้รับในขณะจัดกิจกรรมเนื่องจากยังขาดการชี้แจงที่ชัดเจน

ข้อเสนอแลกเปลี่ยนจากสกว./หัวหน้าโครงการ

จากกิจกรรมที่จัดทางศูนย์ฯ ต้องย้อนกลับไปทบทวนว่ากิจกรรมที่เราจัดไปนั้นเกี่ยวข้องกับทิศทางในงานวิจัยอย่างไร อาจทำให้หลงประเด็นได้

2. โครงการการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศิรีเขต ต. บ้านปาง อ.หางดง จ. เชียงใหม่

ทีมวิจัยได้จัดเวทีการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวเขาเผ่าม้ง ทีมวิจัยได้ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน สภาพของชุมชน สภาพการเลี้ยงดูของผู้ปกครองและสภาพการเลี้ยงดูเด็กของ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิริเขต โดยลงพื้นที่ที่บ้านห้วยกว้าง ได้ข้อมูลมาเปรียบเทียบกับบ้านห้วยเลี้ยว บ้านห้วยเลี้ยวส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ บ้านห้วยกว้างนับถือศาสนาพุทธ พื้นฐานของผู้ปกครอง บ้านห้วยกว้างมีลูกอายุน้อยทำให้ไม่มีทักษะในการเลี้ยงดูลูก ส่วนผู้ปกครองบ้านห้วยเลี้ยวส่วนใหญ่ ได้รับการศึกษาที่มัธยมศึกษาได้ไปศึกษาดูงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเชียงใหม่ คือ โรงเรียนบ้านโป่งแยงนอก โรงเรียนเทศบาลวัดพุกช้าง ซึ่งมีบริบทชุมชนคล้ายกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศิริเขต

ข้อเสนอแลกเปลี่ยนจาก สกว./หัวหน้าโครงการ

การไปศึกษาดูงานต้องรู้ว่าไปดูมาแล้วกลับมาสร้างความเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมเกิดจากอะไร ปัจจัยเงื่อนไขคืออะไร ให้เอาเด็กเป็นตัวตั้งการอธิบายต้องให้เป็นรูปธรรมให้คนที่ไม่ได้อยู่ในวงการศึกษายอมรับว่าเกิดอะไรขึ้น และอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้เป็นเช่นนั้น

3. โครงการการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อ.หางดง จ. เชียงใหม่

ทีมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กชุมชนวัดรัตนไตร ที่จัดการศึกษาตามแนว วอลดอร์ฟ จุดประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาศูนย์ซึ่ง จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ผู้ปกครองในชุมชนแห่งนี้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถจึงได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดทำสื่อให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาให้กับเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทอง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ทีมวิจัยได้จัดเวที 2 เวที คือ เวทีที่บ้านขุนทอง ได้ตั้งเป้าหมายไว้ว่าควรจะได้ข้อมูลประมาณ 70% มีข้อมูลจากคนในพื้นที่ซึ่งเป็นคนในหมู่บ้านว่าไม่ค่อยให้ความร่วมมือมีผู้เข้าร่วม 7 คน คือ บ้านกาศ บ้านแพะใหม่ แต่เมื่อศึกษาถึงเหตุผลก็พบว่าที่ไม่ให้ความร่วมมือก็เพราะว่าไปร่วม กิจกรรมที่วัดในวันพระมีกิจกรรมของผู้สูงอายุคือ การออกกำลังกายโดยการนำวิถีชีวิตของชาวบ้าน มาประยุกต์เป็นท่าทางในการออกกำลังกาย มิใช่ตั้งใจไม่ให้ความร่วมมือ

ข้อเสนอแลกเปลี่ยนจาก สกว. / หัวหน้าโครงการ

เราควรนำกิจกรรมที่ได้มาใช้ได้เลยเพราะเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำอยู่แล้วเราไม่ต้อง สืบค้นสามารถนำมาใช้ได้เลยโดยให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมเป็นครูด้านการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก

5. โครงการ การพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านน้ำแพร่ อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ทีมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านกระจ่าย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกระจ่าย อ.ป่าตึง จ.ยโสธร เป้าหมายที่ไปดูเพราะเป็นศูนย์ของท้องถิ่นที่มีการบริหารได้รับการยอมรับและส่วนที่ทางศูนย์ได้นำภูมิปัญญา แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาเด็กอย่างไร โดยมีผู้ร่วมศึกษาดูงานในครั้งนี้คือ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ นักวิชาการศึกษา คณะกรรมการศูนย์ครูผู้ดูแลเด็ก ทั้งหมดจำนวน 12 คน จากการศึกษาดูงานพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีผู้ปกครองเข้ามาผลัดเปลี่ยนกันมาจัดทำสื่อการสอน มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ผ่านเครื่องกระจายเสียงและแผ่นป้ายเอกสารต่าง ๆ มีผู้สูงอายุมาใช้กับเด็กมีการนำเอาหมอนสมุนไพรจากการทำของกลุ่มสตรีแม่บ้านมาวางขายภายในศูนย์ฯ สื่อให้เห็นการนำภูมิปัญญาของชุมชนมาเป็นส่วนร่วมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการนำเด็กในศูนย์ไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

ข้อเสนอแลกเปลี่ยนจาก สกว./หัวหน้าโครงการ

ในการไปศึกษาดูงานควรมีการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งในการนำแหล่งเรียนรู้เข้ามาจัดการเรียนการสอน ควรมีความชัดเจนในเป้าหมายในการไปศึกษาดูงานในเรื่องของงานวิจัย เพราะเท่าที่ดูจากการนำเสนอเป็นการดูในเรื่องการบริหารจัดการศูนย์มากกว่ายังไม่ค่อยตรงประเด็นของงานวิจัย

หลังจากการรายงานผลการดำเนินการแล้วหัวหน้าโครงการได้บอกกำหนดการของการศึกษาดูงานและการอบรมที่จะได้รับดังนี้

1. กำหนดการศึกษาดูงานในวันที่ 6-9 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงเรียนเกษมพิทยา กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสัตยาสัย จังหวัดลพบุรี

2. การอบรมทีมวิจัย

- วันที่ 25-26 ตุลาคม 2551 เรื่องสรุปและวิเคราะห์การดำเนินงานทั้งหมด
- วันที่ 15-16 พฤศจิกายน 2551 เรื่อง การเขียนรายงานการวิจัย
- วันที่ 23-23 พฤศจิกายน 2551 เรื่องการทำแผนที่ชุมชน

3. นัดหมายการประชุมครั้งต่อไปในวันที่ 31 ตุลาคม 2551 องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ (อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม) และนัดการประชุมประจำเดือนตุลาคม 2551 โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับ RE ตัวแทน สกว. โดยสรุปได้ดังนี้

ในการประชุมครั้งนี้เครือข่ายความรู้จาก สกว. ได้มาให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียน RE

- วัตถุประสงค์ของการเขียน RE

- เมื่อไรที่ควรเขียน RE
- ประเภทหรือลักษณะของ RE
- องค์ประกอบของการเขียน RE
- ข้อควรระวังและข้อแนะนำในการเขียน RE

ซึ่งได้มีการขยายความของการให้ความหมายของ RE ไว้อย่างสั้น ๆ ว่าเป็นสิ่งดีที่เกิดขึ้นจากการวิจัยซึ่งอาจจะ อาจแบ่งออกเป็นเชิงกระบวนการกับของดีที่เกิดจากคน ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะเป็น RE ได้ก็ต่อเมื่อ

1. มีคนนำเอาของดีไปใช้ต่อ
2. สร้างการเปลี่ยนแปลงขึ้นกับงานของเราจะไม่เคยมีมาก่อนแล้วงานวิจัยของเราทำให้เกิดขึ้นมีผลงานขึ้นมา เครื่องมือหรือนวัตกรรมใหม่ที่ไม่มีเคยมีถือเป็น RE ได้ หนึ่งโครงการสามารถเขียน RE ได้หลายเรื่อง

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอ
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษบุฟสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยอำเภอหาดงเข้าใจแนวทางในการดำเนินงาน
2. ทีมวิจัยอำเภอหาดงเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการ
3. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการงานวิจัย
4. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันคิดวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหา
5. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้แนวทางในการพัฒนาการจัดเวทีของโครงการในแต่ละครั้ง
6. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้รูปแบบการจัดเวทีการดำเนินงานวิจัยในแต่ละครั้ง
7. ได้ทราบวิธีการเขียน RE
8. ได้ทราบกำหนดการศึกษาดูงานและการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพนักวิจัย

กิจกรรมที่ 7 การอบรมเชิงปฏิบัติการ (ครั้งที่ 1 การแตกกรอบคำถามจากโจทย์และวิจัยและการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อได้แนวทางในการแตกกรอบคำถามจากโจทย์วิจัย
2. เพื่อได้วิธีการใช้เครื่องมือ และกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อได้ทำงานกับชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ระยะดำเนินงาน 12-13 กรกฎาคม 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง
ศูนย์การเรียนรู้องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ (ปฏิบัติการในพื้นที่จริง)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงนักวิจัย
3. ตัวแทนจาก สกว.
4. ทีมวิทยากรจากเครือข่าย สกว.ภาคเหนือ

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. หัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงนักวิจัยร่วมปรึกษากับทีมงานเครือข่าย สกว. ภาคเหนือ
พิจารณาคัดเลือกหลักสูตรการฝึกอบรมและวางแผนเรื่องการฝึกอบรม

2. พี่เลี้ยงนักวิจัยประสานงานและนัดหมาย วิทยากรการฝึกอบรมหลักสูตร “การแตกกรอบคำถามจากโจทย์วิจัยและการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม” และทีมวิจัยอำเภอหางดงทั้ง 5 โครงการ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดงโดยหลักสูตรการอบรมในวันแรกจะมุ่งใช้กระบวนการ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์โจทย์การวิจัย เครื่องมือ วันที่สองเป็นปฏิบัติการจริงในพื้นที่โดยมุ่งเน้นให้นักวิจัยทดลองใช้เครื่องมือที่ได้จากการอบรมในวันแรกในพื้นที่ปฏิบัติการจริง
สาระสำคัญในการอบรมสรุปได้ดังนี้

- ภาคเช้า วันที่ 12 กรกฎาคม 2551 เวลา 09.00 น. ลงทะเบียนเข้ารับการอบรม
- วิทยากรเริ่มการอบรมโดยใช้กิจกรรมปรับคาวังโดยการชี้แจง “กระบวนการฝึกอบรมเน้นการมีส่วนร่วม” โดยกิจกรรมแรกให้แนะนำชื่อของวิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนหลังจากนั้นวิทยากรให้ทุกคนเขียนความคาดหวังของตนเองที่เข้าร่วมการอบรมแล้วนำไปติดที่ต้นไม้
- กิจกรรมต่อไปเป็นการอบรมเนื้อหาแนวคิดและหลักการวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับแนวคิดการมีส่วนร่วมและการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยผ่านกิจกรรมตามลำดับ คือ

1) กิจกรรมอยากให้เด็กเป็นอย่างไร (ให้ผู้เข้ารับการอบรมเขียนความต้องการลงบนภาพคน)แล้วให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาเสนอผลงาน หลังจากนั้นวิทยากรสรุปประเด็นที่ได้จากกิจกรรมที่ 1 2) กิจกรรมดอกไม้ชุมชนในการพัฒนาเด็ก (ทำกลีบดอกไม้ให้ผู้เข้าร่วมรับการอบรมเขียนของดีของชุมชนที่สามารถดูแลพัฒนาเด็กได้ ดอกไม้มีหลายกลีบหรือหลายดอกถ้าคิดว่าของดีของชุมชนมีมาก) ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานและวิทยากรสรุปกิจกรรม

- ในภาคบ่ายเริ่มกิจกรรมเวลา 13.00 น. เป็นการอบรมหัวข้อ “การแตกกรอบคำถามวิจัยและเครื่องมือการวิเคราะห์และวิจัยชุมชนแบบมีส่วนร่วม” วิทยากร เริ่มกิจกรรมด้วยการให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่ม ๆ ละ 1 คนไปรับข้อมูลแล้วนำมาถ่ายทอดให้กับคนในกลุ่ม โดยแต่ละคนจะมีหน้าที่ของตนเองและทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด นอกจากนี้ยังต้องถ่ายทอดให้กลุ่มอื่นรับทราบว่ามีข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ วิทยากรสรุปกิจกรรมให้กับผู้เข้าร่วมถึงจุดเด่นและจุดด้อยของกิจกรรมนี้
- สรุปสำหรับวันแรกจัดกิจกรรมโดยการฝึกปฏิบัติการแตกกรอบคำถามจากโจทย์วิจัย โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ให้ทดลองแตกกรอบคำถามโจทย์วิจัยเรื่องเป้าหมายและการพัฒนาเด็กของคนในชุมชน กลุ่มที่ 2 ให้แตกกรอบคำถามจากโจทย์ว่าจะให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้แก่เด็กได้อย่างไร กลุ่มที่ 3 ให้แตกกรอบคำถามเรื่องความรู้หรือภูมิปัญญา เช่น ความรู้ในเรื่องนิทาน วิถีชีวิต อาหาร ของเล่นต้องกำหนดก่อนว่าเรื่องที่จะถามให้กำหนดหัวข้อหลักหรือประเด็นหลักที่เราอยากรู้และจะไปถามใคร ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอผลงานและวิทยากรสรุปกิจกรรม
- ก่อนจบกิจกรรมทีมวิจัยและวิทยากรได้ร่วมกันออกแบบการฝึกปฏิบัติในชุมชน (กลุ่มย่อย) โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่มให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนเหมือนกิจกรรมตอนบ่ายเพื่อให้ทุกคนมีบทบาทในการลงปฏิบัติเมื่อในพื้นที่จริง กำหนดหน้าที่ของแต่ละคนแล้วให้ออกฝึกปฏิบัติในแต่ละหัวข้อที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย
- การอบรมวันที่สองคือวันที่ 13 กรกฎาคม 2551 เวลา 09.00 น. ทีมวิจัยที่เลี้ยงนักวิจัยและคณะวิทยากรจากเครือข่ายงาน สกว.ภาคเหนือเข้าถึงชุมชนบ้านน้ำแพร่เพื่อปฏิบัติการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่บ้านน้ำแพร่ อ. หางดง จ. เชียงใหม่
- หลังจากการสิ้นสุดการทำกิจกรรมวิเคราะห์ชุมชนแล้วก็มีการนำเสนอข้อมูลคืนให้กับชุมชน
- สิ้นสุดกิจกรรมโดยการสรุปบทเรียนการทำงานการวิเคราะห์ชุมชนบ้านน้ำแพร่ร่วมกัน

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษบรรทัดสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยได้แนวทางในการแตกกรอบคำถามจากโจทย์วิจัย
2. ทีมวิจัยได้วิธีการใช้เครื่องมือ และกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม
3. ทีมวิจัยได้ฝึกปฏิบัติการในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในโครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคอง
4. ทีมวิจัยได้ถอดบทเรียนจากการที่ได้รับการอบรมหลักสูตร “การแตกกรอบคำถามจากโจทย์วิจัย” ในวันที่ 12 กรกฎาคม 2551 ที่ อบต.หางดง ทีมวิจัยได้รับความรู้ในการใช้คำถามเพื่อได้คำตอบจากชุมชนโดยใช้คำถามปลายเปิด และเครื่องมือต่างๆที่จะใช้ในการเปิดเวทีในแผนปฏิบัติการของโครงการวิจัยได้เรียนรู้เกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มเพื่อที่จะได้นำไปจัดเวทีต่าง ๆ ได้แก่

1. กลุ่มเป้าหมายและความต้องการในการพัฒนาเด็ก
2. กลุ่มแหล่งการเรียนรู้
3. กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเป้าหมายและความต้องการในการพัฒนาเด็ก กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องการให้ผู้ปกครองและชุมชนบอกความต้องการว่าจะให้เด็กเป็นอย่างไร

กลุ่มที่ 2 กลุ่มแหล่งการเรียนรู้กลุ่มนี้ต้องการทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานที่ใดและตั้งอยู่ที่ไหน โดยกลุ่มแหล่งการเรียนรู้นี้จะมีคนอยู่หรือไม่คนอยู่ก็ได้

กลุ่มที่ 3 กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มนี้ต้องการทราบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนต้องการให้เด็กอายุ 2-4 ปี เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง โดยอาจจะเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถประดิษฐ์หรือนำของที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมาสอนเด็กได้

5. ทีมวิจัยได้ถอดบทเรียนในวันที่ 13 กรกฎาคม 2551 จากการที่ได้เข้าชุมชนฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมของบ้านน้ำแพร่ ทำให้เห็นถึงข้อดีของการเปิดเวทีและข้อเสียของการไม่ได้วางแผนปฏิบัติงานตามที่ทีมงานวิทยากรได้อบรมไว้ ทำให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้น คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเป้าหมายและความต้องการในการพัฒนาเด็กที่จะใช้คำถามขึ้นกับผู้ปกครอง โดยไม่รอให้ผู้ปกครองคิดก่อนและจะแย้งกันถามผู้ปกครองใครคิดอะไรได้ก็ถามไม่มีจุดหมาย

กลุ่มที่ 2 กลุ่มแหล่งการเรียนรู้ ไม่ได้เตรียมแผนงานและไม่ได้แบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนเมื่อคิดอะไรได้ก็ถาม คนนี้ถาม คนนั้นถาม กลุ่มเป้าหมายไม่รู้จะตอบของใคร

กลุ่มที่ 3 กลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการแบ่งหน้าที่บ้างแต่เวลาถามคำถามจะมีทีมวิจัยอีกคนที่บันทึกข้อมูลไปถามภูมิปัญญาเรื่องอื่น ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ถูกถามแยกตัวออกมาตอบคำถามทำให้ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มปัญญาอื่น

6. เมื่อทีมวิจัยได้ทราบข้อมูลทั้งข้อดีและข้อเสียของการจัดเวทีที่บ้านน้ำแพร่ทำให้เกิดความตระหนักว่าการจัดเวทีในแต่ละครั้งจะต้องมีการวางแผนอย่างดีมีการแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนและต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่เต็มเวลา เต็มความสามารถ เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีแต่ละเวที

กิจกรรมที่ 8 การอบรมเชิงปฏิบัติการ (ครั้งที่ 2 การอบรมการเขียนรายงานความก้าวหน้า)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทีมวิจัยสามารถจับประเด็นสำคัญของกระบวนการที่ได้ปฏิบัติมานำเสนอให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อรายงานกระบวนการทำงานในช่วงที่ผ่านมาตามวัตถุประสงค์และแผนงานที่วางไว้
2. เพื่อให้ทีมวิจัยมีความรู้ในการเขียนรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระยะดำเนินงาน 22-23 พฤศจิกายน 2551

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองคาย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการอำเภอหางดงทั้ง 5 อบต.
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. ตัวแทนจาก สกว.
4. ทีมวิจัยเครือข่าย สกว.ภาคเหนือ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. หัวหน้าโครงการพี่เลี้ยงงานวิจัยร่วมปรึกษาทีมงานเครือข่าย สกว. ภาคเหนือกำหนดวันอบรมการเขียนรายงานความก้าวหน้าด้วยเหตุเพราะว่านักวิจัยในพื้นที่ยังขาดทักษะและความเข้าใจในการเขียนรายงานความก้าวหน้าตามรูปแบบของ สกว.

2. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดหมายการอบรมหลักสูตร “การเขียนรายงานความก้าวหน้า” กับทีมวิจัยอำเภอหางดงทั้ง 5 โครงการ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายซึ่งการอบรมมีลำดับขั้นตอน พอสรุปได้ดังนี้

- วันที่ 22 พฤศจิกายน 2551 เวลา 09.00 น. ลงทะเบียนเข้ารับการอบรมหลักสูตร “การเขียนรายงานความก้าวหน้า”
- วิทยากรให้ทีมวิจัยนำเอกสารของแต่ละโครงการขึ้นมาทบทวนว่าที่ผ่านมาโดยให้แต่ละโครงการได้วางแผนอะไรไว้และตั้งจุดประสงค์ว่าอย่างไร
- วิทยากรให้ทีมวิจัยทบทวนและรวบรวมข้อมูลจากการทำงานที่ผ่านมาโดยให้แต่ละโครงการนั่งปรึกษากันและบันทึกข้อมูลไว้โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้
 - ข้อมูลเกี่ยวกับ
 - ทำกิจกรรมอะไรบ้าง
 - เมื่อไร
 - ทำอย่างไร (กระบวนการ/เครื่องมือ)
 - ใครทำอะไร (บทบาท)
 - ทำกับใครบ้าง (กลุ่มเป้าหมาย)

เมื่อได้ข้อมูลแล้ววิทยากรให้ทีมวิจัยได้ลงมือปฏิบัติการเขียนรายละเอียดของข้อมูลในแต่ละประเด็นลงบนกระดาษบรืฟ หลังจากทำกิจกรรมเสร็จแล้ววิทยากรให้ตัวแทนแต่ละโครงการออกมานำเสนองานพร้อมกับอธิบายแก้ไขในแนวทางเพิ่มเติมในหัวข้อที่ทีมวิจัยยังไม่ถูกต้อง

- วันที่ 23 พฤศจิกายน 2551 เริ่มกิจกรรมเริ่มเวลา 09.00 น. วิทยากรทบทวนสิ่งที่ได้อบรมไปแล้วใน วันที่ 22 พฤศจิกายน 2551 หลังจากนั้นก็ได้ให้ทีมวิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลจากการทำงานโดยมีหัวข้อดังนี้
 - ได้ผล (งาน) ตามที่ได้วางแผนตั้งใจไว้หรือไม่ อย่างไร
 - ได้เรียนรู้ (คน) อะไรจากการทำงาน
 - ทำอะไร ทำให้ได้ผล/ไม่เป็นไปตามที่วางไว้

โดยทีมวิทยากรให้ทีมวิจัยเข้ากลุ่มเพื่อเขียนรายงานที่ได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วลงบนกระดาษบรืฟ หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มส่งผู้แทนมาเสนองานพร้อมกันนี้วิทยากรจะร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ

- หลังจากนั้นได้อบรมหัวข้อการวิเคราะห์งานวิจัย
- ได้ข้อมูลอะไรบ้าง
- ตอบโจทย์วิจัยหรือไม่อย่างไร

*วิทยากรทบทวนสิ่งที่ได้อบรมทั้งหมดและเสนอวิธีเขียนรายงานให้ถูกต้องตามหัวข้อของ สกว. โดยอธิบายวิธีเขียนแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อทีมวิจัยเพื่อนำไปเขียน รายงานความก้าวหน้าหลังจากนั้นให้ทีมวิจัยทุกคนกล่าวความรู้สึกที่ได้รับการอบรมในครั้งนี้

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอ
4. เอกสารประกอบการอบรม

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยได้รับการพัฒนาศักยภาพให้มีความรู้และเข้าใจในการเขียนรายงาน ความก้าวหน้า
2. ทีมวิจัยได้แนวทางในการเขียนรายงานความก้าวหน้า
3. ทีมวิจัยมีทักษะในการบันทึกและสรุปประเด็นสำคัญที่จะนำมาใช้ในการเขียนรายงาน ความก้าวหน้า
4. ทีมวิจัยได้ทบทวนตัวเอง/ทบทวนการทำงาน
5. ทีมวิจัยได้การรับรู้ร่วม เรียนรู้ร่วม

กิจกรรมที่ 9 เวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1

วัตถุประสงค์

เพื่อรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ให้กับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ระยะดำเนินการ 14 กุมภาพันธ์ 2552

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. สกว. ภาค
2. ทีมวิจัยทั้ง 5 โครงการ
3. พี่เลี้ยงงานวิจัย
4. ผู้นำชุมชน
5. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ
6. ผู้ดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอหางดง
7. ผู้ปกครอง

8. หัวหน้าชุดโครงการ

วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

1. ทีมวิจัยได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาเข้าร่วมเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. ในวันที่จัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ผู้เข้าร่วมงานได้ลงทะเบียนเข้าร่วมงานและเยี่ยมชมนิทรรศการที่ทีมวิจัยตั้ง 5 โครงการได้จัดไว้

3. ทีมวิจัยได้รับเกียรติจากนายสุรพล สัตยารัตน์ นายอำเภอหางดงเป็นประธานในพิธีกล่าวเปิดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1

4. พี่เลี้ยงโครงการงานวิจัยและทีมวิจัยทั้ง 5 โครงการได้มีการประชุมเตรียมการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 หลายครั้งซึ่งมีการวางแผนและแบ่งงานรับผิดชอบอย่างชัดเจนว่าใครจะทำอะไร อย่างไร จนมีความชัดเจนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรอบเวลาและในการนำเสนอและการมีส่วนร่วมคณะทำงานจะให้ความสำคัญมากเพราะบรรยากาศที่คาดว่าจะเห็นในวันนำเสนอขึ้นควรสะท้อนใน 3 ประเด็นได้ชัดเจนหากสามารถทำได้ถือว่าทีมงานประสบความสำเร็จในการทำงานโครงการวิจัยระยะที่ 1 ที่ประชุมมีมติให้จัดงานโดยรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ซึ่งมีลำดับในการจัดกิจกรรมโดยสรุปดังนี้ ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552

5. หลังจากเปิดเวทีแล้วเป็นการแสดงของเด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ 4 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลน้ำแพร่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหางดง หลังจากนั้นคณะวิจัยได้เปิดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการวิจัย เพื่อแนะนำโครงการต่อจากนั้น ได้เชิญตัวแทนนักวิจัยของอบต.น้ำแพร่ อบต.ขุนคง อบต.หนองควาย ขึ้นรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ตามลำดับเมื่อรายงานเสนอเสร็จแล้วก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องได้ให้ข้อเสนอแนะและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง และในภาคบ่ายมีการแสดงของเด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแสนตอศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านศิริเขต ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควาย หลังจากนั้นได้เชิญตัวแทนทีมวิจัยของอบต.หางดง และตัวแทนทีมวิจัยของอบต.บ้านปง ขึ้นเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้องตามลำดับด้วยหัวหน้าโครงการวิจัยกล่าวสรุปภาพรวมของการดำเนินการของชุดโครงการ และทีมวิจัยได้ร่วมกันถอดบทเรียนจากการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 กิจกรรมสุดท้ายของเวทีนี้คือ ตัวแทน สกว. และผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และผู้ที่มาร่วมงานร่วมกันให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นต่าง ๆ ที่ทีมวิจัยนำเสนอตั้งแต่ภาคเช้า และภาคบ่าย

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องคอมพิวเตอร์
4. การจัดนิทรรศการ
5. เอกสารประกอบการนำเสนอรายงาน

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยได้รายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจทราบ
2. ทีมวิจัยได้แนวทางที่ผู้เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการทำวิจัยในระยะที่ 2
3. ทีมวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เข้าร่วมเวทีและผู้มาช่วยงาน
4. ทีมวิจัยได้จัดนิทรรศการนำเสนอผลงาน

กิจกรรมที่ 10 การประชุมติดตามผลการดำเนินการประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียนที่ได้จากเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1
2. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของโครงการ
3. เพื่อทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/หาทางแก้ไขปัญหา
4. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการในแต่ละพื้นที่

ระยะดำเนินงาน 28 กุมภาพันธ์ 2552

สถานที่ ปายไฮแลนด์ รีสอร์ท จ.แม่ฮ่องสอน

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. ตัวแทน สกว.
4. หัวหน้าชุดโครงการ

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยเป็นผู้ประสานงานการนัดประชุมในครั้งนี้นี้ทีมวิจัยจะเดินทางไปประชุม นอกพื้นที่คือ อำเภอปาย ที่ปาย ไฮแลนด์รีสอร์ท จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. การประชุมประจำเดือนทุกครั้งพี่เลี้ยงงานวิจัยจะนำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยให้ทีมวิจัยของโครงการวิจัยอำเภอหางดงศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการทำโครงการงานวิจัยของแต่ละโครงการ โดยเฉพาะเอกสารและหลักฐานด้านการเงินซึ่งนัดหมายส่งเป็นรายเดือนทุกครั้งที่มีการประชุมประจำเดือน

3. ทีมวิจัยของแต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเวทีแต่ละพื้นที่ที่รับผิดชอบหลังจากนั้นตัวแทนจาก สกว. หรือ/และหัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะตามกิจกรรมในโครงการวิจัยของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพร้อมร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค

ซึ่งสาระสำคัญในการประชุมครั้งนี้พอสรุปได้ดังนี้

1) พี่เลี้ยงนักวิจัยได้แจ้งให้ทีมวิจัยทุกโครงการดำเนินการจัดทำ (ร่าง) แผนการจัดประสบการณ์/แผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกับประเด็นที่ทำวิจัยและการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ขอให้ถูกต้องตามหลักวิชาการซึ่งหัวหน้าโครงการลงส่งมาให้ดูก่อนโครงการละ 1 แผนการจัดประสบการณ์เพราะแผนนี้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

2) สำหรับการเขียนรายงานวิจัยระยะที่ 1 นั้น หัวหน้าโครงการได้แจ้งให้มีการเพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วนเข้าไปเพื่อให้รายงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีประเด็นดังนี้

- เพิ่มการประชุมของทีมวิจัยในโครงการทุกครั้ง
- เพิ่มการประชุมประจำเดือนของชุดโครงการ
- เพิ่มการอบรมทั้ง 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร “การแตกกรอบคำถามจากโจทย์และวิจัย” และการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม และหลักสูตร “การเขียนรายงานความก้าวหน้า”
- เพิ่มข้อมูลว่าเกิดอะไรขึ้นกับเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน บ้างในระยะที่ 1

3) นอกจากนี้ยังให้ทีมวิจัยทุกโครงการเริ่มวางแผนการปฏิบัติการในระยะที่ 2 ว่าจะทำอะไร รวมทั้งความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับงบประมาณเพื่อจะได้นำเสนอทาง สกว. ต่อไป หากทุกอย่างเป็นไปตามแผนงานจะได้ดำเนินต่อไปเพื่อไม่สะดุดก็จะเป็นผลดีกับโครงการ

4) การสรุปบทวนและถอดบทเรียนจากการจัดเวทีความก้าวหน้าระยะที่ 1 ที่ประชุมได้ใช้เวลาส่วนใหญ่กับการศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการถอดบทเรียนที่ได้จากการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ที่จัดขึ้นที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 สรุปได้ดังนี้

1. ด้านสถานที่พบว่า สถานที่ด้านนอกมีพื้นที่กว้างขวางเหมาะสมมีที่จอดรถสะดวกและมีที่จัดนิทรรศการที่รวบรวมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำในระยะที่ 1 แต่ในห้องประชุมที่จัดเวทีรายงานความก้าวหน้าพื้นที่มีน้อยและคับแคบไม่เพียงพอกับจำนวนคนที่มาร่วมงาน

2. ด้านโสตทัศนูปกรณ์ ได้แก่ เครื่องเสียงที่ใช้ในการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้า และคอมพิวเตอร์มีปัญหาเปิดไม่ได้ต้องแก้ไขโดยการใช้ออมพิวเตอร์สำรองทำให้เสียเวลาและการดำเนินการขาดความต่อเนื่อง

3. ควรมีแผนพับที่เป็นภาพรวมของชุดโครงการด้วย

4. จำนวนของผู้ร่วมงานพบว่า มีจำนวนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางทีมวิจัย ได้ตั้งเป้าไว้และส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก

5. ระยะเวลาที่จัดควรจะเป็นวันอาทิตย์เพราะผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะหยุดงานและสะดวกที่จะร่วมงาน

6. การประเมินผลพบว่า แบบประเมินการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าครั้งนี้ขาดการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมงานซึ่งทางทีมวิจัยจะปรับปรุงในเวทีครั้งต่อไป

7. เวลาการนำเสนอพบว่า มีปัญหาในการกำหนดเวลาของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในบางกิจกรรมนานจนเกินไปทำให้ผู้เข้าร่วมงานเบื่อและกลับออกไปจากงานและกิจกรรมรายงานความก้าวหน้าควรจัดให้เสร็จในช่วงเวลาเดียวกันเพื่อไม่ให้ผู้เข้าร่วมงานเบื่อ

8. การนำเสนอพบว่าวิธีการนำเสนอดีเยี่ยมและเหมาะสมกับพื้นที่ของชุดโครงการ ซึ่งจัดแบบพื้นเมืองรวมทั้งการแต่งกายและการพูด การนำเสนอมีพูดพร้อมกับการนำเสนอภาพกิจกรรมที่ทำในระบะที่ 1 ทั้งหมดของทุกโครงการ

9. อื่นๆ

- รูปภาพที่นำเสนอมีลูกเล่นมากเกินไปจนทำให้ขาดจุดเด่นไป

- ในการรายงานความก้าวหน้าครั้งนี้ทางทีมวิจัยมีการวางแผนที่ดีและควรมีการวางลำดับขั้นตอนให้ดีกว่านี้ครั้งหนึ่ง

- การจัดนิทรรศการดีมากเพราะได้รวบรวมรูปภาพกิจกรรมของทุกโครงการเพื่อเผยแพร่ให้ชุมชนและผู้เข้าร่วมได้ทราบการทำงานของทีมงาน

สุดท้ายของการประชุมประจำเดือนครั้งนี้ได้มีการแจ้งรายละเอียดให้ทีมวิจัยทุกโครงการเตรียมตัวและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการเข้าร่วมงาน 10 ปี สกว. ที่นนทบุรีซึ่งจะมีการจัดงาน 10 ปี ที่ สกว.ที่จะจัดขึ้นที่ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี ในวันที่ 20-21 มีนาคม 2552 โดยชุดโครงการวิจัย อ.หางคงได้รับมอบหมายจาก สกว. ให้ทีมวิจัยทุกโครงการเข้าร่วมจึงได้แบ่งกลุ่มทีมวิจัยรับผิดชอบหน้าที่ดังนี้

ห้องการศึกษา ให้ นส.วรรณิ ดาวงศ์ นางสาวฝน คำก้อน นางณัฏฐนิตย์ คำแสน อาจารย์พะเยา ประจำห้องการศึกษาเพื่อตอบคำถามของผู้เข้าร่วมงาน

ห้อง อปท. ให้หัวหน้าโครงการทั้ง 5 โครงการละทีมวิจัยที่เหลือเข้าร่วมศึกษาและร่วมฟังการเสนอรวมทั้งให้เก็บรายละเอียดของงานเพื่อนำมาถอดบทเรียนจากการเข้าร่วมงาน 10 สกว. ครั้งนี้

เครื่องแต่งกาย

ให้ทีมวิจัยทุกคนแต่งกายให้เหมือนกัน โดยในวันที่ 20 ให้แต่งกายโดยใส่เสื้อทีมสีดำ และในวันที่ 21 มีนาคม 2552 ให้ใส่เสื้อพื้นเมืองสีขาวที่ใส่ในงานการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ครั้งที่ผ่านมา เวลาเวลานัดหมายเพื่อจะเดินทางไปร่วมงาน 10 ปี สกว. ที่เมืองทองธานี นัดพบกันทุกคนที่ อบต.หนองควาย ในวันที่ 18 มีนาคม 2552 เวลา 16.00 น.

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษบุฟสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวเดียวกัน
2. ทีมวิจัยอำเภอหาดงเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการ
3. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการงานวิจัย
4. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมทั้งร่วมวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหา
5. ได้ร่วมกันถอดบทเรียนจากรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 และได้นำมาใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้ผลการดำเนินการกิจกรรมในโครงการต่อไป
6. ได้รับทราบข้อมูลการเข้าร่วมงาน 10 ปี สกว.

กิจกรรมที่ 11 ประชุมประจำเดือนมีนาคม 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อถอดบทเรียนการร่วมประชุม 10 ปี สกว.
2. เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของงานแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรคหาแนวทางแก้ไขปัญหา
3. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการ

ระยะดำเนินงาน 23 มีนาคม 2552

สถานที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. ตัวแทน สกว.
4. หัวหน้าชุดโครงการ

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. พี่เลี้ยงงานวิจัยแจ้งให้ทุกโครงการนำส่งเอกสารการเงินในเดือนที่ผ่านมา

3. แต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคในการจัดเวทีตามโครงการและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทีมวิจัยในอำเภอหางดงและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดเวทีของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ร่วมกันถอดบทเรียนการร่วมงาน 10 ปี สกว. หลังจากทีมวิจัยในพื้นที่อำเภอหางดงได้เข้าร่วมงาน 10 ปี สกว. ณ อิมแพคอารีนา เมืองทองธานี เมื่อวันที่ 20-21 มีนาคม 2552 โดยมีโอกาสนำเสนอผลงานและเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในห้องของ อปท. สิ่งที่เกิดขึ้นได้สร้างความภาคภูมิใจ มั่นใจ ให้กับคณะวิจัยและผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย อาทิ นายค อบต.ขุนคง เป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีการถอดบทเรียนขึ้นในการประชุมประจำเดือนในครั้งนี โดยกำหนดประเด็นที่จะถอดบทเรียนไว้ 4 ประเด็น คือ

1. สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมงาน
2. การปรับใช้ประโยชน์จากโครงการวิจัย
3. จุดเด่นของงาน
4. จุดด้อยของงาน

โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. เราร่วมงานในครั้งนี้ได้อะไรบ้าง

- ได้ความชัดเจนของงานวิจัยในท้องถิ่น ได้มุมมองที่กว้างขึ้นในการทำวิจัย
- การนำไปใช้ประโยชน์ในทุก ๆ องค์การ
- ได้มุมมองในการทำงานที่แตกต่างจากบุคคลที่เข้าร่วมงานในแต่ละหน่วยงาน

- ทำให้เราได้เห็นงานของแต่ละองค์กรบุคคลอื่นและสามารถนำมาขยายผลในองค์กรของตนเอง
- มองเห็นความร่วมมือของการทำงานร่วมกันในงานวิจัยอื่น ๆ
- ได้รับข้อมูลงานวิจัยอย่างหลากหลาย
- ผู้บริหารขององค์กรต้นสังกัดขอทีมวิจัยที่ได้เข้าไปร่วมงานได้รับรู้และรับทราบข้อ

มูลในการพัฒนาเด็กเล็กของนักวิจัย

- ได้เห็นรูปแบบการจัดงาน การนำเสนอ ลำดับขั้นตอนการทำงานและสามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานของทีมวิจัย
- ได้สร้างเครือข่ายในการทำงานวิจัยและสามารถขยายผลงานวิจัยให้บุคคลภายนอกได้รับทราบ
- ทำให้รู้ว่าการทำงานต้องมีพี่เลี้ยง ที่ปรึกษาในการทำวิจัย
- การทำวิจัยต้องมีกระบวนการวิจัยที่ชัดเจน
- เกิดความภาคภูมิใจในการเข้ามาทำงานวิจัยในการขับเคลื่อนการทำงานของตนเอง
- การทำงานวิจัยทำให้เกิดการยอมรับในสังคม
- งานวิจัยจะขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนองค์กรในพื้นที่

2. การนำมาปรับใช้

- ปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่
- ได้แนวทางในการนำไปปรับใช้ในวิธีการทำงานของทีมวิจัย
- ได้พัฒนางานที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น
- นำแนวคิดที่ได้รับจากการร่วมงานไปปรับใช้ในการทำงาน
- นำตัวอย่าง วิธีการ กระบวนการการทำวิจัยมาพัฒนางานของตนเองได้ดียิ่งขึ้น

3. จุดเด่นของงาน

- มีบุคคลจากหลายกลุ่มอาชีพ หลายชาติพันธุ์ หลายองค์กร ให้ความสนใจในการร่วมงานทำให้เห็นความแตกต่างหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตจุดเด่นของแต่ละกลุ่มความมีคุณค่าในงานวิจัย
- หัวข้อประเด็นในการเสวนามีความน่าสนใจ

- มีการนำเสนอผลสำเร็จของการทำงานวิจัยที่ผ่านมาให้ผู้ร่วมงานได้รับทราบ และถือเป็นกำลังใจสำหรับผู้ที่กำลังทำวิจัยอยู่ในขณะนี้
- สถานที่จัดงานเหมาะสม
- มีการวางแผนการจัดงานอย่างดีทำให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

4. จุดด้อย

- ผู้ร่วมเสวนาในบางเวทีมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน และมีการโต้ตอบกันที่ข้างรุนแรง
- การแยกห้องเสวนาในบางหัวข้อน่าสนใจที่มีเวลาตรงกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมงานต้องตัดสินใจฟังเพียงห้องเดียวทำให้เสียโอกาสในการรับรู้ข้อมูลได้เพียงครั้งเดียว

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระจายรับรู้สำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. รับทราบข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน
2. ทีมวิจัยอำเภอหาดงเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณของโครงการ
3. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
4. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค / หาแนวทางแก้ไขปัญหา
5. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ร่วมกันถอดบทเรียนจากการเข้าร่วม 10 ปี สกว. และนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการดำเนินการโครงการต่อไป

กิจกรรมที่ 12 การประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนพฤษภาคม 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม (การส่งแผนการจัดประสบการณ์ของแต่ละศูนย์)
2. เพื่อทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหา

3. เพื่อได้รูปแบบการจัดกิจกรรมและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการ
4. เพื่อร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้จากการจัดเวทีรายงานการวิจัยระยะที่ 1
5. เพื่อร่วมกันสรุปปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1
6. เพื่อร่วมกันกำหนดแผนการประชุมประจำเดือนในการวิจัยระยะที่ 2
7. เพื่อให้ทีมวิจัยรับทราบผลการอนุมัติขยายเวลาโครงการวิจัย

ระยะดำเนินงาน 24 พฤษภาคม 2552

สถานที่ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. ตัวแทนจาก สกว.
4. หัวหน้าชุดโครงการ

วิธีการดำเนินการกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. การประชุมประจำเดือนพฤษภาคม 2552 นั้น สาระสำคัญที่จะระดมความคิดและแลกเปลี่ยนประเด็นแรก คือ การถอดบทเรียนจากเอกสารรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 โดยแยกเป็นด้าน ๆ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงประเด็นที่สอง คือ สรุปปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานในระยะที่ 1 การแจ้งมติของ สกว. เรื่องการอนุมัติการขยายเวลาโครงการ รวมทั้งกำหนดการร่างเครื่องมือคือ แผนประสบการณ์เรียนรู้ของแต่ละโครงการ และให้ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้ารวมทั้งปัญหาอุปสรรคที่ได้รับจากการดำเนินการหลังจากนั้นตัวแทน สกว./หัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะตามกิจกรรมของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งได้เปิดโอกาสให้ทีมวิจัย ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ ร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดเวทีของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีสาระสำคัญตามลำดับดังนี้
ประเด็นถอดบทเรียนจากการจัดการรายงานในระยะที่ 1 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 พบว่า

รูปแบบการจัดงาน

1. รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจและมีความหลากหลาย ได้แก่ มีการจัดนิทรรศการ การเสวนา การแสดงของเด็ก
2. ผู้เข้าร่วมงานมาจากหลายอาชีพ หลายหน่วยงาน
3. การจัดนิทรรศการน่าสนใจ แต่มีพื้นที่จำกัดควรมีการวางแผนผังการจัดก่อนทำการจริง

4. การเสวนาน่าสนใจแต่ผู้เข้าร่วมงานมีส่วนร่วมน้อย
5. การนำเสนอภาคเช้าผู้เข้าร่วมสนใจภาคบ่ายผู้ฟังน้อยเพราะผู้เข้าร่วมบางส่วนกลับก่อน
ควรนำเสนอพร้อมกันทั้ง 5 โครงการ แต่แบ่งหัวข้อเช้า – บ่าย
6. เวลาการจัดงานเกินไปควรกระชับเวลาให้น้อยลง
7. ผู้ทรงคุณวุฒิมีเวลาแสดงความคิดเห็นน้อย
8. เอกสารและของที่ระลึกน่าสนใจ
9. การแบ่งการของทีมวิจัยสอดคล้องกับบริบทของงาน
10. ทีมงานมีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
11. ขาดการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมงาน
12. การนำเสนอ Power Point มีลูกเล่นมากเกินไป
13. วิทยุทัศน์ สัมภาษณ์นายกนานเกินไป ควรมีการตัดต่อให้มีความเหมาะสมกับเวลาและความสนใจของผู้เข้าร่วมนำเสนอจุดใหญ่ของงานหรือความก้าวหน้าได้ชัดเจน

ด้านอาคารสถานที่

1. โดยทั่วไปดี แต่ห้องประชุมไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วมประชุม
2. โต๊ะเก้าอี้ไม่เพียงพอ
3. จัดสถานที่ได้เหมาะสม
4. ทีมงานเครื่องเสียงไม่ได้เตรียมความพร้อมมาก่อนทำให้การใช้งานมีปัญหา
5. สถานที่จอดรถกว้างขวาง สะดวก
6. การเดินทางสะดวกหาไม่ยาก
7. การจัดบรรยากาศภายในงานสอดคล้องกับงานวิจัย
8. การจัดนิทรรศการของแต่ละโครงการน่าสนใจ
9. ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดของทุกโครงการเป็นอย่างดีในการจัดสถานที่

การประชาสัมพันธ์งานและการต้อนรับ

1. ขาดการประชาสัมพันธ์การจัดงาน
2. ไม่ได้จัดสรรงบประมาณในการจัดงาน
3. การต้อนรับดี
4. โต๊ะลงทะเบียนรองรับผู้เข้าร่วมงานได้ดี
5. ของที่ระลึกมีความเหมาะสมและเพียงพอ
6. อาหารว่างและอาหารเหมาะสม

7. พิธีกรมีการด้นกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

ความพึงพอใจ

1. ความสามัคคีของแต่ละทีมมีการทำงานร่วมกันในระดับ
2. ความตั้งใจในการทำงาน
3. ความเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ
4. ความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับมอบหมายงาน เวลา
5. ความร่วมมือของทีมวิชัยการช่วยเหลือกันของทีม
6. ความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
7. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือ
8. ผู้บริหาร (หน่วยงานต้นสังกัด) เห็นความสำคัญและสนับสนุนเต็มที่
9. ทุกคนได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง
10. มีระบบในการทำงาน
11. ผลของงานสามารถพัฒนาเด็กและชุมชนได้
12. ทีมงานมีโลกทัศน์กว้างขึ้น
13. มีประโยชน์ต่อองค์กรของตนเองและขยายสู่องค์กรอื่น ๆ กว้างขึ้น
14. ได้รับความช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงตลอดเวลาทั้งในและนอกเวลา พี่เลี้ยงมีความเป็นกันเอง
15. ได้เห็นการแลกเปลี่ยนทั้งงานวิจัยและงานในหน้าที่ของแต่ละคน (ผดด. นวก. พี่เลี้ยง)
16. ทาง สกว. ได้มอบโอกาสที่ดีให้กับทีมวิชัยให้ข้อเสนอแนะกำลังใจในการทำงาน
17. เกิดความรู้ใหม่ๆ และนำมาปรับใช้ในการทำงาน
18. พัฒนาการใช้ภาษา การกล้าแสดงออก ความคิดเห็น
19. เกิดเครือข่ายของงานวิจัยในระดับจังหวัด
20. เป็นการแสดงออกศักยภาพการทำงานของศูนย์ฯ ให้ชุมชน องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

ประเด็นที่สอง พี่เลี้ยงงานวิจัยได้แจ้ง ให้ทีมวิชัยทราบว่า สกว. ได้อนุมัติให้ชุดโครงการนี้ ขยายเวลาได้ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2552 - 31 มกราคม 2553 ประเด็นที่สาม คือ การส่งแผนการจัด ประสพการณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 โดยกำหนดว่าจะใช้ในภาค เรียนที่ 1/2552 ดังนั้นแผนการจัดประสพการณ์จะต้องได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนจึง ขอให้ทุกคนส่งภายในวันที่ 15 มิถุนายน 2553

สำหรับกำหนดการประชุมในช่วงเชิงการวิจัยระยะที่ 2 ได้กำหนดไว้ดังนี้ประจำเดือน

- 28 กุมภาพันธ์ 2552 ที่ปาย (เจ้าภาพ คือ อบต.บ้านปาง อบต.ขุนคอง)
- 25 มีนาคม 2552 ถอดบทเรียนงาน 10 ปี (อบต.หนองควาย)
- 20 เมษายน 2552 ร้านป้ามัย การประชุมชี้แจงระยะที่ 2 (อบต.น้ำแพร่)
- 24 พฤษภาคม 2552 ประชุมประจำเดือน (อบต.หางดง)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตแจ้งให้ทีมวิจัยได้รับทราบเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณขอให้ใช้ตรงกับแผนการทำงานและแต่ละทีมจะต้องกันงบประมาณไว้สำหรับการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าโครงการละ 10,000 บาท ระยะที่ 2 เพราะจากการจัดเวทีในระยะที่ 1 ปรากฏว่าใช้เงินเกินงบประมาณที่ตั้งไว้

ประเด็นที่ 4 ปัญหาอุปสรรค/แนวทางแก้ไขจากการดำเนินงานในระยะที่ 1 ที่ประชุมร่วมกันสรุปไว้ดังนี้

1. ความเข้าใจในการทำเอกสารการเงิน
การแก้ปัญหา: ขอคำปรึกษาจากพี่เลี้ยง
2. ความเข้าใจไม่ตรงกันของผู้ร่วมงานในการแบ่งบทบาทหน้าที่ทีมงาน
การแก้ปัญหา: มีการประชุมบ่อย ๆ ปรับความเข้าใจในกระบวนการทำงาน
3. กิจกรรมบางกิจกรรมที่ต้องออกไปนอกสถานที่ไม่สามารถร่วมได้เพราะตรงกับเวลา
งานในหน้าที่หรือต้องขออนุญาตหน่วยงานต้นสังกัด
การแก้ปัญหา: ต้องวางแผนล่วงหน้า ส่งตัวแทน ขออนุญาตผู้บริหาร
4. บุคลากรน้อย ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่
การแก้ปัญหา: ขอความช่วยเหลือจากพี่เลี้ยง
5. เวลาของผู้เข้าร่วม (ผู้ปกครอง ชุมชน) ไม่ค่อยมีเพราะส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง
การแก้ปัญหา: จัดเวทีหรือกิจกรรมในตรงกับวันหยุดของกลุ่มเป้าหมาย
6. การประสานงานของทีมวิจัยระหว่าง นวก. (นักวิชาการศึกษา) ผดด. (ผู้ดูแลเด็ก) อยู่
คนละที่ติดต่อสื่อสารลำบากไม่ทันเหตุการณ์
การแก้ปัญหา: วางแผนการทำงานล่วงหน้า พบปะนอกเวลาทำงาน
7. มีผลกระทบเวลากับครอบครัว
การแก้ปัญหา: ทำความเข้าใจกับครอบครัว รักษาเวลาในการทำงาน ชักชวนครอบครัว
เข้าร่วมกิจกรรม
8. ความตรงต่อเวลา
การแก้ปัญหา: ทุกทีมวิจัยปรับการทำงานให้เสร็จทันกำหนดเวลา

ประเด็นที่ 5 รายงานผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 ที่ผ่านมาโดยให้ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอผลการดำเนินการและวางแผนปฏิบัติการในระยะที่ 2 ให้ที่ประชุมได้ทราบซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. โครงการวิจัย อบต.บ้านปาง มีกิจกรรมการดำเนินการดังนี้

1. ประชุมทีมวิจัย (7 พฤษภาคม 2552)
2. ปฏิทินการปฏิบัติงาน
 - เวทีชี้แจงการดำเนินงานระยะที่ 2 คณะกรรมการ คณะกรรมการ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก นักวิชาการ 9 มีนาคม 2552
 - เขียนแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวม้ง
 - ทดลองปฏิบัติจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม
3. โครงการกีฬาสี (31 มีนาคม 2552) ณ โรงเรียนวัดคีรีเขต (ศูนย์ที่เข้าร่วม น้ำซุ้ม บ้านปางคีรีเขต แม่ฮะ)
4. กิจกรรมพัฒนาศูนย์เด็กบ้านปาง(คีรีเขต) วันที่ 11 พฤษภาคม 2552 โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและครู
5. โครงการปลูกต้นไม้เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยผู้ปกครองเป็นแกนหลักในการทำกิจกรรม
6. โครงการเล่านิทาน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
7. โครงการทัศนศึกษา
8. โครงการจัดมุมการเล่นพื้นบ้าน
9. ส่งเด็กร่วมกิจกรรมนอกสถานที่
10. เวทีคืนความรู้ให้ชุมชน
11. เวทีพบปะประจำเดือน
12. เวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2
13. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

2. โครงการวิจัย อบต. ขุนคง มีกิจกรรมดำเนินการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงทีมวิจัย (2 มีนาคม 2552)
2. ประชุมการจัดงานกีฬาสี (6 มีนาคม 2552) ผู้บริหาร ตัวแทนผู้ปกครอง ทีมวิจัย และ ส.อบต.
3. การแข่งขันกีฬาสี (27 มีนาคม 2552)
4. ประชุมถอดบทเรียนกีฬาสี
5. เวทีชี้แจงแผนปฏิบัติการระยะที่ 2 (ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการ) 30 เมษายน 2552

3. โครงการวิจัย อบต.หางดง มีกิจกรรมดำเนินการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงแนวทางการปฏิบัติการดำเนินการระยะที่ 2 แก่ทีมงานวิจัย
2. จัดเวทีชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยในการดำเนินงานระยะที่ 2 (ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารอบต. พี่เลี้ยงงานวิจัย เป็นต้น)
3. จัดเวทีสร้างความเข้าใจแผนการปฏิบัติการโครงการและประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเขียนแผนการจัดประสบการณ์และการสร้างเครื่องมือ

4. โครงการวิจัย อบต.น้ำแพร่ มีกิจกรรมดำเนินการดังนี้

1. จัดการแข่งขันกีฬาสี (13 มีนาคม 2552) ผู้ปกครอง นักเรียน ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์ที่ร่วมการแข่งขัน ศูนย์น้ำแพร่และศูนย์แสนตอ
2. จัดเวทีชี้แจงแผนระยะที่ 2 (1 เมษายน 2552) ภาคบ่ายทอดผ้าป่า สพด.
3. จัดส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรม งานรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ (12 เมษายน 2552) นำเด็กเข้าร่วมแสดง
4. ได้เตรียมวางแผนจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานวิจัยโดยระบุประเด็นหลัก เช่น วันแม่ สรงน้ำพระธาตุ วันเข้าพรรษา เป็นต้น

5. โครงการวิจัย อบต. หนองควาย มีกิจกรรมดำเนินการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงความเข้าใจการดำเนินงานของทีมวิจัยระยะที่ 2
2. จัดเวทีโครงการระยะที่ 2 ซึ่งมีผู้เข้าร่วมฟังคำชี้แจงได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารและคณะกรรมการศูนย์ เป็นต้น วันที่ 3 พฤษภาคม 2552
3. จัดการแข่งขันกีฬาสี (15 มีนาคม 2552) ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ คณะกรรมการผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก เด็ก และผู้บริหาร
4. ได้จัดทำปฏิทินปฏิบัติการวิจัย

การนำเสนอรายงานความก้าวหน้าครั้งนี้ไม่ได้มีข้อเสนอแนะเนื่องจากไม่ได้ลงรายละเอียดกิจกรรมเป็นเพียงการรายงานว่าได้ทำอะไรบ้าง เมื่อไร ประกอบกับเวลาในการประชุมส่วนใหญ่ใช้ให้กับประเด็นที่ 1-3 ไปแล้ว ที่ประชุมซึ่งมีตัวแทน สกว. หัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงงานวิจัยจึงได้เพียงแต่รับทราบเท่านั้น สุดท้ายของการประชุมเป็นการนัดหมายการประชุมประจำเดือนครั้งต่อไป เจ้าภาพคือองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่ง ขอใช้สถานที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย โดย อบต.บ้านโป่ง เป็นเจ้าภาพในการประชุมประจำเดือนมิถุนายน ในวันที่ 9 มิถุนายน 2552 และในวันพฤหัสบดีที่ 28 มิถุนายน 2552 นัดพบกันที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายเพื่อร่วมกันปฏิบัติการทำแผนการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย

กิจกรรมที่ 13 การประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนกรกฎาคม 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม
2. เพื่อทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหา
3. เพื่อทีมวิจัยจะได้รูปแบบการจัดกิจกรรมและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการ
4. เพื่อเตรียมการและสร้างความเข้าใจกับทีมวิจัยก่อนปฏิบัติการจัดประสบการณ์

ระยะดำเนินงาน 10 กรกฎาคม 2552

สถานที่ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. ตัวแทนจาก สกว.
4. หัวหน้าโครงการ

วิธีดำเนินกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. ในการประชุมประจำเดือนทุกเดือนพี่เลี้ยงงานวิจัยจะนำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยให้ทีมชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดงได้ทำการศึกษารายละเอียดต่างๆ จากเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการทำโครงการงานวิจัยของแต่ละโครงการซึ่งครั้งนี้เป็นเอกสารเกี่ยวกับการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
3. แต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า ปัญหา/อุปสรรค การดำเนินการ โดยเฉพาะการเขียนแผนการจัดประสบการณ์และการนำแผนฯ ไปใช้
4. ตัวแทนจาก สกว. ให้ข้อเสนอแนะตามกิจกรรมของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลังจากนั้นเปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรคหาแนวทางแก้ไขปัญหาดำเนินการกิจกรรมของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

การประชุมครั้งนี้หัวใจสำคัญอยู่ที่การเตรียมการทีมวิจัยเพื่อปฏิบัติการจริงในการใช้แผนการจัดประสบการณ์ (เครื่องมือ) ที่นักวิจัยแต่ละโครงการได้พัฒนาขึ้นมาซึ่งจำเป็นจะต้องสร้าง

ความเข้าใจให้ตรงกันว่า เครื่องมือนี้จำเป็นอย่างไรทำให้เกิดประสิทธิภาพและมีแนวทาง/เทคนิคอะไรบ้างที่ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นประเด็นหลักที่จะต้องคำนึงถึงคือ “การประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ของเด็ก” ซึ่งต้องให้เป็นไปตามธรรมชาติไม่คาดคั้นและเอื้อให้ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยได้เรียนรู้ไปด้วยครูนั่นซึ่งมักจะต้องทำความเข้าใจกันมาก

ประเด็นนี้การซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับการนำแผนการจัดประสบการณ์ลงปฏิบัติจริงทีมวิจัยหัวหน้าชุดโครงการได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน การดำเนินการปฏิบัติการจัดประสบการณ์เมื่อส่งแผนการจัดประสบการณ์ (เครื่องมือ) ให้กับผู้เชี่ยวชาญตรวจ เพราะขณะนี้ได้ทำหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญให้ทราบแล้ว ผู้เชี่ยวชาญจะใช้เวลาตรวจประมาณ 1 อาทิตย์ ทั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัยทั้งสิ้น ซึ่งประเด็นนี้เป็นเรื่องสำคัญเพราะเกี่ยวกับประสิทธิภาพและคุณภาพ เมื่อท่านได้พิจารณาแล้วก็จะตอบกลับมาเมื่อได้รับกลับมาแล้วขอให้ทีมวิจัยดูด้วยว่าข้อเสนอแนะ/ข้อสังเกตว่าอย่างไรก็ขอให้ทีมวิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนจึงนำไปใช้ถือว่าเครื่องมือนี้ได้รับการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการศึกษามูลนิธิส่วนเครื่องมือที่จำเป็นอีกอย่างหนึ่ง คือ แบบประเมินพัฒนาการที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านและตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่สามารถวัดแบบมาด้วยซึ่งแบบประเมินนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญจากภาควิชาวัดผลและประเมินผลช่วย ดูแลให้การทำงานตรงจุดนี้มีความละเอียดรอบคอบ ทำให้เครื่องมือที่จะนำไปใช้มีประสิทธิภาพเชื่อถือได้ การทำงานในวงการศึกษารเราต้องตระหนัก ในความรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้นเพราะเกี่ยวข้องกับเด็กซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ดังนั้นการหาคุณภาพของเครื่องมือจึงเป็นหัวใจสำคัญ ดังนั้นเมื่อทุกทีมวิจัยได้รับเครื่องมือกลับไปเรียบร้อยแล้วก็ให้ไปปรับปรุงไม่ต้องส่งมาตรวจอีกข้อเสนอแนะข้อสังเกตของผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิทุกอย่างห้ามทิ้งเพราะว่าหลังจากที่พวกเราได้จัดกิจกรรมไปแล้วหัวหน้าโครงการจะลงไปดูในพื้นที่ว่าเรามีการปรับปรุงเครื่องมือเหล่านั้นหรือไม่ขอให้ทุกคนปฏิบัติและซื่อสัตย์ต่อตนเองอันนี้เป็นจรรยาบรรณของนักวิจัยและในขณะดำเนินกิจกรรมเราสามารถที่จะปรับเปลี่ยนอะไรบางอย่างในแผนได้ แผนเมื่อเรานำไปใช้แล้วเราเจอปัญหาที่เกิดขึ้นก็สามารถบันทึกผลการดำเนินกิจกรรมไว้ที่บันทึกหลังการจัดกิจกรรมขอให้บันทึกอย่างละเอียดเพราะว่าแผนที่เราเขียนค่าน่าจะเป็นไปได้แต่เราอาจจะพบว่าไม่เป็นไปตามนั้นเพราะอะไร หรือแยกประเด็นเลยว่าผลที่เกิดขึ้นกับเด็กเมื่อทำไปแล้วเป็นอย่างไรหรืออาจพบว่า สื่อ อุปกรณ์ หรืออะไรก็แล้วแต่ที่เราพบว่าไม่เหมาะสม ทำให้เด็กไม่สนใจการแสดงออกของเด็กในขณะจัดกิจกรรม ซึ่งเหล่านี้ควรจะได้มีการบันทึกไว้หลังการจัดกิจกรรม อย่าใช้เฉพาะแบบประเมินเป็นตัวชี้วัดแต่เพียงอย่างเดียว การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กที่เป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมของเราตามเงื่อนไขเหล่านี้เราต้องดูทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงปริมาณดูจากการใช้แบบประเมินสำหรับ เชิงคุณภาพดูจากการบันทึกพฤติกรรม

เด็ก ถึงแม้ว่าหลายศูนย์จะทำแบบบันทึกพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของกิจกรรมที่เราทำ แต่ควรจะต้องมีบันทึกอีกส่วนหนึ่งที่เป็นการบันทึกเชิงบรรยายว่า**พบอะไรเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้น**หลังจากการจัดกิจกรรมที่ได้บันทึกไว้ที่บันทึกหลังการสอนแล้วต่อจากนั้นก็อย่ามาถอดบทเรียนสังเคราะห์อีกครึ่งหนึ่ง ไม่ว่าเด็กทำกิจกรรมอะไร คำพูดสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดหรือตัวบ่งชี้ว่ากิจกรรมที่เราจัดเด็กชอบหรือไม่ดังนั้นคำพูดบางคำพูดในขณะที่เด็กทำกิจกรรมสามารถบอกหรือสะท้อนว่าเด็กมีการเรียนรู้เกิดขึ้นเราสามารถนำคำพูดไปอ้างอิงในรายงานได้

สำหรับการจัดประสบการณ์ที่เราไม่ได้เป็นผู้สอนเอง หรือมีการเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยจัดกิจกรรมข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของวิทยากรเราต้องมีการจดบันทึกไว้ นอกจากนี้ในขณะที่วิทยากรจัดกิจกรรมครูหรือนักวิจัยควรมีการช่วยควบคุมชั้นเรียนรวมทั้งเป็นผู้ช่วยในการจัดกิจกรรมด้วยพร้อมทั้งมีการสังเกตบันทึกข้อมูลไว้ด้วยและต้องถามวิทยากรว่าเขาคิดอย่างไร มีความรู้สึกอย่างไร สิ่งเหล่านี้ควรบันทึกไว้ด้วย ในขณะเดียวกันเราต้องสังเกตพฤติกรรมและความรู้สึกของเด็กที่มีต่อการสอนโดยวิทยากรท้องถิ่นว่าเป็นอย่างไร เด็กคิดอย่างไร ตรงนี้เมื่อถอดบทเรียนแล้วจะมีคำตอบอีกชุดหนึ่งที่บอกว่าการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยโดยเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร และผู้รับบริการรู้สึกอย่างไร หรือบางกรณีที่เราใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีวิจัยก็ต้องเอาคำตอบออกมาให้ได้ว่าระหว่างที่เด็กเรียนในชั้นเรียนกับเรียนนอกห้องเรียน (แหล่งเรียนรู้) จริง ๆ นั้นมันเกิดพฤติกรรมอะไรที่เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งด้านพฤติกรรม การเรียนรู้และความพึงพอใจ เป็นต้น คือทุกคนต้องจับประเด็นของตนเองให้ชัดแล้วพยายามที่จะเก็บสิ่งที่เกิดขึ้นและหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นของตนเองให้ได้ การจัดกิจกรรมของเราครั้งนี้จะแตกต่างกับกิจกรรมที่ผ่านมาในระยะที่ 1 เพราะว่า **ครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบมาตอบโจทย์วิจัยของเรา** ดังนั้นการเตรียมการที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญทุกอย่างต้องเป็นไปตามแผนที่เราเขียนไว้ เพราะแผนการสอนเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนเพื่อหาคำตอบโจทย์วิจัยเราต้องใช้เครื่องมือเพื่อตอบโจทย์ว่าเด็กมีพัฒนาการที่เปลี่ยนไปอย่างไร ลักษณะของคำตอบของโจทย์วิจัยอาจเป็นไปได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบอย่าไปกลัวหากว่าผลการจัดกิจกรรมของเราออกมาในเชิงลบก็ให้บันทึกไปตามความเป็นจริงไม่ต้องกังวลเรื่องเหล่านั้น **สิ่งที่จะต้องค้นหาคำตอบให้ได้ คือ เราต้องพยายามหาคำตอบให้ได้ว่ามันไม่เป็นไปตามที่เราคิดหรือวางแผนไว้** เพราะคำตอบเหล่านี้จะเป็นความรู้อีกชุดหนึ่งที่จะบอกถึงปัจจัยลบที่ทำให้เราไม่ประมาทและเป็นความรู้ใหม่ที่ได้เช่นกัน ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่ได้มาจากการวิจัยเช่นกันเพราะฉะนั้นไม่ต้องไปบิดเบี้ยวบิดบังความจริงเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีทั้ง ๆ ที่มันไม่ใช่ งานวิจัยของเราจะมีคำตอบได้หลากหลายทั้งที่ประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จสิ่งสำคัญ คือ เราต้องหาคำตอบให้ได้ว่าเพราะอะไรที่เราทำให้เราประสบ

ความสำเร็จและเพราะอะไรเราจึงไม่ประสบความสำเร็จมันก็จะเป็นอย่างนี้ 2 ชุด (ไม่ต้องทำข้อมูลให้มันดีต้องการข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด)

หลังจากนี้ไปอีก 1 อาทิตย์จะส่งแผนให้อาจารย์ (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ตรวจ ให้เอาบทที่ 1 และบทที่ 3 แบบมาด้วยเพราะถ้าไม่แนบไปให้พร้อมกันไปให้พร้อมกันผู้ทรงคุณวุฒิท่านไม่สามารถตรวจเครื่องมือได้เพราะโดยหลักการตัวเครื่องมือต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กระบวนการ และวิธีการประเมินผลรวมทั้งผลที่คาดว่าจะได้รับและนิยามศัพท์ที่เขียนไว้หรือไม่ ตามปกติเมื่อเราส่งแผนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิแล้วก็จะได้นั่งสือตอบรับการยินยอมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจแผนให้ขอให้ทุกคนเก็บหนังสือตอบรับไว้ให้จะได้นำไปแนบเป็นหลักฐานไว้ในภาคผนวกของจัดทำรายงานการวิจัย 1 ต่อไป

งานวิจัยของเราเป็นงานวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมถึงแม้ว่าแผนการจัดประสบการณ์จะได้รับการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่เมื่อนำไปใช้สอนจริงอาจจะพบว่าบางแผนไม่เหมาะสมกับเด็กเลยเพราะว่าสถานการณ์จริงเราทำไม่ได้ตามแผนกิจกรรมที่กำหนดไว้ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่ากิจกรรมที่ระบุไว้อาจจะเยอะเกินไป ดังนั้นเราควรปรับกิจกรรมให้มีความเหมาะสม เช่น เวลาเชยวิทยากรมาสอน วิทยากรอาจจะไม่คุ้นเคยกับเด็กใช้ภาษาที่ยากเกินไปสำหรับเด็ก และเวลาจัดกิจกรรมวิทยากรเองอาจจะเครียดเพราะมีความคาดหวังกับเด็กไว้สูง คิดว่าเด็กต้องทำได้บรรยากาศอาจจะทำให้เด็กเครียดไม่มีความสุขถ้าเรานั่งสังเกตการณ์อยู่ด้วย ตรงนี้เราต้องรีบเข้าไปช่วยปรับแต่จะเข้าไปอย่างไรที่จะทำให้เด็กเกิดความสำเร็จในการเรียนหรือถ้าหากเราเชิญวิทยากรมาบ่อย ๆ สิ่งที่เราควรทำในช่วงแรกคือควรมีการสร้าง ความเข้าใจในด้านการปรับกระบวนการก่อนจัดการเรียนรู้ก่อนทำกิจกรรมต้องเชิญวิทยากรมาคุยกันก่อนเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้วิทยากรเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเมื่อมีความเข้าใจในส่วนนี้แล้ววิทยากรก็รู้ว่าควรจะต้องทำอย่างไร ควรจะต้องมีท่าทีอย่างไร หรือถ้าหากไม่รังเกียจครูอาจจะขอเข้าไปช่วยเป็นบางส่วน คือต้องปรับกระบวนการสิ่งที่พูดคุยหรือเตรียมการเหล่านี้ควรจดเอาไว้เป็นข้อสังเกต/ข้อเสนอแนะเพราะ ถือเป็นความรู้ (เมื่อปรับอะไรก็ควรบันทึกไว้ว่าทำไม ปรับอะไรบ้าง สาเหตุที่ปรับ และเมื่อปรับแล้วเป็นอย่างไร) นั่นแหละคือการปรับปรุงคือการพัฒนาซ้อนพัฒนาอีกทีหนึ่ง

นอกจากนี้กิจกรรมในส่วนของกิจกรรมตัวแทนของ สกว. ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าหลังจากที่เราวิเคราะห์แผนที่เราปรับและแผนที่มันควรจะเป็นอาจจะปรับในเรื่องของวิทยากร เรื่องของเวลา เรื่องของสถานที่ มันจะขึ้นกับบทวิเคราะห์ของแต่ละทีมด้วย แผนที่ควรที่จะปรับหลังจากเราวิเคราะห์ว่าจะสำเร็จหรือไม่สำเร็จเป็นอย่างไร **ตรงนี้เป็นหัวใจสำคัญ** ส่วนแบบบันทึกพฤติกรรมควรบอกวัน เวลา สถานที่ และวิธีการบันทึกควรเป็นเนื้อหาแบบลงลึกถึงรายละเอียดเพื่อที่จะนำไปตอบใจวิทยวิจัยว่าหลังจากที่ใช้ไปแล้วเด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นเป็นอย่างไร จึงขอเสนอ

ว่าแบบบันทึกพฤติกรรมควรมีอยู่ 2 อย่าง คือ แบ่งเป็น 2 ช่อง ช่องที่ 1 สำหรับบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่ใส่ความคิดเห็นลงไป ส่วนช่องที่ 2 เอามาวิเคราะห์ว่าเกิดจากเหตุและปัจจัยอะไร (ซึ่งเป็นความคิดของผู้สังเกต)

ช่วงสุดท้ายของการประชุมหัวหน้าโครงการ ได้แจ้งนัดหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการจัดประสบการณ์และการประชุมครั้งต่อไปดังนี้

- ให้ทุกโครงการส่งแผนการสอนแบบบทที่ 1 และบทที่ 3 ให้กับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจภายในวันพรุ่งนี้ (11 กรกฎาคม 2552)
- ก่อนทำกิจกรรมควรทำความเข้าใจและนัดหมายกับกลุ่มเป้าหมายหรือวิทยากรก่อนถึงจะกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน และวางแผนการสอนร่วมกันวางแผนใจด้วย
- เริ่มใช้แผนการสอนเดือนสิงหาคมก่อน 1 แผนแล้วนำผลที่ได้มาพูดคุยกันและช่วยกันปรับแก้เพื่อจะได้นำไปใช้ในแผนต่อไป
- นัดหมายการประชุมครั้งต่อไปในเดือนสิงหาคมวันที่ 10 สิงหาคม 2552 เวลา 17.30 น. ที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย เจ้าภาพคือ อบต.หนองควาย

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
4. เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษปรู๊ฟสำหรับการบันทึกข้อมูล
6. ตัวอย่างการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ของแต่ละโครงการ

ผลที่เกิดขึ้น

1. รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการเขียนแผนการจัดประสบการณ์และการเตรียมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในชั้นเรียน
2. ทีมวิจัยอำเภอหาดงเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณโครงการ
3. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยเกี่ยวกับแผนการจัดประสบการณ์
4. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ทราบถึงขั้นตอนของการปฏิบัติการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ทักษะ เทคนิค และความสำคัญของการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยระยะที่สอง

กิจกรรมที่ 14 การประชุมรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนสิงหาคม 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม
2. ได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค/แนวทางแก้ไขปัญหา
3. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการ

ระยะดำเนินงาน 10 สิงหาคม 2552

สถานที่ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. หัวหน้าชุดโครงการ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมเวทีทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. ทีมวิจัยนำเอกสารการเงินการจัดงบประมาณมาส่งพี่เลี้ยงทีมวิจัยเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
3. แต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า ปัญหา/อุปสรรคในการนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปสอนในศูนย์พัฒนาเด็กของแต่ละอบต. 5 แห่ง
4. ตัวแทนจาก สกว. และหัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมในโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็ก
5. เปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรคหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยของแต่ละโครงการในศูนย์พัฒนาเด็กซึ่งการประชุมครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากทีมวิจัยได้รับแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คืนจากผู้เชี่ยวชาญ และได้นำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นได้นำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กของแต่ละโครงการ เป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยมีศูนย์พัฒนาเด็กหนองควายและศูนย์พัฒนาเด็กขุนคองเน้นแผนการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการต้องจัดให้เด็กทุกวัน สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กน้ำแพร่ บ้านปง และหางดง ได้เขียนแผนการจัดประสบการณ์ในรูปของโครงการเฉพาะไม่ได้จัดทุกวันจึงนำผลการจัดกิจกรรมมาเสนอพอสรุปได้ดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.หนองควาย

ผลการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.หนองควาย ทีมวิจัยได้เริ่มทำการสอนตามแผน 2 แผน คือหน่วยการเรียนรู้เด็กไทยและวันแม่ โดยได้จัดกิจกรรมในระดับชั้นอนุบาล 3 (5 ขวบ) จำนวน 15 คนพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นพอสรุปได้ดังนี้คือ เด็กมีพัฒนาการและเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านกิจกรรมการเคลื่อนไหวได้ชัด เดิมแผนการจัดกิจกรรมของศูนย์ไม่ได้เน้นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม พอเริ่มใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งตัวผู้สอนและผู้เรียน สังเกตได้จากการแสดงออกเกี่ยวกับมารยาท เช่น ในการไหว้ เด็กแสดงความเคารพผู้ใหญ่ด้วยการไหว้ เด็กมีระเบียบวินัยดีขึ้นมีการเข้าแถวที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความรับผิดชอบ ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นดีขึ้น รู้จักการแบ่งปันมีน้ำใจ ในส่วนของผู้ปกครองพบว่ามีผลตอบรับต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก คือ ผู้ปกครองได้ร่วมประเมินพฤติกรรมที่บ้านให้ข้อมูลว่าเมื่อเด็กอยู่ที่บ้านพฤติกรรมเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเคารพผู้ใหญ่และพูดจาไพเราะขึ้นกว่าเดิม

ปัญหาที่พบคือ ครูผู้สอนคือครูสายคำ มาลาแก้ว สุขภาพไม่เอื้ออำนวย มีปัญหาด้านร่างกาย การทรงตัว ทำให้การแสดงแบบอย่าง เช่น การทำความเคารพ ไม่สวยงามและเด็กเลียนแบบท่าทาง ครูจึงต้องแก้ปัญหาโดยให้ครูท่านอื่นมาทำเป็นตัวอย่าง

ข้อแลกเปลี่ยนจากหัวหน้าโครงการ (ผศ. เยี่ยมลักษณ์ อุดการ)

ให้มีการจดบันทึกก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอนเกี่ยวกับเรื่องที่สอนว่าเด็กมีพฤติกรรมอย่างไร ก่อนสอนเป็นอย่างไร ระหว่างสอน และหลังสอนพฤติกรรมเปลี่ยนไปอย่างไร เด็กมีมารยาทการไหว้เป็นอย่างไรและน่าจะมีการจัดปายนิเทศว่าวันนี้มีใครมีมารยาทดีบ้าง รางวัลน่าจะเป็นคำชม/ปรบมือ ให้มีการจดบันทึกผลการสะท้อนข้อมูลจากผู้ปกครองทุกครั้งและให้ทำแบบประเมินสำหรับผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินเด็กทำแบบประเมินสำหรับผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินเด็กอาจทำสัปดาห์ละ 1 ครั้งก็ว่าได้ว่าเด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.ขุนทอง

ทีมวิจัยได้เริ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้ โดยเริ่มจากโครงการเพลงกล่อมเด็ก คุณครูทดลองจัดกิจกรรมก่อน โดย น.ส.วรรณิ ดาวงศ์ เป็นผู้สอน ครู น.ส.นาตยา บุญจันทร์ เป็นผู้สังเกต ปรากฏว่าเด็กไม่สนทนาได้ตอบกับครูผู้สอนเพราะเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ครูประจำชั้นของตนเอง วันที่ 2 เริ่มสอนโดยใช้ครูภูมิปัญญาด้านเพลงกล่อมเด็ก โดยมีการเตรียมเด็กและครูภูมิปัญญาก่อนการสอนจริง เมื่อเด็กเห็นครูภูมิปัญญาเข้ามาในห้องก็ทำความเคารพโดยครูไม่ต้องบอก ครูภูมิปัญญาเริ่มทำความคุ้นเคยและสอนเพลงกล่อมเด็กที่เกี่ยวกับสัตว์คือ เพลงเป็ด โดย

ร้องเพลงให้เด็กฟังก่อนและให้เด็กร้องตาม เด็กสามารถร้องเพลงได้เด็กนำเพลงไปร้องให้ผู้ปกครองฟังที่บ้านได้

โครงการที่ 2 คือ โครงการการทำขนม ครูพาเด็กไปดูการทำนา รถไถนา การถอนกล้า การปลูกข้าว เพื่อนำเข้าสู่บทเรียนเรื่องการทำขนมที่ทำจากข้าว คือ ข้าวต้มมัด เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการทำขนมและรับประทานขนมที่ตนเองทำ จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กขณะที่เรียนพบว่า เด็กมีความสนใจ ตื่นเต้น และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมทั้งผู้บริหารของ อบต. ได้ลงมาดูแลและให้ความสนใจอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะวันที่นำเด็กไปดูการทำนาซึ่งก็เป็นแปลงนาที่อยู่ติดกับศูนย์

ข้อแลกเปลี่ยนจาก ผศ. เยี่ยมลักษณ์ อุดการ

ประเด็นการให้คำตอบแทนวิทยากรก็ทำได้แต่ต้องระมัดระวังเพราะจะเป็นเงื่อนไขให้แก่โครงการอื่น ๆ ในภายหลัง และอาจจะเป็นสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอาจจะเกิดคำถามว่าหากไม่มีคำตอบแทนจะเข้าร่วมกิจกรรม หรือไม่ความคาดหวังในการสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมจะไม่เกิดมีข้อเสนอแนะว่าให้เป็นของที่ระลึกจะดีกว่าหรือไม่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

เริ่มใช้แผนวันแม่ เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2552 ศูนย์ฯ ได้เชิญแม่ดีเด่นของตำบลปี 2551 คือ แม่หลวงพูน มาให้พูดคุยกับเด็กและผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงลูก หลังจากนั้นก็มีกิจกรรมให้เด็กมอบดอกมะลิให้กับแม่ของตนเองเพื่อเป็นการแสดงความรัก

ข้อแลกเปลี่ยนจาก ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ

ขอให้ทีมวิจัยกลับไปทบทวนโจทย์วิจัยอีกครั้งว่าโจทย์วิจัยมีว่าอย่างไร เพราะกิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยไม่สามารถตอบโจทย์ได้ เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ผู้ปกครองมากกว่ามุ่งพัฒนาเด็กโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและให้ปรับกระบวนการที่เน้นกิจกรรมลงสู่ตัวเด็กให้มากขึ้นแต่หากเด็กจะใช้กิจกรรมนี้เป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมก็ยังสามารถทำได้

ศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.บ้านปง

ทีมวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเล่านิทานพื้นบ้านเป็นกิจกรรมแรก โดยใช้วิทยากรในท้องถิ่นเป็นผู้เล่าและผู้ปกครองเด็กในศูนย์เคยมี สื่อประกอบการเล่านิทานซึ่งผู้ปกครองจะเป็นผู้ที่เตรียมมาเองวิทยากรมีความเข้าใจในการเล่านิทานให้กับเด็ก มีความพร้อมและตั้งใจในการเล่านิทานเด็กมีความสนใจในการร่วมกิจกรรมกับวิทยากร มีการประเมินเด็กก่อน/หลังการจัดกิจกรรม มีการประเมินจากการสัมภาษณ์วิทยากร ผู้ปกครองหลังจากการจัดกิจกรรมพบว่า มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อศูนย์มีและต่อมาก็ให้ความร่วมมือโดยการเข้าร่วมประชุมบ่อยขึ้นและจำนวนผู้เข้าร่วมก็มีเพิ่มขึ้น

ข้อแลกเปลี่ยนจาก ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ

ขอให้ผู้ปกครองมีการถอดความรู้หลังการจัดกิจกรรมด้วยว่าเด็ก/บุคคลที่เกี่ยวข้องว่าได้รับความรู้อะไรบ้างแผนอาจปรับได้ โดยมีการบอกเหตุและผลที่ต้องปรับ แผนที่เหมาะสมควรมีแบบประเมินการจัดกิจกรรมทุกขั้นตอนหมายความว่ามีการตั้งแต่ก่อน ระหว่าง หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.หางดง

ทีมวิจัยได้เริ่มกิจกรรมแรก คือ การพาเด็กไปทัศนศึกษาในแหล่งเรียนรู้ของชุมชน คือ พระเจ้านั่งโกนผู้ปกครองให้ความร่วมมือปกติที่ผ่านมาครูจะจัดกิจกรรมอยู่แต่ในโรงเรียนพอมีกิจกรรมนอกสถานที่ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและให้ความร่วมมืออย่างดี การจัดกิจกรรมจะบอกผู้ปกครองล่วงหน้าเพื่อให้ผู้ปกครองสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

กิจกรรมที่สองคือ กิจกรรมการทำน้ำมะพร้าวผู้ปกครองร่วมเป็นวิทยากรและจัดเตรียมอุปกรณ์มาเองเด็กมีการซักถามวิทยากรตลอดเวลาและวิทยากรก็สามารถอธิบายให้เด็กฟังได้ วิทยากรรู้สึกพอใจที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก

และต่อด้วยกิจกรรมวันแม่ผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมเกินเป้าหมายที่วางไว้ใน การดำเนินการมีกิจกรรมหลายอย่าง อาทิ กิจกรรมการสวดวันแม่ การให้ความรู้เรื่องการเลี้ยงดูลูกตั้งแต่อยู่ในครรภ์ มีการเล่านิทานเรื่องน้องหมีทองโดพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม และอยากมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

กิจกรรมสุดท้ายที่จัดคือ กิจกรรมพัฒนาศูนย์ ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับผู้ปกครองในการพัฒนาศูนย์สิ่งที่เกิดขึ้นหลังจากการพัฒนาศูนย์ คือ ในตอนเช้าจะมีผู้ปกครองที่มาส่งลูกก็จะเข้ามาช่วยผู้ปกครองเปิดหน้าต่างกวาดห้องให้ก่อนที่ครูจะมาถึงโรงเรียน

ข้อแลกเปลี่ยนจาก ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ

ข้อมูลของศูนย์หางดงเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าจากเดิมที่ครู นักวิชาการศึกษาคิดว่าผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือนั้นอาจจะไม่ถูกต้องเป็นเพราะรูปแบบการจัดกิจกรรม การบริหารจัดการในศูนย์รูปแบบเดิมหรือเปล่าที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมหรือการที่ผู้ปกครองไม่เข้ามามีส่วนร่วมอาจ ไม่มีการพูดคุยกันต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ทำให้เกิดช่องว่าง ผู้ปกครอง/ครูของศูนย์ ซึ่งการมีส่วนร่วมหรือความรู้สึกที่ดีที่เกิดขึ้นที่จะเป็นผลดีกับเด็กก่อนที่จะหาคำตอบสุดท้ายได้ต้องตั้งคำถามเป็นระยะว่า สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนการวิจัยมาจากเหตุปัจจัยอะไรบ้าง การพัฒนาเด็กแบบองค์รวมถ้าทำได้ครบทุกส่วนจะทำให้เกิดการพัฒนาศูนย์อย่างไร ปัจจัยในการที่จะมาพัฒนาศูนย์อะไรเป็นปัจจัยสำคัญจุดไหนละเอียดเก็บทุกประเด็นเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

ดังนั้นการประชุมครั้งต่อไปตอบให้ได้ว่า เด็ก ผู้ปกครอง ครู ชุมชน ได้รับอะไร พัฒนาอะไร ค้นพบอะไร เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวิดีโอ
4. เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษสรุปสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยรับทราบข้อมูลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในแต่ละศูนย์และได้แนวทางในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อไปพัฒนาการทำงานที่ต่อไปที่ถูกต้อง
2. ทีมวิจัยอำเภอหาดงเข้าใจการบริหารจัดการงบประมาณโครงการ
3. ทีมวิจัยอำเภอหาดงได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของอบต. ทั้ง 5 แห่ง

กิจกรรมที่ 15 การประชุมการรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนกันยายน 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรม
2. เพื่อได้รับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/ปัญหาแนวทางแก้ไข
3. เพื่อให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละศูนย์
4. เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการ

ระยะดำเนินงาน 28 กันยายน 2552

สถานที่ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิทยุชุดโครงการวิจัยอำเภอหาดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. หัวหน้าชุดโครงการ

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
2. แต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคในการจัดเวทีตาม หัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงงานวิจัยโดยกำหนดกรอบการนำเสนอให้มีความชัดเจน ด้านข้อมูลมากขึ้น
3. ตัวแทนจาก สกว.และหัวหน้าโครงการให้ข้อเสนอแนะตามกิจกรรมของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทีมวิจัยในอำเภอหางดงและร่วมกันวิเคราะห์ อุปสรรค / ปัญหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ของโครงการของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การประชุมทีมวิจัยพื้นที่อำเภอหางดงทั้ง 5 โครงการในครั้งนี้เป็นการรายงานความก้าวหน้า ของโครงการในหนึ่งเดือนกันยายน 2552 ที่ผ่านมาโดยทีมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดหัวข้อจัดประเด็น ในการนำเสนอ ดังนี้

หัวข้อจัดประเด็น

1. ชื่อกิจกรรม
2. การะบวนการ
 - ขั้นตอนเตรียม (ที่มา ที่ไป)
 - ขั้นตอนปฏิบัติ (เล่าให้เห็นภาพ)
3. ผลที่เกิดขึ้น (เชื่อมโยงกับโจทย์)
 - สพด.หางดง สพด.คีรีเขต (ผู้ปกครอง เด็ก ครู ชุมชน)
 - สพด.หนองควาย (ผู้ปกครอง เด็ก ครู ชุมชน)
 - สพด.ขุนคง (ผู้ปกครอง เด็ก ครู ชุมชน)
 - สพด.น้ำแพร่ (แหล่งเรียนรู้ ผู้ปกครอง เด็ก ครู ชุมชน)
4. ปัญหา/อุปสรรค
5. ข้อเสนอแนะ/วิธีแก้ปัญหา
6. สิ่งที่นักวิจัยได้รับ

ศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.บ้านปง (สพด.คีรีเขต)

ทีมวิจัยได้ร่วมกันนำเสนอผลการดำเนินการตามประเด็นที่กำหนดไว้ดังนี้ ทีมวิจัยของ โครงการศูนย์พัฒนาเด็กคีรีเขต บ้านปง เล่าถึงโครงการในหนึ่งเดือนที่ผ่านมาโดยเมื่อวันศุกร์ที่ 11 กันยายน ได้เชิญผู้ปกครองมาช่วยประติษฐ์ของเล่นคือลูกข่างและลูกข่างมีวิทยากร 2 ท่านมาสอน

เด็ก ๆ โดยเด็กผู้หญิงจะประดิษฐ์ลูกช่วงที่ทำจากเศษผ้าและเด็กผู้ชายประดิษฐ์ลูกช่วงที่ทำจากไม้แห้ง วิทยากรมีการเตรียมการโดยนำอุปกรณ์มาเองและมีผู้ปกครองบางคนนำอุปกรณ์มาร่วมด้วย การประดิษฐ์แยกเป็น 2 กลุ่ม ชาย-หญิง โดยกลุ่มลูกช่วงจะอยู่ในห้องเรียน วิทยากรที่มาสอนจะเป็นผู้หญิงมีเทคนิคการสอนเป็นขั้นตอน มีการแนะนำอุปกรณ์และใช้คำถามสอดแทรกขณะทำกิจกรรม สำหรับให้เด็กได้ตอบคำถามตลอดเวลา

สำหรับกลุ่มลูกช่วงจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน วิทยากรที่มาสอนคือพ่อหลวง วิธีการจัดกิจกรรมคือจะเล่นให้เด็กดูก่อนแล้วจึงใช้วิธีการสาธิตทำให้ดู เพราะการประดิษฐ์ลูกช่วงต้องใช้มีด ซึ่งเด็กไม่สามารถประดิษฐ์เองได้ เมื่อได้ของเล่นทั้ง 2 ชนิดแล้วจึงให้เด็กได้ทดลองเล่นและนำไปจัดไว้ในมุมประสบการณ์ของเล่นที่บ้าน

กิจกรรมการเล่นิทาน คือ กิจกรรมเล่านิทานที่บ้านเรื่อง หมากับคนเจ้าเล่ห์ ในวันที่ 24 กันยายน วิทยากรที่มาเล่านิทานคือ พ่อหลวง ซึ่งครูได้เตรียมสื่อและได้พูดคุยเกี่ยวกับการใช้คำถามในการถามเด็กให้แก่วิทยาการ เพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง

ผลที่เกิดขึ้น คือ

ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการประดิษฐ์ของเล่นมาให้

เด็ก สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับกลับไปเล่าให้ผู้ปกครองฟังและฝึกเด็กในเรื่องการมีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อน

ครู ได้เรียนรู้ไปกับเด็กและได้ของเล่นไปจัดมุมประสบการณ์

ปัญหาและอุปสรรค คือ สำหรับเด็กเล็กการแบ่งกลุ่มแล้วให้ประดิษฐ์ของเล่นที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กขาดสมาธิเพราะจะไปสนใจของเล่นอีกอันหนึ่ง วิธีแก้ไข คือ ครั้งต่อไปการประดิษฐ์ของเล่นชนิดเดียวกันเด็กจะได้ไม่หันเหความสนใจหรือควรรหาของเล่นทั้ง 2 วิธีการที่จะทำให้เด็กสามารถมีส่วนร่วม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย

ทีมวิจัยเล่าถึงโครงการในหนึ่งเดือนที่ผ่านมาโดยทีมวิจัยได้จัดประสบการณ์เรื่อง **ธรรมชาติรอบตัว และสัตว์โลกน่ารัก** ในขณะจัดกิจกรรมครูได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กตลอดเวลา และจดบันทึกพฤติกรรมอย่างละเอียด เช่น เด็กได้แสดงพฤติกรรมหรือคำพูดทางคุณธรรมจริยธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการสำนึกหรือภาระหนักรู้อะไรบ้างหรือมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง ทีมวิจัยได้เสนอแนะแนวทางในการเก็บข้อมูลเพื่อนำเสนอว่าควรมีการเก็บข้อมูลในแนวสถิติจะทำให้เห็นภาพและพัฒนาการของเด็กได้ชัดเจนขึ้น การสังเกตจะได้มีจุดหมายแล้วนำความถี่ของพฤติกรรมมาประมวลผลในภายหลัง

ผลที่เกิดขึ้น คือ

ครู ได้ข้อสรุปว่าแนวทางในการสอนคุณธรรม จริยธรรมที่คืบคลานในด้านนั้นสำหรับเด็กในวัยนี้จะเรียนรู้โดยการเลียนแบบ ต้องเป็นตัวอย่างในด้านคุณธรรม จริยธรรม

ผู้ปกครอง ชื่นชมกลับมายังศูนย์ดีกว่าเด็กมีพฤติกรรมในด้านมารยาทที่ดีขึ้น

เด็ก มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความดีมีน้ำใจ ต่อเพื่อนและครู

ปัญหาและอุปสรรค คือ ครูสังเกตพฤติกรรมเด็กตลอดทั้งวันแต่ที่ผ่านมามีพบว่าครูจะสังเกตเฉพาะตอนจัดกิจกรรมเท่านั้น วิธีแก้ปัญหาคือ หากต้องการข้อมูลพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาสรุปเป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจนครูผู้สอนต้องคอยสังเกตอย่างละเอียดและต้องสังเกตตลอดทั้งวัน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

ทีมวิจัยเล่าถึงกิจกรรมของโครงการวิจัยในหนึ่งเดือนที่ผ่านมาโดยเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2552 ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมให้แก่เด็กในศูนย์ฯ โดยนำไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่วัดคอยถ้ำและได้เชิญครูภูมิปัญญา คือ พ่อวัน มาเป็นวิทยากรให้แก่เด็ก ๆ ในศูนย์ฯ จากการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้เด็กมีความกระตือรือร้นสนใจ เรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ออกเดินทางจากศูนย์ไปวัด และเมื่อครูได้แนะนำวิทยากรให้แก่เด็ก ๆ รู้จัก เด็กก็เริ่มซักถามวิทยากรโดยไม่ประหม่าหรือกลัวเลย ตั้งแต่การเดินทางขึ้นบันไดนาถของวัดซึ่งสูงมากวิทยากรต้องคอยตอบคำถามของเด็ก ๆ ตลอดทางเมื่อขึ้นไปถึงบนวัดวิทยากรนำเด็ก ๆ ไปเวียนเทียน และใส่บาตรพระประจำวันเกิดโดยก่อนหน้าที่จะไปวัด 1 วัน ครูได้ให้เด็ก ๆ ไปถามผู้ปกครองว่าเด็กเกิดวันอะไรให้จำไว้แล้วมาบอกครู ครูแจกเหรียญให้เด็กใส่บาตรประจำวันที่ตนเองเกิดจากนั้นนำเด็กขึ้นไปบนวิหารร่วมกันพูดคุยเกี่ยวกับภาพพุทธประวัติบนผนังวิหาร กราบลาพระ กล่าวขอบคุณวิทยากรและเดินทางกลับศูนย์

ผลที่ได้รับคือ

เด็ก มีความกล้าแสดงออกกล้าพูดกล้าซักถามวิทยากรทั้งที่ไม่เคยรู้จักวิทยากรมาก่อน นอกจากนี้เด็กยังได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ครู ได้ร่วมเรียนรู้กับเด็กและได้รับประสบการณ์ในการนำเด็กออกไปนอกสถานที่

ผู้ปกครอง ได้เห็นพัฒนาการของเด็กในการดูแลตนเองและกลับมาเล่าสิ่งที่ตนเองพบเห็นให้ผู้ปกครองฟังได้

ปัญหาและอุปสรรค คือ ในการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้มีเด็กพิเศษไปด้วยและร้องไห้งอแงเสียงดังแต่ครูได้เตรียมการแก้ปัญหาไว้ล่วงหน้าแล้ว คือ นำผู้ปกครองของเด็กในศูนย์ไปด้วยเพื่อที่จะได้ช่วยกันดูแลทำให้เด็กสงบลงได้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง

ทีมวิจัยเล่าถึงโครงการในหนึ่งเดือนที่ผ่านมาได้จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองมาสอนเด็กร้อยลูกปัด และปลูกต้นไม้ซึ่งได้รับการตอบรับจากผู้ปกครองเป็นอย่างดีสำหรับการอาสาเป็นครูให้ศูนย์พัฒนาเด็ก สำหรับกิจกรรมร้อยลูกปัด ผู้ปกครองที่มาเป็นวิทยากรมีความสนใจก่อนจะมาสอนได้มีการสอบถามข้อมูลของเด็กที่ตนเองจะมาให้ความรู้ก่อน ก่อนจัดกิจกรรมครูได้แนะนำให้วิทยากรสร้างความคุ้นเคยกับเด็กและอธิบายถึงความปลอดภัยของการร้อยลูกปัด ซึ่งมีขนาดเล็กมากให้เด็กฟังพร้อมทั้งเอาตัวอย่างลูกปัดที่ร้อยเสร็จแล้วมาให้เด็กดู เมื่อเริ่มกิจกรรมครูได้ช่วยแยกเด็กเล็กออกไปร้อยลูกปัดเม็ดใหญ่ และให้เด็กสามขวบร้อยลูกปัดกับวิทยากรผลจากการจัดกิจกรรมพบว่า ในขณะที่เด็กร้อยลูกปัดเด็กทำด้วยความตั้งใจไม่คุยกันเจบบมาก เมื่อร้อยเสร็จแล้วให้เด็กนำผลงานที่ตนเองทำกลับไปบ้านให้ผู้ปกครองดู

กิจกรรมปลูกต้นไม้ วิทยากรที่นัดหมายไว้ติดงานไม่สามารถมาได้แต่ผู้ปกครองอาสาเป็นวิทยากรให้ ก่อนจัดกิจกรรมผู้ปกครองได้มีการแนะนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกต้นไม้ให้เด็กฟัง จากนั้นวิทยากรสอนปลูกอย่างเป็นขั้นตอนก่อนเด็กปฏิบัติการปลูกต้นไม้ครูได้ติดชื่อเด็กไว้ที่กระถางก่อนเมื่อเด็กได้ช่วยกันปลูกต้นไม้ และรดน้ำเสร็จแล้วนำไปไว้ที่ที่ครูเตรียมไว้ให้

ผลที่ได้รับ

เด็ก ได้ฝึกมีสมาธิและใช้กล้ามเนื้อมือให้ประสานสัมพันธ์กับสายตา

ผู้ปกครอง ได้เห็นพัฒนาการของเด็กและชื่นชมผลงานของเด็ก

ครู ได้เห็นการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครอง

ปัญหาและอุปสรรค คือ ผู้ปกครองที่มาช่วยเป็นวิทยากรพูดไม่ชัดและสื่อสารไม่ชัดเจนแต่ก็แก้ปัญหาโดยให้ครูพูดทบทวนภายหลังที่ผู้ปกครองพูดไปแล้วอีกครั้งหนึ่งปรากฏว่าเด็กเข้าใจดีขึ้น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง

ทีมวิจัยเล่าถึงการทำงานของโครงการในหนึ่งเดือนที่ผ่านมาว่ามีการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ โดยครูเตรียมเด็กก่อนที่ครูภูมิปัญญาจะมาสอนจริง เช่น การทำขนม เด็กจะทำทั้งหมด 3 ชนิด คือ ข้าวต้มมัด ข้าวต้มกะทิ ขนมจ็อก กระบวนการจัดกิจกรรมทั้ง 3 ชนิดมีที่คล้ายกันคือ ครูเตรียมวัสดุอุปกรณ์ แนะนำครูภูมิปัญญาให้เด็ก ๆ รู้จักแนะนำอุปกรณ์ในการทำขนม โดยครูภูมิปัญญาสาธิตให้เด็กดูก่อนแล้วแบ่งกลุ่มเด็ก โดยทุกกลุ่มจะมีครูภูมิปัญญาเข้าไปนั่งสอนดูแลเด็กให้เด็กทำตาม ครูภูมิปัญญาจะคอยสอดแทรกคำถามและคำตอบคำถามของเด็ก ในครั้งแรก

ครูภูมิปัญญาจะจับมือเด็กทำก่อนและให้เด็กถือนมของตนเองไว้แล้วนำไปนั่งให้เด็กทานและนำกลับบ้าน

กิจกรรมงานปั้น กิจกรรมนี้ผู้สอนจะเป็นครูในศูนย์พัฒนาเด็ก และเชิญวิทยากรมาร่วมสมทบด้วย โดยจะแบ่งการสอนเป็นขั้นตอนดังนี้ ในวันแรกครูสอนเกี่ยวกับชนิดของงานปั้น วันที่สองเด็กจะเรียนรู้เกี่ยวกับวัสดุในการปั้นและวันที่สามเชิญครูภูมิปัญญามาสอนสองท่านโดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกปั้นลูกโคงเด็กปั้นได้ กลุ่มที่สองปั้นรูปสัตว์ปรากฏว่าเด็กเล็กมากไม่สามารถจะปั้นเป็นรูปสัตว์ได้ครูภูมิปัญญาจึงให้ปั้นลูกโคงเหมือนกลุ่มแรก

กิจกรรมการทำของเล่นพื้นบ้าน วันแรกทำม้าก้านกล้วย ได้ครูภูมิปัญญามาสอน ซึ่งกิจกรรมผ่านไปด้วยดี วันที่สอง ทำปิ่นก้านกล้วย ครูภูมิปัญญาเป็นผู้หญิงนอกจากจะสอนทำปิ่นก้านกล้วยแล้วยังนำล้องทอปักพัดลมมื่อมาให้เด็กเล่นด้วย วันที่สามทำกะลาที่ใช้เดินเล่น ครูภูมิปัญญาให้แนวคิดว่กะลาที่ใช้เดินไม่ควรเกลาให้เกลี้ยงจะได้ไม่ลื่นเวลาเหยียบเล่นซึ่งจะเกิดอันตรายอันตรายต่อเด็ก จึงเตรียมกะลาที่ไม่ปอกเปลือกออกแต่ตัดหัวให้เรียบแทน วันที่สี่กิจกรรมมอญซ่อนผ้า เด็กไม่ค่อยตื่นเต้นเพราะเป็นกิจกรรมที่เด็กเคยเล่นอยู่แล้ว และวันที่ห้าเป็นกิจกรรมการเล่นงูกินหางครูภูมิปัญญามาสอนเป็นกิจกรรมที่เด็กชอบและเกิดความสนุกสนานและให้ความสนใจดี

ผลที่เกิดขึ้น คือ

ครู ได้เรียนรู้ร่วมกับเด็กโดยเฉพาะข้อคิดในการทำของเล่นพื้นบ้านจากครูภูมิปัญญา

ผู้ปกครอง ได้เห็นพัฒนาการของเด็กและยังช่วยประชาสัมพันธ์ศูนย์ด้วย

เด็ก ได้เรียนรู้จากการลงมือทำ เป็นการฝึกสมาธิ และสามารถเล่าประสบการณ์ที่ตนเองพบได้

ปัญหาและอุปสรรค คือ ครูภูมิปัญญาที่ติดต่อไว้ติดธุระไม่สามารถมาสอนได้ แก้ไขโดยให้ผู้ปกครองซึ่งอาสาสมัครมาเป็นครูภูมิปัญญาสอนแทน

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
4. เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษปรู๊ฟสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ได้รับทราบข้อมูลการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในศูนย์ 5 แห่งและสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมในแต่ละศูนย์ของครั้งต่อไปได้
2. ทีมวิจัยอำเภอหางดงได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการตามกรอบที่กำหนดให้ได้ชัดเจนและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค / ปัญหาแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะในการดำเนินการครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ 16 รายงานผลการดำเนินงานประจำเดือนพฤศจิกายน 2552

วัตถุประสงค์

1. เพื่อติดตามความก้าวหน้าของกิจกรรมแต่ละโครงการ
2. เพื่อรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/ปัญหาแนวทางแก้ไขปัญหา
3. เพื่อได้รูปแบบการจัดกิจกรรมในแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กของ อบต. และนำมาปรับใช้ให้เข้ากับกิจกรรมของโครงการวิจัย
4. เพื่อเตรียมการจัดกิจกรรมและรูปแบบการรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2

ระยะดำเนินการ 29 พฤศจิกายน 2552

สถานที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. หัวหน้าโครงการ

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. พี่เลี้ยงงานวิจัยติดตามการจัดทำหลักฐานการเงิน งบประมาณและการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการจัดกิจกรรม
3. ทีมวิจัยแต่ละโครงการนำเสนอรายงานความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเวทีตามโครงการและร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทีมวิจัยในอำเภอหางดงและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/ปัญหาแนวทางแก้ไขปัญหการจัดกิจกรรม

4. หัวหน้าโครงการที่เลี้ยงงานวิจัยและทีมวิจัยร่วมกันวางแผนเตรียมการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2

ประเด็นนัดหมาย สกว. นัดถอดบทเรียนในวันที่ 3 มกราคม 2553 โดยคณะวิทยากรเครือข่าย สกว. คุณวรลักษณ์ ไชยทัต เพื่อเตรียมจัดรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 สถานที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย โดยบ้านปงเป็นเจ้าภาพโดยกำชับว่าทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพราะว่าเวทีรายงานความก้าวหน้าจะจัดขึ้นในวันที่ 31 มกราคม 2553 สถานที่ขอให้อยู่ในพื้นที่อำเภอหางดงที่มีห้องประชุมสามารถจุคนได้ 300 คนและขอให้มีลานจัดนิทรรศการดังนั้นจึงขอให้ทีมวิจัยส่งโครงร่างงานวิจัยในวันที่ 25-27 ธันวาคม 2552 ให้ทีมวิจัยแต่ละโครงการ

ประเด็นการวางแผนร่วมกันเนื่องจากการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 ได้กำหนดเวลาก่อนข้างกระตุ้นจิตใจทำให้หัวหน้าโครงการและพี่เลี้ยงนักวิจัยกระชับให้ทีมวิจัยในพื้นที่รายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการว่าแต่ละศูนย์ได้ดำเนินการครบถ้วนหรือยังต่อจากนั้นก็ได้มีการร่วมกันวางแผนเกี่ยวกับการเตรียมการจัดเวทีดังรายละเอียดดังนี้

1. ความก้าวหน้าของการดำเนินกิจกรรมแต่ละโครงการ

- ศพด.ขุนคง หน่วยการเรียนรู้เรื่องสมุนไพร (กำลังดำเนินการ)
- ศพด.บ้านปง โครงการทัศนศึกษา (กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ)
- ศพด.หางดง โครงการกีฬา วันพ่อแห่งชาติ (กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ)
- ศพด.น้ำแพร่ ครบแล้ว (ดำเนินการครบทุกกิจกรรมแล้ว)
- ศพด.หนองควาย ครบแล้ว (ดำเนินการครบทุกกิจกรรมแล้ว)

2. การบริหารงบประมาณสำหรับการจัดงานเวทีรายงานความก้าวหน้าให้นำมารวมกันเพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ

3. รูปแบบการจัดงาน

- การจัดงานเป็นช่วงเช้าครึ่งวัน
- อาจารย์ชัชวาล ทองดีเลิศ เลขาธิการการศึกษาทางเลือกและ ผอ.โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา เชียงใหม่) ร่วมเวทีเสวนาในครั้งนี้เพื่อช่วยให้การเสนอข้อมูลครอบคลุมมากขึ้น
- เชิญทีมจิตอาสาขึ้นเวที โดย ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ เป็นผู้ร่วมแลกเปลี่ยนโดยให้ตัวแทนแต่ละศูนย์เชิญขึ้นเวที ดังนี้

การแบ่งบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในวันงาน

- บ้านปง เชิญพ่อหลวง
- ขุนคง เชิญนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคง

- หนองควาย เชิญนักวิชาการ
 - น้ำแพร่ เชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - หางดง เชิญผู้ปกครอง
 - ทุกศูนย์ จัดตัวแทนนักเรียนมาร่วมงานศูนย์ละ 1 คน
- การจัดนิทรรศการรวมกัน เป็นนิทรรศการแบบมีชีวิตนำจุดเด่นของแต่ละศูนย์ ออกมาจัดเชิญผู้เข้าร่วมงานวิจัยในแต่ละพื้นที่ร่วมในการจัดนิทรรศการด้วย เช่น บ้านโป่งเชิญผู้ปกครองมาสาธิตการเล่นของเล่นเป็นต้น
 - ในงานนิทรรศการทุกศูนย์ฯ ต้องมีแผนการสอนเป็นรูปเล่มเพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ คู่มือเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
 - รายละเอียดการใช้งานประมาณ
 - ค่าเช่าสถานที่
 - ค่าอาหาร
 - ค่าจัดนิทรรศการ
 - ค่าจัดทำป้าย
 - ค่าของที่ระลึก
4. การจัดเวทีรายงานความก้าวหน้ารายงานวิจัยระยะที่ 2 (ร่างกำหนดการ)
- 08.30 - 09.30 น. ลงทะเบียน
- 09.30 - 09.35 น. เปิดวิทัศน์ (ที่มาที่ไปของโครงการ การดำเนินงานสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง)
- 09.35 - 10.30 น. เวทีสนทนาทั้ง 5 ศูนย์
- 10.30 - 10.35 น. ชมวิทัศน์ช่วงที่ 2
- 10.35 - 12.00 น. เวทีเสวนาทีมจิตอาสา
- 12.00 - 13.00 น. รับประทานอาหารพร้อมชมการแสดงของนักเรียนทั้ง 5 ศูนย์
5. วันที่ 11 ธันวาคม 2552 ส่ง RE และข้อมูลลงเล่มเล็ก
6. ของที่ระลึกแจกผู้ร่วมงาน ใช้กระเป๋าคาดอก ใสบักก้า สมุดเล่มเล็ก
- โดยได้นัดประชุมครั้งต่อไปในวันที่ 27 ธันวาคม 2552 ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบล

หนองควาย

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)

3. เครื่องบันทึกวีดิทัศน์
4. เอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
5. กระดาษบรูฟสำหรับการบันทึกข้อมูล

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยอำเภอหางดงได้ทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานของแต่ละโครงการและร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค / หาแนวทางแก้ปัญหา
2. ได้แผนการเตรียมการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2
3. ได้ทราบข้อมูลการบริหารจัดการจัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 17 การประชุมถอดบทเรียนชุดโครงการศูนย์เด็กเล็กหางดง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปกิจกรรมระยะที่ 2 และวางแผนการจัดเวทีรายงานนำเสนอผลการวิจัย
2. ได้รูปแบบการจัดเวทีรายงานนำเสนอผลการวิจัย

ระยะดำเนินงาน 17 มกราคม 2553

สถานที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. ทีมวิจัยชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดง
2. พี่เลี้ยงงานวิจัย
3. หัวหน้าโครงการ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. พี่เลี้ยงงานวิจัยนัดประชุมทีมวิจัยอำเภอหางดง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
2. ในการประชุมประจำเดือนทุกเดือนพี่เลี้ยงงานวิจัยจะนำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยให้ทีมชุดโครงการวิจัยอำเภอหางดงศึกษารายละเอียดต่างๆจากเอกสารเพื่อสรุปเนื้อหาของทั้งหมดที่ทำตลอดระยะที่ 2
3. แต่ละโครงการนำเสนอปัญหาและอุปสรรคและผลที่เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ศูนย์ ครู และชุมชน
4. ร่วมกันสรุปและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันวิเคราะห์อุปสรรค/หาแนวทางแก้ไข ปัญหาในการจัดเวทีของโครงการแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลสำเร็จ

1. ปัจจัยภายใน
 - ☐ กระบวนการวิจัย
 - ☐ ทีมวิจัย
 - ☐ การบริหารจัดการโครงการวิจัย
2. ปัจจัยภายนอก
 - ☐ การหนุนของพี่เลี้ยง
 - ☐ การหนุนของ อบต.
 - ☐ ชุมชน

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเด็ก

- เด็กเกิดพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน
- เกิดความผูกพันกับครุภูมิปัญญาในชุมชน
- ได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการตามวัย
- เด็กรู้จักแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเองและรักภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
- เด็กได้รู้จักภูมิปัญญาในชุมชนของตนเองตามวัยและภูมิใจ
- เด็กสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีขึ้น
- เด็กเกิดคุณธรรม จริยธรรมกับเพื่อนๆ บุคคลรอบข้าง
- เด็กกล้าคิด/ทำ/แสดงความคิดเห็น/รับผิดชอบช่วยเหลือผู้ปกครองและเพื่อน
- สนใจและร่วมกิจกรรมเพราะแปลกใหม่
- เด็กเป็นสื่อสัมพันธ์ของครู/ผู้ปกครองและเพื่อน
- รู้/ปรับตัวในสังคม/มีความสุข

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ครู

- ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น
- ครูได้ขยายและเผยแพร่ผลงานไปสู่ สพด. อื่น ๆ
- สพด. เกิดการพัฒนาในด้านวิชาการจนเข้าเกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่กำหนดไว้
- เกิดแหล่งเรียนรู้ภายใน สพด.
- ครูใน สพด. ทำงานได้เป็นกระบวนการมากขึ้น
- ครูเกิดความกระตือรือร้น กล้าคิด กล้าแสดงออก
- ครูมีแผนการจัดประสบการณ์ที่เป็นของตนเองโดยยึดหลักบริบทชุมชนเป็นหลัก

- มีการแลกเปลี่ยนการสอนและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
- เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน/มองเห็นจุดเด่นแต่เกิดการช่วยเหลือแบ่งปันมากขึ้น
- เกิดการเรียนรู้ระหว่างศูนย์
- กลายเป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษา
- กลุ่มองค์กรจากภายนอกเล็งเห็นความสำคัญยื่นมือมาช่วยเหลือ (งบประมาณ) เช่น สสส. ครอบครัวผู้มิฐานะ (ชาวต่างประเทศ)
- ศูนย์เป็นที่สนใจผู้บริหารและผู้นำชุมชน

ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับชุมชน/ผู้ปกครอง/องค์กร

- ชุมชนผู้ปกครองปรับเปลี่ยนทัศนคติเข้ามามีส่วนร่วม คิด/ทำ/ร่วมเป็นเจ้าของ/แลกเปลี่ยน/แบ่งปันความคิดเห็นทุกเรื่อง
- ผู้ปกครองได้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- เล็งเห็นความสำคัญมีความรู้ในด้านการพัฒนาเด็ก
- ภูมิใจที่เข้ามามีบทบาท (วิทยากร/ช่วยเหลือครู/แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น)
- เข้ามาลงมือพัฒนา ศพด. ด้วยความเต็มใจไม่ต้องบังคับ ไม่ต้องบอก
- ผู้ปกครอง/ผู้นำ หันมาวางแผนพัฒนา ศพด. พัฒนาการศึกษาในตำบล
- ผู้ปกครองเกิดความภูมิใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก
- ผู้ปกครองชุมชน ระบุปัญหาให้การยอมรับและภูมิใจในการทำงานของทีมวิจัย

ข้อเสนอแนะ ให้เพิ่มเติมว่าข้อมูลจากงานวิจัยได้ถูกนำมาใช้อย่างไร กระบวนการเรียนการสอนเปลี่ยนไปอย่างไร

ผลกระทบที่สำเร็จที่เหนือความคาดหมายที่เกิดขึ้น

- เด็กมีการปรับพฤติกรรม/ผู้ปกครองเปลี่ยนทัศนคติ เช่น แม่น้องโซกุนเปลี่ยนเดิมทัศนคติที่ไม่ดีต่อศูนย์และครูต้องการเอาลูกออกเนื่องจากเด็กถูกตามใจ แม่ปกป้อง/เชื่อลูกหลังจากทำงานวิจัยแม่น้องโซกุนมีเหตุผลขึ้นและมีสัมมาคารวะ // แม่ภูมิใจที่ลูกได้มาเข้าเรียนลูกมีการเปลี่ยนแปลง
- ผู้ปกครองบอกงานเด็กกล้าพูดมากขึ้นและจะนำกิจกรรมที่ทำไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง
- บุคคลที่อยู่นอกเหนือกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน เข้ามาร่วมในการพัฒนาศูนย์ เช่น การทำเครื่องเล่นสนามให้กับ ศพด.

- เครือข่ายด้านการศึกษา (ปรึกษาหารือ//หากมีการประชุมแจ้งให้เพื่อนทราบ) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ลองผิดลองถูก)
- ครูในศูนย์ นักวิชาการ ชมรมผู้บริหารในอำเภอหางดง (มีเรื่องให้คุยกัน)
- เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน
- พื้นที่เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้
- เกิดการสนับสนุนจากหน่วยงาน/เอกชน/หน่วยงานต้นสังกัด
- นโยบายนายก กับ สท. ชี้นำถึงแนวทางนโยบาย “พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น” ซึ่งการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำล่วงหน้า

กิจกรรมที่ 18 เวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 (การประชุมนำเสนอผลงานวิจัย “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก..บทบาทใหม่ ๆ ในการพัฒนาเด็ก”)

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 ให้กับชุมชนที่เกี่ยวข้องทราบ

ระยะดำเนินการ 21 กุมภาพันธ์ 2553

สถานที่ ห้องประชุมโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
2. ทีมวิจัยทั้ง 5 เวที
3. พี่เลี้ยงงานวิจัย
4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ
5. ผู้ดูแลเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในอำเภอหางดง
6. หัวหน้าชุดโครงการ
7. ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเชียงใหม่
8. หัวหน้าชุดโครงการ
9. องค์การบริหารส่วนตำบล (นายก/ปลัด/นักวิชาการ)
10. นักวิชาการท้องถิ่น 2 สถาบันการศึกษา
11. กลุ่มชุมชน (ผู้นำ/พ่อครูแม่ครู/ผู้ปกครอง)

วิธีดำเนินการกิจกรรม

1. ทีมวิจัยได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาเข้าร่วมเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 ณ ห้องประชุมโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

2. ในวันที่จัดเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 ผู้เข้าร่วมงานได้ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน และเยี่ยมชมนิทรรศการที่ทีมวิจัยทั้ง 5 โครงการได้จัดไว้

3. ตัวแทนทีมวิจัยกล่าวรายงานวัตถุประสงค์ความเป็นมาของการจัดเวทีในครั้งนี้

4. นายสุรพล สัตยาลักษณ์ นายอำเภอหางดงประธานในพิธีกล่าวเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 หลังจากเปิดเวทีแล้วเป็นการแสดงพื้นบ้านการตีกลองสะบัดชัยของตำบลหางดง

5. ในภาคเช้าได้มีการนำเสนอผลการวิจัย ชุดโครงการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อ.หางดง จ.เชียงใหม่

- ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เกี่ยวข้องของชุมชนโดย

- * ผู้ปกครองและเด็ก

- * ครูภูมิปัญญา

- * ผู้นำชุมชน

- การเรียนรู้ใหม่และบทบาทใหม่ของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดย

- * ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ คณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

6. หลังจากที่ได้มีการนำเสนอผลงานวิจัยเสร็จเรียบร้อยแล้วได้มีการแลกเปลี่ยนซักถามจากผู้เข้าร่วมสนทนา

7. ในภาคบ่ายได้มีการกิจกรรมเสวนา “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก...บทบาทใหม่ในการพัฒนาเด็ก” โดยมีผู้เข้าร่วมเสวนาดังนี้

- * อ.กัณฑ์ทัตย์ นาห้วยทราย (โรงเรียนอนุบาลบ้านคุณแม่)

- * อ.ไพรัตน์ ใหม่ชมพู (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่)

- * คุณทวีพร รัตนศักดิ์ (รองผู้อำนวยการกองการศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เชียงใหม่)

- * ปลัดดำรง เมืองมูล (ผู้ทรงคุณวุฒิจากท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่)

- * ดร.ชไมมน ศรีสุรักษ์ (ประธานสาขาการศึกษาปทุมวัน)

8. หลังจากที่ได้มีการนำเสนองานวิจัยในครั้งนี้เสร็จเรียบร้อยแล้วได้มีการนัดประชุมถอดบทเรียนในครั้งต่อไป ซึ่งสาระสำคัญจากเวทีรายงานการวิจัยระยะที่ 2 มีดังนี้

กระบวนการถอดบทเรียนชุดโครงการ “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กฯ หางดง”

21 กุมภาพันธ์ 2533

ณ ห้องประชุมโรงเรียนรัฐราษฎร์อุปถัมภ์

ภาคเช้า

นายกพิทักษ์ คุ้มอินมร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคองกล่าวรายงานการประชุมวิชาการนำเสนอผลการวิจัย

นายสุรพล สัตยารักษ์ นายอำเภอหางดง กล่าวรายงานการประชุมวิชาการนำเสนอผลงานเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บทบาทใหม่ในสังคมไทย

นายสมยศ ลามาพิศาล กล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึกให้กับนายอำเภอ หลังจากนั้นได้เชิญตัวแทนต่าง ๆ ขึ้นเวทีเสวนาประกอบด้วย ตัวแทนจากผู้ปกครอง นางชาลิสา ดวงแสง จาก อบต.ขุนคอง ตัวแทนนายกพิทักษ์ คุ้มอินมร จาก อบต.ขุนคอง อ.กฤษฎา ปาละพรหม ตัวแทนจากครูภูมิปัญญาจาก อบต.หนองควาย ผู้ใหญ่บ้านบรรจง สว่างยิ่งเจริญ ตัวแทนผู้นำชุมชน จาก อบต.บ้านปง นายนพพล พุทธโยธา นางฉวีจรรย์ ค่ำแสน และอ.นพพร ตัวแทนจาก สกว. เป็นผู้ดำเนินการเสวนา

อ.นพพร ได้ถามถึงที่มาของโครงการทั้ง 5 ว่าเป็นมาอย่างไรถึงมีหัวข้อโครงการ

นายนพพล พุทธโยธา ตัวแทนทีมวิจัยทั้ง 5 โครงการกล่าวว่า ที่มาของโครงการต้องหาปัญหาหาก่อน และปัญหาของแต่ละที่ไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับสภาพบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น อบต.น้ำแพร่ อบต.ขุนคอง อบต.หนองควาย อยากจะพัฒนาให้ลูกหลานเทียบเท่าเอกชน มีคุณธรรม จริยธรรม รักบ้านเกิด โดยใช้ปัญหาในเรื่องการมีส่วนร่วมจากครูภูมิปัญญา หรือการค้นหาแหล่งเรียนรู้ในตำบลเพื่อจะเอามาจัดทำบูรณาการเข้าสู่การจัดการเรียนรู้ของเด็ก จึงได้นำเอากระบวนการวิจัยมาจัดการเรียนรู้มาเป็นเครื่องมือจัดการเรียนรู้ของตนเอง ในส่วนของบ้านปง หางดง สนใจในเรื่องผู้ปกครองคงความจริงก็มีปัญหาการพัฒนาไม่ได้ตั้งใจ ทำไมผู้ปกครองไม่เข้ามา โดยได้ฟัง ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ ให้ข้อคิดว่าอย่าโทษผู้ปกครอง ต้องดูว่าเรามีเหตุผลอะไร เพราะอะไรผู้ปกครองไม่เข้าร่วม ดังนั้นจึงได้นำเอากระบวนการวิจัยมาค้นคว้าว่าอะไรที่เราคิดว่าไม่ถูกแต่เราคิดว่าถูกไปค้นคว้าเข้ามาช่วยเราได้ถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาแก้ปัญหาของศูนย์สรุปแล้วที่มาที่ไปของทั้ง 5 โครงการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

1. เป็นเรื่องของพัฒนาการเรียนการสอนของศูนย์
2. เพื่อหาแนวทางมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมาพัฒนาศูนย์

อ.นพพร ถามคำถามแล้วดำเนินการของกระบวนการวิจัยของทั้ง 5 โครงการเป็นอย่างไร

นางณัฏฐินิตย์ คำแสน ได้ไปศึกษาบริบทของชุมชนไปเก็บข้อมูล ไปเยี่ยมบ้าน ไปร่วมงานต่าง ๆ ของชุมชนเมื่อได้ข้อมูลแล้วครูก็ไปให้ความรู้กับกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กว่าควรสอนในลักษณะและรูปแบบไหนอย่างไร ในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอย่าง อบต.บ้านปง ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านให้ทราบ มีการรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาสอนให้กับเด็ก

อ.นพพร สรุปว่า ในการออกไปสืบค้นข้อมูลทีมวิจัยได้ไปพบข้อเท็จจริงหลายๆ อย่างจากการตั้งสมมุติฐานตั้งแต่แรก

นายนพดล พุทธโยธา ในการเข้าไปศึกษาบริบทของชุมชนทำให้ได้ข้อมูล เช่น อบต.ขุนคง ได้ชุดข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น คือจะเอาเรื่องภูมิปัญญาจะเข้าไปหาภูมิปัญญาที่จะเอามาบูรณาการจัดการเรียนรู้จะต้องไปหาใคร อบต.น้ำแพร่ จะไปหาแหล่งเรียนรู้ไปหาครูภูมิปัญญา จะไปหาใคร และถ้าจะพาเด็กไปที่ใด อบต.หนองควาย จะสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมตรงไหนของตำบลที่จะสามารถพาเด็ก 3 ขวบไปที่ปลอดภัยในตำบล สิ่งเหล่านี้ทำการทำในช่วงระยะแรกของการไปศึกษาบริบททั้ง 5 โครงการ ถึงได้ชุดข้อมูลของแต่ละโครงการมา อบต.บ้านปง อบต.หางดง ก็ลงไปศึกษาบริบทเหมือนกัน แต่สนใจในเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อบต.หางดง จัดเวทีต่างกัน จัดแบบเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ผู้ปกครองอยากทราบอะไร อบต.บ้านปง จะพิเศษหน่อยเพราะจะเป็นพี่น้องชนเผ่าม้งทำให้เราทราบว่าความคิดเห็นของเขามีเหตุผลจำเป็นที่ไม่เข้าร่วมในการพัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้นในการทำวิจัยทำให้ทีมวิจัยได้คิดว่าการทำวิจัยในกระบวนการห้ามคิดไปเอง ต้องดูเหตุและปัจจัยอื่น ๆ ประกอบ

อ.นพพร เชิญตัวแทนต่าง ๆ พูดถึงการทำให้วิจัยว่าการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรโดยได้เชิญ พอหลวงบรรจง สว่างเจริญยิ่ง พูดเป็นคนแรกโดยกล่าวว่า ทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศรีเขตก่อนที่ไม่มีงานวิจัยเข้ามา การร่วมมือไม่ค่อยเท่าไร มาร่วมบ้างไม่มาบ้าง และหลังจากที่มีงานวิจัยเข้ามาได้เริ่มประสานความเข้าใจว่าโรงเรียนไม่ใช่เป็นของครู แต่เป็นของเราทุกคนทำให้เด็กอยากมาโรงเรียนทุกวัน เรื่องการพัฒนาโรงเรียนผู้ปกครองยินดีให้ความร่วมมือยินดีร่วมแรงกายอย่างเต็มที่และผู้ปกครองเห็นว่าหลังจากสิ้นโครงการก็อยากให้การมีส่วนร่วมแบบนี้ต่อไป

นางสาวชาลิสา ดวงแสง ตัวแทนผู้ปกครองจาก อบต.ขุนคง ได้พูดเสวนาดังนี้ พอเริ่มแรกที่ครูจัดเวทีประชุมผู้ปกครองว่าจะทำงานวิจัยโดยจะนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนเด็กและถามผู้ปกครองว่าอยากจะให้สอนเรื่องอะไร ตอนแรกผู้ปกครองไม่เข้าใจแต่ผู้ปกครอง ก็เขียนแล้วนำไปติดที่กระดานชาร์ทว่าต้องการให้เรียนเรื่องอะไรบ้าง แล้วครูก็สามารถนำไปทำจริง ๆ และทำได้โดยไม่ได้สร้างข้อมูลเท็จขึ้นมา โดยผู้ปกครองได้ไปเห็นว่าครูได้ไปค้นคว้าข้อมูลกับครูภูมิปัญญาตาม

หมู่บ้านและนำข้อมูลที่ได้ไปสอนเด็กจริง ๆ ในการประชุมครั้งที่ 2 ครูได้จัดประชุมโดยรวบรวมเอาเรื่องที่ได้มาให้ผู้ปกครอง ผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาจะสอนเด็กเลือกเรื่องที่สามารถนำมาบูรณาการสอนให้กับเด็ก 3 ขวบ และวันนั้นก็ได้รับรายชื่อภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญาที่จะสอนเด็กเมื่อได้ภูมิปัญญาแล้วได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กและเขียนลงในสมุดบันทึกประจำวันแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ว่าวันนี้สอนอะไรบ้างและเด็กได้อะไร และที่เห็นได้ชัดคือวันที่มีครูภูมิปัญญามาสอนเด็ก ๆ ก็ได้นำผลงานที่ได้เรียนมาให้พ่อแม่ดูและบอกว่าตนเองเป็นคนทำเอง พ่อแม่ไม่เชื่อก็คิดว่าครูทำให้ ในวันหนึ่งมีงานที่บ้านแล้วได้ห่อขนมปรากฏว่าน้องได้เข้าไปทำตามขั้นตอนทำให้ผู้ปกครองเชื่อว่าครูสอนสมกับที่ครูได้บอกว่าได้ทำงานวิจัยจริง ๆ ผลที่เกิดขึ้นกับลูกได้พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกายใช้มือปั้นขนม ด้านสติปัญญาการคำนวณปั้นขนมให้พอดีคำ ด้านอารมณ์ ได้สมาธิในการนั่งทำงาน และด้านสังคมได้ทำขนมร่วมกับญาติพี่น้อง ทุกวันนี้ถามว่าคุณแม่ไปทำงานในเมืองทำไม ไม่นาน้องไปเข้าในเมือง คุณแม่ตอบได้เลยว่ามีความคิดเหมือนกัน แต่ได้ยินมาว่าผู้บริหารคือท่านนายกขุนกงสนับสนุนในเรื่องการศึกษามากและคุณภาพก็เทียบเท่าเอกชน และคุณแม่ภูมิใจที่ลูกได้เรียนที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขุนกงนี้

อ.นพพร เชิญ อ.กฤษณา ปาละพรหม ได้กล่าวว่าจิตใจที่ทางครูได้เชิญมาเป็นครูภูมิปัญญาสอนให้กับเด็ก ครูได้สอนเรื่องใกล้ตัว ได้สอนการทำกะหล่ำมะพร้าวให้มีประโยชน์อย่างไร ม้าก้านกล้วยมีประโยชน์อย่างไรและอยากให้มีการสอนแบบนี้ต่อไปหลังการจบจากโครงการวิจัยนี้แล้ว และยังยินดีที่จะเข้ามาสอนให้กับเด็กได้มีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

อ.นพพร เชิญท่านพิทักษ์ ตุ่มอินทร ตัวแทนนายกอำเภอหางดง

นายพิทักษ์ ตุ่มอินทร ตัวแทนนายกฯ (ผู้นำชุมชน) จาก อบต.ขุนกง เนื่องจาก สกว. ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเอาโครงการนี้มา ผู้บริหารร่วมมือกันทุกฝ่ายจะนำเอาโครงการทั้ง 5 อบต. นำไปต่อยอดต่อไปโดยการนำไปเสวนาในชมรมนายกอำเภอหางดงเพื่อให้ที่เหลืออีก 6 อบต. ก็น่าจะทำได้ขอให้อาจารย์เข้าไปช่วยทำทั้ง 11 อบต. จะดี การทำงานต้องร่วมกับภาคี ทุกกลุ่ม ทุกองค์กร ผู้บริหารจะสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ในส่วนของอบต.ขุนกง ทุกวันนี้ความร่วมมือจากชุมชนมีความพร้อมมาก ยกตัวอย่างเช่น ศูนย์ของ อบต.ขุนกงแทบจะไม่ได้ใช้งบประมาณของ อบต.เลย แต่เนื่องจาก อบต. มีคนที่ฝีมือมีของเล่นที่เป็นไม้มาให้เด็กในศูนย์ฯ เล่น โดยไม่ต้องใช้เงินซื้อเลยและในการขยายที่ดินของศูนย์ฯ ทางภาคีจะช่วยกันหาทุนในการซื้อที่ดินข้างหลังศูนย์ฯ เพื่อที่จะขยายศูนย์ฯ ขุนกงในอนาคต โดยการจัดงานชมรมวิชาการกุศลโดยได้รับการสนับสนุนจากนายก อบจ. ช่วย และชาวบ้านช่วยกัน ดังนั้นเราเห็นในการพัฒนาทุกอย่างต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายทุกภาคีจึงจะสำเร็จ ย้อนกลับมาถึงงานวิจัยในการรวมศูนย์อย่าง อบต.บ้านปาง บริบทของพื้นที่นั้นอยู่ห่างไกลกันยากต่อการเดินทางจึงไม่สามารถรวมศูนย์ฯ ได้แต่ทาง อบต.ขุนกง ของเรามีพื้นที่ 10 กิโลเมตร

ใกล้กัน สามารถยุบรวมกันได้ ในฐานะผมเป็นผู้บริหารก็ได้บอกกับคณะครูว่าเมื่อก่อนการที่จะลงมือทำอะไรก็ต้องของงบประมาณจะต้องทำเรื่องไปถึงกระทรวงศึกษาธิการกว่าจะได้งบประมาณมาก็ทำให้ล่าช้าแต่ปัจจุบันได้ยกระดับกระทรวงศึกษามาอยู่ใกล้ ๆ ถ้าต้องการอะไรก็ขอให้บอกได้เลย พร้อมทั้งจะสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทาง อบต.ขุนคง ของเรสนับสนุนในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมที่ผู้ใหญ่ทำ เด็กที่ศูนย์ก็สามารถทำตามผู้ใหญ่ได้ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬางานไหว้ครู งานประเพณีท้องถิ่น การถวายเทียนพรรษา การดำหัวปีใหม่เมือง นำเอาเด็กออกไปสัมผัสจริง ๆ อบต.ขุนคงของเราคิดว่าทุกวันนี้กาพัฒนาคนบันไดขั้นแรกคือการพัฒนาเด็กทางด้านครูของ อบต.ขุนคง ก็พยายามที่จะพัฒนาบุคลากรด้านครูให้มีความรู้โดยปัจจุบันมีครู 5 คน จบการศึกษาปฐมวัย 3 คนกำลังศึกษาต่อด้านปฐมวัย 2 คน เพราะอะไรผมคิดว่าการที่จะสร้างคนนั้นต้องสร้างครูให้ดีกว่าก่อนเพราะครูจะได้นำความรู้กลับมาพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพอย่างครูศูนย์ของผมให้เด่นนโยบายครูเป็นผู้ปฏิบัติ ถ้าหากมีปัญหาอะไรเข้ามาปรึกษาผมได้เลยผมพร้อมสนับสนุนอย่างเต็มที่

อ.นพพร ในเชิงนโยบายผมคิดว่าท่านจะสนับสนุนได้อย่างไร

นายพิทักษ์ คุ้มอินทร ผมคิดว่า จะเอาเข้าประชุมชมรมนายกแล้วผมจะเอาเรื่องที่คุยกันพื้นที่ข้างเคียงว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เห็นความสำคัญของการศึกษา สกว. และราชภัฏเห็นความสำคัญให้ความสนใจผมว่าพื้นที่อื่นน่าจะสนใจเหมือนกันผมจะปรึกษาหารือกันอีกครั้ง นายก ผาครุศูนย์ฯทุกศูนย์ฯ ว่าให้ผลการวิจัยครั้งนี้เสนอกับท่านผู้บริหารเพื่อไปวิเคราะห์ไปอ่านดูว่าครูทั้ง 5 ศูนย์ฯ เขาทำจริง บริหารจริง ลงพื้นที่จริง อย่างผม ผมก็ลงทำตลอด ถ้ามีเวลาขอให้เข้าใจว่าผู้บริหารบางครั้งงานมากแต่ถ้าสามารถเข้าร่วมได้ผมก็เข้าร่วมกับครูตลอด ผมขอให้ทำรูปแบบเพื่อของงบประมาณการจัดทำขอให้ครูทุกศูนย์ฯทำปฏิทินปฏิบัติงานในปีนี้จะทำอะไรบ้าง งบประมาณจะใช้เท่าไร ผู้บริหารนำเข้าสภาและทางสภามิงบประมาณสนับสนุนไหมเพราะทุกอย่างต้องผ่านสภา ถ้าสภาอนุมัติก็แปลว่าทำได้ทุกอย่างวันการบริหารศูนย์ฯได้เชิญ ผอ. ทั้ง 3 โรงเรียนในตำบลเป็นคณะอนุกรรมการเพราะว่าท่านอาจจะบริหารทางด้านการศึกษาได้ดีลึกซึ้งกว่าเรา เราจึงได้ปรึกษาหารือร่วมกันในการพัฒนาเด็กในศูนย์ของเราและผมก็มั่นใจว่าทุกวันนี้ศูนย์ของเราเทียบเท่าเอกชนได้ และกว่าผมจะตั้งศูนย์ ขึ้นมาได้ก็ได้ฝ่าฟันอุปสรรคมาเยอะผมได้ทำการประชาสัมพันธ์สอบถามจาก 80% จากชุมชนทุกกลุ่มว่าควรจะมีศูนย์ขึ้นมาใหม่ ทุกกลุ่มให้ความเห็นชอบจึงได้จัดทำงบประมาณ 2 ล้าน 7 แสน ในการจัดตั้งศูนย์ขึ้นมาในพื้นที่ใน อบต.ของเรา

อ.นพพร เชิญ ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ ซึ่งเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการวิจัยทั้ง 5 โครงการ

ผศ.เยี่ยมลักษณ์ อุดการ เริ่มแรกตอนที่เรานำเสนอ สกว. เรื่องโจทย์วิจัยเรื่องการพูดในวันนี้นักวิจัยสามารถพูดเป็นเหตุเป็นผลสามารถสรุปประเด็น และกระบวนการเรียนรู้ใน

กระบวนการวิจัยในฐานะหัวหน้าโครงการเรียนให้ทุกคนทราบว่า โครงการทั้ง 5 โครงการนี้เป็นโครงการต่อยอดจากศูนย์ท้าวบุญเรือง (บ้านแหวน) ซึ่งได้จบโครงการไปแล้ว ข้อค้นพบในโครงการวิจัยในช่วงแรกมีหลายประเด็นที่จะเอามาต่อยอด และกว่าจะได้ประเด็นในแต่ละเรื่องต้องใช้เวลากว่า 8 เดือน ที่ทาง สกว. จะสนับสนุนไม่ว่าจะเป็นคุณคนัย กล่าวแล้ว และหลายคนที่จะช่วยกันขัดเกลาและสิ่งที่สำคัญที่เราจะนำเอาเครื่องมือในการพัฒนาการทำงาน การพัฒนาเด็กนั้น เราจะต้องมีความชัดเจนในบริบทของศูนย์ทุกศูนย์คือตอนนี้ทุกคนจะไปทำงานวิจัยโดยไม่ได้เข้าใจว่าที่นี้ขอกลับไปพูดถึง อ.นพพร โดยประเด็นที่อยู่เบื้องหลังการทำงานวิจัย ในฐานะที่เป็นนักการศึกษาเป็นตัวแทนของนักวิจัยของมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาเรามีหลักปรัชญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่ชัดเจน คือ ในการทำวิจัยในครั้งนี้ยากขึ้นมากกว่าครั้งแรกคือถือได้ว่าเป็นการต่อยอด ในชุดแรกที่ทำไม่ค่อยกังวลเท่าไร เพราะจะมีนักวิชาการศึกษามาดูแล้วมีการเปรียบเทียบ แต่การทำครั้งนี้เป็นการหวังผลเพื่อที่จะได้คำตอบที่เกิดขึ้นได้รับการยอมรับในวงการพัฒนาเด็กในแวดวงการศึกษาปฐมวัย เขาคิดว่าการวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้นก็ต้องเป็นชาวบ้านที่เป็นผู้ทำจะรับได้ไหมในเชิงวิชาการ ดังนั้นครูก็ได้บอกนักวิจัยว่าเราต้องเอาหลักวิชาการมาประกอบทุกด้านและเราก็ต้องยอมรับนักวิชาการมากหลักทฤษฎีได้เพื่อให้เขายอมรับพอที่ทีมวิจัยไปเราก็จับประเด็นแล้วมาหลักวิชาการมาเทียบเคียงให้ได้หลักการเพื่อให้เชื่อมโยงกับหลักการให้แน่นให้น่าเชื่อถือสาระและองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นหรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนตามหลักวิชาการของปฐมวัยทั้งนั้นรวมทั้งการพัฒนาเด็กทั้ง 4 ด้านด้วย ไม่ว่าในแผนการจัดประสบการณ์ นั้นจะมีครูภูมิปัญญาเป็นผู้สอนนั้น ก่อนที่จะได้มาถึงกระบวนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและศูนย์นั้น เราผ่านการคัดกรองมา ตอนนี้เรารู้ว่า อปท. นั้นมีแนวทางการพัฒนาเป็นรูปแบบสำเร็จรูปให้เด็กอยากจะทำบอกกับทุกคนว่าเราไม่ควรไปตาม อปท. นั้น เพราะถ้าเราทำเราจะตามหลัง สพฐ. ทันที และ สพฐ. จะเห็นว่าเราไม่มีศักยภาพไม่สามารถที่จะเขียนแผนเองได้และขอให้คิดว่าเป็นแผนอปท. เขียนให้เรานั้นเป็นแค่แนวการจัดประสบการณ์แต่เราต้องถอดจากแนวประสบการณ์นั้นมาเขียนใหม่เป็นแผนศูนย์ให้สอดคล้องกับบริบทของศูนย์ตนเอง (โดยดูหลักแกนกลางด้วย) หลังจากทีมวิจัยได้ข้อมูลไม่ได้เอามาทั้งหมดที่เราค้นหาได้แต่เราได้นำมาพูดคุยกันเพื่อเลือกสิ่งที่เหมาะสมอันไหนไม่เหมาะสมก็เอาออกไปโดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้เลือกไม่เหมือนเพื่อก่อนที่ครูจะเป็นผู้เลือกเองคิดเอง เมื่อได้ครูและชุมชนเอามาวิเคราะห์โดยเอาหลักการวิชาการมาเทียบให้เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กแล้วค่อยเอาไปเขียนเป็นกิจกรรม ดังนั้นตอบได้เลยว่าในการดำเนินงานทำตามกระบวนการตามหลักวิชาการแล้วเอามาเขียนเชื่อมโยงตามหลักสูตร พ.ศ. 2546 3 หลักคือ การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และการพัฒนา ตอบได้หมด และแผนของเราทั้งหมดไม่ได้หลุดไปจากหลักวิชาการด้านปฐมวัยเลยเรามีการตรวจสอบและหลังจากนั้นในส่วนของสกว. ได้ถอดความรู้จากโจทย์ได้ว่า 1 นักวิชาการได้อะไร ช่วยหนุนเสริมความรู้ที่ได้รับ

จากชุมชนไปสู่ห้องเรียนและอีกอย่างทางราชภัฏก็ได้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากศูนย์ของ อบต. ถึงบริบทนอกเมืองไม่ใช่เรียนรู้บริบทในเมืองเพียงอย่างเดียว ต้องออกไปอยู่ อบต. ที่เต็มไปด้วยความแตกต่าง เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ถึงความแตกต่าง และนักศึกษาควรปรับตัวได้อย่างไร 2. แล้ว สกว. ก็ถามว่าแล้วจะไปให้สกว. หนุนเสริมงานวิจัยให้คือ สกว.หนุนเสริมงานวิจัยได้สำเร็จและก็ไม่ยากจนเกินไปเพราะสกว. ได้คิดเครื่องมือให้กับนักวิจัยก่อน โดยได้เรียนหลักสูตรหลายหลักสูตรสอนเทคนิคต่าง ๆ หลักสูตรของทาง สกว. นั้นเริ่มจากเรื่องง่ายแล้วค่อยไปสู่เรื่องยาก เพราะฉะนั้นนักวิจัยมีเครื่องมือก่อนลงพื้นที่อยู่ก่อนแล้ว พอลงพื้นที่แล้วก็นำข้อต่าง ๆ มาพูดคุยกัน มาปรับปรุงหลังจากลงพื้นที่ในระยะหนึ่งก็จะมีหลักสูตรวิเคราะห์ข้อมูลให้กับนักวิจัยอีก ในการพัฒนานักวิจัยไม่เหมือนชุดที่ 1 ที่ต้องทำองทั้งหมด

ในเวทีที่ทาง สกว. จัดขึ้นเราก็ส่งนักวิชาการของเราไปนั่งฟังเพื่อเพิ่มเติมความรู้และนำเอามาปรับปรุงใช้กับงานวิจัยของตนเองซึ่งตรงนี้ทาง สกว. ช่วยได้มากเลย ด้วยเหตุนี้ครูก็ได้แนะนำให้หน่วยงานวิจัยอื่น ๆ ได้ทราบและนำไปใช้กับหน่วยงานของตนเป็นสิ่งที่ดีมาก งานวิจัยต้องขับเคลื่อนไปในลักษณะอย่างนี้มีข้อมูลถึงประมาณไปแล้วให้ทำงานเองโดยไม่ได้มาดูแลมิใช่รอให้มีรายงานความก้าวหน้า เลขมันไม่ใช่ ในส่วนตัวของพี่เลี้ยงเจอเข้าพื้นที่ที่ตลอด รู้ข้อมูลทุกอย่าง ปัญหาต่าง ๆ ในหัวใจของการทำงานคือการจัดประชุมเพื่อรายงานการทำงานของทุกโครงการโดยเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมเพื่อช่วยกันวิเคราะห์และช่วยกันแก้ปัญหา และยังเกิดความผูกพัน เครือข่ายเหนียวแน่นมากอย่าง อบต. ไพนะจวันไหนก็จะไปช่วยกันจัด ในขณะนี้ทีมวิจัยทั้ง 5 ทีม เชื่อได้เลยว่าสามารถเสนองานวิจัยแทนกันได้เพราะทุกคนรู้กันทั้งหมดเลยของแต่ละแห่ง จุดเด่นของงานวิจัยชุดนี้คือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพราะก่อนทำวิจัยโทษว่าผู้ปกครองไม่เข้ามามีส่วนร่วมพอทำไปได้ระยะหนึ่งนักวิจัยได้กลับมาบอกว่าเขาอยากเข้ามาแต่ไม่ทราบว่าจะเข้าในลักษณะไหนที่จริงชุมชนมีความพร้อมมีพลังมาก

อ.นพพร กล่าวว่า ให้กำลังใจทุกคน และขอให้ทุกคนดูแลลูกเขาอย่างแก้วตาดวงใจของผู้ปกครองในงานวิจัยสามารถอ้างอิงตามหลักวิชาการได้ น่าเชื่อถือได้ ถ้าจะทำไม่ยากถ้าตั้งใจจะทำแผนการสอนที่ได้มาก็น่าเชื่อถือได้ผมชอบที่ผู้ปกครองบอกว่ามีสมุดที่สื่อสารระหว่างโรงเรียนกับครูได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ

ภาคบ่าย

การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างไร อนาคตเกี่ยวกับแนวโน้มของผู้ดูแลเด็กว่าจะมีการบรรจุหรือไม่ มีความมั่นคงอย่างไร

ผู้ดำเนินรายการคือ คุณชัชวาล ทองดีเลิศ ได้พูดถึงประเด็นการศึกษาว่า มีการอบรมตามนโยบาย เรื่องครูพันธุ์ใหม่ เป็นครูที่เข้าใจเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ยกระดับของศูนย์พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพอย่างไร

อาจารย์กัณฑ์ทัตย์ นาห้วยทราย (ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านคุณแม่)

ยินดีกับผู้เข้าร่วมโครงการด้วยกันพวกเราที่เรียกตนเองว่า เราคือคุณครูที่สนับสนุนการเรียนรู้ นี่คือการพบปะสำคัญ เริ่มแรกที่มีพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและชุมชน รู้สึกดีใจ อย่างน้อยเด็กในชุมชนและท้องถิ่นจะได้มีโอกาส ผู้ที่เข้ามาให้ความรู้หรือมาใช้ชีวิตกับเขามาร่วมทำกิจกรรมกับเขา จะเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาให้เข้าใจกับอาจารย์เยี่ยมลักษณะ ให้ร่วมทำวิจัยเบื้องต้นในรูปแบบการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ได้ไปประเมินศูนย์เด็กเล็ก ได้สอนผู้ดูแลเด็กของสวนดุสิต 4 – 5 รุ่นก็จะพยายามพัฒนาองค์การทุกองค์กรในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ต้องมีแนวคิดหรือวิธีการที่จะดำเนินชีวิตในรูปแบบเดียวกันเพราะเด็กปฐมวัยเองยังคงยึดถือตามทฤษฎีคือ วัยทองของชีวิต วัยทองของชีวิตว่าจะให้เด็กเป็นอย่างไร ต้องดูที่ตัวเราเป็นแบบอย่าง เพราะเด็กวัยนี้เรียนรู้จากต้นแบบ ไม่ใช่เรียนรู้จากแบบเรียนตรงนี้เราต้องรู้ว่า เขามีการพัฒนาอย่างไร แต่ละวัย ดังนั้นผู้ที่จะลงไปดูแลเด็กต้องเข้าใจวัยของเขา ความคิด ใจ ไม่ใช่คิดว่าพ่อแม่เมื่อนำมาฝากเราแล้วแค่นอนนอนหลับพอแล้วก็กลับบ้านไม่ใช่วิธีการของการพัฒนาเด็กปฐมวัยในปัจจุบันแล้ว ผู้ที่จะเข้ามาดูแลเด็กที่เราเรียกว่าครูพี่เลี้ยงที่เขาจบในด้านปฐมวัยหรือไม่ เขาจะเข้ามาดูแลเด็กนั้นขึ้นอยู่กับใจ เราคือคุณครู คุณครูคือผู้ยิ่งใหญ่ครูผู้ทำงานหนักไม่ว่าจะอยู่ในศูนย์หรือโรงเรียนเอกชน ไม่ว่าจะอยู่ในโรงเรียนเทศบาล ทุกคนคือผู้ที่เรากำลังสร้างโลก โลกจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับคุณครูคุณครูนั้นไม่ใช่เป็นผู้สั่งสอนเขามีชีวิตจิตใจ แม้ว่าเขาจะเป็นผู้ชาย มีสิทธิ์ที่จะสร้างเรา ถ้าเขาไม่พอใจเราจะทำอย่างไรให้เขามีความสุข คือเราเป็นผู้ร่วมคิดร่วมทำกิจกรรมกับเขา นี่คือการพบปะของครู

ปัจจุบันแนวคิดกระแสนิยมของผู้ปกครองบอกว่า ต้องเรียนเก่ง ต้องเขียนได้ เราคือผู้นำทางการศึกษาของชุมชน เราจะตามชุมชนหรือเราจะทำให้ชุมชนนั้นเข้าใจวิธีการพัฒนาเด็กที่แท้จริง ที่ถูกต้อง เราต้องเรือดบสนองชุมชนหรือเราจะทำให้ชุมชนเข้าใจวิธีการพัฒนาเด็กที่แท้จริง ที่ถูกต้อง เราต้องเรือดบสนองชุมชนได้ว่าจะให้เด็กมาอยู่กับเราเท่านั้น เพียงคิดให้เด็กอ่านออกเขียนได้จบไปสอบไปเท่านั้น แต่ที่จะทำให้เขา คือ เราต้องมีวิสัยทัศน์ มีความเป็นคนที่ตั้งแต่ปฐมวัย ย้ำเสมอว่าเราคือผู้นำทางการศึกษา ผู้นำชุมชนในการพัฒนาเด็กที่ถูกต้อง พัฒนาเด็กครบทั้ง 4 ด้าน ผู้นำชุมชนที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กที่ถูกต้อง ทำให้ชุมชนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยเป็นอย่างไร ผู้นำที่จะให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของเราคือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ณ วันนี้ศูนย์ของเราจะทำให้เด็กเป็นคนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขด้วยตนเองไม่เบียดเบียนผู้อื่น

คุณชัชวาล ทองดีเลิศ

จากที่ได้ฟังแล้วผมเข้าใจว่าครูผู้ดูแลเด็กนั่นคือ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เราจะเปลี่ยนครูทั้งประเทศให้เป็นอย่างนี้คงยาก จากที่เราฟังแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก เป็นการสอนจากการปฏิบัติจากชีวิต โดยครูเป็นต้นแบบหรือไม่ บทบาทใหม่ในกาพัฒนาเด็กเป็นอย่างไร

ดร.ชไมมณ ศรีสุรักษ์ (ประธานสาขาการศึกษาปฐมวัย ม.ราชภัฏเชียงใหม่)

สิ่งที่เราจะบอกว่าแนวทางใหม่ เราต้องคิดและมองตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีคุณค่า เราคือบุคคลที่น่าเด็กเป็นอนาคตของประเทศไทยให้พัฒนาทุก ๆ ด้าน มีการสรุปในการบรรจุครูในอนาคต 3 ข้อใหญ่ คือ บุคลิกภาพ ความเป็นครู และความรู้ ซึ่งสอดคล้องในท้องถิ่นจะมีการบรรจุครูอยู่ 20,000 อัตรา ก้อยู่ที่ 3 ข้อใหญ่

1. บุคลิกภาพคือ บุคลิกภาพภายนอกและภายใน ครูต้องดูแลตัวเองตั้งแต่หัวถึงปลายเท้า ซึ่งครูคือ ต้นแบบของชีวิตนักเรียน ครูอนุบาลไม่แต่งหน้าทาแป้งไม่ได้ทำหน้าเหมือนไก่ต๊อกน้ำ สามห่วงต้องดี เราต้องดูดี ทรงผมออกแบบให้เหมาะสม นี่คื บุคลิกภายนอก บุคลิกภายใน คือ การแสดงออกภายในมีความสุข มีชีวิตชีวา ขึ้นอยู่กับเรื่องของจิตใจ จิตใจของมนุษย์ใสสะอาด ถ้าเราปล่อยให้จิตใจขุ่นมัว ความมีชีวิตชีวามันก็จะหายไปฝึกฝนให้เรามีจิตใจดีซมพู มีความรัก การแสดงออกของเราก็จะมีการแสดงออกของความเป็นครู มีความกระตือรือร้น มีความอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่อ่อนแอ แข็งแกร่ง ไม่แข็งกล้า ซึ่งบุคลิกภาพที่คุณครูต้องมี และที่สำคัญครูต้องมีความภูมิใจในตนเองเห็นคุณค่าของตนเอง นี่คืสิ่งที่จะพูดถึงแนวทางใหม่เราไม่ใช่ผู้ดูแลเด็กเราคือครู

2. ความเป็นครู ในจรรยาบรรณความเป็นครู คือ จริยธรรม แปลว่าการประพฤติปฏิบัติตนส่วนคุณธรรมก็แปลว่า หลักการหรือนโยบาย ทำงานให้ลุล่วง ไม่ว่าจะเป็นการสอบครู หรือการประเมิน คุณธรรมคือคุณภาพ คืปรัชญาของโรงเรียนที่มีความทันสมัย ไม่ล้าสมัย ถ้าทำความดี ทำให้เราทำงานที่มีคุณภาพได้

3. ความรู้ สรุปได้แล้วว่า จริยธรรมนำความรู้ คุณธรรมคือหลักการซึ่งเราจะนำไปกำหนดนโยบายของศูนย์เด็กเล็กต้นแบบหรือศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านการประกันคุณภาพตามมาตรฐานได้ต้องทำงานแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงต้องทำงานเหมือนกับว่าเรามีความสุขกับการดำเนินชีวิตให้เด็กวิจัยเราบ้าง เราวิจัยเด็กบ้าง ซึ่งความรู้ของเราก็ฝากไปถึงการพัฒนาเด็กด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแล้ว สิ่งที่จะนำร่องใหม่ล่าสุดไม่มีใครเหมือน คือการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละบริบทของชุมชนมาใช้ การทำวิจัยเด็กเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเอาจุดเด่นของแต่ละที่มีมีความสุขมากเราจะนึกว่าเราเป็นหัวใจของเด็ก ๆ และบางคนก็อาจเป็นแม่ของเด็ก ๆ เป็นครูของเด็ก ๆ เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรานำจุดเด่นมาจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กก็อบริบท

ภายในชุมชนของเรา ทำกิจกรรมอะไรเราควรนำมาฝึกใช้กับเด็ก เด็กมีศักยภาพหลายอย่างขอให้
คุณครูเปิดใจให้กับตนเองและเด็ก เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คุณชัชวาล ทองดีเลิศ

จากที่ฟังประเด็นของอาจารย์ คงเป็นประเด็นที่เราจะไปถึงครูที่เราจะมีการพูดถึง ซึ่งครู
พันธุ์ใหม่หรือว่าครูที่จะเป็นนักจัดกระบวนการเรียนรู้มี 3 เรื่อง คือ บุคลิกภาพ ความรู้ และการมี
ส่วนร่วม

ปลัดดำรง เมืองมูล (ผู้ทรงคุณวุฒิจากท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่)

จิตใจที่ได้มาร่วมเสวนาในครั้งนี้ ใจที่ไม่เคยเห็น อบต. เทศบาล อำเภอที่จะให้ความสำคัญ
กับการจัดกระบวนการเรียนรู้เสวนาเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเล็กในครั้งนี้ ผมไปบรรยายให้นายอำเภอ
และปลัด จะพูดถึงการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจุบันไม่ใช่เป็นพี่เลี้ยงเด็กอย่างที่ท่านเข้าใจอีก
ต่อไปแล้ว จะเป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ ขอเพิ่มเติมตรงนี้ส่งเสริมปรัชญาชาวบ้าน ปรัชญาท้องถิ่น
ส่งเสริมประชาธิปไตย บ้านเมืองที่เกิดความวุ่นวายในครั้งนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ประชาธิปไตยเข้า
อยู่ใกล้ อบต. เทศบาล ทุกแห่งทุกวันนี้เราเรียนเรื่องเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตยให้รู้จักสิทธิสอน
เด็กต้องสอนเด็กได้รู้จักสิทธิหน้าที่ทุกวันประเทศไทยเดือดร้อนเราเอาแต่เรื่องสิทธิไม่รู้จักหน้าที่
เท่าที่ควร ไม่รู้จักหน้าที่ตน เราสอนเด็กเล็กสิบปี ยี่สิบปีไม่มีสาย สอนบทบาทประชาธิปไตยศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กปัจจุบันนี้เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ บางอำเภอนักเรียนหลังไหลมาหาท่านเพราะเรามี
โปรโมชันที่ดีกว่า เช่น เทศบาลบ้านกลาง โรงเรียนบ้านดั้นแก้วสังกัด อบจ. โรงเรียนตำบลแม่วาง
บ้านกาด โรงเรียนจำลองบทบาทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเรามาเรียนรู้มาสร้างความรู้ เมื่อก่อนผู้ดูแลเด็ก
เขาบอกแก่ครูผู้ดูแลเด็กเฉย ๆ ถูกเหยียดหยาม มาปัจจุบันจบปริญญาตรี ปริญญาโท เพราะกรมเปิด
โอกาสให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นสนับสนุนการศึกษาเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
ซึ่งท่านเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้วยังมีตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา ทางกรมให้ความสำคัญ
ผู้หลักผู้ใหญ่มาถ่ายสารคดีที่ศูนย์แม่แตง กรมศึกษาธิการรัฐมนตรีฝ่ายการจัดการศึกษาต้องมีแผนดี
คือ แผนที่ 1 กรมส่งเสริมประชาธิปไตย แผนที่ 2 คุณธรรม จริยธรรม แผนที่ 3 จัดซื้อเอาชนะ
ปัญหาหาเสพติด ท้องถิ่นต้องมี 3 ดีและ 4 S คือ

Smart การพัฒนาบุคลิกภาพทั้งภายนอกและภายใน รูปร่างหน้าตา เสื้อผ้า ทรงผม

Smile คนไทยมีรอยยิ้ม เราต้องพัฒนาเด็กให้มีรอยยิ้ม ยิ้มแย้มแจ่มใส เวลาไปตรวจศูนย์เด็ก
เล็กก็จะเห็นครูยิ้ม เด็กยิ้มต้อนรับมาสวัสดิ์ละ ยิ้มแย้มแจ่มใส

Sedk คือการแสวงหาความรู้ เรียนรู้หมดทุกเรื่อง สังคม การเมือง เศรษฐกิจ รู้ทุกเรื่อง ที่
สำคัญคือรู้จักหน้าที่การงานของตนเอง

Sweet การบริการอย่างประทับใจ ให้บริการอย่างประทับใจบริการทุกระดับประทับใจ

คุณทิวพร รัตนศักดิ์ (ผู้อำนวยการกองการศึกษา)

มุมมองของงานเกี่ยวกับบทบาทใหม่ในการพัฒนาเด็กเล็กดีใจที่กิจกรรมครั้งนี้เกิดขึ้น ดีใจที่ทีมงานวิจัยไม่ได้เกิดขึ้นจากทางมหาวิทยาลัยอย่างเดียว แต่ผลงานวิจัยชิ้นนี้เกิดจากงานวิจัยบุคลากรทางการศึกษา เกิดจากผู้ดูแลเด็กในท้องถิ่นของเราขึ้นมาทำและนอกจากนั้นเป็นแนวคิดของผู้บริหารท้องถิ่นตรงนี้ทำให้เห็นว่าบทบาทของศูนย์เด็กเล็กมาถูกทางแล้ว ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของท้องถิ่นมีทั้งหมด 19,847 แห่ง เด็กมีทั้งหมด 800,000 กว่าคน เด็กที่เราดูแลทุกคนจะมองแบบเมื่อก่อนไม่ได้แล้ว อย่างที่หลายท่านพูดว่า เราไม่ใช่โรงเรียนเลี้ยงเด็ก แต่เราทำอย่างไรให้เด็กที่อยู่กับเราเป็นเด็กที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีคุณค่าทางการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ปัจจุบันสังคมไทยเราเปลี่ยนแปลงไปมากเพราะพูดต่อ ๆ กันมาว่าคนมันไม่ดีเพราะครูสอนไม่ดี ตั้งแต่ชั้นมหาวิทยาลัยจนถึงอนุบาล พอครูอนุบาลไม่รู้จะโทษใครก็โทษพ่อแม่เด็กว่าสอนไม่ดี แต่จริง ๆ แล้วมันอยู่ที่พวกเรา เพราะว่าเด็กเหมือนผ้าขาว ซึ่งจากผลวิจัยเด็กที่สามารถซึมซับรับสิ่งดี ๆ ได้มากที่สุดตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงวัยอนุบาล ดังนั้นที่บอกว่าหลาย ๆ เรื่องผลการวิจัยออกมาทางกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่นมีนโยบายออกไป มันบ่งกันโดยที่เราไม่เอาผลวิจัยที่เกี่ยวข้องกัน เพราะขณะนี้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากเมื่อก่อนครูผู้ดูแลเด็กใช้ความรู้แค่ ม.6 ก็ได้เอามาดูแลเด็ก เอามาเช็ดขี้เช็ดเยี่ยว เอามาให้อาหารให้เด็กนอน เอาแป้งมาทาแต่ตอนนี้ไม่ใช่แล้ว ครูพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเปรียบเสมือนโรงเรียนแห่งแรกของบุตรหลานผู้ปกครองเอาลูกมาฝากเพราะไว้ใจครู แล้วอยากจะบอกตั้งแต่ตั้งแต่ต้นคือครูคือแม่พิมพ์แม่พิมพ์ต้องประกอบไปด้วยคุณภาพทุกอย่างตามที่ท่านพูดและต้องมีใจที่พร้อมจะรับลูกของเขา บอกตรงๆ ถ้าครูที่จบปฐมวัยแต่เล่นบทบาทนางยักษ์จะเป็นแม่พิมพ์ไม่ได้ คนที่สอนเด็กเล็กมีคุณภาพสูงสุดและมองถูกจุด เพราะว่าผลการวิจัยออกมาว่าเด็วนี้ครูที่เลี้ยงได้มาแค่สอนและดูแลเท่านั้น เด็กเล็กในชุมชนต้องเป็นแหล่งเรียนรู้ให้บุตรหลานได้รับพัฒนาการ แล้วการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม บ้าน โรงเรียน วัด ยังใช้ได้คืออยู่ ซึ่งเราจะต้องมีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนให้กับเด็กไม่ต้องไปวัดที่ตัวเด็ก วัดที่ตัวเราเอง การเรียนจากห้องสี่เหลี่ยม มือถือซอล์กพูดอยู่ข้างหน้ามันก็จะพูดหุ้ยหะหลุหะ หลุหะข้างหน้าออกไปข้างหลัง แต่ถ้าเราได้จัดการเรียนรู้ประสบการณ์ตรงเราไปเรียนจากแหล่งที่สื่อตรง เราจะทำได้ดี เพราะว่าอะไรที่เรียนจากประสบการณ์ตรงจะจำได้ จะเห็นได้ว่าทางท้องถิ่นมีศูนย์ 3 วัย ประกอบด้วยเด็กพ่อแม่ ผู้ปกครอง และปู่ย่าตายายไปทำกิจกรรมร่วมกันในศูนย์ จากงานวันที่ 16 มกราคม 2535 วันเกียรติยศของครูผู้ดูแลเด็กนครพิงค์ งานอบรมระเบียบการเงินการคลัง ต่อไปนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ใช่โรงเรียนเลี้ยงเด็กแต่อย่างเดียว แต่เปรียบเหมือนโรงเรียน โรงเรียน เราเป็นสถานศึกษา เหตุที่ยืนยันว่าเป็นสถานศึกษา เพราะว่าตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นไป สมศ. จะเข้ามาประเมินศูนย์ฯ บทบาทของท่านก็ต้องเปลี่ยนไป ทำอย่างไร ประเมินรอบแรกไม่ได้ประเมินตามมาตรฐานทั้งหมด แต่เขาจะดูที่ตัวท่าน ประเมินครู และ

ประเมินสิ่งแวดล้อม และจากที่เขามองมีการบริหารการเงินการคลังนั้นเราจะต้องมีแผน คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชน ผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของทุกท่าน และการทำงานนั้นต้องเอาทุกภาคส่วนมาในกาเห็นชอบการบริหารศูนย์เด็กแล้วจะต้องมีกิจกรรมที่หลากหลายที่พัฒนาเด็ก การที่ทำงานการกุศลกรรมคตินั้นจะตอบสนองต่อไปท่านจะได้เป็นข้าราชการที่สมศักดิ์ศรี ปีนี้จะมีอัตราครูเด็กเล็กมาให้ครั้งแรกอาจจะไม่ได้ทั้งหมดแต่ศูนย์ที่เป็น ต้นแบบ ท่านไม่ต้องไปสอบแข่งกับใคร ท่านสามารถนำผลงานของท่านมานำเสนอกับ คณะกรรมการท่านก็จะได้เป็นครูผู้ช่วยสอนเด็ก 2 ปี และจะเป็นครู คศ 1 มันก็จะเข้าสู่ระบบ เพราะฉะนั้นวันนี้เป็นวันที่จุดประกายให้เรารู้จักบทบาทใหม่ของการพัฒนาเด็กเล็กวันนี้อาจเป็น จุดฉนวน จุดประกายให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

คุณชัชวาล ทองดีเลิศ

จุดประเด็นทุก ๆ ด้าน คุณธรรม จริยธรรม และการสร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทำให้ เด็กมีหัวใจความเป็นมนุษย์ บ้าน วัด โรงเรียน เข้ามาเชื่อมโยงกัน การเรียนรู้ 3 วัย เด็ก พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย

อาจารย์ไพรัตน์ ไหมชมพู่ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่)

โรงเรียนของ อบจ. มี 3 โรงเรียนคือ โรงเรียนต้นแก้วผดุงวิทยาลัย แม่วังจี้เหล็ก แม่อาย วิทยาคม วันเกียรติยศได้รับเงินสนับสนุนจาก อบจ. 100,000 บาท เราแบ่งระยะเวลาในการพัฒนา ศูนย์เด็กเล็กไว้ 4 ระยะ ระยะที่ 1 ปี 2537 เลี้ยงในบ้าน ในวัด ฝากพี่เลี้ยงไว้ในโรงเรียนประถม ปี 2537 มีพระราชบัญญัติสภาพาลงองค์การบริหารส่วนตำบล บทบาทของ อบต. เริ่มเข้ามามีบทบาท เข้ามาดูแลเด็ก ล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ระยะที่ 2 ปี 2537 - 2542 ที่อยู่ความชอบของ อบต. ถ้านายกไหนชอบก็จะมีการนำเด็กมาดูแลในด้านการศึกษา ระยะที่ 3 ปี 2542 - 2552 มีกฎหมาย กระจายอำนาจสู่องค์กรท้องถิ่นตั้งแต่ปี 2542 มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 ทำให้ ศูนย์การศึกษามีระบบดีขึ้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบทบาทดีขึ้น งบประมาณการศึกษาเริ่มลงมา 10 ปี ระยะที่ 4 ปี 2553 ท่านมีความสำคัญมากขึ้น เรื่องแรก ปริมาณเด็กเพิ่มขึ้น ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็ก เริ่มมากขึ้น

- ทางการเมืองเห็นกลุ่มไหนมากก็จะมีความสนใจมากขึ้น ต่อไปจะมีการโอนศูนย์เด็กเล็กซึ่ง แบ่งว่าเป็นการศึกษานอกระบบ ผู้ดูแลเด็กต้องอยู่ในใจของเด็กของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย
- การศึกษาเริ่มตกต่ำลงเรื่อย ๆ ในระบบสอบโอเน็ต เอเน็ต ผลสอบออกมาภาษาไทยตกต่ำ กว่า 50%
- ระเบียบแนวปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยออกใหม่ว่าไม่ว่า อบท. อบจ. เทศบาลหรือ อบต. จะมีการทุ่มงบประมาณการศึกษา สาธารณสุข เป็นภารกิจของ อบท.

- คุณภาพของการศึกษาไทยตกต่ำลงไปมาก ไปไม่ตลอดเพราะให้ความสำคัญของมหาวิทยาลัยมาก แต่ปัจจุบันเริ่มมีการวิจัยมากขึ้นจึงทำให้มองเห็นความสำคัญด้านอนุบาลมากขึ้น เพราะเด็กอนุบาลเหมือนผ้าขาวพับไว้ เป็นวัยที่สมองเจริญสูงสุด กว่าที่จะถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว เราก็จะได้รับการดูแล
- นายก อบต. อบท. เทศบาล ทางกรมการเมืองหันมาดูแลด้านการศึกษามากขึ้นเนื่องจากเป็นข้อเสียให้กับตนเองในด้านการสนับสนุนการศึกษา

คุณชัชวาล ทองดีเลิศ

ท่านได้วิเคราะห์สถานการณ์ได้ดีมาก คุณภาพทางการศึกษาตกต่ำลง ทุกฝ่ายมุ่งมาที่เด็กปฐมวัย เป็นพื้นฐานปริมาณของศูนย์จะมากขึ้นเป็นจุดแรกที่ได้รับการพัฒนา คือพัฒนาต้นน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำ

ประเด็นคำถามจากผู้ร่วมงาน

คำถาม: เกี่ยวกับมุมมองของผู้บริหารท่าน ผอ. จากท่านอยู่ที่ศูนย์มองผู้ดูแลเด็กเป็นอย่างไรบ้าง รู้สึกตัวตัวเองต่ำ้อยจากที่เคยได้รับจากผู้บริหารไม่ให้เกียรติกับผู้ดูแลเด็กเท่าไร ไม่ให้กำลังใจ

ตอบ: คุณทิวพร รัตนศักดิ์ (ผู้อำนวยการกองการศึกษา) ทุกคนมีเกียรติ ทำงานด้วยใจ ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน เราควรทำให้การทำงานของเรามากกว่านามธรรม

อาจารย์กัณฑ์ฤทัย นาห้วยทราย (ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลบ้านคุณแม่) เราเปลี่ยนความคิดของคนอื่นไม่ได้แต่เราเปลี่ยนความคิดของตนเองได้ เราต้องมีความภูมิใจในตนเอง

ปลัดดำรง เมืองมูล (ผู้ทรงคุณวุฒิจากท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่) ครูเป็นผู้นำกระบวนการเรียนรู้ ครูเป็นผู้รู้ด้านการศึกษา เราได้ขยับขึ้นไปเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่ไปเชื่อมโยงกับผู้ปกครอง ชุมชน พ่อครู แม่ครู ฝ่ายชาวบ้าน ส่วนท้องถิ่น ใช้ชุมชนเป็นห้องเรียนเราควรมีความภูมิใจในการนำการศึกษา

เครื่องมือ

1. เครื่องมือบันทึกภาพ (กล้องถ่ายรูป)
2. เครื่องมือบันทึกเสียง (แบบอัดเสียง)
3. เครื่องคอมพิวเตอร์
4. นิทรรศการ

ผลที่เกิดขึ้น

1. ทีมวิจัยได้รายงานความก้าวหน้าระยะที่ 2 ให้ผู้เกี่ยวข้องและสนใจทราบ
2. ทีมวิจัยได้เผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจในการทำวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเพื่อพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัยทั้ง 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปได้เป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัย ทั้ง 5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ประเด็นดังนี้ คือ

- 1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กภายใต้บริบทของศูนย์พัฒนาเด็กทั้ง 5 ศูนย์
- 1.2 รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 ศูนย์
- 1.3 ผลการพัฒนาเด็กโดยทีมการจัดการเรียนรู้จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมทั้ง 5 ศูนย์
- 1.4 ผลการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 ศูนย์
- 1.5 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย ทั้ง 5 ศูนย์

1.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หลังการวิจัย

พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่อำเภอหางดงทั้ง 5 แห่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างชัดเจนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งตัวบุคคลและองค์กรทำให้ทีมวิจัยของแต่ละศูนย์ได้ข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ตนเองทำงานอยู่ ประการแรก คือ ความแตกต่างด้านบริบทของศูนย์พัฒนาเด็ก และประการที่สองความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่ง ซึ่งข้อค้นพบทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้นนี้เกิดจากการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการทำงานของคณะครูและผู้ร่วมกระบวนการวิจัยอันได้แก่ นักวิชาการศึกษานายก อบต. และผู้ปกครอง เป็นต้น อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อค้นพบที่สำคัญนี้ จึงนำไปสู่ความพยายามค้นหาแนวทางและนวัตกรรมที่จะนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เด็กโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของศูนย์และเหมาะสมกับความต้องการความต้องการและจำเป็นของแต่ละศูนย์

ดังนั้นในหัวข้อนี้ได้นำเสนอข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบด้านบริบท ศักยภาพ ด้วยความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละศูนย์โดยสรุป ดังนี้

บริบทการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคอง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคอง ตั้งอยู่ภายในบริเวณที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคองเลขที่ 303 หมู่ที่ 5 ตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เริ่มและขอจัดตั้งโดยองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคองและเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ซึ่งได้รับการถ่ายโอนมาจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติมีโรงเรียนที่โอนด้านการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยมาทั้งหมด 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านต้นแก้ว โรงเรียนบ้านขุนคอง และโรงเรียนบ้านท่าขุนคอง ในปี พ.ศ. 2546 และได้รวมศูนย์ให้คงเหลือเพียง 1 ศูนย์ เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 ปัจจุบันมีเด็กอยู่ในความดูแลทั้งหมด 60 คน โดยแบ่งการจัดการศึกษาเป็น 2 ระดับ มีจำนวน 2 ห้องเรียน คือ ระดับอนุบาล 1.5 ปี คือเด็กที่มีอยู่ระหว่าง 1.5 - 2.5 ปี และระดับชั้นอนุบาล 3 ขวบ คือ เด็กอายุระหว่าง 2.5-4 ปี และมีผู้ดูแลเด็กทั้งหมด 4 คนมีพี่เลี้ยงเด็ก 1 คน ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคองบริหารจัดการศูนย์โดยมีคณะกรรมการบริหารศึกษาประจำศูนย์จำนวน 21 คนเป็นผู้ดูแล

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคองจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาได้เปิดโอกาสให้เด็กในท้องถิ่นทุกคนเข้ามารับบริการศึกษาอย่างทั่วถึงโดยมีจุดมุ่งหมาย ส่งเสริมและเตรียมความ

พร้อมให้เด็กทุกคนมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา มีคุณลักษณะนิสัยเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ที่ว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานของชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

นอกจากนี้ยังพบว่าพื้นที่ชุมชนของ อบต. ขุนคงเป็นแหล่งหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และรู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศในนามของศูนย์หัตถกรรมบ้านถวาย ชุมชนแห่งนี้ผู้คนส่วนใหญ่ล้วนมีอาชีพค้าขายและทำอาชีพด้านหัตถกรรม จึงกล่าวได้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ขุนคง และเด็กที่มารับบริการในชุมชนแห่งนี้ล้วนแต่มาจากครอบครัวของชุมชนหัตถกรรมทั้งสิ้น เมื่อศึกษาถึงลงไปยังพบอีกว่า นอกจากงานหัตถกรรมแล้วชุมชนแห่งนี้ยังเป็นชุมชนที่ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาล้านนาในด้านอื่น ๆ ไว้ได้อย่างมากมายโดยมีกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเป็นหลัก สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นทุนทางสังคมของชุมชน ที่สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรในการจัดการศึกษาได้ แต่ทว่าการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของสังคมในปัจจุบันมีผลกระทบโดยตรงกับค่านิยม ทัศนคติ ของคนในชุมชน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ความเป็นอยู่และการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวทำให้ผู้ปกครองรุ่นใหม่เริ่มมีค่านิยมไปในแนวทางทุนนิยมบางส่วน ก็เริ่มจะละเลยวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งคุณค่าทางศิลปะของงานหัตถกรรมทั้งดงามของชุมชนเริ่มเสื่อมหายไปอย่างช้า ๆ จากเหตุผลดังกล่าวชุมชนและผู้นำชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและพยายามจะรื้อฟื้นและคงไว้ซึ่งความสำคัญของวิถีและวัฒนธรรมที่งดงามของชุมชนเอาไว้รวมทั้งค้นหาแนวทางในการสืบสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น จึงได้มองเห็นว่ากลุ่มคนที่จะสานต่อเจตนารมณ์ได้อย่างยั่งยืนคือกลุ่มเด็กและเยาวชนของชุมชน ทำอย่างไรที่จะปลูกฝังสร้างค่านิยมให้เด็กและเยาวชนของชุมชนได้มีความตระหนักถึงคุณค่ามองเห็นถึงความสำคัญและมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งเป็นถิ่นเกิดของตนเองได้แนวทางหนึ่งคือ การปลูกฝังความตระหนักในเรื่องเหล่านี้ตั้งแต่เยาว์วัย โดยบูรณาการสิ่งเหล่านี้เข้าไปอยู่ในชีวิตประจำวัน และผู้ที่มิบทบาทสำคัญคือครอบครัวและครูรวมทั้งชุมชนต้องช่วยกันโดยทำให้สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กและวิถีชีวิตรอบตัวเด็กซึ่งอุดมด้วยด้านวัฒนธรรมในชุมชนให้มีความหมายสำหรับเด็กให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ปฏิบัติจริงทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

จากปัญหาที่กล่าวมาครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง ได้ตระหนักถึงความต้องการของชุมชนและความสำคัญที่จะต้องวางรากฐานที่ดีในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้มีความสมบูรณ์ในทุกด้านและประการสำคัญ คือ ที่สำคัญเด็กต้องมีความสุขในการเรียนรู้สามารถคิดและกล้าแสดงออกและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ซึ่งศักยภาพของเด็กจะเกิดขึ้นได้ก็อยู่ที่การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมโดยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาประสานสัมพันธ์กันในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นเด็กเป็นสำคัญ ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นทางเลือกที่ครูผู้ดูแลเด็กควรจัดและส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่ และองค์กรต่างๆ ในชุมชน ดังนั้นครูของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขุนคง ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนได้ร่วมกันค้นหาความต้องการในการพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามที่ชุมชนคาดหวัง โดยการเข้าร่วมการวิจัยภายใต้โครงการการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง

บริบทการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่ ตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านน้ำแพร่ หมู่ที่ 4 ต.น้ำแพร่ อ.หางดง จ.เชียงใหม่ โดยรับการถ่ายโอนการศึกษามาจากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเดิมเป็นโรงเรียนเครือข่ายในโครงการชั้นอนุบาล 3 ขวบ ของโรงเรียนบ้านน้ำแพร่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่จัดการศึกษาเป็น 2 ระดับคือ ระดับที่ 1 ชั้นอนุบาลเด็กเล็กรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปีโดยแยกเป็น 2 ห้องเรียน คือ ชั้นอนุบาลเด็กเล็กมีนักเรียน 14 คน ชั้นอนุบาล 3 ขวบบมีนักเรียน 25 คนรวมมีเด็กในความดูแลทั้งหมด 39 คนมีครูผู้ดูแลเด็กห้องละ 1 คน คือครูสายฝนคำก้อน ซึ่งเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่ ดูแลเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล 3 ขวบ และครูวนิชยา ศรีวิชัย ครูดูแลเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลเด็กเล็กซึ่งเดิมครูจิรภา ดุ้ยเขียว เป็นผู้ดูแลเด็กเล็กในชั้นอนุบาลและในเดือนพฤศจิกายน 2551 ที่ผ่านมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ได้ทำการเปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่มขึ้นมา 1 ศูนย์ คือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแสนตอ ทางผู้บริหารจึงให้ครูจิรภา ดุ้ยเขียว ไปดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เปิดใหม่เนื่องจากมีประสบการณ์ในการทำงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่จัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยโดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลาง โดยยึดหลักปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่กล่าวว่า “การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่” และสอดคล้องกับ

หลักการที่ว่า “เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาในระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นตอนของการพัฒนาทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ”

นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่ยังคำนึงถึงการให้โอกาสแก่เด็กได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงทั้งในตำบลน้ำแพร่และรวมถึงเด็กด้อยโอกาสในทางการศึกษา จึงทำให้เด็กมีหลายกลุ่มด้วยกัน เช่น เด็กคนไทย เด็กต่างด้าว เด็กไทยใหญ่ และเด็กในศูนย์จะมีการเข้าเรียนในเวลาที่แตกต่างกัน เด็กบางคนก็จะมาเข้าเรียนในช่วงเปิดเทอมใหม่ๆ เด็กบางคนก็จะมาเข้าเรียนหลังจากเปิดเรียนไปแล้ว จึงทำให้ปัญหาในการจัดกิจกรรมประจำวันให้กับเด็กมาก เพราะว่าเด็กแต่ละคนมีความสนใจในการทำกิจกรรมมีแตกต่างกัน เด็กที่ไม่สนใจในการทำกิจกรรมจะชวนเพื่อนที่คุยและรบกวนเด็กอื่น ๆ ยังมีปัญหาด้านการสื่อสารเพราะมีเด็กต่างด้าวในศูนย์อยู่จำนวนหนึ่งจึงทำให้บรรยากาศในการจัดกิจกรรมไม่ค่อยเป็นที่น่าสนใจของเด็ก ๆ เท่าที่ควร ทั้งสภาพห้องเรียนคับแคบ จึงทำให้เด็กกลุ่มใหญ่เริ่มที่ไม่มีความสนใจในการทำกิจกรรม การจัดกิจกรรมของครูจึงจัดได้ไม่เต็มที่และต่อเนื่อง ครูจึงคิดทบทวนว่าสาเหตุที่เด็กไม่ค่อยมีความสนใจในการทำกิจกรรมอาจเป็นเพราะว่าครูขาดสื่อที่ดึงดูดความสนใจให้กับเด็ก ซึ่งครูมีแต่สื่อเดิม ๆ ไม่ค่อยมีสื่อที่มีความหลากหลาย เด็กจึงไม่ค่อยมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมอีกประการหนึ่ง คือ เด็กได้เรียนรู้อยู่แต่ในห้องเรียนไม่ได้ออกไปทำกิจกรรมนอกห้องเรียนหรือนอกสถานที่เพราะครูเกรงว่าเด็กจะได้รับอันตราย

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจึงทำให้นักวิชาการศึกษาและครูประจำศูนย์พยายามที่จะค้นหาแนวทางในการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กได้เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในศูนย์แล้วจะได้ทั้งความรู้การเรียนรู้และความสุขของเด็ก เป็นพื้นที่ที่มีสถานที่แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านอย่างหลากหลายมีครุภูมิปัญญาที่มีชื่อเสียงหากจะต้องนำเอาทรัพยากรในชุมชนเหล่านี้มาเป็นทุนในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กในศูนย์ก็น่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่เหมาะสมด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงเข้าร่วมการทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านน้ำแพร่ อ.หางดง จ. เชียงใหม่”

บริบทการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดง

องค์การบริหารส่วนตำบลหางดงได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้น เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2544 โดยมีชื่อว่า “ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง” และปัจจุบันมี

ผู้ดูแลเด็กจำนวน 1 คน และมีเด็กจำนวน 30 คน อายุระหว่าง 2–3 ปี เดิมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดง ตั้งอยู่ในโรงเรียนบ้านดง หมู่ที่ 6 ต.หางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปัจจุบันยังคงใช้อาคารเรียนของโรงเรียนบ้านดง ต.หางดง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ แต่สภาพห้องเรียนของอนุบาล 3 ขวบเป็นความรับผิดชอบของ อบต.หางดง นั้น ก่อนเริ่มการวิจัยพบว่า อบต.หางดงอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก แต่หลังกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้นทาง อบต. ได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งซื้อที่ดินและสร้างอาคารใหม่เป็นเอกเทศ ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ที่ชัดเจน สำหรับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดงใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลางโดยยึดโดยมีปรัชญาการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทของชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่” และสอดคล้องกับหลักการที่ว่า “เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา ระดับปฐมวัยเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ”

นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดงยังได้ให้โอกาสรับเด็กได้ทั้งภายในตำบล และตำบลใกล้เคียง รวมถึงเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาจึงทำให้มีเด็กหลายกลุ่มรวมอยู่ด้วยกัน ได้แก่ เด็กคนไทย เด็กต่างด้าว เด็กไทยใหญ่ เป็นต้น ซึ่งเด็กแต่ละคนมีพื้นฐานการเลี้ยงดูในครอบครัวที่แตกต่างกันและก็มีสภาพที่ไม่แตกต่างกันกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอื่น ๆ ในพื้นที่อำเภอหางดง ในส่วนที่ว่าเด็กที่เข้ามารับบริการศูนย์จะเข้าเรียนในเวลาที่แตกต่างกันเด็กบางคนก็จะมาเข้าเรียนในช่วงเปิดเทอมใหม่ ๆ เด็กบางคนก็จะมาเข้าเรียนกลางเทอม คือ มีการเข้าออกตลอดปี รวมทั้งมีอายุที่แตกต่างกันจึงทำให้มีปัญหาในการจัดกิจกรรมประจำวันให้กับเด็กมาก เพราะว่าเด็กมีอายุและช่วงเวลาปรับตัวที่แตกต่างกัน รวมทั้งเด็กส่วนใหญ่ที่เข้ามารับบริการจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ ผู้ปกครองจะมีรายได้เป็นรายวันและยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสม อีกทั้งยังไม่ค่อยให้ความสำคัญร่วมมือร่วมมือในการกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้มีปัญหาในการพัฒนาเด็กร่วมกัน นอกจากนี้จากการที่ศูนย์พัฒนาเด็กไม่มีอาคารและสภาพพื้นที่เป็นเอกเทศก็มีส่วนทำให้ไม่มีความคล่องตัวในการจัดกิจกรรมการบริหารจัดการงบประมาณและอีกประการหนึ่งคือ คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้รับการแต่งตั้งยังไม่ได้เข้ามาช่วยหนุนเสริมในการทำงานให้ศูนย์อย่างแท้จริงเนื่องจากยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในส่วนนี้จึงมีน้อยทำให้พลังในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็กของศูนย์จึงดำเนินไปได้ช้าและมีปัญหา

อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาและอุปสรรคด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองซึ่งเป็นประเด็นสำคัญพบว่า การขอความร่วมมือหรือการจัดกิจกรรมของศูนย์ที่ผ่านมามีผู้ปกครองเข้าร่วมน้อยมากจึงทำให้มีผลต่อการพัฒนาเด็ก จึงทำให้นักวิชาการและครูของศูนย์มีความเห็นต้องกันว่าความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการแก้ปัญหาคือลองหาแนวทางหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของศูนย์ จึงได้จัดทำวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดง

บริบทและสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขตตั้งอยู่ในโรงเรียนวัดคีรีเขต หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านปง อำเภอสว่าง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งขึ้นเพื่อดูแลเด็กปฐมวัย 3 ขวบ จำนวนเด็กเล็กในความรับผิดชอบ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 มีทั้งสิ้น 36 คน เขตพื้นที่บริการครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทุ่งโป่งเหนือ (หมู่ที่ 4) บ้านน้ำซุ้ม (หมู่ที่ 8) และบ้านทุ่งโป่งใต้ (หมู่ที่ 9) โดยเด็กเล็กในความดูแลส่วนใหญ่มาจากหมู่ที่ 8 บ้านน้ำซุ้มซึ่งมี 3 หย่อมบ้าน คือ หย่อมบ้านน้ำซุ้ม หย่อมบ้านห้วยกว้าง และหย่อมบ้านสามหลัง และมาจากหมู่ที่ 9 บ้านทุ่งโป่งใต้ หย่อมบ้านห้วยเลี้ยวซึ่งเป็นเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

จากสภาพปัจจุบันของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต ประสพปัญหา คือ ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง จึงทำให้ผลกระทบกับเด็ก กล่าวคือ เด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขตสุขอนามัยไม่ค่อยดีเนื่องจากผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลและไม่มีเวลาใส่ใจสุขอนามัยที่เหมาะสมสำหรับเด็ก อีกทั้งมีความเชื่อด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จนทำให้เด็กมีอนามัยส่วนบุคคลที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ชอบอาบน้ำ ไม่ตัดเล็บมือเล็บเท้า และสกปรก เด็กหลายคนเป็นโรคผิวหนังสุขภาพ เช่น โรคผิวหนังกลากเกลื้อนและโรคทางเดินอาหาร เป็นต้น จากการศึกษพบว่า การที่เด็กไม่ได้รับการเอาใจใส่ที่ดีจากผู้ปกครองเพราะสภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนแต่ก็ไม่ได้รับความร่วมมือจึงทำให้เด็กเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ครูจึงต้องให้ความดูแลเป็นพิเศษและใช้เวลาไปกับการดูแลโดยการอาบน้ำ สระผม ซึ่งทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมตามแผนการจัดประสบการณ์ที่วางไว้ได้ทำให้เด็กขาดโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทางบ้านก็เพราะว่าผู้ปกครองยังมีความคิดว่าภาระทั้งหมดเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก ดังนั้นหากสามารถหารูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้งของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขตได้ก็จะส่งผลในทางบวกต่อการพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปตามวัยและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนั้นความจำเป็นเร่งด่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้คือ การ

พัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดศิรีเขต ต.บ้านปาง
อ.หางดง จ.เชียงใหม่

บริบทการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย ตั้งอยู่ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว
หมู่ที่ 4 ต.หนองควาย อ.หางดง จ. เชียงใหม่ เป็นศูนย์ที่ก่อตั้งขึ้นใหม่เริ่มดำเนินการ เมื่อวันที่ 21
พฤษภาคม 2550 ซึ่งได้รับการถ่ายโอนมาจากคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยมี
โรงเรียนบ้านสันป่าสักเป็นผู้บริหารการศึกษา และในปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้มีนโยบายให้มีการถ่าย
โอนการศึกษาระดับปฐมวัยไปอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งในขณะนั้นองค์การบริหารส่วน
ตำบลหนองควายได้เข้าไปดูแลรับผิดชอบและปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายได้มี
ความพร้อมทั้งบุคลากรและสถานที่ จึงได้ทำการย้ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบล
หนองควายจากโรงเรียนสันป่าสัก หมู่ที่ 11 ตำบลหนองควาย มาอยู่ที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว หมู่ที่
4 (โดยใช้อาคารเดิมของโรงเรียนแห่งนี้ซึ่งได้ยุบรวมโรงเรียนไปแล้ว) เพื่อความสะดวกในการจัด
การศึกษาและบริหารจัดการ ปัจจุบันมีเด็กอยู่ในความดูแลทั้งหมด 75 คน โดยแบ่งการจัดการศึกษา
ออกเป็น 3 ระดับ ระดับชั้นอนุบาล 1 เด็กอายุระหว่าง 3-4 ปี และระดับชั้นอนุบาล 2 เด็กอายุ
ระหว่าง 4-5 ปี มีผู้ดูแลเด็กทั้งหมด 5 คน และคาดว่าจะในปีการศึกษา 2552 จะจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก
1 ระดับ คือ ระดับชั้นอนุบาล 3 คือเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การ
บริหารส่วนตำบลหนองควายโดยคณะกรรมการศูนย์ซึ่งมีจำนวน 11 คน และผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่
ปรึกษาอีก 1 คน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายได้จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย
โดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นหลักสูตรแกนกลางนอกจากนี้เปิดโอกาส
ให้เด็กปฐมวัยในท้องถิ่นทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เพื่อส่งเสริมและเตรียมความพร้อมให้
เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา มี
คุณลักษณะนิสัยเป็นไปอย่างถูกต้องตามปรัชญาการศึกษาปฐมวัย หลักสูตรการศึกษาพุทธศักราช
2546 ที่ว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน บนพื้นฐาน
การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละ
คนตามศักยภาพภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและ
เข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิด
คุณค่าต่อตนเองและสังคม”

จากการเปิดเวทีสนทนาระหว่างผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ และผู้ปกครอง และคณะครูของศูนย์พบว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเป็นห่วงว่าถ้าปล่อยให้ดำเนินการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตำบลหนองควายมีค่านิยมที่เปลี่ยนไปจากวิถีชีวิตในอดีตและมองข้ามความสำคัญของชุมชนก็จะส่งผลให้เด็กในชุมชนมีค่านิยมในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปด้วย รวมทั้งความรักความผูกพันกับชุมชน บุคคลในชุมชนก็จะหายไปที่สุดในที่สุด ทำให้เด็กห่างไกลจากสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ไม่มีความผูกพัน ขาดความเคารพเชื่อถือผู้ใหญ่ ขาดคุณธรรมจริยธรรมที่ชุมชนยึดถือและไม่รักอาชีพที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำรงชีวิต การรักษานขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมในท้องถิ่น แต่หันมาสนใจในคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไปกับกาลเวลา ในที่สุดชุมชนก็จะคงเหลือเพียงกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงรักและผู้สูงอายุที่เหลืออยู่เพียงเห็นคุณค่าและรักบ้านเกิดของตนเอง ดังนั้นคณะครูจึงร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ปกครองเป็นแกนนำค้นหาความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. หนองควายโดยได้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยโดยผ่านกลไกที่สำคัญคือให้ใช้การจัดกิจกรรมโดยเชิญครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้สูงอายุ กลุ่มงานอาชีพ พ่อ แม่ ผู้ปกครองและผู้มีความรู้ในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่เด็กตามความเหมาะสมและความสนใจของเด็ก โดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กเป็นหลัก

1.2 รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง

รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง พบว่า มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอาคารเป็นเอกเทศ 2 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของเทศบาลหนองควาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ขุนคง มีอีก 3 ศูนย์เป็นศูนย์ที่มีอยู่ในบริเวณโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านปง (ศูนย์ศิริเขต) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่ แต่ทั้ง 5 ศูนย์ก็มีการบริหารจัดการอิสระจากโรงเรียนทั้งที่อยู่ในความดูแลของเทศบาล และ อบต. โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหางดงและน้ำแพร่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการก่อสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งใหม่ที่มีความเป็นเอกเทศโดยแยกออกจากอาคารของโรงเรียน อันเป็นผลมาจากความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จึงได้พยายามหาทางจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุน ซึ่งจัดได้ว่าการวิจัยในครั้งนี้ได้มีส่วนส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความตระหนักและมีผลต่อการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต./เทศบาล ให้เป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะมีผลทำให้ทุกศูนย์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครบทุกศูนย์และคณะกรรมการของแต่ละศูนย์ก็เข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ของกรรมการศูนย์อย่างจริงจังและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองชัดเจนมากขึ้นในภาพรวม

โดยโครงสร้างการบริหารจัดการศูนย์พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง มีการบริหารจัดการในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันดังนี้

ด้านอาคารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กที่มีอาคารแยกเป็นเอกเทศและลักษณะอาคารห้องเรียนมีความเหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยและตั้งอยู่ในที่เดิมขององค์การบริหารส่วนตำบลของตนเองมีอยู่ 2 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนกง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย และศูนย์ที่ยังไม่มีอาคารเป็นเอกเทศต้องอาศัยอาคารภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อยู่ และยังมีสภาพค่อนข้างคับแคบยังไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมมีอยู่ 3 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง (ศิริเขต) และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อย่างไรก็ตามเมื่อสิ้นสุดโครงการการวิจัยแล้วปรากฏว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 3 แห่งนี้ ได้รับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพอย่างมาก คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง โดยนายก อบต. ได้อนุมัติงบประมาณจัดซื้อที่ดินและสร้างอาคารศูนย์เด็กเล็กแห่งใหม่ที่มีความเป็นเอกเทศและสอดคล้องกับเด็กเล็กที่มีวุฒิปริญาตรีการศึกษาปฐมวัยเพิ่มขึ้นอีก 1 คน สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ ก็ได้รับการจาก อบต. ให้สร้างอาคารแห่งใหม่ที่มีความเหมาะสมกว่าห้องเรียนเดิม แต่ก็ยังคงอยู่ในบริเวณโรงเรียนบ้านน้ำแพร่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง (ศิริเขต) ก็ได้รับการพัฒนาห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนจากความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน จนทำให้ปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นโรงเรียนรุ่งของเด็ก

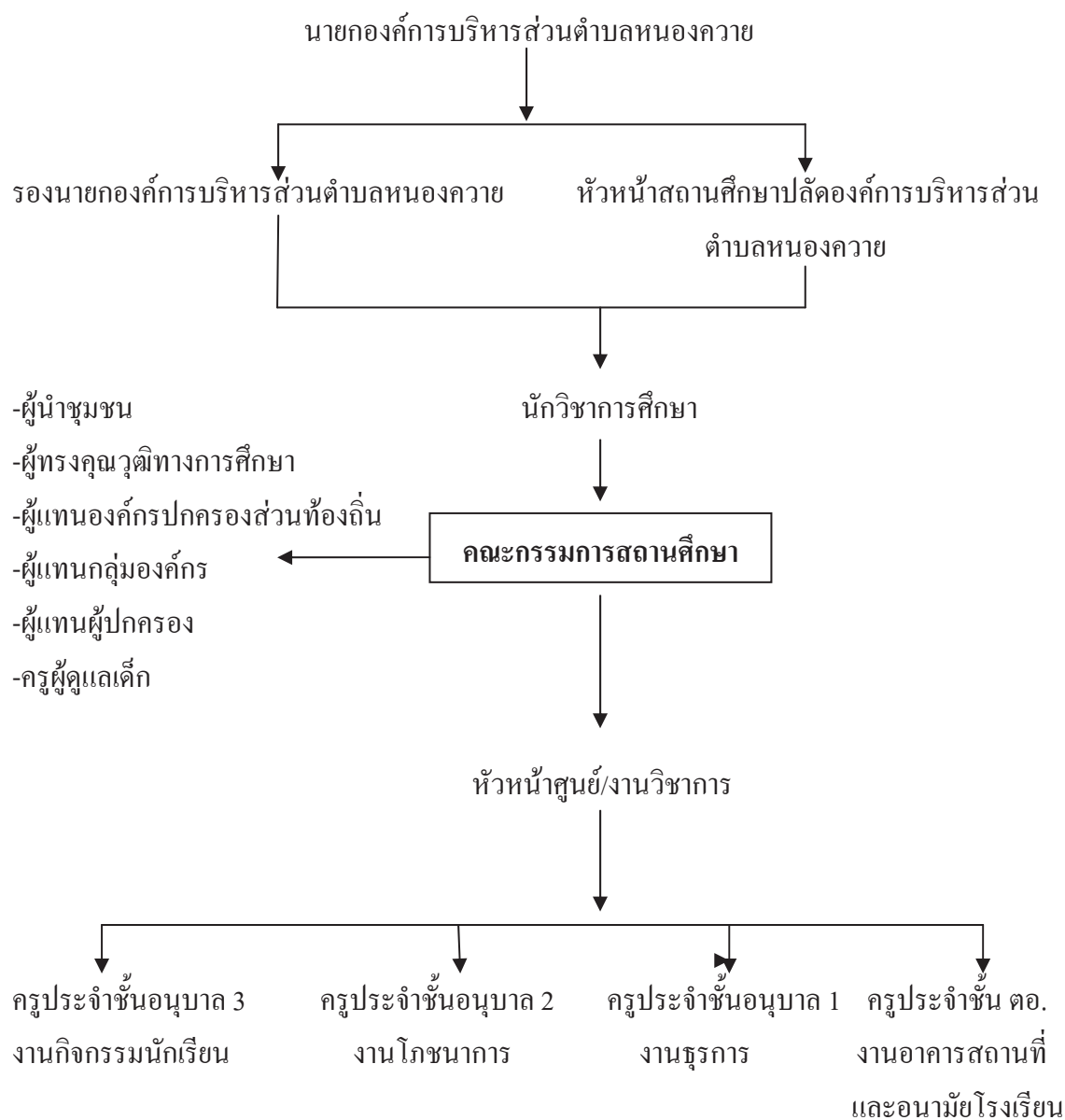
ด้านบุคลากร การบริหารจัดการด้านบุคลากรของศูนย์เด็กเล็กทั้ง 5 แห่งนี้ ถือเป็นจุดแข็งและจัดเป็นปัจจุบันที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จในการวิจัยครั้งนี้กล่าวคือ ทุกศูนย์มีบุคลากรมีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีและบางคนก็กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูประจำศูนย์ทุกคนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัย แม้กระทั่งนักวิชาการศึกษาที่เป็นผู้บริหารในการดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็เป็นผู้ที่มีวุฒิด้านการศึกษาวิชาชีพครู จึงทำให้การสื่อสาร วิธีคิด รวมทั้งการทำงานร่วมกันเป็นไปได้อย่างราบรื่น และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ผู้นำองค์กรมีนโยบายในการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามารับผิดชอบงานการศึกษาในระดับปฐมวัยที่ชัดเจนว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิปริญญาตรี สาขาการศึกษาปฐมวัยเท่านั้น ทำให้มีผลดีต่อการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาปฐมวัยขององค์กรด้วย

ด้านงบประมาณ ถึงแม้ว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) แต่ศูนย์พัฒนาเด็กทุกแห่งจะได้รับการจัดสรรงบประมาณ

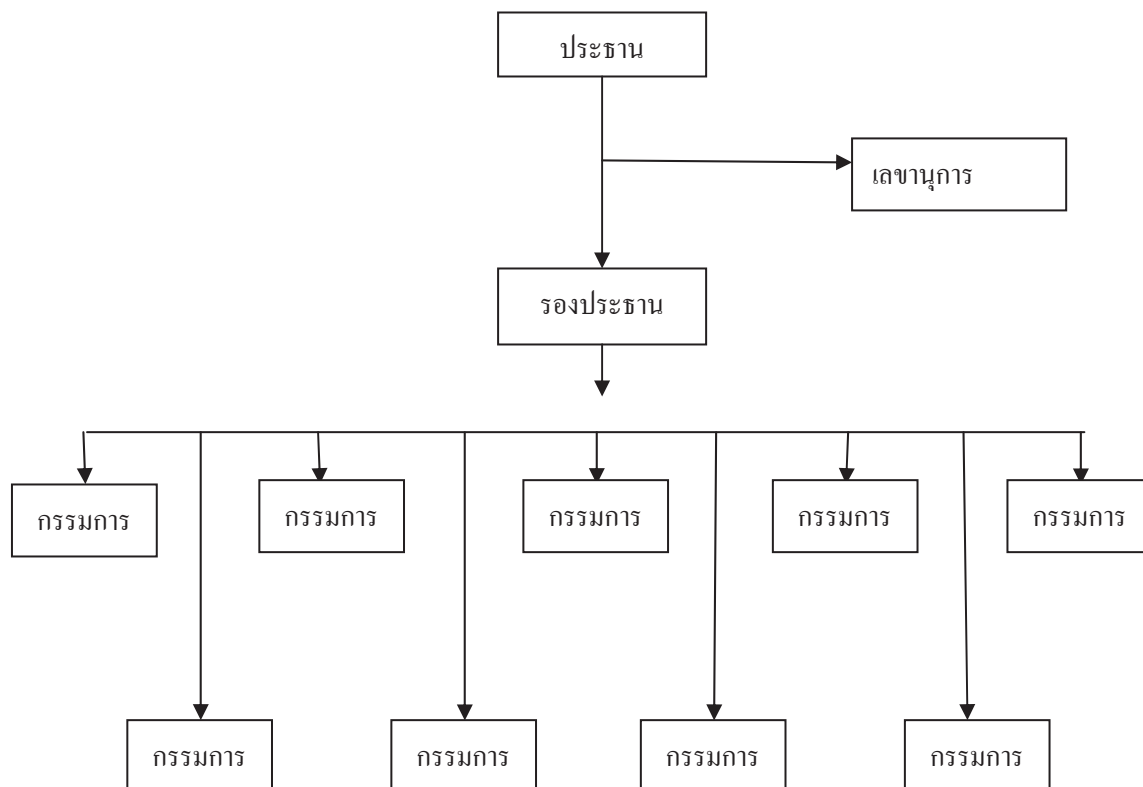
จากองค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัดอยู่อย่างเต็มที่ และมีแผนการใช้งบประมาณประจำปีอย่างชัดเจนพร้อมทั้งมีอิสระบริหารจัดการงบประมาณของศูนย์ให้ดำเนินไปตามกิจกรรมที่ได้ระบุไว้ในแผนงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติ ในภาพรวมพบว่าหลังจากเข้าร่วมกระบวนการวิจัยในครั้งนี้แล้ว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการหนุนเสริมด้านงบประมาณในทุกด้านเป็นอย่างดีและสม่ำเสมอ เนื่องจากว่าผู้บริหารระดับนโยบาย คือ นายก อบต. ของแต่ละแห่งได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยด้วยตนเองจึงทำให้รับทราบสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ต้องการพัฒนาที่แท้จริง

ด้านโครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่งบริหารจัดการโดยคณะกรรมการประจำศูนย์ แต่ยังคงมีความแตกต่างกันทั้งด้านโครงสร้างและด้านการปฏิบัติที่เป็นรูปแบบพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการจัดโครงสร้างที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์และมีการประชุมของคณะกรรมการศูนย์อย่างต่อเนื่องรวมทั้งกรรมการมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง จนมีผลต่อการพัฒนาศูนย์ก็จะมีอยู่เพียง 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคง ในส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปง (คีรีเขต) ได้มีการจัดโครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กและแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน แต่ยังมาไม่ถึงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง หากมีการประชุมก็จะเป็นการประชุมคณะกรรมการที่เป็นส่วนของกรรมการที่เป็นบุคลากรของ อบต. บ้านปง จึงถือว่ามีโครงสร้างแต่ยังไม่ได้ปฏิบัติหรือบริหารในรูปแบบคณะกรรมการอย่างจริงจัง เมื่อติดตามพบว่า อยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามโครงสร้างที่ระบุไว้สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง เพิ่งจะเริ่มมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประจำศูนย์แต่การดำเนินการยังไม่ได้เป็นรูปแบบกรรมการศูนย์ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองแต่ก็เข้าร่วมประชุมทุกครั้งจึงยังอยู่ในช่วงของการพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกรรมการศูนย์ต่อไป ซึ่งแต่ละศูนย์มีการจัดทำโครงสร้างดังนี้

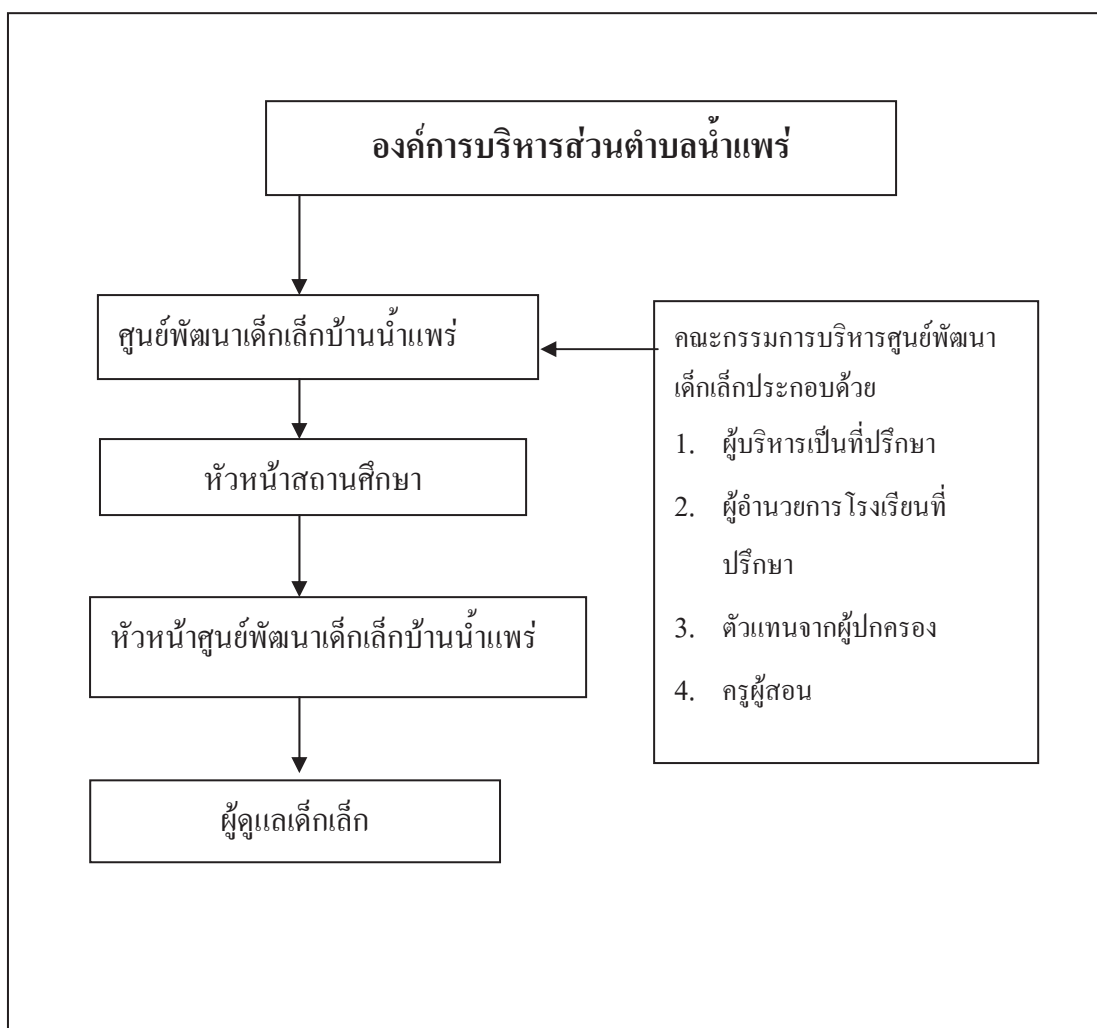
โครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย

โครงสร้างการบริหารงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง

โครงสร้างคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่
อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

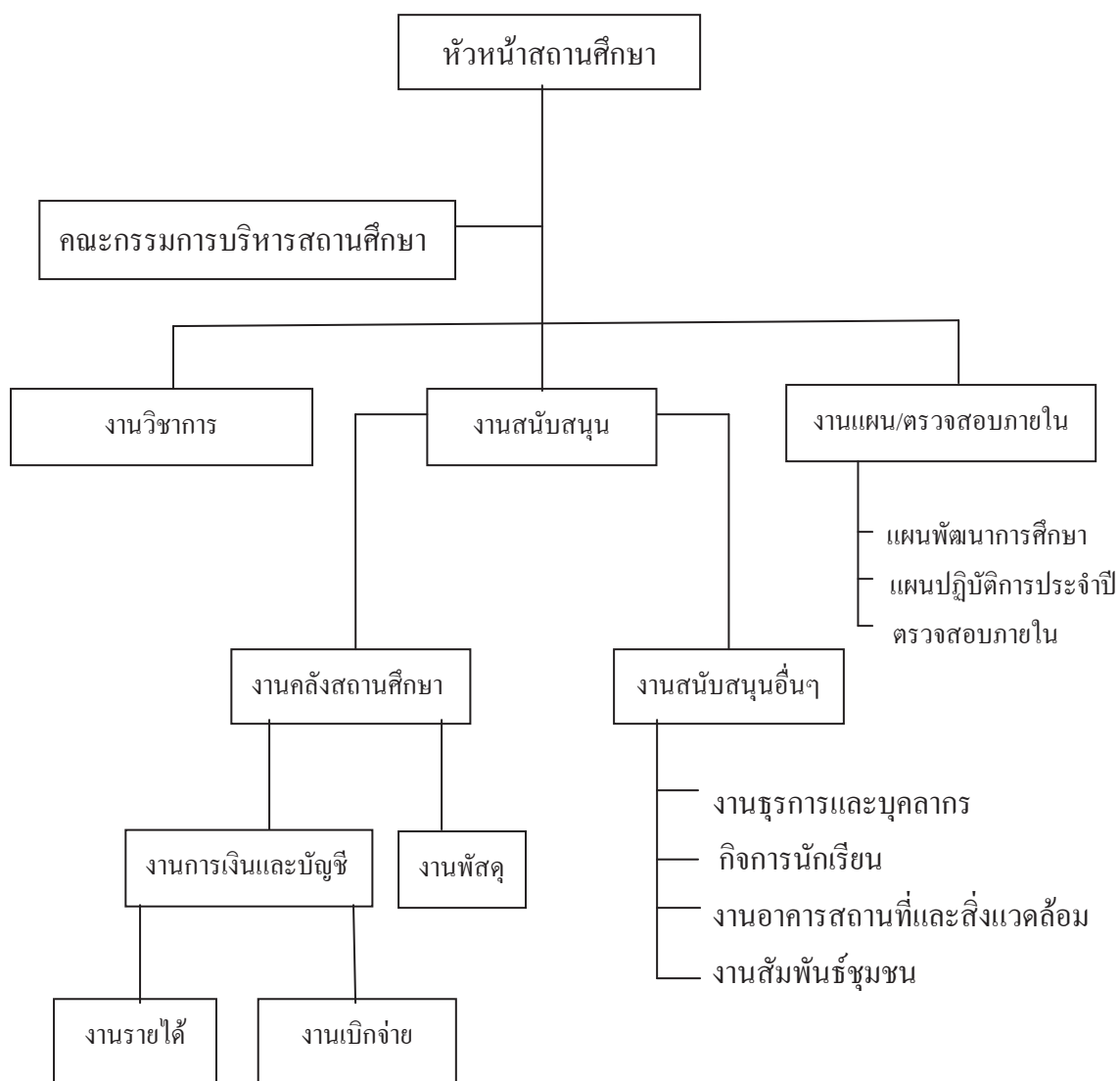

1. เส้นทึบหมายถึง ผู้บังคับบัญชาโดยตรง
2. เส้นทึบในตารางใหญ่ หมายถึง การมีส่วนร่วม ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความเห็นชอบในกิจกรรมโครงการตามบทบาทหน้าที่คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

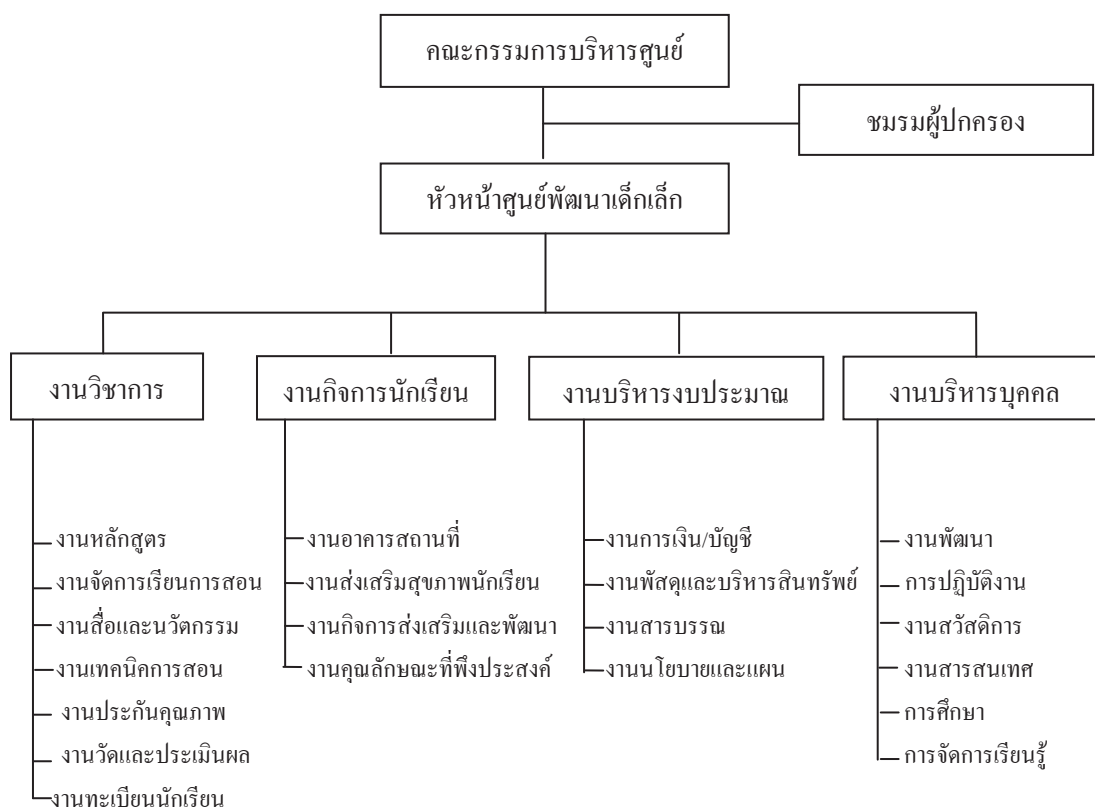
บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนได้รับการเตรียมความพร้อมอย่างมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ส่งเสริมการให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
4. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณการบริหารงานและการบริหารทั่วไปของศูนย์
5. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน

โครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศรีเขต

โครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทอง
องค์การบริหารส่วนตำบลขุนทอง

1.3 ผลของการพัฒนาเด็กโดยการจัดการเรียนรู้จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ผลการพัฒนาการเด็กที่เกิดขึ้นในแต่ละศูนย์หลังจากการวิจัยพบว่าในภาพรวมเด็กมีพัฒนาการเป็นไปตามวัย ซึ่งแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กที่เป็นผลจากการพัฒนามีทั้งคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ตามโจทย์วิจัยและบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยพบว่า

พัฒนาการของเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย มีพัฒนาการที่สูงขึ้นและมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกเป็นที่พอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย สำหรับอีก 2 ศูนย์ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านปง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง พบว่าพัฒนาการของเด็กเป็นไปตามวัยโดยเฉพาะด้านสุขอนามัยของเด็กดีขึ้นมาก ถึงจะมุ่งเน้นเพื่อว่าจุดเน้นในการวิจัยในครั้งนี้การพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อการพัฒนาการของเด็กอย่างชัดเจน

จึงพอสรุปได้ว่าผลของการพัฒนาเด็กโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาเด็กทั้ง 5 แห่งนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกโดยแยกนำเสนอผลการพัฒนาการเด็กเป็นแต่ละศูนย์ได้ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง

การจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กพบว่า หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนให้แก่เด็กทั้ง 8 เรื่องโดยอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบอีกว่าพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ของเด็กเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกเด็กมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ศูนย์จัดให้อยู่ในระดับมากมีความพึงพอใจ

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาเด็กโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่พบว่า ในภาพรวมเด็กมีพัฒนาการที่สูงขึ้นและเหมาะสมตามวัยซึ่งพัฒนาการของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง

สำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอบต. หางดง ในระยะแรกเริ่มของโครงการวิจัยจุดเน้นจะต้องการพัฒนาการคือการมีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองแต่ผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นกลับพบว่าตัวเด็กเองก็เป็นผู้ได้รับได้เป็นผลกระทบทางบวกต่อเด็กในศูนย์อย่างมากโดยภาพรวมพบว่าเด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านสูงขึ้นและเป็นไปตามวัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

พัฒนาการด้านร่างกาย: พบว่ารู้จักรักษาความสะอาดทั้งร่างกายและสิ่งแวดล้อมมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงสนุกกับการออกกำลังกาย

พัฒนาการด้านสังคม: เด็กกล้าพูดกล้าคิดกล้าแสดงออกมีความมั่นใจในตนเองกล้าพูดซักถามตอบโต้กับผู้ปกครองและครูประจำชั้น เด็กมีสุขภาพจิตดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่ร้องไห้ มีความสุขในการทำกิจกรรมรู้จักแบ่งปันผู้อื่น

พัฒนาการด้านอารมณ์: เด็กมีสมาธิ มีความตั้งใจในการทำงานได้นานขึ้นกว่าเดิมมีความสนใจกระตือรือร้นในการทำงานและงานที่ครูให้ทำให้มีความภาคภูมิใจในผลงานตนเอง รู้จักการรอคอยได้ดีขึ้นสามารถช่วยเหลือตนเองได้

พัฒนาการด้านสติปัญญา: มีทักษะด้านการสังเกต เปรียบเทียบ จำแนก จัดหมวดหมู่ มีการคิดที่ดี และสามารถบอกเหตุผลของการเลือกและกระทำได้ตามวัย

นอกจากนี้ยังพบว่าผลประเมินพัฒนาการเด็กที่บ้านที่ประเมินโดยผู้ปกครองยังมีความสอดคล้องกับผลการประเมินพัฒนาการของครูที่ศูนย์พัฒนาเด็กอีกด้วย กล่าวคือ ผู้ปกครองจะสะท้อนพฤติกรรมของเด็กให้ครูได้รับทราบว่ามีพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เปลี่ยนไปในทางบวก เช่น เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้นกว่าเดิมมีความตั้งใจในการทำงานตามที่ผู้ปกครองมอบให้เล็ก ๆ น้อย ๆ เด็กก็ทำสำเร็จมีสมาธิดีขึ้น รู้จักรักษาความสะอาดของอณมัยส่วนตน เชื่อฟังพ่อแม่มีสัมมาคารวะ มีความรับผิดชอบต่อตนเองได้ดีขึ้นและสื่อสารโต้ตอบได้ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการร่วมกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของการดูแลเด็กในช่วงวัยดังกล่าว นอกจากนี้ผู้ปกครองยังได้รับความรู้และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กและมีโอกาสได้ร่วมวางแผนปฏิบัติการกับทางศูนย์พัฒนาการเด็กมากขึ้นสิ่งต่างๆที่เด็กรับทำให้มีผลกระทบต่อการเอาใจใส่การดูแลลูกหลานของตนเองของผู้ปกครองเปลี่ยนไปในทางบวก ทำให้เด็กมีความสุขมีผลต่อสุขภาพจิตสุขภาพกายของเด็กโดยตรงจนเมื่อสิ้นสุดการวิจัยผลของการพัฒนาเด็กจึงสูงขึ้นในทุกด้าน

4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านโป่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งนี้เป็นศูนย์ที่มีความแตกต่างจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งอื่น ๆ เนื่องจากเด็กส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าม้งหลังจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในศูนย์พบว่าพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กสูงขึ้นและเป็นไปตามวัย นอกจากนี้เด็กในศูนย์แห่งนี้ยังได้รับการปลูกจิตสำนึกให้รักและภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเองผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์ที่จัดขึ้นโดยวิทยากรที่เป็นครูภูมิปัญญาในชุมชนเผ่าม้งของตนเอง เช่น เรื่อง การละเล่น นิทานที่บอกประวัติของชุมชนของตนเองในศูนย์จนทำให้เชื่อได้ว่าเด็กจะมีความรักในถิ่นเกิดและภูมิใจในความเป็นตัวตนเมื่อโตขึ้น

5. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. หนองควาย

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวมพบว่า เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ดีสำหรับพฤติกรรมที่บ้านกับที่โรงเรียนมีความแตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือ เมื่ออยู่ที่ศูนย์พัฒนาการเด็ก เด็กมีพฤติกรรมเคารพเชื่อฟังครูและพ่อแม่ มีความขยันมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เสร็จรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ น้ำ ไฟ อย่างประหยัด รักษาสิ่งของร่วมกันได้มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ไม่หยิ่งหรือแย่งของผู้อื่น แสดงความรักเพื่อนแลสัตว์เลี้ยง มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบเก็บของเล่นเข้าที่ทุกครั้ง รู้จักกล่าวคำว่าสวัสดี ขอบคุณ ขอโทษ กิริยามารยาทเรียบร้อยอ่อนโยนแสดงความเคารพผู้อื่นมีเมตตา กรุณา มีน้ำใจและรู้จักการแบ่งปัน ล้างมือก่อน/หลังรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำ ดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวรักษาความสะอาดและทิ้งขยะลงถังทุกครั้งร่วมกัน ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ เด็กปฏิบัติได้เองโดยที่ครูไม่ต้องชี้นำหรือชี้แนะเพียงแค่ใช้คำถามกระตุ้นเป็นบางครั้ง แต่สำหรับที่บ้านบางส่วนของเด็กจะปฏิบัติก็ต้องมีการชี้แนะและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เด็กมีพฤติกรรมการแสดงความกตัญญู เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ มีความเมตตา กรุณามีน้ำใจและรู้จักการแบ่งปัน รู้จักการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น ร่างกายแข็งแรงอารมณ์ดีร่าเริง แจ่มใส (ค่าเฉลี่ย = 3) รองลงมาคือการรู้จักกล่าวคำว่าสวัสดี ขอโทษ ขอบคุณ (ค่าเฉลี่ย = 2.93) การรักษาความสะอาดทิ้งขยะลงถังทุกครั้งการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อตกลงของชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 2.90) และกิริยามารยาทเรียบร้อยอ่อนโยนแสดงความเคารพผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย = 2.76) เด็กปฏิบัติได้เองหรือแสดงออกได้โดยที่ผู้ปกครองไม่ได้บอกหรือเตือน ส่วนพฤติกรรมการรู้จักอดทนและรอคอยมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น การดูแลรักษาธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว (ค่าเฉลี่ย = 2.63) การรู้จักประหยัดอดออมล้างมือก่อน/หลังรับประทานอาหารและหลังจากใช้ห้องน้ำ (ค่าเฉลี่ย = 2.70) และการมีความขยันและมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เสร็จ (ค่าเฉลี่ย = 2.66) เด็กปฏิบัติได้เป็นบางครั้งโดยที่ผู้ปกครองต้องกระตุ้นชี้นำเป็นบางครั้งตามลำดับ สรุปว่าพฤติกรรมของเด็กเมื่ออยู่ที่หรือแสดงออกโดยที่คุนครูหรือผู้ปกครองไม่ได้บอกหรือเตือน (ค่าเฉลี่ย = 2.81 = 3)

1.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ภายใต้บริบทที่แตกต่างกันนั้น ทำให้เกิดนวัตกรรมที่เกิดขึ้นสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กทั้ง 5 ศูนย์

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กภายใต้บริบทที่แตกต่างกันนั้นทำให้มีนวัตกรรมการเรียนรู้เกิดขึ้นสำหรับศูนย์ทั้ง 5 แห่งดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง

1. ได้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ต.ขุนคงสำหรับเด็กปฐมวัย
2. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ต.ขุนคงสำหรับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 3 ขวบ จำนวน 8 หน่วย
3. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาในชุมชน ต.ขุนคง อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

1. ได้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนน้ำแพร่จำนวน 8 แผน
2. รูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนน้ำแพร่
3. ได้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย 6 แห่ง
4. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาในชุมชนน้ำแพร่ อ.หางดง จ.เชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.หางดง
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน
3. รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. แผนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง จำนวน 6 แผน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านปง (คีรีเขต)

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้งในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต อ. หางดง จ.เชียงใหม่
2. นิทานของเผ่าม้งสำหรับเด็กปฐมวัย 2 เรื่อง
3. การละเล่นพื้นบ้านของชาวม้ง 2 ชนิด และของเล่นพื้นบ้าน 2 ชนิด
4. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวม้ง จำนวน 10 แผน
5. ฐานข้อมูลภูมิปัญญาชาวม้ง อบต.บ้านปง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย

1. รูปแบบการจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่น(ผู้สูงอายุ/กลุ่มอาชีพ)

2. หลักสูตรท้องถิ่นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่
3. แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเด็กปฐมวัย
4. ฐานข้อมูลกรณีปัญหาในชุมชนหนองควาย
5. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระดับชั้นอนุบาล 3 จำนวน 10 หน่วย

1.5 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย

พื้นที่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่มีความมึบบริบทที่แตกต่างกันในด้านความเชื่อ วัฒนธรรม รวมนฐานะทางเศรษฐกิจเมื่อทีมวิจัยได้แล้วเมื่อมีการดำเนินการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาเด็กในพื้นที่ทั้ง 5 แห่งก็ค่อย ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ค่อยเป็นค่อยไป เร็วบ้างช้าบ้างตามปัจจัยและอุปสรรคของแต่ละพื้นที่แต่อย่างไรก็ตามในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภาพรวมของโครงการเป็นไปในทางบวก จึงขอเสนอผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของผู้ร่วมกระบวนการวิจัยของแต่ละศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยสรุปดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง

ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองได้รับทราบข้อมูลการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากวารสารของศูนย์และจากการบอกเล่าของเด็ก ผู้ปกครองก็เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้กับเด็กที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและสามารถนำเอาไปใช้จัดกระบวนการที่บ้านให้กับเด็ก และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆผู้ปกครองมีความภูมิใจที่เด็กได้รับการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความรู้รู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคงหลังการจัดเวทีคืนข้อมูลระยะที่ 2 ให้กับชุมชนทราบ

ผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนและเห็นชอบ ที่จะให้ดำเนินกิจกรรมต่อไปถึงแม้ว่าโครงการนี้จะสิ้นสุดลงและกำหนดนโยบายพัฒนาศูนย์ สนับสนุน ให้งบประมาณติดตามประเมินผลคอยดูแล และรู้สึกเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้นำชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของดีในชุมชนโดยเฉพาะการนำเอาภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ และมีการเสนอความคิดเห็นของตนเองในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้เด็กรุ่นหลังเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของชุมชน

ผู้สูงอายุ (ชุมชน)

กลุ่มผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนอง และยินดีที่จะให้ความรู้กับเด็กต่อไปหากศูนย์ต้องการความช่วยเหลือการได้มีโอกาสร่วมจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าความรู้สึกรู้สึกของตนเองที่มีอยู่ได้รับการถ่ายทอดไปยังคนรุ่นลูกหลาน จึงทำให้มีความภาคภูมิใจและสุขใจอันทำให้ได้มีโอกาสทำประโยชน์ให้แก่บ้านเกิดจึงมีความภาคภูมิใจว่าตนเองยังมีค่าต่อชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

ผู้ดูแลเด็ก

ได้เรียนรู้ร่วมกับเด็กและได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและยังได้ร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ได้รู้จักชุมชน ของตนเองดีขึ้น และรู้จักการนำของดีในชุมชนมาจัดกิจกรรมให้กับเด็ก

กรรมการศูนย์พัฒนาเด็ก

คณะกรรมการศูนย์ฯเกิดความเชื่อมั่นและมีความตั้งใจที่จะสนับสนุนในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เกิดความภาคภูมิใจที่ครูและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเห็นคุณค่าของการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตนเองมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในชุมชนของตนเอง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย

ครู

ครูมีความกระตือรือร้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกเมื่ออยู่กับเด็กต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและคอยใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยที่ครูไม่ต้องชี้แนะหรือบอกให้ทำ ครูทุกคนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควายเกิดความตระหนักร่วมกันว่าทุกคนต้องปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีผู้ปกครองได้มีผลสะท้อนกลับมาว่าเด็กมีพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เปลี่ยนไปในทางบวก นอกจากนี้ชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้และยอมรับในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมีผลสะท้อนกลับมาในทางที่ดี ทำให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและตระหนักว่างานวิจัยที่เราทำก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อเด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและทำให้ชุมชนยอมรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กเล็กตำบลหนองควายของเราด้วย

ผู้ปกครอง

สิ่งที่น่าพอใจในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปหลังการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเด็กมีพฤติกรรมเมื่ออยู่ที่บ้านดีขึ้น การแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีความกตัญญูเคารพเชื่อฟังพ่อแม่มีความเมตตากรุณามีน้ำใจและรู้จักการแบ่งปันรู้จักการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น รู้จักกล่าวคำสวัสดิ์ขอบคุณ ขอโทษ ร่างกายแข็งแรงอารมณ์ดีร่าเริงแจ่มใส รักษาความสะอาดและทิ้งขยะลงถังทุกครั้งเด็กปฏิบัติได้เองนอกจากนี้ยังแสดงออกถึงพฤติกรรมของความขยันมุ่งมั่นที่จะทำงานให้เสร็จรู้จักการอดทนและรอคอยมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบรู้จักการประหยัดอดออมมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นกิริยามารยาทเรียบร้อยอ่อนโยนแสดงความเคารพผู้อื่นได้ล้างมือก่อนหรือหลังรับประทานอาหารและหลังการใช้ห้องน้ำช่วย ดูแลรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัวเองแต่ก็ปฏิบัติได้เป็นบางครั้งแต่ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติผู้ปกครองก็จะช่วยเตือนเป็นบางครั้งและผู้ปกครองรู้สึกทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดูแลเด็กของคุณครูมากขึ้น เกิดความไว้วางใจการยอมรับในวิธีการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมต่างๆที่จัดให้กับเด็กพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับศูนย์ในทุกด้าน ทั้งนี้ยังส่งผลต่อความรู้สึกของครูผู้สอนเมื่อผู้ปกครองยอมรับทำให้เกิดกำลังใจในการทำงาน และมีความรู้สึกว่าการทำวิจัยในครั้งนี้นอกจากเราจะได้เรื่องของการพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กแล้วยังได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองอีกด้วย

ชุมชน

หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลหนองควายผู้นำและชุมชนทำให้เกิดความภูมิใจและดีใจที่คณะครูเห็นความสำคัญของชุมชนเห็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นมีคุณค่าและสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กโดยสอดแทรกในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กซึ่งพฤติกรรมของเด็กที่เปลี่ยนแปลงนี้ผู้ปกครองสามารถรับรู้ได้ด้วย เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปแสดงเมื่ออยู่ที่บ้านบุคคลที่อยู่ในชุมชนเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กและรู้ว่าเด็กได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน และได้เห็นบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์ทำให้รู้ว่าบุคคลในชุมชนยังมีคุณค่าความสามารถในการให้ความรู้กับเด็กจากประสบการณ์ชีวิตของตนเองเพราะเมื่อเด็กเติบโตขึ้นไปในอนาคตก็จะสามารถเป็นคนดี

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

ครู

ครูทำงานโดยมีการวางแผนได้จัดกิจกรรมที่แปลกใหม่อีกทั้งยังได้ทำลานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้ครูได้เรียนรู้ถึงการใช้สื่อต่างๆจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็ก

ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้เกิดมีความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กมากขึ้นและนำมาใช้ประโยชน์ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่บ้าน นอกจากนี้ยังเกิดความภาคภูมิใจที่ได้รับเชิญมาเป็นวิทยากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ชุมชน

1. ได้มีการนำบุคคล(ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น)มาให้ความรู้กับผู้ปกครองและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก
2. บุคคลในชุมชน(ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น)มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก
3. ได้มีการนำเอาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาเป็นสื่อของจริงในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่แปลกใหม่และชุมชนมีความภาคภูมิใจที่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนได้รับการสืบทอดและอนุรักษ์ไว้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อผู้ร่วมกระบวนการ ดังนี้

ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก รู้บทบาทในการดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการดูแลและส่งเสริมในการพัฒนาเด็กและยังมีการแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเองที่ผู้ปกครองสามารถนำไปปรับใช้ดูแลบุตรหลานตนเองผู้ดูแลเด็กเล็กก็ถือว่าสำคัญที่มีส่วนให้ความรู้ด้านพัฒนาการเด็กเล็กให้กับผู้ปกครองนอกจากนี้ยังเกิด มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมกันเอง มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการทักทายกันรู้จักกันมากขึ้นมีความสุขในการทำกิจกรรมสนุกสนานพูดคุยกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเกิดความรักความสามัคคีมีความผูกพันระหว่างผู้ปกครอง เด็กผู้ดูแลเด็กและผู้ที่เกี่ยวข้องจากการที่ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมใน

การจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอน งานการเรียนการสอน และสามารถทำสื่อการเรียนการสอนให้กับเด็ก เช่น กิจกรรมร่วมกับโรงเรียน บ้านดง กิจกรรมคาราวานเสริมสร้างเด็ก (จัดทำสื่อการเรียนการสอน) ได้ทำสื่อการเรียนการสอน (ปากกอน้อย สื่อพื้นบ้าน) เล่นิทานจากหุ่นมือถักกระดาษ (ประดิษฐ์หุ่นมือถักกระดาษ) เสี่ยงแสน สนุกกับสัมผัสที่แตกต่าง และการประดิษฐ์ลูกบอลกระดาษนอกจากนี้แล้วผู้ปกครองบางคนก็ได้มีโอกาสเข้ามามีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมมีการเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนา เด็กเล็กมีดียิ่งขึ้นและในที่สุด มีความภาคภูมิใจว่าตนเองมีค่าสามารถนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาช่วย พัฒนาเด็กพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ได้มีความภูมิใจในผลงานของตนเองภาคภูมิใจในตัวลูก มีความ เชื่อมั่นและไว้วางใจครูซึ่งได้เห็นการทำงานทราบถึงการดำเนินงานและการจัดกิจกรรมของผู้ดูแล เด็กซึ่งมีความตั้งใจในการพัฒนาเด็ก พัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้ดียิ่งขึ้นมีความ เข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ด้านผู้นำท้องถิ่น/ผู้บริหารท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่นเห็นความสำคัญของศูนย์ให้ความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในด้าน ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ และห้องเรียน เช่นในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทางดง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทางดง สมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลทางดง และตัวแทนกำนันผู้ใหญ่บ้านต่างก็เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาศูนย์ เด็กเล็ก ช่วยกันทาสีปรับปรุงห้องเรียนให้น่าอยู่ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่ม มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น กิจกรรมวันแม่ มี ผอ. สุเทพ อินตาวงค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทางดง เข้า ร่วมกิจกรรมและนำชีวิตเกี่ยวกับการคลอดลูกมาให้ผู้ปกครองดู กิจกรรมกินข้อมูลระยะที่ 2 มีนายก องค์การบริหารส่วนตำบลทางดง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทางดง สมาชิกองค์การ บริหารส่วนตำบลทางดง กำนันตำบลทางดง ผู้ใหญ่บ้าน และผู้แทนผู้ใหญ่บ้านในเขต อบต.ทางดง เข้าร่วมกิจกรรมกินข้อมูลจนเสร็จกิจกรรม นอกจากนี้ยังให้ความเชื่อมั่นในการดูแลเด็กและการ บริหารศูนย์พัฒนาการเด็ก โดยดูจากที่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมยอมให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมกับ ผู้ช่วย ผู้ดูแลเด็กอนุบาลและปฐมวัยได้ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาทางประเพณี ศาสนา การศึกษานอก สถานที่ การแข่งขันกีฬา เป็นต้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน เช่น ผู้บริหารเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการ พัฒนาเด็กจัดสรรงบประมาณเพิ่มจากเดิมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากเดิม 10,000 บาท เป็น 30,000 บาท นอกเหนือจากที่กรมส่งเสริมจัดสรรให้และจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมจาก งบประมาณก่อนและได้มีนโยบายหาแนวทางในการจัดการซื้อที่ดินปลูกซื้อที่ดินเพื่อปลูกสร้าง อาคารสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ครู

ครูได้เรียนรู้ได้ทำกิจกรรมร่วมกันพึงพอใจเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองดีใจที่ผู้ปกครองมาแบ่งเบาภาระหน้าที่เนื่องจากต้องดูแลเด็กเพียงคนเดียวพึงพอใจในห้องเรียนในการทำกิจกรรมการเรียนการสอนได้ร่วมทำบุญและมีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา (เนื่องจากนับถือคริสต์) ภูมิใจที่ผู้ปกครองทำกิจกรรมทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำกิจกรรมอย่างมีความสุข หลังจากที่คุณปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของศูนย์ฯ การพัฒนาศูนย์ทำให้รู้ว่าคุณครูในชุมชนยังมีค่า ความสามารถในการให้ความรู้กับเด็กหรือถ่ายทอดสิ่งดี ๆ ให้กับเด็กส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กมีความพร้อมในการรับการศึกษาในระดับสูงต่อไป

ผู้ปกครอง นางกัญญา เชื้อก่อง นางลำดวน สดาน และนางอำนาจ ปัญญา ได้พูดว่าเชื่อใจในการดูแลเด็กของครูมากขึ้นเกิดความไว้วางใจ การยอมรับในวิธีการเรียนการสอนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้กับเด็กพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับศูนย์ฯ ในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้ยังส่งผลถึงความรู้สึกของครูผู้สอนเมื่อผู้ปกครองยอมรับทำให้เกิดกำลังใจในการทำงาน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านปง (ศูนย์ศิริเขต)

จากการนำกระบวนการวิจัยเข้ามาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคและพัฒนาคุณภาพด้านต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิริเขตภายใต้โครงการวิจัย “โครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิริเขต” เกิดความสำเร็จในหลายๆด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการยอมรับและความเชื่อมั่นจากผู้ปกครอง,คณะกรรมการศูนย์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหาร อบต.บ้านปง กลุ่มองค์กรในตำบล กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น จากที่มีความสัมพันธ์กับศูนย์ฯ น้อยมาเป็นความสัมพันธ์ที่ดีแน่นเหนียว ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านตัวเด็ก สภาพแวดล้อมศูนย์ การบริหารจัดการศูนย์ ตลอดจนความสัมพันธ์กับชุมชนสามารถขยายความร่วมมือและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ในก้นการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองโดยเฉพาะชนเผ่าม้ง ความสำเร็จดังกล่าวนำมาซึ่งการสนับสนุนงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนจาก อบต.บ้านปง เพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอน,การสนับสนุนจากเยาวชน กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ปกครองในการปรับภูมิทัศน์ทั้งในและนอกศูนย์ฯ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก เช่นกลุ่มเยาวชนซ่อมแซมเครื่องเล่น ผู้นำชุมชนสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ชักนำผู้มีจิตศรัทธาบริจาควัสดุอุปกรณ์และสื่อ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมทั้งเรื่องกำลังทรัพย์และกำลังแรงงาน นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานสนใจใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน เช่น เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2553 คณะกรรมการของสำนักงานสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น เกิดเป็นนโยบายที่ให้ทุกศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กในตำบลบ้านปงนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาพัฒนาและบูรณาการดำเนินงานของศูนย์ โดย อบต. จะสนับสนุนการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการศึกษา แผนพัฒนาตำบล และข้อบัญญัติงบประมาณต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วนของผู้ร่วมกระบวนการและส่วนเกี่ยวข้องพบว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางบวกที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในพื้นที่ทั้ง 5 อบต. ส่งผลถึงระดับนโยบายขององค์กรที่รับการจัดการศึกษาและระดับผู้ปฏิบัติในศูนย์ รวมทั้งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาต่อการศึกษาระดับปฐมวัยในระดับชุมชนและครอบครัวได้อย่างเป็นรูปแบบปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงพบว่าการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน มีสัญญาณที่บ่งบอกถึงการให้ความสำคัญตระหนักในพันธกิจของการจัดการศึกษาการถ่ายโอนมาอย่างเห็นได้ชัด ประการสำคัญคือในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ได้กำหนดเป็นนโยบายที่สำคัญมีงบประมาณไว้ชัดเจนจึงเป็นนิมิตหมายที่ดีและเป็นความหวังที่น่าจะเชื่อได้ว่าในพื้นที่ 5 นี้ประเด็นการศึกษาได้รับการปึกธงที่ชัดเจนแล้วว่าจักเป็นประเด็นสำคัญของชุมชน มีชุมชนพร้อมจะขับเคลื่อนให้เกิดความงอกงามและยังยืนต่อไปให้ทุกสมัยของการเปลี่ยนข้ามผู้บริหาร

2. ผู้บริหาร พบว่าผู้นำองค์กรในแต่ละระดับ อาทิ นายก อบต. นายกเทศบาล ปลัดเทศบาล ปลัดอบต. หรือนักวิชาการ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความตื่นตัว กระตือรือร้น และมีความเข้าใจมองเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพของการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กการมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังเกตจากการให้ความร่วมมือในแต่ละกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเข้าร่วมดำเนินการปฏิบัติการวิจัยด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง อาทิ นายก อบต. ชุนคง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าผลการปฏิบัติงานวิจัยในครั้งนี้มีผลกระทบต่อการส่งเสริมตัวชี้วัดศักยภาพของการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคลากรของหน่วยงานด้วย จึงทำให้ผู้บริหารหน่วยงานให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีของอบต. น้ำแพร่ อบต. บ้านปง และอบต. หางดง นักวิชาการศึกษาได้นำเสนอรายงานการวิจัยเป็นหลักฐานการปฏิบัติงาน ทำให้ผลต่อการพิจารณาความดีความชอบและมีผลกระทบต่อการประเมินศักยภาพของหน่วยงานด้วย เป็นต้น ซึ่งผลงานดังกล่าวจึงเป็นที่มา

ทำให้เกิดการกำหนดเชิงนโยบายของกลุ่มนายก อบต. เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอหางดงว่าจะเป็นพื้นที่นำร่องการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ได้คุณภาพของ อบต.

3. ผู้ปกครอง ประเด็นนี้ก่อนปฏิบัติการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 ศูนย์พบว่า ประเด็นปัญหาที่อยู่ในระดับต้น ๆ ของทุกศูนย์ คือ ผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญ ไม่ให้ความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจนทำให้มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาเด็ก เนื่องด้วยเกิดความไม่สอดคล้องของวิธีการพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่เมื่อการปฏิบัติงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นก็เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่ระหว่างการปฏิบัติการ ผู้ปกครองเกือบทุกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรม ร่วมรับรู้ ในบางศูนย์ก็ขอเข้าร่วมกระบวนการจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการวิจัยอ้างว่าประเด็นนี้ได้เป็นปัญหาอีกต่อไป ด้วยเพราะว่าในขณะนี้ทุกศูนย์ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอย่างดีผู้ปกครองมีความเข้าใจตระหนักถึงภาระหน้าที่ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน เพื่อลูกหลานของผู้ปกครองเอง

จากการศึกษาพบว่ามีหลายสาเหตุที่ผู้ปกครองมิให้ความร่วมมือกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนหน้านี้ก็เพราะว่า

1. ผู้ปกครองยังคิดว่าเป็นหน้าที่ของครูในศูนย์ที่จัดการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กเพียงผู้เดียวผู้ปกครองไม่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง
2. คณะครู ผู้บริหารศูนย์มิได้สร้างความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในเรื่องบทบาทของผู้ปกครองต่อความร่วมมือในการพัฒนาเด็กต่อศูนย์
3. ศูนย์พัฒนาเด็กไม่ได้เปิดโอกาส/ จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม
4. รูปแบบกิจกรรมสำหรับการเข้าร่วมทำกิจกรรมในศูนย์จำกัด ๆ ทุกปี ผู้ปกครองเด็กเกิดความเบื่อหน่าย

5. ภาระหน้าที่ส่วนตัวของผู้ปกครองทำให้ไม่มีเวลา มีการพุดกันในเวทีแลกเปลี่ยนกันหลาย ๆ ครั้งก็นำไปสู่การแก้ปัญหาร่วมกันจนเกิดความตระหนักเข้าใจและท้ายที่สุดก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในทุก ๆ ศูนย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านปง (ศูนย์ศิริเขต) ซึ่งมีปัญหาประเด็นของวิกฤตความร่วมมือของผู้ปกครองในศูนย์แต่เมื่อเริ่มดำเนินการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เปิดพื้นที่ให้ผู้ปกครองเข้าร่วมกระบวนการมีการพูดคุย ทำงานร่วมกัน อย่างต่อเนื่องปัญหาดังกล่าวก็ถูกแก้ไขและเกิดความเข้าใจร่วมกันอย่างลึกซึ้งและเกิดความตระหนักร่วมกันทำให้เกิดความร่วมมืออย่างดี ยกตัวอย่าง เช่น กรณีของศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.หางดง ผู้ปกครองได้เข้ามาช่วยเหลือความสะอาดและบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กโดยทางศูนย์มิได้ร้องขอในตอนเช้าเมื่อเข้ามาส่งลูกก็จะเข้ามาช่วยเปิดประตู หน้าต่าง

และกวาดขยะ แล้วก็ไปทำงานเป็นต้น หรือกรณี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านโป่ง เป็นศูนย์ที่มีเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าม้งเป็นส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีฐานะยากจนและไม่ค่อยมีเวลาร่วมตัวกันในช่วงว่างจากการไปทำไร่มาช่วยพัฒนาศูนย์ โดยการทาสี จัดสร้างเครื่องเล่นสนาม ปลุกต้นไม้ ทำของเล่นพื้นบ้าน และยังเสนอมาเล่นิทานพื้นบ้านให้เด็กในศูนย์ซึ่งเป็นลูกหลานของตนเองซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้มีเคยเกิดขึ้นและมีเคยคาดหวังว่าจักเกิดขึ้น และก็ได้เกิดขึ้นหลังการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการตั้งแต่ช่วงต้นๆ ของการปฏิบัติการซึ่งในกรณีของ 2 ศูนย์นี้คณะวิจัยได้ร่วมกันถอดความรู้ว่าปัญหาซึ่งคณะครูและนักวิชาการคิดว่าวิกฤตมากจนทำให้คณะครูเริ่มเกิดความท้อแท้และไม่มีความสุขกำลังใจในการทำงานและสามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็วและไม่ยากอย่างที่คิด คำตอบคือ “การเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” (ขออันเชิญแนวทางการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันมาสรุป) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจครูไม่เข้าใจว่าผู้ปกครองก็มีความจำเป็นหลายอย่าง ไม่มีเวลา และผู้ปกครองส่วนใหญ่จักประกอบอาชีพรับจ้างรายวันเกือบทั้งสิ้น ส่วนผู้ปกครองก็ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมายุ่งเกี่ยวกับการจัดการของลูกควรจักต้องเป็นหน้าที่ของครู หรือกรณีของศูนย์ศิรีเขต (อบต.บ้านโป่ง) นักวิชาการศึกษาและครูก็คิดว่าทำไมผู้ปกครองไม่มาประชุมเลยผู้ปกครองไม่ให้ความสำคัญกับงานของลูก งานของศูนย์ โดยที่ไม่รู้ว่าเวลาของการทำไร่ของชนเผ่าม้ง เมื่อออกไปทำไร่แล้วจักต้องไปเป็นสัปดาหความไม่เข้าใจเหล่านี้มีเคยได้ถูกหยิบยกมาพูดคุยกัน ไม่มีเวทีได้พูดคุยกันเมื่อได้ร่วมกระบวนการวิจัยได้เปิดเวทีเปิดใจคุยกันจึงเกิดปรากฏการณ์ที่สำคัญยิ่ง คือ เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันรวมทั้งความรู้สึกเข้าใจลึกซึ้งจนก้าวข้ามไปสู่การเข้าใจของกันและกันรับรู้ถึงจุดมุ่งหมายร่วมกันของการพัฒนาว่าคือลูกหลานของตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาระบบการหนุนเสริมทีมวิจัยทั้ง 5 ศูนย์

ทีมนักวิจัยได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลายโดยการหนุนเสริมจากบุคคลหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักวิจัยได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองสามารถให้ความรู้ความสามารถที่ได้รับจากการหนุนเสริมอย่างต่อเนื่องไปใช้ในการเตรียมการดำเนินงานวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งผลของการพัฒนาระบบการหนุนเสริมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. นักวิจัยและผู้ร่วมกระบวนการวิจัยได้รับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นนักจัดกิจกรรม นักจัดเวทีนักวิจัยชุมชนในพื้นที่ จำนวน 15 คน (นักวิจัยหลัก 5 คน ผู้ร่วมกระบวนการ 10 คน)
2. ได้แนวทางและรูปแบบกิจกรรมพัฒนานักวิจัยอย่างมีส่วนร่วม
3. ได้แหล่งศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและผู้ร่วมกระบวนการวิจัย

4. เกิดเครือข่ายงานวิจัยในระดับพื้นที่ที่หลากหลายและหลายระดับ ซึ่งเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กพื้นที่ทางดงเกิดจากความสนใจความตั้งใจในการพัฒนาตนเองและองค์กรที่มีความคิดนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาหรือในการพัฒนาศักยภาพศูนย์และชุมชน พัฒนาการบริหารจัดการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและใช้ชุมชนเป็นฐานด้วยเหตุผลข้างต้นจึงมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพื้นที่ทางดง จำนวน 5 ศูนย์ จาก 5 ตำบลเข้าร่วมในชุดโครงการเกิดการพัฒนาในหลาย ๆ อย่าง

4.1 ในระดับทีมวิจัยซึ่งประกอบไปด้วยนักวิชาการศึกษาและครูผู้ดูแลเด็กทำให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกันและกันมีการประสานงานและร่วมมือกันมีการปรับวิสัยทัศน์และเกิดความเข้าใจเกิดการพัฒนาศักยภาพในการทำงานในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตั้งแต่ศึกษาบริบทของชุมชนค้นหาสาเหตุกระบวนการถอดบทเรียนและร่วมกับผู้ปกครองในการพัฒนาศูนย์

4.2 ในระดับเครือข่ายนักวิชาการศึกษาซึ่งประกอบไปด้วยนักวิชาการศึกษาที่ร่วมเป็นนักวิจัยในโครงการ จำนวน 5 ตำบลคือ อบต.บ้านปง อบต.บ้านน้ำแพร่ อบต.ขุนคง อบต.ทางดง และอบต.หนองควาย

4.3 ในระดับเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็กซึ่งประกอบไปด้วยผู้ดูแลเด็กที่ร่วมเป็นนักวิจัยในโครงการจำนวน 5 ตำบลคือ อบต.บ้านปง อบต.บ้านน้ำแพร่ อบต.ขุนคง อบต.ทางดง และอบต.หนองควาย

4.4 ในระดับเครือข่ายผู้บริหาร ซึ่งประกอบไปด้วยปลัดและนายกทั้ง 12 อบต. ในอำเภอทางดง โดยเฉพาะผู้บริหารของ 5 ตำบลที่เป็นนักวิจัยทำให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนการพูดคุยกันในระดับอำเภอ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัย สรุปได้ดังนี้

คำถามงานวิจัย

1. กระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง มีบริบทที่แตกต่างกันทั้งทางด้านภูมิสังคม โครงสร้างการบริหารจัดการ รวมทั้งความพร้อมด้านอาคารสถานที่ แต่มีส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ ศักยภาพของครูประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กล่าวคือ ครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารของ อบต. โดยเฉพาะนายก อบต. ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทุกแห่งให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยอยู่ในเกณฑ์ดีและทุกแห่งมีนักวิชาการศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบดูแลงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่อย่างไรก็ตามศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละแห่งก็ยังมีความต้องการที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์ที่แตกต่างกันออกไป จึงมีผลทำให้เมื่อสิ้นสุดการวิจัยพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง ได้ค้นวัตกรรมที่เป็นกระบวนการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของศูนย์และชุมชน ดังนี้

- 1.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย ได้ค้นนวัตกรรมด้านการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลหางดง ได้ค้นนวัตกรรมด้านบริหารจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
- 1.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโป่ง ได้ค้นนวัตกรรมด้านบริหารจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง
- 1.4 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลขุนทอง ได้ค้นนวัตกรรมด้านบริหารจัดการโดยกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย

1.5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่ ได้ันวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนโดยการมีส่วนร่วม

2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีอะไรบ้าง

การวิจัยและพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ในทุกโครงการดังที่ได้นำเสนอภาพรวมไว้ในบทที่ 4 แล้วจะเห็นได้ว่าการดำเนินการครั้งนี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเด็กในองค์กรหลักและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับที่คาดหวังและเหนือความคาดหวังจนกระทั่งมีผลกระทบในเชิงนโยบายของการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ด้วยเพราะมีปัจจัยแห่งความสำเร็จสำคัญทำให้เกิดผลต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

2.1 ปัจจัยภายใน

2.1.1 กระบวนการวิจัย การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งหลักการสำคัญของกระบวนการวิจัยนี้มุ่งเน้นที่การแก้ปัญหา ในการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยแบบนี้จะมีเชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะร่วมเรียนรู้ ดังนั้นทุกคนที่เกี่ยวข้องก็จะสามารถจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการได้ตั้งแต่เริ่มต้นโดยการร่วมเรียนรู้เรื่องของตนเองร่วมแก้ปัญหาและท้ายที่สุดก็จะร่วมรับผลด้วยกัน

จากหลักการและแนวคิดของกระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่กล่าวมาข้างต้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จแก่โครงการนี้เป็นเช่นนี้และมีผลทำให้ผู้ร่วมกระบวนการในทุกระดับเกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดและกระบวนการทำงานของตนเองและองค์กรในที่สุดของการวิจัย เพราะหลักการวิธีการและประโยชน์ที่จะได้รับจากกระบวนการนี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของทีมวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการในการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ คือ

- ทีมวิจัยในครั้งนี้คือ นักวิชาการศึกษา และครูเด็กเล็กในศูนย์ที่อยู่ในชุมชนและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชน
- ประเด็นวิจัยก็เกิดขึ้นจากการมองเห็นปัญหาในศูนย์เด็กเล็กร่วมกันของกลุ่มครูศูนย์เด็กเล็ก/นักวิชาการของแต่ละศูนย์

- แนวทางในการแก้ปัญหาเกิดขึ้นจากการวางแผนร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำงานร่วมกัน ระหว่างครูศูนย์เด็กเล็ก ผู้ปกครอง นายก อบต. และผู้เกี่ยวข้อง
- ผลของการแก้ปัญหาผู้ที่ได้รับผลก็ได้แก่เด็ก ครู นายกอบต. และผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นว่ากระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้เข้ามาร่วมเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่ค้นหาปัญหา → รับรู้ปัญหา → วางแผนการแก้ปัญหา → ลงมือแก้ปัญหา → รับผลของการแก้ปัญหาทำให้ทุกฝ่ายที่ร่วมกระบวนการเกิดจิตสำนึกและตระหนักในปัญหา ร่วมกันแก้ปัญหาของตนเอง ท้ายที่สุดประสบการณ์ในการร่วมกระบวนการวิจัยรูปแบบนี้ก็จะก่อให้เกิดความเข้าใจถึงสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นและปัญหาก็จะได้รับการแก้ไขโดยคนในชุมชนทำให้เกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง

2.2.2 ทีมวิจัย จัดเป็นปัจจัยภายในที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายการวิจัยที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะต้องพัฒนาและตัดสินใจเลือกทีมที่ดีเพื่อที่จะในการทำงานจะได้บรรลุเป้าหมายภายในบรรยากาศของการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งหลักการของการคัดเลือกทีมนี้จะมีคุณลักษณะ ดังนี้

- ควรเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ หรือมีความคุ้นเคยกับชุมชนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
- ควรเป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับหัวข้อที่ทำวิจัยหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัย
- ควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเป็นนักประสานที่ดีเพราะงานวิจัยในลักษณะนี้มีความจำเป็นที่จะต้องประสานงานกันกับกลุ่มคนที่หลากหลายเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจ
- เป็นผู้ที่มีความตั้งใจทุ่มเทเสียสละในการทำงาน
- เป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่
- เป็นผู้ที่มีใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

นอกจากคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นแล้วในครั้งนี้นี้ยังมีปัจจัยเสริมในประเด็นของทีมวิจัยที่เกิดขึ้นเพราะในโครงการวิจัยนี้ คือ สำหรับชุดโครงการวิจัยในครั้งนี้นี้ยังมีจุดเด่นของทีมวิจัยซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยเสริมของทีมวิจัยทำให้ทีมวิจัยมีความแข็งแกร่งเพิ่มขึ้นคือ

- ทีมวิจัยส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยรู้จักกันมานานเคยทำงานร่วมกันมาก่อนที่จะมาร่วมกระบวนการวิจัยจึงสะดวกต่อการเรียนรู้และปรับตัวในการทำงานร่วมกัน

- ทีมวิจัยทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัยในระดับหนึ่ง เนื่องด้วยทุกคนจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาการศึกษาและส่วนใหญ่จบการศึกษาปฐมวัยจึงทำให้มีความคิดรวบยอดในเรื่องที่ทำวิจัยค่อนข้างชัดเจน
- ทีมวิจัยทั้ง 5 โครงการมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมการวิจัยอย่างชัดเจน อีกทั้งทุกคนมีความตระหนักรู้มองเห็นการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ปัญหาด้านการจัดการศึกษาที่เป็นเรื่องใหม่และท้าทายสำหรับอบต. อีกทั้งสิ่งที่ทำวิจัยนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานที่ทีมวิจัยเป็นผู้รับผิดชอบหลักอยู่แล้วเมื่อมีโอกาสที่จะพัฒนาในส่วนงานที่ตนเองรับผิดชอบจึงมีความตั้งใจและตรงกับความต้องการของตนเองสิ่งเหล่านี้เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ทีมงานมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานสูงมาก ท้ายที่สุดความผูกพันที่มีต่อกันของทีมวิจัยทั้ง 5 ชุด โครงการทำให้เกิดเครือข่ายวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหลังจากการวิจัยสิ้นสุดแล้วเครือข่ายทีมวิจัยชุดนี้ก็ยังดำเนินการร่วมจัดกิจกรรมทำงานเชิงพัฒนาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

1.2 ปัจจัยภายนอก

2.2.1 การหนุนของพี่เลี้ยงและ สกว.

ปัจจัยภายนอกที่สำคัญและมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จของโครงการคือ การหนุนของพี่เลี้ยงและ สกว. พี่เลี้ยงนักวิจัยในพื้นที่เป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนงานให้ดำเนินไปได้ตรงตามเวลาเพราะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานติดต่อและติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินการวิจัยในพื้นที่อย่างใกล้ชิดเท่า ๆ กับหัวหน้าโครงการและในบางช่วงต้องเกาะติดกับทีมวิจัยในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อร่วมรับฟังและแก้ปัญหา สำหรับชุดโครงการนี้ดังที่กล่าวมาข้างต้นว่าปัจจัยเสริมที่ได้เปรียบคือ ทีมงานส่วนใหญ่จะเป็นลูกศิษย์ของหัวหน้าโครงการรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามยังคงมีระยะห่างที่ว่า ลูกศิษย์กับอาจารย์ คั่นอยู่ ดังนั้นบางครั้งทีมวิจัยมีปัญหาหรือมีข้อขัดแย้งกันก็ไม่กล้าปรึกษาทำให้มีผลกระทบต่อระยะเวลาในการทำกิจกรรม แต่เนื่องจากมีพี่เลี้ยงนักวิจัยอยู่ในพื้นที่และมีอายุที่ใกล้เคียงกันก็มักจะถูกเลือกให้เป็นทีปรึกษาในอันดับแรกและหลาย ๆ ครั้งก็ได้ช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายไปได้อย่างรวดเร็วทำให้เกิดข้อควรคำนึงว่าบุคคลที่จะเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยในพื้นที่ต้องเป็นผู้ที่เสียสละ ทุ่มเทมีใจให้กับงานของตนเองสามารถอยู่เกาะติดกับพื้นที่เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่ตนเองรับผิดชอบในระดับหนึ่งและต้องเป็นผู้ที่มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ใจกว้างรับฟังความ

คิดเห็นของผู้อื่นเห็นอกเห็นใจผู้อื่นกล้าตัดสินใจและมีความรับผิดชอบ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นการถอดบทเรียนจากพฤติกรรมของพี่เลี้ยงนักวิจัยของชุดโครงการนี้และอาจจะมีคุณสมบัติอื่น ๆ อีกหลายประการแต่มีสรุปไว้ข้างต้นพบว่าพอเพียงต่อการเป็นผู้สร้างกลไกในการขับเคลื่อนทีมในพื้นที่แล้ว

ในส่วนของ สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) ซึ่งเป็นองค์กรที่ให้การหนุนเสริมหลัก ทั้งด้านงบประมาณและนักวิชาการ โดยเฉพาะนักวิชาการด้านกระบวนการถือว่ามีความสำคัญมาก ชุดโครงการนี้ประสบความสำเร็จได้เพราะการติดตามหนุนเสริม จากทีมงานของ สกว. ตั้งแต่การเริ่มต้นการขึ้นโครงการจนกระทั่งต่อ ยอดความรู้ คิดเครื่องมือให้นักวิจัยเปิดโอกาสให้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างทีมวิจัยของชุดโครงการอื่น ๆ ทำให้ทีมวิจัยด้วยกันได้มีการเรียนรู้เพิ่มเติมและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินการต่อไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเสนอแนะแลกเปลี่ยน ของเวทีประจำเดือนที่ตัวแทนของ สกว. ได้เข้าร่วมกิจกรรมเกือบทุกครั้งมีประโยชน์อย่างสูงสุดต่อทีมวิจัยทำให้การพัฒนางานวิจัยมีความยืดหยุ่น และตรงวัตถุประสงค์การวิจัย การจับประเด็นของตัวแทน สกว. ที่ให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนนั้นทำให้ทีมวิจัยเกิดความชัดเจนในงานที่ทำมากขึ้นในบางช่วงของการดำเนินการวิจัยก็มีการหลุดประเด็นแต่จากการให้ข้อสังเกตและจับประเด็นที่ยืดหยุ่นของตัวแทน สกว. ทำให้ทีมวิจัยนำมาทบทวนและแก้ไขได้ทันท่วงทีทำให้ผลของการดำเนินการประสบความสำเร็จและยังสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ ข่าวสารความรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นจดหมายข่าว ตำรา หนังสือเล่มเล็ก หรือ CD ที่ สกว. จัดส่งและเผยแพร่ล้วนแต่เป็นการหนุนเสริมทางปัญญาให้แก่ทีมวิจัยทั้งสิ้นบทเรียนต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในเอกสารและแผ่น CD เหล่านั้น ได้ถูกถอดมาเป็นบทเรียนแล้วนำไปต่อยอดเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัยทั้งสิ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัจจัยหนุนที่เป็นหลักสำคัญทำให้ประสบความสำเร็จคือ พี่เลี้ยงนักวิจัยและทีมงาน สกว.

2.2.2 การหนุนของ อบต.

องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุดโครงการนี้โดยตรง การเข้ามาหนุนเสริมและให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ของ อบต. ทั้ง 5 แห่ง ตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ได้แก่นายกอบต. สมาชิก อบต. และระดับผู้ปฏิบัติการนักวิชาการศึกษา หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดผลสำเร็จ และเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวของเด็กอย่างมากมา ผลจากการวิจัยพบว่าระดับการหนุนของ อบต. แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในส่วนที่เหมือนกัน คือ ระดับนโยบาย อบต. ทุกแห่ง

มีนโยบายให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากขึ้น โดยได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการอย่างเหมาะสมรวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างของคณะกรรมการศูนย์ให้เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติการได้จริง ตลอดจนการดำเนินการวิจัยผู้บริหารของ อบต.และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ สมาชิก อบต. ปลัด อบต. และนักวิชาการศึกษา เป็นต้น ได้เข้าร่วมกระบวนการและรับรู้ผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทีมวิจัยมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลขุนกง คือนายพิทักษ์ อินดุม ได้เข้าร่วมเป็นทีมวิจัยตั้งแต่เริ่มกระบวนการและได้เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ของตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมทอดผ้าป่าของเล่น กิจกรรมอุ่นไอรัก การศึกษาดูงานที่โรงเรียนสัตยาไสและงานมหกรรม 10 ปี ของ สกว. เป็นต้น การเข้าร่วมกระบวนการด้วยตนเองของนายก อบต. ทำให้ได้รับรู้ปัญหาของศูนย์พัฒนาเด็กและพยายามหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาเด็ก จนในที่สุดได้ลงมาเป็นผู้นำในการพัฒนาเด็กเล็กด้วยตนเองทำให้ศูนย์แห่งนี้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ริเริ่มเครือข่ายผู้บริหาร อบต.ที่ทำงานด้านการศึกษา ซึ่งเครือข่ายนี้จะให้ความสำคัญกับประเด็นของการศึกษามาก จนในที่สุดเครือข่ายผู้บริหาร อบต.สามารถผลักดันให้ประเด็นในการศึกษาเป็นประเด็นของชุมชนและทำให้ชุดโครงการวิจัยนี้สามารถขับเคลื่อนไปได้จนประสบความสำเร็จและสามารถผลักดันให้ ประเด็นการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของอำเภอหางดงเป็นนโยบายระดับพื้นที่ได้ในที่สุด

2.2.3 ชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ได้ระบุไว้ชัดเจนว่าใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังนั้นการดำเนินการของโครงการทุกขั้นตอนต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชน เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกทีมวิจัยส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในพื้นที่ การกำหนดและการค้นหาปัญหาหรือความต้องการในการพัฒนา การวางแผนการประเมินผลและการร่วมรับรู้ผลการพัฒนา รวมทั้งการร่วมรับประโยชน์ทุกขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้นทีมวิจัยได้ร่วมดำเนินการกับชุมชนมาโดยตลอด จะมีข้อแตกต่างกันบ้างในบางพื้นที่ในเรื่องของประเด็นการมีส่วนร่วมและประเภทของบุคคลที่เข้าร่วมในชุมชน เช่น อบต.น้ำแพร่ และ อบต.ขุนกง บุคคลในชุมชนที่เข้าร่วมกระบวนการส่วนใหญ่จะเป็นผู้ปกครองและครูภูมิปัญญา สำหรับ อบต.บ้านปง และอบต.หางดง จะมุ่งเน้นกลุ่มผู้ปกครอง อบต.หนองควายจะมุ่งเน้นผู้ปกครองกับกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วชุมชนที่กล่าวถึงยังหมายถึงการร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนซึ่งจัดเป็นทุนของชุมชนที่สามารถนำไปให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนและผู้คนในชุมชนได้ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน

สามารถเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือ ในการพัฒนาของคนในชุมชน เช่น กรณีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่ ซึ่งได้มีการพัฒนานวัตกรรมการศึกษาปฐมวัยขึ้นโดยการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งที่เป็นสถานที่และตัวบุคคล (ครูภูมิปัญญา) เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก ซึ่งก็ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จนทำให้เกิดความเข้าใจมองเห็นความสำคัญจนท้ายที่สุดก็เกิดความตระหนักว่าการศึกษาเป็นเรื่องของชุมชน ไม่ใช่เรื่องของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพราะเด็กและเยาวชนจะเติบโตและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บ้าน โรงเรียน ชุมชน เข้ามาร่วมมือกัน ดังนั้นการดำเนินการที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ จึงเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในชุดโครงการนี้

2.2.4 ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่จัดเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการวิจัยชุดนี้ เพราะโครงการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ ที่มีผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมกระบวนการทุกโครงการ ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็นทั้งผู้ร่วมวิจัยและผู้รับผลของการวิจัยโดยตรง ถึงแม้ว่าในช่วงเริ่มต้นโครงการยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเท่าที่ควร แต่เมื่อมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันปฏิบัติการร่วมกันจนเกิดการรับรู้รับทราบและเห็นประโยชน์จากสิ่งที่จะได้รับนั้นว่าคืออะไร ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงคือลูกหลานของตนเองที่เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็ทำให้ความร่วมมือร่วมใจเกิดขึ้นอย่างมากมาย ตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศิรีเขตของ อบต. บ้านปาง และ อบต.หางดง ก่อนการดำเนินการพบว่า ผู้ปกครองไม่ค่อยจะให้ความร่วมมือกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองศูนย์มากนัก แต่เมื่อได้ดำเนินการวิจัยไปได้สักระยะหนึ่งก็มีการปรับเปลี่ยนเกิดขึ้น ผู้ปกครองมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองมีการเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ่อยขึ้น โดยเข้าร่วมประชุมร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมเด็กและในช่วงสุดท้ายของการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองกับครูในศูนย์และมีผลในทางบวกต่อการพัฒนาการของเด็กเพราะครูกับผู้ปกครองมีการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ดังนั้นเมื่อผู้ปกครองมีความเข้าใจที่ถูกต้องก็ทำให้เกิดแนวร่วมที่สร้างพลังการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในทางบวกให้เกิดขึ้นกับโครงการวิจัยในชุดนี้อย่างรวดเร็ว

2.2.5 การหนุนเสริมของสถาบันการศึกษา

ชุดโครงการนี้ได้ดำเนินการในช่วงที่ดีเนื่องด้วยภารกิจการถ่ายโอนการจัดการศึกษาได้ดำเนินการมาได้ระยะหนึ่งแล้วและบรรยากาศของการถ่ายโอนการศึกษามีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้นและมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ย้ายมาองค์กรมีความเห็นพ้องกันและ อบต. ก็ได้พยายามจัดทำกระบวนการสร้างความเข้าใจที่ผ่านมานั้นทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจากองค์กรต่าง ๆ ด้าน

การศึกษาได้ก้าวผ่านปัญหา อุปสรรคข้อขัดแย้งต่าง ๆ ได้ระดับหนึ่งแล้วจึงทำให้เกิดบรรยากาศของความร่วมมือที่ดีดังนั้นจึงเป็นผลทำให้โครงการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ได้รับการหนุนเสริมจากสถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นอย่างดีในทุกด้านเช่นกัน

- การสนับสนุนด้านบุคลากรให้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนบ้านดง (ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัด สพฐ.) ได้อนุญาตให้คุณครูพะเยาว์ ซึ่งเป็นครูประจำชั้นของโรงเรียนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ตลอดกระบวนการวิจัยและเป็นการสำคัญของการวิจัยชุดโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง

- การสนับสนุนด้านสถานที่ ได้แก่ โรงเรียนบ้านน้ำแพร่ โรงเรียนบ้านดง โรงเรียนทั้ง 2 แห่งนี้ได้รับสนับสนุนทาง อบต.น้ำแพร่ และ อบต.หางดง ใช้อาคารและห้องเรียนจัดเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้อำนวยการให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย จนกระทั่งผลของการวิจัยได้มีผลกระทบเชิงนโยบายในระดับพื้นที่ ทำให้ อบต. ได้จัดสรรงบประมาณมาสร้างอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยแยกเป็นเอกเทศ ปัจจุบันนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหางดง ในขณะนี้มีอาคารเป็นของตนเองแยกออกจากอาคารของโรงเรียนในที่สุด

- สนับสนุนด้านวิชาการ ตลอดการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญและมีความสนใจในการทำวิจัยครั้งนี้มาก โดยเข้าร่วมการประชุมการจัดเวทีเสวนา กิจกรรมต่างๆ ที่โครงการวิจัยในแต่ละพื้นที่จัดขึ้น รวมทั้งร่วมให้ข้อเสนอแนะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง เช่น กรณีชุดการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควายได้เชิญผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพอนเข้าร่วมกิจกรรมร่วมประชุมสร้างความเข้าใจและเวทีรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 รวมทั้งให้ข้อแลกเปลี่ยนในเวทีที่เป็นประโยชน์แก่ทีมวิจัยของ อบต.หนองควาย หรือ การได้รับการสนับสนุนข้อคิดแนวทางการจัดการศึกษาจากผู้อำนวยการ โรงเรียนหางดงและโรงเรียนบ้านน้ำแพร่ ด้วยเหตุเพราะว่าเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแต่ละพื้นที่ล้วนเป็นลูกหลานของคนในพื้นที่ และเมื่อจบการศึกษาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่นั้น ๆ ก็เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนสังกัด สพฐ. ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำตำบลเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเข้ามาหนุนเสริมด้านวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ ก็ถือได้ว่าเป็นการเตรียมให้เด็กของโรงเรียนตนเองในอนาคตเช่นกัน จึงทำให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายด้วยปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีผลทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโครงการวิจัยดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น

อีกหน่วยหนึ่งที่หนุนเสริมด้านการศึกษอย่างต่อเนื่อง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จากปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า “เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ดังนั้น จึงมีความตระหนักในพันธกิจของตนเองจึงได้มีนโยบายของมหาวิทยาลัยที่ชัดเจนให้คณาจารย์ และบุคลากรของมหาวิทยาลัย ได้มีส่วนในการทำหน้าที่ให้บริการและการวิจัยที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของ

มหาวิทยาลัยด้วย นั่นคือ มุ่งเน้นงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นจากนโยบายและจุดเน้นของมหาวิทยาลัย ด้านการวิจัยและบริการวิชาการ ที่กล่าวมาข้างต้นจึงถือเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญที่ทำให้อาจารย์ และ นักศึกษาสามารถเข้ามาหนุนเสริมชุดโครงการวิจัยได้อย่างเต็มกำลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการ วิชาการซึ่งเป็นการเสริมความแข็งแกร่งทางวิชาการทำให้เกิดความมั่นใจให้กับทีมวิจัยได้อย่างเต็มที่

2.2.6 นโยบายการจัดการศึกษาระดับชาติและระดับพื้นที่

ถือได้ว่าช่วงเวลาในการปฏิบัติการวิจัยเป็นช่วงที่เหมาะสมของการดำเนินการวิจัย และพัฒนาด้านการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล เพราะเป็นช่วงเวลาที่ต้องกรปกรอง ส่วนท้องถิ่นได้มีนโยบายและจัดทำ (ร่าง) แผนการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยออกมาและมีผลบังคับ ใช้ในเชิงปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมมากกว่าในช่วงแรก ๆ (พ.ศ. 2546) ซึ่งในระยะแรกของการขับเคลื่อน นโยบายด้านการถ่ายโอนการจัดการศึกษานั้นมีแต่ความขัดแย้งไม่เข้าใจทำให้เกิดอุปสรรค ปัญหา มากมาย ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะนั้นนโยบายของกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มี ความชัดเจนและเป็นรูปธรรมจึงทำให้ระดับปฏิบัติการ ได้แก่ เทศบาล อบต. ทำงานด้วยความมั่นใจ ทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้การดำเนินงานของชุดโครงการวิจัยนี้ประสบความสำเร็จเพราะ ประเด็นวิจัยมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ อีกประการหนึ่งที่ถือเป็นปัจจัยเสริม คือ ประเด็น การศึกษาในพื้นที่อำเภอหางดงสำหรับพื้นที่แห่งนี้ ประเด็นการศึกษามีใช้ประเด็นใหม่เนื่องด้วยคน ในชุมชนได้มีความพยายามขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการศึกษาโดยชุมชนมาอย่างต่อเนื่องจนทำให้ ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นร่วมของชุมชน ดังนั้นเมื่อผู้นำชุมชน (นายก อบต.) ของแต่ละพื้นที่ที่ มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความรับผิดชอบซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ได้มองเห็นความสำคัญของการ ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในชุมชน ได้แก่ เช่น อบต.ขุนคง อบต.น้ำแพร่ อบต. หนองควาย ทั้ง 3 อบต. นี้ ได้ร่วมกันกำหนดให้ “การศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นนโยบายในระดับ พื้นที่” สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ชุดโครงการนี้ประสบความสำเร็จและวิธีคิดนี้จึงมีผล โดยตรงต่อบทบาทของผู้นำองค์กรจึงถือได้ว่า ผู้นำองค์กรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ทั้ง 5 แห่ง นี้มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาทำให้มีการสนับสนุนชุดโครงการวิจัยทั้ง 5 พื้นที่ขับเคลื่อนจนประสบ ความสำเร็จในที่สุด

2.2.7 การหนุนขององค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง

ชุดวิจัยโครงการนี้ได้รับความสนใจและหนุนเสริมจากองค์กรอื่น ๆ อย่างมากมาย อาทิเช่น หน่วยงานของสาธารณสุขระดับอำเภอได้เข้ามาดูแลด้านสุขภาพของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กอย่างต่อเนื่องหลังการจัดเวทีรายงานผลการวิจัยระยะที่ 1 ได้มีองค์กรต่าง ๆ ที่ได้รับทราบ วัตถุประสงค์ของโครงการก็ขอเข้าร่วมกระบวนการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเป็นวิทยากรใน

ประเด็นที่องค์กรนั้น ๆ มีความเชี่ยวชาญ การจัดกิจกรรมมาเสริมทักษะให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางศูนย์จัดขึ้น เช่น การแข่งขันกีฬาของเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

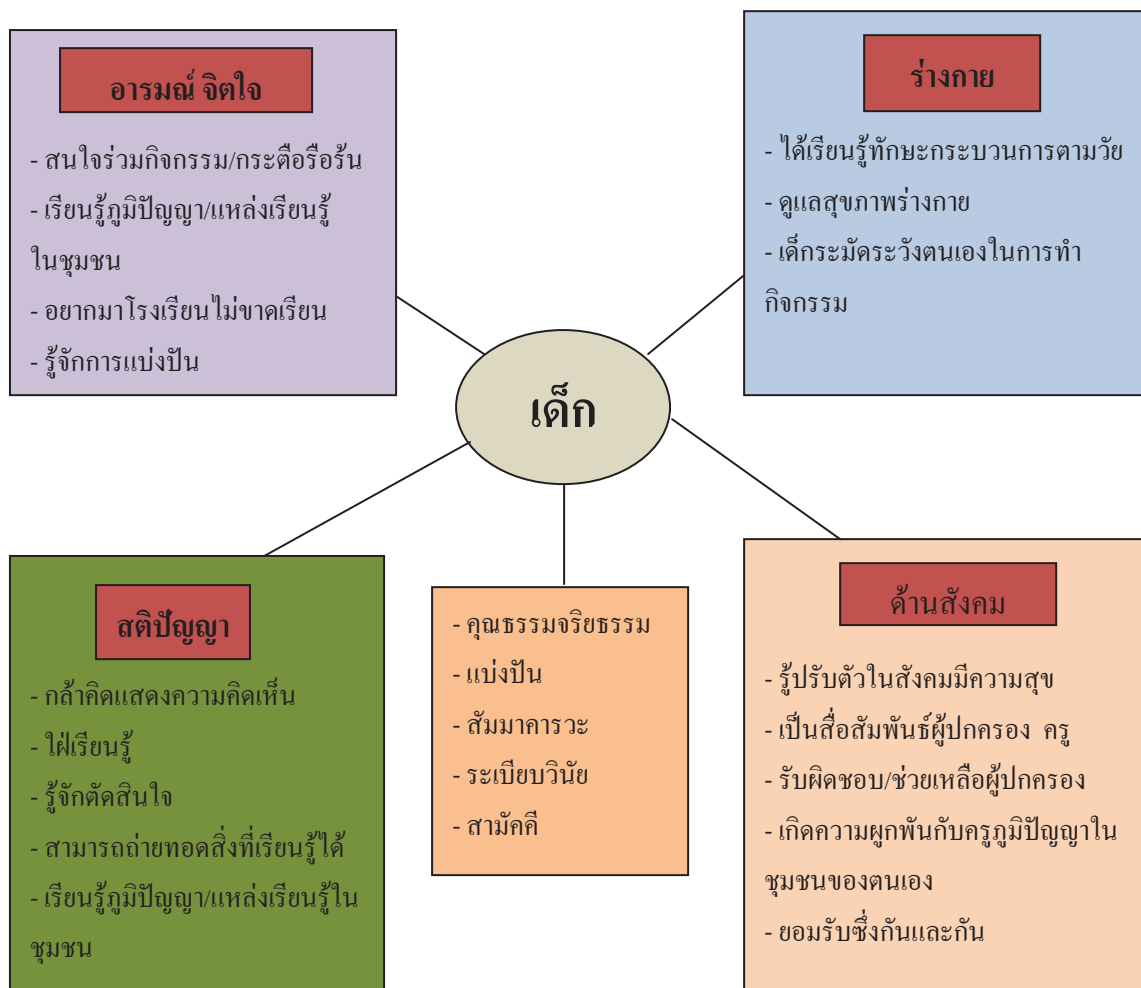
การหนุนเสริมขององค์กรหน่วยงานต่าง ทั้งในและนอกชุมชนล้วนเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของโครงการทำให้โครงการสามารถขับเคลื่อนไปตามวัตถุประสงค์ได้อย่างราบรื่น

3. ผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง เป็นอย่างไร การพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง

ประสบความสำเร็จอยู่ในเกณฑ์ซึ่งมีผลสำเร็จเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งกระทบที่เกิดขึ้นนอกเหนือความคาดหมายของผู้วิจัยและผู้ร่วมกระบวนการในหลายมิติสรุปได้ดังนี้

3.1 ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นกับเด็กโดยตรงอันเป็นผลเนื่องจากกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานซึ่งมีลักษณะของปริมาณและคุณภาพที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาดังนี้

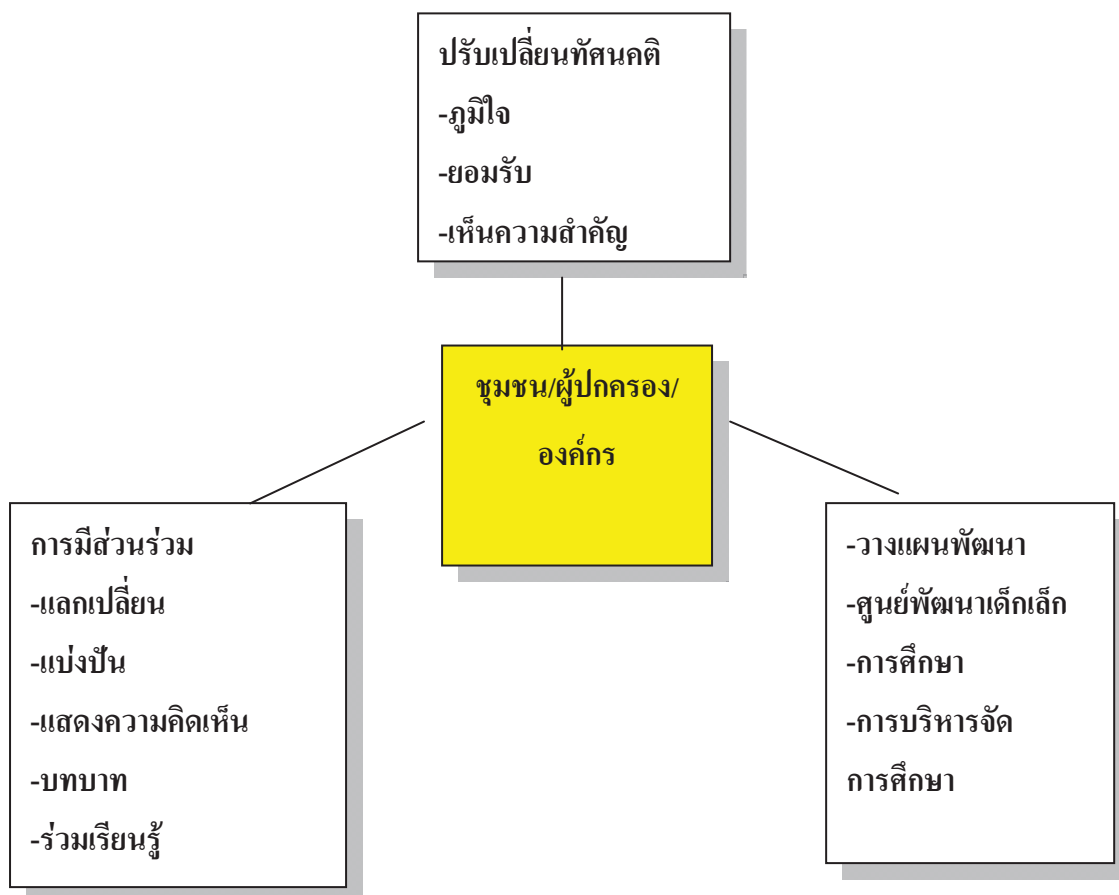
- เด็กได้รับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านและและพัฒนาการเหมาะสมตามวัย
- ได้รับการเรียนรู้ที่ฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ตามวัย
- รู้จักแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของตนเองและรักภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง
- ได้เรียนรู้และรับรู้ภูมิปัญญาในชุมชนของตนเองตามวัยและภูมิใจรวมทั้งมีความผูกพันกับครุภูมิปัญญาในชุมชนของตนเอง
- มีความสามารถในการถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีขึ้นเด็กกล้าคิด/ทำ/แสดงความคิดเห็น/รับผิดชอบช่วยเหลือผู้ปกครองและเพื่อนมีความสนใจและร่วมกิจกรรมเพราะแปลกใหม่และเป็นสื่อสัมพันธ์ของครู/ผู้ปกครองและเพื่อน รวมทั้งมีความสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นมีความสุขเมื่ออยู่ในสังคมและการร่วมกิจกรรมอื่น ๆ กับบุคคลอื่น ๆ ได้ดี

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับเด็กเนื่องจากกระบวนการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

3.2 ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชน/ผู้ปกครอง/องค์กร/องค์กรที่เกี่ยวข้อง (อบต./หน่วยงานการศึกษา)

- ชุมชนผู้ปกครองปรับเปลี่ยนทัศนคติเข้ามามีส่วนร่วมคิด ทำ/ร่วมเป็นเจ้าของ/แลกเปลี่ยนแบ่งปัน
- ผู้ปกครองได้มีความสัมพันธ์กันและกัน
- ผู้ปกครอง/ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องเล็งเห็นความสำคัญมีความรู้ในด้านการพัฒนาเด็ก
- ภูมิใจที่เข้ามามีบทบาท (วิทยากร/ช่วยเหลือครู/แหล่งเรียนรู้/เป็นต้น)
- เข้ามาลงมือพัฒนา ศพด.ด้วยความเต็มใจไม่ต้องบังคับไม่ต้องบอก
- ผู้ปกครอง/ผู้นำหันมาวางแผนพัฒนา ศพด. พัฒนาการศึกษาในตำบล
- ผู้ปกครองเกิดความภูมิใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก
- ผู้ปกครองชุมชนครุภูมิปัญหาให้การยอมรับและภูมิใจในการทำงานของทีมวิจัย
- ผู้ปกครองเรียนรู้จากการกระทำของเด็ก

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับชุมชน/องค์กร

3.3 ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ครู

- ครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น
- ครูได้ขยายและเผยแพร่ผลงานไปสู่ สพด. อื่น ๆ
- สพด. เกิดการพัฒนาในด้านวิชาการจนเข้าเกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่กำหนดไว้
- เกิดแหล่งเรียนรู้ภายใน สพด.
- ครูใน สพด. ทำงานได้เป็นกระบวนการมากขึ้น
- ครูเกิดความกระตือรือร้น กล้าคิด กล้าแสดงออก
- ครูมีแผนการจัดประสบการณ์ที่เป็นของตนเองโดยยึดหลักบริบทชุมชนเป็นหลัก
- มีการแลกเปลี่ยนการสอนและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
- เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน/มองเห็นจุดเด่นแต่เกิดการช่วยเหลือแบ่งปันมากขึ้น
- เกิดการเรียนรู้ระหว่างศูนย์
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกลายเป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษา
- กลุ่มองค์กรจากภายนอกเล็งเห็นความสำคัญยื่นมือมาช่วยเหลือ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นที่สนใจของผู้บริหารและผู้นำชุมชน

ครู	ศูนย์
● ครู ที่ม่วิจัยเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแก้ปัญหาการทำงานเป็นทีม ● ครูมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น ● ครูมีการปรับทัศนคติในการทำงานมากขึ้น เกิดการยอมรับ มีเหตุผล ผลงานออกมาทำให้มีกำลังใจในการทำงาน ● ครูแสดงศักยภาพของตัวเองได้มากขึ้น สามารถดึงความคิดของตนเองออกมานำเสนอกล้าที่จะพูดคุยยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	● เป็นแหล่งเรียนรู้ของคน ชุมชน องค์กร นักศึกษาที่สนใจ ● องค์กรต้นสังกัดเล็งเห็นความสำคัญในการทำงานมากขึ้น(เดิมห่างเหินเมื่อทำวิจัยผู้บริหารเล็งเห็นความสำคัญ)

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงผลสำเร็จที่เกิดขึ้นกับครู/ศูนย์

3.4 ผลกระทบที่สำเร็จที่เหนือความคาดหมายที่เกิดขึ้น

- เด็กมีการปรับพฤติกรรม/ผู้ปกครองเปลี่ยนทัศนคติ เช่น แม่ น้อง โขกุนเปลี่ยนเดิมทัศนคติที่ไม่ดีต่อศูนย์และครูต้องการเอาลูกออกเนื่องจากเด็กถูกตามใจ แม่ปกป้อง/เชื่อลูกหลังจากทำงานวิจัยแม่ น้อง โขกุนมีเหตุผลขึ้นและมีสมาธิมากขึ้น //แม่ภูมิใจที่ลูกได้มาเข้าเรียนลูกมีการเปลี่ยนแปลง
- ผู้ปกครองบอกว่าเด็กกล้าพูดมากขึ้นและจะนำกิจกรรมที่ทำไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง
- บุคคลที่อยู่นอกเหนือกลุ่มเป้าหมาย เช่น เยาวชน เข้ามาร่วมในการพัฒนาศูนย์ เช่น การทำเครื่องเล่นสนามให้กับ ศพด.
- เครือข่ายด้านการศึกษา (ปรีษาหรือ//หากมีการประชุมแจ้งให้เพื่อนทราบ) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไม่ลองผิดลองถูก)
- ครูในศูนย์ นักวิชาการ ชมรมผู้บริหารในอำเภอหาดขง (มีเรื่องให้คุยกัน)
- เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน
- พื้นที่เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้
- เกิดการสนับสนุนจากหน่วยงาน/เอกชน/หน่วยงานต้นสังกัด
- นโยบายนายก กับ ศพ.ชี้ชัดถึงแนวทางนโยบาย “พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น” ซึ่งการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นการทำล่วงหน้า

องค์กร/ภาคี เครือข่าย

- หมอโรงพยาบาลหาดขงให้ความสนใจและเห็นความสำคัญให้ข้อเสนอแนะในการเขียนแผนการเสนอของงบประมาณผ่านทางหน่วยงานต้นสังกัด
- หน่วยงานต่าง ๆ เริ่มเข้ามาดูงานและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันกับ ศพด. เช่น สสส. (อบต.บ้านปง)
- นายอำเภอเห็นความสำคัญเข้าร่วมประชุมเมื่อมีการเชิญเข้าร่วมประชุม
- มีเอกชน/หน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์ (ให้การสนับสนุนในส่วนที่ขาด โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม)

ผู้บริหาร อบต.

- ให้ความสนใจมีแนวทางในการสนับสนุน ศพด. เช่น อุปกรณ์ สื่อการเรียน
- เริ่มปรับแนวคิด

ครูภูมิปัญญา

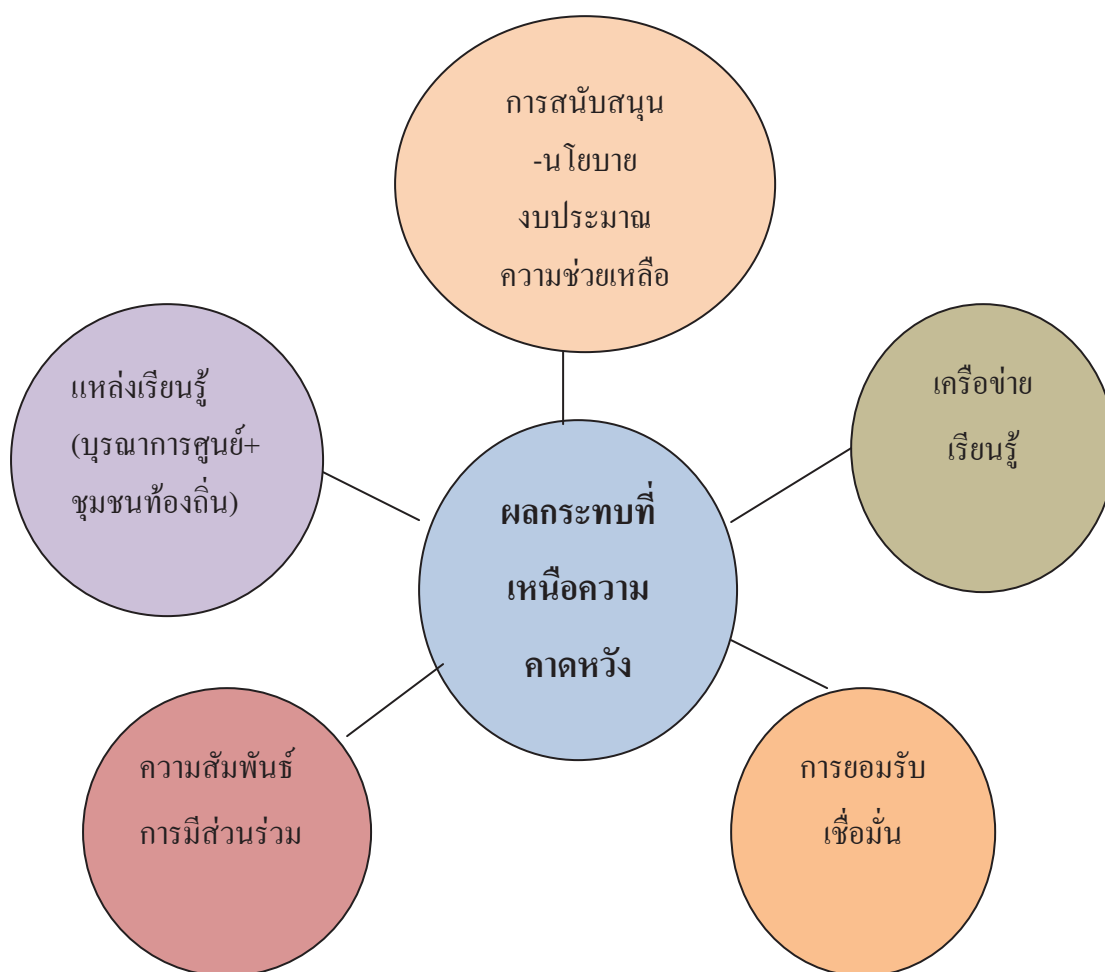
- ยอมรับมากขึ้น (เดิมไม่เชื่อว่าศูนย์เด็กเล็กและเด็กมีพัฒนาการได้ขนาดนี้ไม่ใช่แค่การเลี้ยงเด็ก)

ผู้ปกครอง

- ยอมรับ
- ภูมิใจ
- ชื่นชม
- เสนอแนะให้นำครูภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสอนเด็กอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มครู

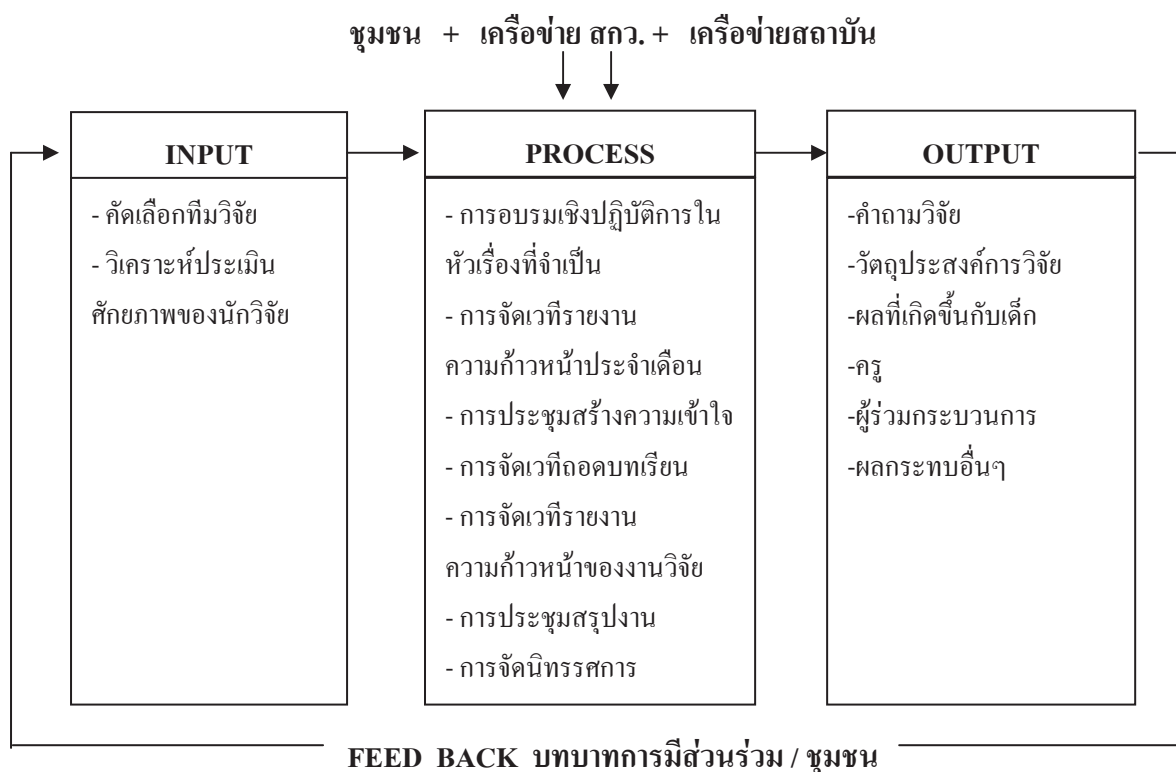
- เดิมทำด้วยความจำใจต่อมาเห็นความเปลี่ยนแปลงจึงปรับเปลี่ยนทัศนคติเกิดการยอมรับและเข้าร่วมงานด้วยความเต็มใจ

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงผลกระทบที่เกิดขึ้นเหนือความคาดหวัง

4. การพัฒนากระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้พันธกิจที่สำคัญของหัวหน้าโครงการ ที่เล็งงานวิจัย เครือข่ายวิจัยจาก สกว. คือสร้างนักวิจัยหน้าใหม่ที่อยู่ในพื้นที่เพื่อจะได้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิจัย เพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ดังนั้นกระบวนการและการค้นหารูปแบบของกระบวนการหนุนเสริมทีมวิจัยที่เหมาะสมเป็นงานของชุดโครงการที่สะท้อนถึงรูปแบบของการหนุนเสริมทีมวิจัยเพื่อสังเคราะห์พอสรุปได้ดังนี้

จากการพัฒนาทีมวิจัยผ่านกระบวนการหนุนเสริมในรูปแบบกิจกรรมหลายรูปแบบ ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีติดตามการดำเนินงานในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) การจัดเวทีถอดความรู้ การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนกับเครือข่ายวิจัย เครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็ก การจัดนิทรรศการ และการจัดทำรายงานความก้าวหน้า โดยทุกกิจกรรมจะเป็นการดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของทีมวิจัย และบูรณาการหนุนเสริมของภาคีเครือข่ายจากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนและร่วมเรียนรู้และที่สำคัญคือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมวิจัยกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลในชุมชนซึ่งจัดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะเป็นงานพัฒนาคนที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งผลการพัฒนากระบวนการหนุนเสริมนี้ทำให้เกิดผลกระทบที่คาดไม่ถึง คือ เกิดเครือข่ายในหลายระดับ คือ

1. เครือข่ายนักวิจัยประกอบด้วย นักวิชาการศึกษา ครูผู้ดูแลเด็ก
2. เครือข่ายนักวิชาการศึกษาในพื้นที่ อำเภอบางคอง จังหวัดเชียงใหม่
3. เครือข่ายผู้ดูแลเด็ก ทั้งในพื้นที่ได้แก่ อบต.บางคอง อบต.ขุนคอง อบต.หนองควาย อบต.น้ำแพร่ อบต.บ้านปง และเครือข่ายนอกพื้นที่ ได้แก่ ผู้ดูแลเด็กจังหวัดลำพูน เครือข่ายผู้ดูแลเด็กตำบลนาคอน จังหวัดสตูล
4. เครือข่ายระดับบริหารของ อบต. ได้แก่ ปลัด อบต. นายก อบต. ทั้ง 12 อบต. ในอำเภอบางคอง จังหวัดเชียงใหม่

การอภิปรายผล

การพัฒนากระบวนการพัฒนาเด็กเล็กแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานผู้วิจัยได้ข้อค้นพบที่สามารถตอบโจทย์วิจัยได้ทุกประเด็น ซึ่งข้อค้นพบมีความสอดคล้องกับหลักฐาน ทฤษฎี และแนวคิดทางการศึกษาดังนี้

1. ผลการพัฒนากระบวนการการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่ง มีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

- 1.1 การพัฒนาเด็กปฐมวัยควรคำนึงความแตกต่างของบริบทภูมิสังคมที่เด็กอยู่เป็นสำคัญ
- 1.2 กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาเด็กต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการและพัฒนาการประจำวัยของเด็ก
- 1.3 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยควรมีความหลากหลาย โดยคำนึงถึงหลักการพัฒนาเด็กที่ว่าเด็ก ต้องได้รับการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน และมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย
- 1.4 การพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์-จิตใจ และด้านสังคม เป็นหน้าที่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกัน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู และชุมชน จึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่ตัวเด็ก
- 1.5 นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ลักษณะ คือ
 - 1.5.1 นวัตกรรมด้านการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้แก่
 - 1) กระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน
 - 2) กระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของเด็กปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 3) กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัย

1.5.2 นวัตกรรมด้านการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็ก

จากผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นในข้อที่ 1.1 - 1.3 ที่ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาเด็กปฐมวัยจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านบริบททั่วไป ด้านภูมิสังคม และศักยภาพของชุมชนนั้น ทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กสามารถทำได้หลายมิติ มีความหลากหลายโดยให้ความสำคัญสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทตามศักยภาพ สภาพปัญหาของเด็กและชุมชน โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 หน้า 3) ที่ว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักและความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม” นอกจากนี้ข้อค้นพบด้านการจัดกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายนั้น ยังมีความสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการของการจัดการศึกษาปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 หน้า 5) ที่ระบุไว้ว่า “หลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย” นอกจากนี้ของลักษณะการจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ได้ร่วมกันพัฒนาขึ้นในชุดโครงการนี้ได้มุ่งเน้นพัฒนาการเด็กทั้ง 4 ด้าน เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าวดังที่ระบุไว้ในข้อ 1.3 และ 1.4 ข้างต้นนั้น ก็มีความสอดคล้องกับหลักการการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ข้อ 3 และข้อ 5 ที่ว่า “การพัฒนาการเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสม” และ “ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็กและยังมีความสอดคล้องกับหลักการจัดประสบการณ์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่ว่า “เน้นเด็กเป็นสำคัญ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่”” โดยมีการกำหนดไว้ในเป้าหมายข้อที่ 4 ที่ระบุไว้ว่า “การบริหารจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 หน้า 23)

ในส่วนของนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั้ง 3 รูปแบบ พบว่า กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่ อ.หางดง จ.เชียงใหม่ นั้น สามารถใช้ในการพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยได้

และผู้ร่วมกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนวัตกรรมการนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ หน้า 5 และหน้า 20) มีความพึงพอใจประการสำคัญ คือ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นวิธีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องและเป็นไปตามหลักการการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 หน้า 5 และหน้า 20) ที่ว่า “ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก” และแล้วการจัดประสบการณ์ข้อที่ 2.7 ก็ได้ระบุไว้ว่า “ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก” นอกจากนี้การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อในการพัฒนาเด็กนั้น ก็ได้ข้อค้นพบที่การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กระทรวงศึกษาธิการ 2546 หน้า 20) ที่ว่า “จัดประสบการณ์โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมและสิ่งต่างๆ ต่อเด็กอย่างหลากหลาย” ดังนั้นการที่ครู (ทีมวิจัย) ได้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น จัดเป็นการดำเนินการที่สอดคล้องการจัดการศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรแกนกลาง ทุกประการ นอกจากนี้ยังพบว่า ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ทีมวิจัยใช้ในการดำเนินกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้ยังเป็นไปตามแนวทางของการจัดประเภทแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนสำหรับเด็กปฐมวัย ระบุไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยมี 3 ประเภท ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล (ครู ผู้ใหญ่ และภูมิปัญญาในชุมชน) แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถานที่ จัดขึ้นโดยรัฐหรือประชาชน และแหล่งเรียนรู้ที่เด็กระบุเองตามธรรมชาติ (สุโขทัยธรรมาธิราช, 2538 หน้า 5-36) ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่ ได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภทเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กในศูนย์ฯ โดยได้รับความโดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนและสอดคล้องกับสมุน อมรวัฒน์, 2544 หน้า 2-5 ได้กล่าวเป็นคุณค่าการเรียนรู้จากชุมชนว่า “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากชุมชนจะเป็นสะพานเชื่อมโยงให้โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่ลูกหลานเยาวชนจะได้รับการปลูกฝังให้รู้จักและรักท้องถิ่นมองเห็นคุณค่าและปัญหาที่มีอยู่ในชุมชนผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเห็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและในอนาคต”

นวัตกรรมการกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของเด็กปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่ เป็นนวัตกรรมด้านกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับพันธกิจและเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัยดังที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาเด็กปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ข้อที่ 3 ที่ว่า “การจัดประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม บนพื้นฐานของความเป็นไทย” นอกจากนี้แนวคิดของนวัตกรรมดังกล่าวยังสอดคล้องกับ

แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่กล่าวไว้ว่า “การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของและสถานการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ” และเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ที่ยังพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้ร่วมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุทรงภูมิปัญญาทั้งสิ้น และกลุ่มผู้ปกครองเด็กในศูนย์การดำเนินการในการพัฒนากระบวนการนวัตกรรมการนี้ทุกฝ่ายได้เข้ามาร่วมกระบวนการตั้งแต่ต้น โดยได้ร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมประเมินผล จึงทำให้การได้มาซึ่งนวัตกรรมชุดนี้มีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการจัดการศึกษาที่ว่า “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการและร่วมประเมินเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับทางศูนย์หรือโรงเรียน มีความองอาจทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา ความรู้คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (อ้างจากสุโขทัยธรรมมาธิราช, หน้า 5-38 และกระทรวงศึกษาธิการ 2546 หน้า 20)

สำหรับนวัตกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง อ.หางดง จ.เชียงใหม่ จุดเน้นสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ คือ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนซึ่งหมายถึงการจัดกิจกรรมหรือใช้กิจกรรมเป็นสื่อ ซึ่งการจัดกิจกรรมในรูปแบบนี้จะเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นหัวใจสำคัญของนวัตกรรม คือ การเรียนรู้ภูมิปัญญาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยกับการมีส่วนร่วมของชุมชนที่จะเข้ามาจัดกิจกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งผลที่เกิดขึ้นเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับหลักการของการจัดกิจกรรมการศึกษาปฐมวัยที่ระบุไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546: 8) ที่ว่า “...คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย...” และสอดคล้องกับหลักการและแนวการจัดประสบการณ์ ที่ว่า “เน้นเด็กเป็นสำคัญสนองความต้องการ ความสนใจ ระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่” จัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก” และ “ให้ผู้ปกครอง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม การประเมินพัฒนาการ “ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนานวัตกรรมในครั้งนี้การเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปแบบของการจัดประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 หน้า 91-92, 117-118) ได้กล่าวถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ ไว้ว่า

รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่เหมาะสมสำหรับเด็ก คือ การจัดประสบการณ์ตรงในรูปแบบต่าง ๆ โดยให้ผู้รับการถ่ายทอดได้เกิดการปฏิบัติจริง ซึ่งในเรื่องนี้ผู้ทรงภูมิปัญญาได้เห็นตรงกันว่า วัยเด็กเป็นวัยสำคัญที่ต้องถ่ายทอดและปลูกฝังให้พวกเขาได้ปฏิบัติจริงจากครุภูมิปัญญาหรือวิทยาการที่มีภูมิรู้จริง ซึ่งจากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาวิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาที่จะใช้ดำเนินการผ่านการเล่น การเล่า และการปฏิบัติจริง จึงทำให้เด็กได้เรียนรู้และมีความสุขในประเด็นดังกล่าวนี้สอดคล้องกับที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 28-29) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันดังที่ได้กล่าวไว้ในหลักการนำภูมิปัญญาสู่การการสอนโดยสรุปว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กปฐมวัยจะต้องใช้วิธีการง่าย ๆ เช่น การฟัง การเล่า การเล่น และการเรียนอย่างสนุกสนานกับผู้ใหญ่ กิจกรรมมีความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย

ในส่วนของนวัตกรรมการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง และอบต.บ้านปง ซึ่งผลของการพัฒนากระบวนการทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 แห่งมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองกับครูได้พบปะและพูดคุยกันมากขึ้น ทำให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของตนเองต่อการพัฒนาเด็กและมีทัศนคติที่ดีต่อครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.บ้านปง ที่มีการเยี่ยมบ้านจากกิจกรรมนี้ทำให้ครูมีความเข้าใจผู้ปกครองว่าเพราะอะไรไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมของศูนย์ได้เนื่องจากได้ไปพบปะและรู้เห็นความเป็นอยู่ของเด็กและผู้ปกครองในพื้นที่จริงจึงทำให้เข้าใจว่าช่วงเวลาและวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงอยู่กับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทำให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันรวมทั้งการขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสม จึงทำให้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หลังจากการพบปะพูดคุยและมีการประชุมทำกิจกรรมร่วมกันทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีมีความเข้าใจบทบาทของตนเองมากขึ้น จึงเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดขึ้นทุกครั้ง นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือโดยการเข้ามาเป็นวิทยากรจัดกิจกรรมประจำวัน และผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาดูแลช่วยครูทำความสะอาดห้องเรียน สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้มีผลกระทบทำให้พัฒนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กทั้งสองศูนย์ดีขึ้น โดยเฉพาะศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. บ้านปง เด็กมีสุขภาพอนามัยดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน ผู้ปกครองก็ให้ความสนใจด้านสุขอนามัยส่วนบุคคลของลูกหลานของตนเองมากขึ้น ทำให้ครูมีเวลาในการจัดกิจกรรมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กครบทุกกิจกรรมในแต่ละวันจนมีผลต่อพัฒนาการของเด็กดีขึ้นและเป็นไปตามวัย การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนั้น สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ระบุไว้ในหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ, 2546: 8) ที่ว่า “หลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต้องประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานที่ในการพัฒนาเด็ก” นอกจากนี้ยังสัมพันธ์

กับความเห็นของ เฮนเดอร์สัน (Henderson, 1988: 153) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ว่า “โรงเรียน/ศูนย์พัฒนาเด็กไม่ใช่พื้นฐานของสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาของเด็กหากเป็นครอบครัวและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะมีประสิทธิภาพส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กก็ต่อเมื่อ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ความคิดดังกล่าวนี้ยังสอดคล้องกับ ฉันทนา ภาคบังกช (2528 อ้างจากสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527: 28) ที่กล่าวว่า “ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ดังนั้นการให้ความรู้และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับครู หรือบ้านกับโรงเรียนจึงมีความจำเป็นเพราะจะลดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันทำให้เด็กไม่ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างครูกับผู้ปกครอง”

จากที่กล่าวข้างต้นว่า ผลของการพัฒนากระบวนการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 แห่งนั้น ผู้ปกครองเด็กทั้ง 2 ศูนย์ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ นอกจากนี้ยังเป็นชาวไทยภูเขาและชาวต่างด้าวซึ่งผลการพัฒนานั้นปรากฏว่าเด็กที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 2 แห่งมีพัฒนาการที่สูงขึ้นยังถือได้ว่า การพัฒนากระบวนการการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้ง 2 ศูนย์ในครั้งนี้ ยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเปิดโอกาสทางการศึกษาให้มีความเสมอภาคมากยิ่งขึ้น เพราะผู้ได้รับผลกระทบในครั้งนี้ก็คือเด็กและผู้ปกครอง ดังที่สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปาง นายคำพร พงษ์พัชระ ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ผู้ซึ่งเป็นทั้งผู้ร่วมกระบวนการวิจัยและผู้ปกครองของเด็กในศูนย์คีรีเขต ได้กล่าวสะท้อนความรู้สึกไว้ในเวทีรายงานความก้าวหน้าของรายงานการวิจัยระยะที่ 1 ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2552 ห้องประชุม อบต.หนองควาย ว่า “ดีใจมากที่ได้มาร่วมงานในวันนี้ สิ่งที่หวังและฝันมาตลอดก็คือ ทำอย่างไรที่จะให้ลูกหลานในหมู่บ้านได้มีโอกาสเรียนหนังสือเหมือนคนในเมือง อย่างตัวผมเองก็ดิ้นรนไปเรียน กศน. หางดงก็พออ่านออกเขียนได้ แต่วันนี้ บ้านผมมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว สก. และทีมวิจัยเข้าไปให้ผมและอีกหลายคนในหมู่บ้านได้มาช่วยวางแผนที่จะพัฒนาเด็กของเราเองช่วยเหลือกันที่เป็นของครูเขา ของเล่นพื้นบ้าน ผมดีใจมากแล้ววันนี้ก็ได้เอาเด็ก ๆ มาแสดงให้คนในเมืองได้ดู” ซึ่งคำพูดเหล่านี้มีความสอดคล้องกับที่ เฮนเดอร์สัน (Henderson, 1988: 153) กล่าวไว้ว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและชนกลุ่มน้อยจะได้รับประโยชน์อย่างมากจากการที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียน โดยที่ผู้ปกครองไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูง เนื่องจากการเข้าร่วมรับรู้พฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กที่โรงเรียนมีโอกาสพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูหรือผู้ดูแลเด็กก็จะทำให้ผู้ปกครองสามารถนำความรู้ทักษะและข้อมูลไปปรับใช้ในการพัฒนาเด็กที่บ้าน

อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ปกครองและเด็ก นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู โรงเรียน ศูนย์ กับผู้ปกครองอีกด้วย

ข้อความข้างต้นสะท้อนถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและยืนยันอย่างชัดเจนว่า กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมหรือแนวทางที่สนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นพลังที่ถูกต้องและเหมาะสมตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยแล้ว ยังเป็นการดำเนินการตามนโยบายของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ดังที่ เอปสไตน์ และ ดูเบอร์ (Epstein and Dauber 1989: 21) กล่าวว่า “ควรให้ความสำคัญกับการให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนหรือศูนย์พัฒนาเด็กอย่างจริงจัง จะทำให้ความแตกต่างในชนชั้นของสังคมลดลงหรือหมดสิ้นไป”

จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเด็กเพราะจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ เด็ก ครู ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น จะได้สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อและได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการของเด็กร่วมกันมีผลทำให้เกิดความเข้าใจและใช้แนวทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้เหมือนกันทั้งที่บ้านและโรงเรียน/ศูนย์เด็กทำให้เด็กได้ประโยชน์และมีผลต่อการพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย

2. เหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของ

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชุดโครงการนี้ประสบความสำเร็จและทำให้ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัย ทุกภาคส่วนมีการเปลี่ยนแปลงในทางบวกเกิดขึ้นในภาพรวม ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวหนุนเสริม ในส่วนของทีมวิจัยภายในได้แก่ **รูปแบบของวิธีวิจัยกับทีมวิจัย** จัดเป็นปัจจัยที่สำคัญทำให้เกิดความสำเร็จและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับผู้ร่วมกระบวนการวิจัยอย่างมาก สามารถทำให้ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยในระดับต้น ตั้งแต่ระดับนโยบาย เช่น นายก อบต. ผู้นำชุมชน และระดับปฏิบัติการ เช่น นักวิชาการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีการทำงาน โดยนำกระบวนการที่ได้รับจากการร่วมทำวิจัยมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการในองค์กรทำให้บรรยากาศในการทำงานขององค์กร มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติการและมีส่วนร่วม แตกต่างไปจากที่เคยเป็นมาซึ่งการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2554) (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป. : 3-5) ที่ระบุไว้ว่า “ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีการพัฒนาในการจัดการศึกษา” ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ารูปแบบวิธีวิจัยที่ใช้เน้นกระบวนการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการปฏิบัติการที่ให้ทุกขั้นตอนอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วม การได้มีซึ่งปัญหาการวิจัยก็มาจากการค้นหาร่วมกันของผู้ที่มีส่วนได้เสีย ร่วมวางแผนปฏิบัติการ ประเมินผลและร่วมรับผลของการวิจัยร่วมกันจึงทำให้ทุกคนเกิดความรู้สึกว่า เรื่อง/สิ่งที่ทำอยู่เป็นเรื่องของตนเองจึงเกิดหวังในการขับเคลื่อนสร้างบรรยากาศในการทำงานเชิงบวก ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดของนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ เบอร์ริจ และ ริบบิ้น (Burridge and Ribbin, 1995: 196) ซึ่งได้เสนอไว้ว่า “การพัฒนาองค์กรและคุณภาพการศึกษาประการหนึ่ง คือ ต้องให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่รับผิดชอบและรู้สึกเป็นเจ้าของในสถานศึกษา/ศูนย์นั้น ๆ นอกจากนี้จะต้องใช้บริบทที่มีรูปแบบการบริหารที่เปิดกว้าง รวมทั้งข้อตกลงร่วมกันของบุคลากรทั้งหมดและเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่จะทำได้”

นอกจากนี้ ทีมงานก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะนอกจากคุณลักษณะส่วนบุคคลของแต่ละคนในทีมงานแล้ว การแบ่งหน้าที่ทั้งในบทบาทของเขานักวิจัยและบทบาทของนักวิชาการศึกษารวมทั้งครูของศูนย์พัฒนาเด็กยังมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้โครงการวิจัยชุดนี้ประสบความสำเร็จและเป็นประสบการณ์ที่ทุกคนได้รับถือเป็นบทเรียนที่สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ร่วมกระบวนการทุกคน และถือปฏิบัติในภายหลังจนทำให้เกิดให้เกิดการพัฒนาของศูนย์พัฒนาเด็กในแต่ละศูนย์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับที่ ฮิลลี่ (healy, 1994: 68–69) ได้กล่าวถึง จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ว่า “ทีมงานจะต้องมีความเป็นอิสระ และต้องได้รับการพัฒนาทักษะในการทำงานและการแก้ปัญหา” และยังมีความคิดเห็นที่ สอดคล้องกับหลักการสำคัญของการพัฒนาคุณภาพศึกษาดังที่ เบอร์ริจ และ ริบบิ้น (Burridge and Ribbin, 1995: 196) กล่าวไว้ว่า “การทำงานทีมงานควรมีการจัดสรรบทบาทและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ”

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อบรรยากาศในการทำงานในพื้นที่ทำให้เกิดความสำเร็จคือ การคัดเลือกทีมงานซึ่งทีมงานวิจัยชุดนี้ได้รับการคัดเลือกมาด้วยเหตุผลหลายประการดังที่ระบุไว้ในบทสรุปแล้ว คุณสมบัติของทีมงานดังกล่าวมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะที่เอื้อต่อการประสิทธิผลของสถานการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ เลอวิน และ เลอซอท (Levine and Lezotte อ้างจาก Cuttance, 1994) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ว่า “...บรรยากาศในการทำงานที่มีการยอมรับของผู้ปฏิบัติงานที่จะร่วมดำเนินการตามพันธกิจที่เน้นผลสำเร็จ การมุ่งเน้นการแก้ปัญหา และมีความสามัคคีความร่วมมือการเห็นพ้อง การสื่อสารในทีมงานมีความคล่องตัว และมีภาวะผู้ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญจึงต้องมีการคัดเลือกและแต่งตั้งบุคลากรอย่างเหมาะสม...”

ในส่วนของปัจจัยภายนอกได้แก่ บริบทของสังคม การหนุนเสริมของ อบต. การหนุนเสริมพี่เลี้ยงของ สกว. การหนุนเสริมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะขออธิบายในภาพรวมของข้อค้นพบที่เกิดขึ้น ดังนี้

บริบทของสังคม ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่โดยตรง เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่งนี้มีบริบททางสังคมที่แตกต่างกันทั้งด้านพื้นที่ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกิริเขต อบต.บ้านปาง ซึ่งเป็นศูนย์ที่มีเด็กเป็นลูกหลานชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง สภาพพื้นฐานที่ได้รับมาจากครอบครัวก็จะแตกต่างจากเด็กในศูนย์อื่น ๆ หรือเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.หางดง ถึงแม้ว่าศูนย์จะตั้งอยู่ในชุมชนเมืองแต่เด็กเข้ามารับบริการในศูนย์ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กด้อยโอกาสมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและเป็นเด็กต่างด้าว หากว่าตามกฎหมายของประเทศไทยได้ระบุไว้ว่าเด็กทุกคนจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูตามสิทธิ ดังนั้น อบต.ก็ไม่สามารถจะปฏิเสธการดูแลได้ จากสภาพที่มีความแตกต่างเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาตามมาในด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่มิจัยได้พยายามหาวิธีการแก้ปัญหาจนได้คำตอบในระดับหนึ่งและจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดนวัตกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย การดำเนินการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยที่คำนึงถึงบริบทของสังคมในครั้งนี้ ถือได้ว่า ดำเนินโดยยึดความสอดคล้องของหลักการการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในส่วนของปรัชญาการศึกษาปฐมวัยที่ว่า “การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทของสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม” นอกจากนี้ยังเป็นไปตามหลักการของสิทธิมนุษยชน (สุโขทัยธรรมมาธิราช 2537: 11) ที่ระบุว่า เด็กได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพอย่างสมบูรณ์ ซึ่งภาระหน้าที่ปกป้องสิทธิมนุษยชนให้แก่เด็กถือเป็นหน้าที่ของทุกคน และหลักการของ **ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก**ซึ่งสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ ค.ศ. 1959 ได้วางหลักการไว้ความว่า “เด็กพึงได้รับการปกป้องคุ้มครองเป็นพิเศษ ภายใต้กฎหมายและวิธีทางอื่น ๆ อย่างมีศักดิ์ศรี และเสรีภาพรวมทั้งพึงได้รับโอกาสและบริการต่าง ๆ อันเอื้อต่อการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์ และจริยธรรม”

สำหรับปัจจัยภายนอกได้แก่ การหนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง สถานศึกษา ทีมงานจาก สกว. สถาบันองค์กร ภาคเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนทั้งในด้านวิชาการ ปฏิบัติการ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการ

ดำเนินการงานวิจัยทั้งสิ้นซึ่งสอดคล้องกับที่ เลอวินและ เลอซอท (Levine and Lezotte อ้างจาก Cuttance, 1994) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า “ควรมุ่งเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยให้ได้รับความร่วมมือร่วมใจและสนับสนุนจากชุมชนองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น องค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น และสถานศึกษารวมทั้งมีการระดมทรัพยากรจากภายนอกมาใช้ในการจัดการศึกษามีการระดมความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ มาใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษา โดยสร้างเครือข่ายความร่วมมืออย่างถาวรและมีโครงสร้างมีความเข้าใจด้านประชาชน ชุมชนอย่างทั่วถึงและผู้บริหารขององค์กร อบต. จะต้องเข้ามาร่วมรับรู้และปฏิบัติการร่วมในแนวทาง”

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายนอกที่มีส่วนและมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จของชุดโครงการนี้คือ ผู้บริหาร อบต. ได้แก่ นายก อบต. นอกจากจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทเป็นผู้นำหน่วยงานและผู้บริหารงบประมาณแล้วยังมีสิ่งสำคัญที่มองข้ามไม่ได้ คือ คุณลักษณะเฉพาะตัวของนายก อบต. ได้แก่ ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ ด้านการศึกษา ความสามารถในการประสานเครือข่าย รูปแบบการบริหารงานในแนวราบและแนวดิ่งที่สมดุลและการเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในหน่วยงานและในชุมชนคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นเป็นข้อค้นพบที่ได้จากการทำงานร่วมกับผู้นำองค์กรทั้ง 5 พื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นายก อบต.ขุนคง และ อบต.น้ำแพร่ ทำให้ความสำเร็จในหลายระดับของชุดโครงการอยู่เหนือความคาดหมาย ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 12) เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จ คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะหากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาภาวะผู้นำ ฝ่ายบริหารเป็นทีมเดียวกันที่มีโอกาสได้บริหารงานอย่างต่อเนื่องฝ่ายบริหารมีทีมงานที่เข้มแข็งบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจและมีความรู้ความสามารถทางการศึกษาและบุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะมีผลต่อการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปในทางบวก จากผลการวิจัยพบว่า ในส่วนของผลการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของศูนย์พัฒนาเด็กทั้ง 5 แห่งในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี กล่าวคือ เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านได้แก่ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา เหมาะสมและเป็นไปตามวัยได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม กล่าวคือเด็กได้รับการพัฒนาทุกมิติของความเป็นมนุษย์อย่างสมดุล โดยมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา และสอดคล้องกับบริบทของสังคมโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อมได้แก่ ครอบครัวและชุมชน และ

องค์กรที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาดังกล่าวข้างต้นนั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ดังที่ Hendrick (1922 อ้างจากสุโขทัยธรรมมาธิราช 2537) ได้กล่าวว่าการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมเป็นการพัฒนาเด็กพร้อมกันทุกด้าน ทั้งร่างกาย (Physical) อารมณ์-จิตใจ (Emotional) สังคม (Social) และสติปัญญา (Mental intellectual) อย่างสอดคล้องกับพัฒนาการแต่ละขั้นของเด็กและแนวทางการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมนอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเด็กที่ นิตยา คชภักดี (2543: 3-5 และ Bredekamp and copple (1977: 10-15) นำเสนอไว้ว่า “**พัฒนาการและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและได้รับอิทธิพลจากบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ดังนั้นเด็กพัฒนาและเรียนรู้ได้ดีที่สุดในบริบทของชุมชนที่เด็กมีความปลอดภัย และเห็นคุณค่าของเด็ก ความต้องการทางกายภาพของเด็กได้รับการตอบสนองและเด็กรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจ**”

สรุปได้ว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและวัฒนธรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่งนั้น เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถพัฒนาเด็กภายใต้การเคารพในคุณค่าของเด็กและความเป็นมนุษย์เนื่องจาก การศึกษาที่เหมาะสมกับพัฒนาการ คือ การเข้าถึงตัวของเด็กมิใช่ให้เด็กเป็นไปตามศักยภาพของผู้ใหญ่ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้ง 5 แห่งมุ่งเน้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเด็กอย่างถ่องแท้ ซึ่งเป็นไปตามที่ ฮอร์นมาน และ ไวท์คาท (Hohmann and Weikart, 2002: 15) ได้กล่าวว่า พื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถของมนุษย์และการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นจะเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ที่ให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

สำหรับผลที่เกิดขึ้นกับครู พบว่า ครูได้มีการปรับทัศนคติในการทำงานเป็นไปในทางบวก มีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกมากขึ้นมีการจัดระบบการทำงานที่ดีขึ้น และมีการพัฒนาตนเองโดยการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นล้วนแต่มีผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาองค์กรและพัฒนาเด็กทั้งสิ้นเพราะสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงในทางบวกของครู ซึ่งสอดคล้องกับ แฮริส และ โจน (Harris and Jon, 2003: 37-39) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้ประสบความสำเร็จไว้ว่า “**การที่สนับสนุนให้ครูและบุคลากรพร้อมที่จะทำงานร่วมกัน รวมทั้งหน่วยงานภายนอกควรมีจุดเป้าหมายการสอนและการเรียนรู้มีส่วนกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงสถานศึกษา ในด้านการสอนและการเรียนรู้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีการพัฒนาครูซึ่งเป็นหัวใจของการปรับปรุงการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษามีการสนับสนุนให้ครูได้แสดงความเชี่ยวชาญในรูปแบบการกระทำใหม่ๆ และแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน**”

จึงสรุปได้ว่า การที่ครูได้เข้าร่วมกระบวนการวิจัยของชุดโครงการในครั้งนี้ถือเป็นการพัฒนาตนเองและได้พัฒนาการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับบริบทของศูนย์แต่ละแห่งขึ้นมา อีกทั้งยังได้เครือข่ายทีมวิจัยและเครือข่ายการเรียนรู้สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่ได้ผู้วิจัยได้ใช้เป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบลรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งเน้นให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและการมีส่วนร่วมเป็นหลักการที่ถูกต้องและเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง รวมทั้งก่อให้เกิดความงามที่ความหลากหลายของรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษา

นอกจากนี้ยังสะท้อนถึงการเคารพและยอมรับในความเป็นมนุษย์ของเด็ก คนในชุมชนของทุกพื้นที่ ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะเร่งสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น พื้นที่ ให้เข้าใจว่ารูปแบบการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไม่จำเป็นต้องยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแต่หลักการที่สำคัญคือ จะทำอย่างไรที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้มีพัฒนาการเป็นไปตามวัย ภายใต้บริบทชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

1.2 ทุนในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญยิ่ง คือ พลังของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเร่งสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้คนทุกหมู่เหล่าในชุมชนนั้นมองเห็นและยอมรับการศึกษาเป็นประเด็นของชุมชน และร่วมกันระดมทุนที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นตัวบุคคลและอื่น ๆ มาเป็นทุนในการจัดการและส่งเสริมการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีคุณภาพ

1.3 นโยบายการรับสมัครและบรรจุครูผู้ดูแลเด็กที่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัยและมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กตรงตามความสามารถเป็นนโยบายที่ดีและสมควรเร่งดำเนินการสรรหา/คัดเลือกให้ผู้ที่มีความรู้และคุณวุฒิดังกล่าวให้เข้ามาปฏิบัติงานในส่วน of ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ทั่วถึงและเพียงพอ

1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหาร อบต. ให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์และผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาสมาชิกสภาและสมาชิก อบต. ปลัด อบต. ให้มีความเข้าใจและมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการศึกษา

2.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาระดับตำบลแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากงานวิจัยเพราะจะได้ข้อมูล สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริง

2.4 กำหนดแนวทางและสร้างกลไกให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ อบต. ให้มากขึ้นและต่อเนื่อง

2.5 เร่งส่งเสริมและสนับสนุนให้สร้างเครือข่ายการศึกษากับหน่วยงานภายใน อบต. และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่มาร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2.7 มุ่งพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในความดูแลให้มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์เพื่อเตรียมรับการประเมินการจัดการคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อยกระดับให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อบต. จะได้เป็นแหล่งการเรียนรู้และสถานฝึกประสบการณ์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูต่อไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ควรปรับระบบการทำงานโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการทำงานของศูนย์

2. ควรมีการประสานพลังของเครือข่ายครูพัฒนาเด็กเล็กมาใช้ทั้งในและนอกพื้นที่ในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

3. ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยทำวิจัยสร้างพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็กอย่างสม่ำเสมอ

4. ควรประจบความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนอย่างใกล้ชิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในพื้นที่

4. ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันอุดมศึกษา

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์และบุคลากรเข้ามาให้ความร่วมมือกับ อบต. ในการเป็นที่ปรึกษา และร่วมพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพโดยการอบรม ทำวิจัย และเป็นที่ปรึกษาเป็นต้น

2. ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของ อบต. ในพื้นที่ที่มีสถาบันอุดมศึกษาดังอยู่ร่วมกัน และร่วมกันวางแผนใช้ทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนางานด้านการศึกษาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ควรมีการจัดทำวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ควรมีการจัดทำวิจัย เรื่อง หารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความสอดคล้องกับบริบทโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. ควรมีการจัดทำวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัยของ อบต. ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ อบต.

5. ควรมีการจัดทำวิจัย ด้านการนิเทศและประเมินผลการจัดการศึกษาของ อบต. ระดับการศึกษาปฐมวัย

6. ควรมีการจัดทำวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาของ อบต.

บรรณานุกรม

- กรกมล เพชรล้อมทอง (2542) การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานของ
ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจังหวัดมหาสารคาม. ปรินญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
(บริหารการศึกษา)มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (ม.ป.ป.) แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นระยะที่ 3 ปี
(พ.ศ. 2552 – 2554) สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2552) ลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น
- กระทรวงศึกษาธิการ(2546) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546. กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2546) รายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก
องค์กรสตรีในการพัฒนาชนบทศึกษาเฉพาะ กพสม กรุงเทพมหานคร กองวิจัยและ
ประเมินผลกรมการพัฒนาชุมชน
- โกวิท พวงงาม (2544) การปกครองไทย หลักการและมติใหม่ในอนาคต พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- ฉันทนา ภาคบงกช (2537) ผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยหน่วยที่ 8 ประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาการ
ปฐมวัยศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ดวงกมล คงทอง และวาสนา ทนหมัด (2552) ภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนาสังคม. ฉบับที่ 8:
อ้างอิงในวิจัยทางการศึกษา, กรมวิชาการการจัดการเรียนการสอน,(2524) รายงานการวิจัย
เรื่องภูมิ ปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนา.
- ศุภยา ดันติผลาชีวะ (2545) รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพมหานคร
บริษัทเอดิสัน เพรสโปรดักส์ จำกัด
- นงนาฏ ชูขาว และคนอื่นๆ (2543) การวิเคราะห์การจัดระบบโครงสร้างและบทบาทของ
กรมปกครองส่วนท้องถิ่นที่เหมาะสม. รายงานประกอบการศึกษาหลักสูตรปริญญาโท
คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์ (ภาคพิเศษ) จังหวัดสงขลา.
- นิตยา คชภักดี (2543) ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิ – 5 ปี สถาบันแห่งชาติ
เพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

ประภาพรณ ไชยวงศ์ (2544) การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการร่วมมือในการจัดการศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ศึกษบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร

การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรหม คุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตโต) (2547) หยาดเพชรหยาดธรรมมะภูมิปัญญาเพื่อการศึกษาไทย : กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เพ็ญฟ้า.

พระธรรมปลูก (ป.อ. ปยุตโต) (2539) ปฏิรูปการศึกษา : การสร้างสรรค์ภูมิปัญญา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง

พัชร ผลโยธิน (2551) ความหลากหลายของแนวคิดในการพัฒนาเด็กปฐมวัย : การพัฒนาเด็ก โดยองค์รวม หน่วยที่ 1.3.1 ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย บัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2533) . การจัดการศึกษาท้องถิ่น : โดยชุมชนเพื่อชุมชนและสังคม. กรุงเทพมหานคร : บิ๊ก พอยท์

วัชรพงศ์ โกมุทธรรมวิบูลย์ (2542) เอกสารประกอบรายวิชา 354572 ภูมิปัญญาไทยกับการพัฒนา

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2543) ปฏิรูปการเรียนรู้: ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดสูตรสำเร็จหรือกระบวนการใน ร่วมคิดร่วมเขียนปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหอมกราฟฟิค จำกัด

วีระวัฒน์ พิสัยพันธ์ (2546) การมีส่วนร่วมองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษา. สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบึงกาฬ สำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

วัฒนา ปุญญฤทธิ์ วิธีการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากแหล่งความรู้รอบตัว หน่วยที่ 5.2.3. ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สิริกร ไชยมา (2544) ภูมิปัญญาในวิถีชีวิตของชาวล้านนา แพร่ : ไทยอุตสาหกรรมพิมพ์

เสรี พงศ์พิศ (2529) ค้นรากเหง้าทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน: กรุงเทพมหานคร : เทียนวรรณ

สามารถ จันทร์สุรย์ (2533) ภูมิปัญญาชาวบ้านรากฐานในการพัฒนาบ้านเมือง. วัฒนธรรมไทย ปีที่ 29 (กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม)

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2541) แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยใน
การจัดการศึกษา. ม.ป.ท.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ม.ป.ป.) รายงานการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
(อัดสำเนา)
- สุรพล ทองชาติ. (2544) การศึกษาสภาพความพร้อมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส ยะลา. สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และ
วัฒนธรรม: เขตการศึกษา 2
- สุโขทัยธรรมมาธิราช (2537) ประมวลสาระชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย
หน่วยที่ 13 – 15 บัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ : นนทบุรี
- อรุณี หรดา (2536) ผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ประมวลสาระชุดวิชา หลักการและ
แนวคิดทางการศึกษา หน่วยที่ 13 บัณฑิตศึกษา สาขาศึกษาศาสตร์:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อังศิธร พ่วงแพ (2544) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาล
จังหวัดนราธิวาส. ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช
- Arnstein .S.R. (1969) **“Ladder of citizen participation”** Jornal of Amarican institute of
Plamers. 35 (July 1969) : 216 - 224
- Bredckmp. S. and Copple, C (1997). **Developmentally Appropriate Practice in Early
Chidhood Programs Revised Edition.** Washington DC. NAEYC
- Burridge . E . and Ribbins.P.(1995). **Promoting improvement in schools : aspects of quality
In Birmonhom. In P. Ribbins and E Burridge (eds) Improving education :
Prooting Quality in schools.** PP. 191 – 217. Lomdon : cussell.
- Cultance. P. (1944) **The Contribution of Quality assurance reviews to development in school
systems.**In D.H. Hargreaves and D. Hopkins (eds) . **Development. Planning for
school improvement.**pp.49 – 68 London : Cassell.
- Gustavo. Wilches – Chaux (1992¹l). **The meaning of Participation in Brand. Peter Charles.
(ed). Communing Participation : Proceeding. Habiret. International Seminar. Colombia :**
Habiret.

- Harris . A and Jon. Y.(2003. February) Comparing school improvement programs in England and Canada .**Online Journal of school Leadership & Management** (On –Line serial) Available form : Ebscohost Full Display Item 3034942.
- Healy . M .(1994) BS 575 0 and beyond in a secondary school : A change for the best. In C . Parsons (ed). **Quality Improvement in education**. Pp. 68 – 69 London. David Fulton.
- Montagu. Harris G .(1984) **Comparative local government**. Great Britain : William Brendon and Aon Ltd.
- Pellegrini. A.D. and Dersden. J. (1991) “**The Concept of Development in Early Childhood Curriculum**” In Bernard Spodek and Olivia. N. Saracho. ED . **Issues in Early Childhood Curriculum**. (pp. 46 – 63) New York : Teachers College Press.
- Steier. Richard.M .(1977) . **Organizational effectiveness : A Behavioral view**. San Francisco California : Goodyear Publishing
- United Nations. **Department of International Economic and social Affairs** .(1981) **Popular Participation as a Strategy for promoting community level action and national development Report of the meeting of the ad hoc group of experts. Held at UN. Headquarters from May 22 – 26, 1978**. New York : United Nations.
- Whang. In – Joung. (1981). **Management of social change in Korea : The Saemaul Undong**. Seoul National University Press.

ภาคผนวก ก
รูปภาพการดำเนินงานวิจัย

กิจกรรมเวทีถอดความรู้งานวิจัยเพื่อเตรียมนำเสนอผลงานระยะที่ 2

กิจกรรมการประชุมวางแผนการจัดเวทีรายงานสิ้นสุดโครงการ

กิจกรรมการเตรียมงานนำเสนอผลงานวิจัยระยะที่ 2

กิจกรรมที่ 12 กิจกรรมการศึกษาดูงานและการถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานมหกรรมการจัดการศึกษาท้องถิ่น
การศึกษานวัตกรรมการจัดการศึกษาปฐมวัยของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

กิจกรรมการศึกษาดูงานโรงเรียนเกษมพิทยา กรุงเทพฯ

การศึกษาดูงานและถอดบทเรียนจากการศึกษาดูงานโรงเรียนเกษมพิทยา กรุงเทพฯ

อ.ดร.วรรณาท รักสกุลไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนเกษมพิทยาแผนกอนุบาลให้การต้อนรับและนำชม
กิจกรรม

การจัดกิจกรรมประจำวันของโรงเรียนเกษมพิทยา

การจัดมุมแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน

การศึกษาการศึกษาดูงานโรงเรียนสัตยาไส อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่

การจัดมุมการเรียนรู้ในห้องเรียน

ศึกษาดูงานสัตยาไสย จังหวัดลพบุรี

กิจกรรมการประชุมประจำเดือนทีมวิจัยพื้นที่อำเภอหางดงทั้ง 5 โครงการ

การประชุมประจำเดือนมิถุนายน 2551

การประชุมประจำเดือนกรกฎาคม 2551

การประชุมประจำเดือนสิงหาคม 2551

การประชุมประจำเดือนกันยายน 2551

การประชุมประจำเดือนตุลาคม 2551

การประชุมประจำเดือนพฤศจิกายน 2551

การประชุมประจำเดือนธันวาคม 2551

การประชุมประจำเดือนมกราคม 2552

รูปภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย

กิจกรรมเวทีสร้างความเข้าใจการดำเนินงานการวิจัยร่วมกันของทีมวิจัย

กิจกรรมเวทีสร้างความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงานวิจัยของผู้ร่วมกระบวนการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
อบต.หางดง

กิจกรรมเวทีสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแพร่
กล่าวเปิดการจัดเวทีการดำเนินงานวิจัย

ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยนายก อบต.
คณะกรรมการศูนย์ ผู้ปกครองนักเรียน
ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง ผู้เข้าร่วมเวทีรับฟัง
การนำเสนอเกี่ยวกับโครงการ

กิจกรรมเวทีวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐานโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแสดงความคิดเห็น

กิจกรรมเวทีการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามโครงการวิจัยในระยะที่ 2

หัวหน้าโครงการวิจัยชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามโครงการวิจัยในระยะที่ 2

การมีส่วนร่วมของชุมชน
ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหางดง

เวทีการสะท้อนข้อมูลคืนความรู้สู่ชุมชน กรณี:ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.น้ำแพร่

พิธีเปิดเวทีสะท้อนข้อมูลคืนความรู้สู่ชุมชนการดำเนินงานวิจยะยะที่ 2

ครูภูมิปัญญาวิทยากรในท้องถิ่นมาร่วมแสดงความคิดเห็น

ผ.ศ. เยี่ยมลักษณ์ หัวหน้าโครงการ กล่าวสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

เดิมความรู้เกี่ยวกับโครงการวิจัยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมกระบวนการและครูภูมิปัญญา

ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแสดงความคิดเห็น

ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแสดงความคิดเห็น

การจัดนิทรรศการรวบรวมกิจกรรมการดำเนินการกิจกรรมในระยะที่ 2

เวทีสะท้อนข้อมูลและคืนความรู้ให้กับชุมชน กรณี: ศูนย์เด็กเล็ก อบต.ขุนคง

เวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่1

ณ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

พิธี

เปิดงานเวทีรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1

การแสดงของนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำแพร่

โดย นายสุรพล สัตยารักษ์ นายอำเภอหางดง

การรายงานความก้าวหน้าของทีมวิจัยแต่ละ โครงการ

บริเวณการจัดนิทรรศการของโครงการวิจัย

เวทีนำเสนอผลงานวิจัยระยะที่ 2

กิจกรรมสถานที่หอประชุมโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 21 กุมภาพันธ์ 2555

กิจกรรม: จากกระบวนการวิจัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต.ขุนคง
งานจักสานที่หนูควรรู้จัก (การสานปลา)

ของเล่นภูมิปัญญาท้องถิ่นของหนู
(อึ่งอ้อย)

เดินกะลา

ภาคผนวก ข
ประวัติและผลงาน

ประวัติและผลงาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดาการ

1. ชื่อ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เยี่ยมลักษณ์ อุดาการ
2. เกิดวันที่ 25 มกราคม 2499 อายุ 53 ปี
3. ที่อยู่ปัจจุบัน 287 หมู่ 3 (บ้านศาลา) ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 50180
4. สถานที่ทำงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 50300
5. ประวัติการศึกษา

วุฒิ	สาขา	สถาบัน	ปีการศึกษาที่สำเร็จ
มัธยมศึกษาปีที่ 5	วิทยาศาสตร์	ร.ร.วัดชินนรต	2519
กศ.บ.	ชีววิทยา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บางแสน)	2522
ศศ.ม.	การสอนวิทยาศาสตร์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	2524
Diploma	In Early Childhood Education	Yokohama National Unuversity, Japan	2534

6. ประวัติการรับราชการและการทำงาน

ตำแหน่ง	สังกัด	วัน เดือน ปี
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน	วิทยาลัยครูสุรินทร์	พ.ศ. 2525 - 2526
อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน	วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี	พ.ศ. 2526 - 2530
อาจารย์ประจำภาควิชาอนุบาลศึกษา	วิทยาลัยครูเชียงใหม่ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่	พ.ศ. 2530 – 2538 พ.ศ. 2538 – 2546
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	พ.ศ. 2546 - ปัจจุบัน

7. ประสบการณ์ในการบริหาร

รองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูสุราษฎร์	พ.ศ. 2527 – 2529
เลขานุการสำนักกิจการนักศึกษาวิทยาลัยครูสุราษฎร์	พ.ศ. 2529 – 2530
หัวหน้าภาควิชาการอนุบาลศึกษา	พ.ศ. 2536 – 2540
เลขานุการคณะวิชาครุศาสตร์	พ.ศ. 2540 – 2544

รองผู้อำนวยการวิจัยและพัฒนา

พ.ศ. 2544 – 2548

รองคณบดีฝ่ายบริหารคณะครุศาสตร์

พ.ศ. 2548 – ปัจจุบัน

8. ผลงานทางวิชาการ

- เอกสารการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (เอกสารประกอบการสอน 2527)
- การสังเกตพฤติกรรมเด็ก (เอกสารประกอบการสอน) 2528 ปรับปรุงครั้งที่ 1 2537
ปรับปรุงครั้งที่ 2 2545
- จิตวิทยาพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (เอกสารประกอบการสอน) 2535
ปรับปรุงครั้งที่ 1 2539
ปรับปรุงครั้งที่ 2 2545
- จิตวิทยาพัฒนาการและการสังเกตพฤติกรรมเด็ก 2549 (เอกสารประกอบการสอน)
- การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย (เอกสารประกอบการสอน)
- คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย (ตำรา) 2537
ปรับปรุงครั้งที่ 1 2542
ปรับปรุงครั้งที่ 2 2547
- วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย (ตำรา) 2549
- สิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (เอกสารประกอบคำสอน) 2548
- คู่มือพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัย (ร่วมกับ) มูลนิธิรักภัยไทยและองค์การแอโร่แห่งประเทศไทย

9. บทความ

- การอบรมเลี้ยงดูเด็กในยุคโลกาภิวัตน์ (2542) วารสารมูลนิธิรักภัยไทยขององค์การแอโร่แห่งประเทศไทย
- ข้อคิดจากประสบการณ์การจัดการการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัย (2550) เอกสารรวมบทความ “นักวิจัยน้อย” ของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

10. ผลงานวิจัย

1. การสร้างชุดการสอนรายวิชาเด็กปฐมวัยกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักศึกษาโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ระดับปริญญาตรี 2545 แหล่งทุน สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

2. การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 2545 แหล่งทุน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ 2546 แหล่งทุน กรมการปกครอง
4. การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยองค์กรชุมชน ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 2547 แหล่งทุน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
5. การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านในตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 2548 แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)
6. การบริหารจัดการคุณภาพการจัดการศึกษา เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 2548 แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.)
7. การพัฒนาศูนย์ศิลปวัฒนธรรมประจำตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ 2549 แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
8. การพัฒนาพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยลื้อ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 2550 แหล่งทุน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
9. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดเชียงใหม่ แหล่งทุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กำลังดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ในพื้นที่การวิจัย 6 โรงเรียน 6 อำเภอ
10. ชุดโครงการวิจัยการพัฒนาเด็กแบบองค์รวมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ (แหล่งทุนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)) (กำลังดำเนินการในระยะที่ 1 ในพื้นที่การวิจัย 5 ตำบล)

ประวัติและผลงาน
นางสาวอรพินทร์ ปิ่นตะสม

1. ชื่อ นางสาวอรพินทร์ ปิ่นตะสม
2. เกิดวันที่ 5 พฤศจิกายน 2520 อายุ 35 ปี
3. ที่อยู่ปัจจุบัน 37 หมู่ 7 ตำบลคอยหล่อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
4. สถานที่ทำงาน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

5. ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	สาขา	สถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
มัธยมศึกษาปีที่ 6	วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์	โรงเรียนจอมทอง	2538
ปวส.	การบัญชี	โรงเรียนศรีธนาพาณิชยการ เทคโนโลยีเชียงใหม่	2541
บรบ.	การจัดการทั่วไป	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	2548

6. ภาระงานเด่น

- ตรวจสอบและจัดทำบัญชีครุภัณฑ์ทั้งหมดของคณะครุศาสตร์ ทุกปีงบประมาณ
- ผู้ประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2552 ของศูนย์เวียงบัว ศูนย์แม่สะเรียง ศูนย์แม่ฮ่องสอน และนักศึกษาโครงการ สควก. (การจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 กิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการผลงานของนักศึกษา)
- ผู้ประสานงานการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2533 ของศูนย์เวียงบัว (การจัดกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 กิจกรรม และการจัดแสดงนิทรรศการผลงานของนักศึกษา)

ภาคผนวก ค
เรื่องเล่า...จากพื้นที่วิจัย

เรื่องเล่า...จากพื้นที่วิจัย

ชุดโครงการการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม

โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน : ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สังกัดองค์การปกครองส่วนตำบลหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ร่วมคิด ร่วมทำ เกิดการสร้างสรรค์สู่กระบวนการเรียนรู้

จากการดำเนินงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในชุดโครงการการพัฒนาเด็กปฐมวัยแบบองค์รวม อำเภอหางดง ทำให้เกิดเครือข่ายโครงการวิจัยการพัฒนาเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 โครงการ 5 ศูนย์ คือ ศพด.อบต.หางดง ศพด.อบต.ขุนคง ศพด.อบต.บ้านปง ศพด.อบต.น้ำแพร่ และ ศพด.อบต.หนองควาย ซึ่งทางทีมวิจัยทุกโครงการจะมีเวทีการประชุมประจำเดือนทุกวันที่ 5 ของเดือน เพื่อนำข้อมูลของแต่ละโครงการมานำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละโครงการที่ผ่านมาว่าได้ทำอะไรมาบ้าง ได้เรียนรู้ ได้มีกระบวนการอะไรใหม่ ๆ ไปปรับใช้กับเวทีของตัวเอง แล้วจะดำเนินการในการวางแผนจัดกิจกรรมต่อไปอย่างไร และทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินงานของแต่ละโครงการ นอกจากนั้นแล้วในการจัดกิจกรรมในแต่ละโครงการจะมีการประชุมวางแผน วางเป้าหมายในการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งไว้ล่วงหน้า และลงรายละเอียดร่วมกัน และลงมือปฏิบัติในพื้นที่นั้น ๆ ร่วมกันและมีการถอดบทเรียนกันตลอด ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคในการจัด แล้วยังสามารถนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมของโครงการอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้จัดกิจกรรม ทำให้การทำงานของทีมนั้นมีความชัดเจนมากขึ้น สามารถนำมาปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้อีกด้วย แต่ก็ยังคำนึงถึงเป้าหมายที่วางไว้ และจากการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของทีมเครือข่ายวิจัย เมื่อแต่ละโครงการเกิดปัญหาก็จะได้รับการช่วยเหลือจากทีมเครือข่ายวิจัยเข้าไปช่วยในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เกิดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจนขึ้น เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ทำให้ทีมวิจัยเกิดการเปลี่ยนแปลงมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าคิดกล้าแสดงความคิดเห็น เกิดการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเกาะกลุ่มเป็นเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอหางดงที่ภาคภูมิใจของทุกคน

บทเรียน...จากนักวิชาการศึกษา

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก...หางดง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีพนักงานส่วนตำบลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นข้าราชการคือนักวิชาการศึกษาและพนักงานจ้าง คือ ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ได้มารวมตัวกันเพื่อร่วมกันคิดร่วมกันสานและสร้างสรรค์ พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในพื้นที่ โดยการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยตระหนักว่าเด็กในท้องถิ่นจะเป็นอนาคตที่สำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาถาวร สมกับที่รัฐมุ่งหวังให้ท้องถิ่นนั้นเป็นหลักในการสร้างความเจริญแก่ประเทศชาติ

การที่ได้มาร่วมกิจกรรมงานวิจัยร่วมกันทำให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาและเกิดเครือข่ายในระดับพื้นที่ขึ้นมาซึ่งทำให้ทุกส่วนทุกภาคในท้องถิ่นอันประกอบด้วย หน่วยราชการ เช่น อบต. อำเภอ โรงเรียน วัด ชาวบ้าน และเด็ก เข้ามาร่วมมือกัน ขับเคลื่อนกิจกรรมวิจัยไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เป็นสังคมแห่งปัญญาอย่างแท้จริง และนอกเหนือจากนั้นยังเกิดเครือข่ายระดับอำเภอขึ้นซึ่งในการปฏิบัติงานทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกิดการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์อย่างเดียวกันจึงทำให้เกิดเครือข่ายในการทำงานขึ้น ในการเกิดเครือข่ายนั้นเกิดจากการเอาใจใส่การทำงานของแต่ละโครงการฯ การช่วยกันวางแผนการทำงาน การช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการทำงาน การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และที่สำคัญเครือข่ายการทำงานระดับอำเภอที่เกิดขึ้น คือการให้ความร่วมมือและมีน้ำใจในการช่วยกิจกรรมของแต่ละโครงการโดยไม่หวังผลตอบแทนกลับคืน

ครูศูนย์พัฒนาเด็ก อบต.

ร่วมเรียนรู้...จากใจ...

ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณสำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้เปิดโอกาสให้ทำโครงการวิจัย เรื่อง “พัฒนารูปแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง” ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหางดง อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

เริ่มแรกที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ มีความรู้สึกหนักใจมาก รู้สึกเหมือนได้แบกของหนัก ๆ ไปได้ตลอดเวลาแต่เมื่อได้ศึกษา เรียนรู้ และได้และได้รับการชี้แนะพร้อมลงมือทำ จึงพบและเข้าใจถึงความสำคัญของการวิจัยมากขึ้น นอกเหนือจากความรู้ ความเข้าใจ ยังพบและสัมผัสถึงสัมพันธภาพที่ดีจากทีมงานวิจัย และผู้ปกครอง กล่าวคือ ทีมงานวิจัย ได้ให้ความรู้ การชี้แนะด้วยอัธยาศัยไมตรี นำมาซึ่งความสามัคคี ความห่วงใยซึ่งกันและกันในทีมงาน มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้พร้อมทักษะต่อกัน สำหรับผู้ปกครองมีโอกาสได้พบปะกันบ่อยยิ่งขึ้นนอกเหนือจากเวลารับ-ส่งบุตร หรือเวลาที่มีการประชุมผู้ปกครองก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้ปกครอง คุณครูผู้สอนและเด็กในการสื่อสารด้านการศึกษามากขึ้นโดยผ่านกระบวนการการวิจัย ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทของตนเองในฐานะเป็นแหล่งการเรียนรู้แห่งแรกก่อนถึงแหล่งทางวิชาการ อีกทั้งมีโอกาสได้นำทักษะทางการปฏิบัติมาสอน ชี้แนะ แบ่งปัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ และปฏิบัติได้จริงให้กับเด็ก

จึงขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้โครงการวิจัยฯ นี้ลุล่วงตามวัตถุประสงค์และคาดหวังว่าทุกคนจะได้รับประโยชน์พร้อมทั้งนำองค์ความรู้ที่ได้ไปบูรณาการให้ก่อประโยชน์แก่ครอบครัว สังคมและประเทศชาติต่อไป

บทเรียน...จากพื้นที่..ศูนย์เด็ก..หางดง

การสร้างพลังปัญญา การสร้างพลังชุมชนที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชุมชน มีหลายอย่าง ที่เข้ามามีบทบาท กระบวนการวิจัยก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพลังปัญญา พลังชุมชน การมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่มีระบบ การจัดการอย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวม มีขั้นตอนการเรียนรู้ที่หลากหลาย การทำงานมีการแลกเปลี่ยน ร่วมกันขับเคลื่อนให้สอดคล้องกัน เป็นขบวนการ เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ ความเชื่อมโยง ทำให้เกิดความรู้อย่างเป็นระบบ ผ่านการกระทำ หรือการปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นตัวเสริมให้ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติเกิดการเรียนรู้ขึ้นมา

กระบวนการทำงานของงานวิจัยที่ได้เข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการเปิดโอกาสการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมผ่านการกระบวนการวิจัยโดยให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กเล็ก การจัดการที่ได้ปฏิบัติมาตั้งแต่เริ่มกระบวนการนั้น เป็นกระบวนการทำงานโดยการมีส่วนร่วมโดยใช้ความรู้ท้องถิ่น ได้เกิดการแลกเปลี่ยนวงเล็ก ๆ และได้ขยายออกไปเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรม เกิดความก้าวหน้า ของการทำงาน กระบวนการวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนนั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นช่วงใด ช่วงหนึ่งก็สามารถทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และตัวเด็กได้รับประโยชน์สูงสุด สำหรับข้อเสนอต่างๆ ล้วนแต่เป็นประโยชน์เป็นการเพิ่มมุมมองและการขยายออกของการทำงานต่อไป

สำหรับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นมีอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่หัวข้องานวิจัย การทำ คำนึงงาน การปฏิบัติงานโครงการ ในส่วนของผู้ปกครองที่ได้มีส่วนร่วมกระบวนการวิจัยตั้งแต่ ระยะเวลาแรก แต่เมื่อตัวเด็กเล็กได้ขึ้นอยู่ชั้นอนุบาลแล้วนั้น ตัวผู้ปกครองก็ยังมีส่วนร่วม ให้ความ ร่วมมือในกระบวนการพัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการตกลงความเข้าใจกัน การตัดสินใจโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ของทุก ภาคส่วนในสังคม ที่มีความตระหนักร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลง อันนำไปสู่แนวทางการ พัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทำให้เกิดคุณค่า ของพลังแห่งความสุข ที่สำคัญคือตัวนักวิจัยเองที่ได้เติมเต็มแ่งมุงงานวิชาการ การมีส่วนร่วม และ การประพฤตินักวิจัยเองจะเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านต่าง ๆ ต่อคนอื่น

สวนเกษตรเพื่อการเรียนรู้ “อุ่นรักในสวน”

โครงการ “การจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคอง” ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) โดยมี นางสาวนาคยา บุญจันทร์ เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งการศึกษาวิจัยหัวข้อดังกล่าวนี้ ทำเพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลขุนคองมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการสำรวจ สืบค้น จัดเวที และไปศึกษาดูงาน โดยได้ไปศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนเกษมพิทยา กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี และได้นำความรู้ที่ได้มาบอกกล่าวกับชุมชนอันประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ได้รับทราบ ทางชุมชนเห็นชอบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังมีพื้นที่ว่างและยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรจึงจะใช้พื้นที่นั้นทำแปลงสวนเกษตรเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องพืชผัก สมุนไพรพื้นบ้านให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้นจึงเกิดกิจกรรม “อุ่นรักในสวน” โดยชุมชน ร่วมกันทำสวนเกษตรมีการทำทางเดินเข้าสวนเกษตร ทำแปลงผัก ทำรั้วไม้ ทำที่ปัก โดยทั้งหมดจะ เน้นเป็นลักษณะพื้นบ้าน เมื่อได้แปลงเกษตรแล้วผู้ปกครอง เด็ก ครู ชุมชน ร่วมกันนำพืชผักสวนครัว และสมุนไพรมาปลูกและดูแลพืชผักเหล่านั้น ในการทำสวนเกษตรนั้นได้มีการตั้งชื่อสวนเกษตรนี้ว่า “อุ่นรักในสวน” เพราะเกิดจากความรักของทุกคนที่เกี่ยวข้องที่ร่วมกันสร้าง ร่วมกันปลูก และร่วมกันดูแลเอาใจใส่สวนเกษตรนี้

ในการทำสวนเกษตร “อุ่นรักในสวน” นี้ชุมชนได้จัดหาวัสดุอุปกรณ์ พืชผักสมุนไพรมาปลูกและได้รับการอนุเคราะห์จากหลาย ๆ ภาคส่วน ไม่ต้องใช้งบประมาณสนับสนุนเพียงอย่างเดียว

สวนเกษตร “อุ่นรักในสวน” นี้นอกจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็ก และพัฒนาเด็กทำให้เด็กมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแล้ว ยังเป็นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกันพัฒนาศูนย์ฯ และร่วมกันเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนคองด้วยกัน ทำให้เห็นถึงพลังของชุมชนตำบลขุนคองที่แท้จริง

ผู้นำชุมชน/ชุมชน ร่วมกันจัดทำแปลงสวนเกษตร

ชุมชนร่วมกันปลูกพืชผักสวนครัวในสวนเกษตร “อุ่นรักในสวน”

การจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทอง อำเภอหางดง

จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันคนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านนิคม คุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นผลกระทบมาจากการเลือนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติเข้ามาสู่ประเทศ รวมทั้งคนในตำบลขุนทอง ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นที่เป็นวัฒนธรรมที่พึ่งพาอาศัยกันและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้นเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เด็กที่เติบโตขึ้นมามีความคิดที่เปลี่ยนไปจากวัฒนธรรมดั้งเดิม เพราะยังขาดทักษะในด้านการคิด วิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรองและเลือกวัฒนธรรมที่ดี มองเห็นว่าวัฒนธรรมของท้องถิ่นและภูมิปัญญาของท้องถิ่นไม่มีคุณค่าและความสำคัญกับตนเอง ขณะที่ครอบครัวและชุมชนได้พยายามที่จะสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ กลับมองข้ามเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้รับเอาและนำไปใช้ในวิถีประจำวันของตน ทำให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งได้เลือนหายไป

จึงได้มีเวทีเสวนาระหว่างคณะกรรมการศูนย์ฯ อันประกอบด้วยตัวแทนองค์กรต่าง ๆ คณะผู้บริหาร คณะครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ทำให้ทราบถึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและพยายามที่จะรื้อฟื้นเอาความสำคัญของกระบวนการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นสิ่งที่ดั่งามที่แต่เดิมของชุมชนมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สมาชิกโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในท้องถิ่นรู้สึกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ความมีคุณค่า และความสำคัญของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลขุนทอง และชุมชนอยากให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทองจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลขุนทองเพื่อทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนขุนทองอยากให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทองเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการการเรียนรู้ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิจัยในครั้งนี้คือ ได้พัฒนากระบวนการการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้สื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เอกลักษณ์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทอง

หลังจากที่เริ่มทำโครงการวิจัยในระยะที่ 1 ได้ศึกษาสภาพบริบทของชุมชนตำบลขุนทอง ทำให้ทีมวิจัยได้ทราบว่าชุมชนมีศักยภาพ มีความรู้ ความพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้กับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นลูกหลานของเขาเอง และหลังจากที่

ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่นกิจกรรมการทอดผ้าป่าของเล่นให้กับเด็กในศูนย์ฯ การจัดกิจกรรมอุ่นรักในสวน การจัดการแข่งขันกีฬาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลขุนทองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเด็กแล้วนั้นพบเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งจากตัวเด็ก ชุมชน ผู้ปกครอง ครู อย่างเห็นได้ชัดคือ เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรม ได้ประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริงในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มาใช้กับเด็ก เด็กสามารถบอกและเล่าประสบการณ์ของตนให้กับผู้อื่นฟังได้และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ผู้ปกครอง เข้าใจและเข้ามามีส่วนร่วมมีบทบาทในการจัดกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยให้ข้อเสนอแนะ ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมอุ่นรักในสวน ผู้ปกครองรู้สึกว่าคุณค่าและสามารถนำความรู้ที่ตนเองมีมาเสนอเป็นข้อมูลให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เสนอแนะกิจกรรมที่ต้องการให้ศูนย์จัดให้กับเด็ก และผู้ปกครองมีความรู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลขุนทองหลังจากการจัดเวทีความคาดหวังของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชน เข้าใจและมีบทบาทในการที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเด็กในศูนย์ฯ กำหนดนโยบายการพัฒนาศูนย์ฯ สนับสนุน ให้งบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมและลงมือปฏิบัติจริงโดยไม่รู้ลึกถึงความเหน็ดเหนื่อย คิดตาม ประเมินผล และคอยดูแล เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้นำชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เห็นของดีในชุมชน การนำเอาภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ มีการเสนอความคิดเห็นของตนเอง มีการเสนอแนวคิดของตนเอง ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นว่าจะทำอะไรที่จะทำให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละหมู่บ้านและเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ หากศูนย์ฯ ต้องการความช่วยเหลือในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก เป็นผู้ให้ข้อมูลเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้สูงอายุ (ครูภูมิปัญญา) รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าในตนเองว่าสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีอยู่ให้กับลูกหลานซึ่งจะได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ไปใช้ และได้เรียนรู้หรือปฏิบัติตาม ทำให้เกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองยังมีคุณค่าต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ครู ได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การทำงานให้เป็นระบบ ได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานร่วมกับชุมชน รู้จักการวางแผนก่อนการทำงาน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักชุมชนและรู้จักการนำของดีในชุมชนมาสอนให้กับเด็ก คณะกรรมการศูนย์ฯ เกิดความเชื่อมั่นในการพัฒนาศูนย์ฯ เด็กเล็ก เมื่อได้เห็นการทำงานของทีมนักวิจัยมีความตั้งใจในการพัฒนาศูนย์ฯ ทำให้เกิดความเชื่อว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตำบลขุนทองจะสามารถพัฒนาเด็กได้ตรงตามความต้องการของชุมชน และเกิดความภาคภูมิใจที่ศูนย์ฯ เห็นคุณค่าของการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในชุมชนหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของตนเอง

เข้าถึงและเข้าใจสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต ตั้งอยู่ภายในโรงเรียนวัดคีรีเขต หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้น ดูแลเด็กปฐมวัย 3 ขวบ มีจำนวนเด็กเล็กในความรับผิดชอบ ปีการศึกษา 2550 มีทั้งสิ้น 36 คน เขตพื้นที่บริการครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านทุ่งโป่งเหนือ หมู่ที่ 4 บ้านน้ำซุ้ม หมู่ที่ 8 และบ้านทุ่งโป่งใต้ หมู่ที่ 9 โดยเด็กเล็กในความดูแลส่วนใหญ่มาจากหมู่ที่ 8 บ้านน้ำซุ้ม ซึ่งมี 3 หย่อมบ้าน คือ หย่อมบ้านน้ำซุ้ม หย่อมบ้านห้วยกว้าง และหย่อมบ้านสามหลัง และมาจากหมู่ที่ 9 บ้านทุ่งโป่งใต้ หย่อมบ้านห้วยเสี้ยว ซึ่งเป็นเด็กชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ให้ทุนสนับสนุนในการศึกษาวิจัยโครงการ “การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีนายพนพล พุทธิโยธา และคณะครูผู้ดูแลเด็ก เป็นคณะวิจัย โดยศึกษา สภาพทั่วไปและบริบทชุมชนของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง สาเหตุปัญหาและอุปสรรคของผู้ปกครอง และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคีรีเขต โดยใช้สภาพบริบทในชุมชนและสภาพการเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองเป็นฐานในการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมดังกล่าว

การที่จะทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดการศึกษานั้น เป็นที่จะต้องสร้างความพร้อม โดยการเข้าถึงและเข้าใจผู้ปกครองและบริบทของชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง โดยคณะวิจัยใช้วิธีเข้าพื้นที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ใช้แบบสอบถาม เปิดกิจกรรมเวทีชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านและที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จนพบว่า ผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งทั้ง 3 หย่อมบ้าน เห็นด้วยกับการนำกระบวนการศึกษาบริบทและสภาพของชุมชนโดยการจัดเวทีในพื้นที่ อันเป็นประโยชน์กับคณะวิจัยในการประสานงานและกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการวิจัย ส่งผลให้ได้รับความร่วมมือ การสนับสนุน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้วยดีในการจัดเวทีและกระบวนการวิจัยในพื้นที่ จากการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและลงมือปฏิบัติจริง ทำให้คณะวิจัยและผู้ร่วมกระบวนการวิจัย ร่วมกันให้ข้อมูล เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ จนนำไปสู่การเปิดใจ ปรับแนวคิดและทัศนคติ และมีใจในการให้ความร่วมมือจากกระบวนการ เทคนิควิธีการในการเปิดเวทีฯ ทั้งในชุมชนและที่ศูนย์ฯ เกิดการยอมรับ การดึงศักยภาพ ระดมพลังความคิดของผู้ปกครอง ชุมชน ส่งผลให้ผู้ปกครองให้ความสนใจและจะให้ความร่วมมือในการกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการเดิมความรู้เสริมสร้างความเข้าใจ

ประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเข้าใจ รับทราบประโยชน์ของการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมให้กับผู้ปกครอง จนผู้ปกครองเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ/เป็นหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของบุตรหลานให้เจริญก้าวหน้า มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาศักยภาพของบุตรหลานได้เต็มศักยภาพ ต่อไป

จากการทำงานที่ผ่านมาคณะวิจัยมีข้อมูล ได้ความรู้ถึงสาเหตุ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคเข้าใจวิถีชีวิตบริบทชุมชนชาวไทยภูเขาเผ่าม้งที่เป็นจุดแข็ง และจุดด้อย ในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยการสะท้อนของผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ผู้นำชุมชน คณะกรรมการศูนย์ วิทยากร เป็นต้น กิจกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ที่ทุกฝ่ายได้ร่วมระดมสมองกันไว้ จะสำเร็จไม่ได้ถ้าขาดหลักการเข้าถึงและเข้าใจผู้ปกครองชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

ลานเล่น ลานเรียนรู้ ผู้กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก

สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ได้มอบทุนให้กับโครงการ “การพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของเด็กปฐมวัย โดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชน กรณีศึกษา: ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัด เชียงใหม่” โดยมีนางสาวเนตรลดา ตาอินตะ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ซึ่งศึกษาวิจัยในหัวข้อ ดังกล่าว เพื่อปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบที่ หลากหลาย เพื่อให้เด็กเป็นคนดีของสังคม และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินกิจกรรมไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งการสำรวจ เก็บข้อมูล จัด เวทีรวมไปถึงการศึกษาดูงาน โดยทางทีมวิจัยได้ไปศึกษาดูงาน ณ โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก แขวง พระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร จึงได้นำความรู้ที่ได้รับมาบอกเล่าให้กับผู้ปกครองได้รับ ทราบ ผู้ปกครองได้ให้ความสนใจในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะสนามเด็กเล่นที่เน้น อุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น และเป็นวัสดุเหลือใช้ เช่น ยางรถยนต์ ไม้ไผ่ เชือกปอ จึงได้เสนอตัวเข้า มาปรับปรุงภูมิทัศน์สนามเด็กเล่นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายของ เรา โดยได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองควายในการรดยกเพื่อทำเชือกห้อย โหน และรดปรับสภาพพื้นราบและขนทรายนำมาลงที่สนามเด็กเล่น

ทางผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการหาวัสดุ อุปกรณ์ในการทำสนามเด็กเล็ก เช่น ไม้ไผ่เหลือ ใช้เพื่อทำบาร์ไม้ไผ่ต่างระดับ ยางรถยนต์เก่าจากร้านปะยางในชุมชน เพื่อทำล้อรถทรงตัวต่างระดับ ทำให้เราได้สนามเด็กเล่นที่ไม่ต้องใช้งบประมาณในการจัดซื้อ ทั้งยังทำให้เด็กมีพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ได้พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กใหญ่ ด้านสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและที่ สำคัญคือด้านอารมณ์ สังคม ทำให้เด็กรู้จักการรอคอย รู้ลำดับก่อนหลัง รู้จักช่วยเหลือเพื่อน และ การระมัดระวังตนเอง นอกจากเด็กได้พัฒนาการแล้วยังก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่าง ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และอบต. เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทำให้เกิดความรู้สึก ว่าศูนย์ฯ เป็นของทุกคนในชุมชน และยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้กับชุมชนใกล้เคียงโดยไม่ต้องรอนงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเพียงอย่าง เดียว

Re นักวิชาการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีพนักงานส่วนตำบลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นข้าราชการคือนักวิชาการศึกษาและพนักงานจ้าง คือ ครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อบต. ได้มารวมตัวกันเพื่อร่วมกันคิดร่วมกันสานและสร้างสรรค์ พัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในพื้นที่ โดยการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยตระหนักว่าเด็กในท้องถิ่นจะเป็นอนาคตที่สำคัญที่จะทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาลาว สมนกับที่รัฐมุ่งหวังให้ท้องถิ่นนั้นเป็นหลักในการสร้างความเจริญแก่ประเทศชาติ

การที่ได้มาร่วมกิจกรรมงานวิจัยร่วมกันทำให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาและเกิดเครือข่ายในระดับพื้นที่ขึ้นมาซึ่งทำให้ทุกส่วน ทุกภาคในท้องถิ่นอันประกอบด้วย หน่วยราชการ เช่น อบต. อำเภอ โรงเรียน วัด ชวาบ้าน และเด็ก เข้ามาร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมวิจัยไปสู่การปฏิบัติ ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน เป็นสังคมแห่งปัญญาอย่างแท้จริง และนอกเหนือจากนั้นยังเกิดเครือข่ายระดับอำเภอขึ้นซึ่งในการปฏิบัติงานทำให้เกิดการพบปะสังสรรค์ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันเกิดการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงาน ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและจุดประสงค์อย่างเดียวกันจึงทำให้เกิดเครือข่ายในการทำงานขึ้น ในการเกิดเครือข่ายนั้นเกิดจากการเอาใจใส่การทำงานของแต่ละโครงการฯ การช่วยกันวางแผนการทำงาน การช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการทำงาน การยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และที่สำคัญเครือข่ายการทำงานที่เกิดขึ้น คือการให้ความร่วมมือและมีน้ำใจในการช่วยกิจกรรมของแต่ละโครงการโดยไม่หวังผลตอบแทนกลับคืน